Urząd Miejski w Krasnobrodzie

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY KRASNOBRÓD DO 2020 ROKU AKTUALIZACJA

Burmistrz Krasnobrodu: Janusz Oś

Zespół autorski:

Dr Jan Polski – koordynator

Mgr inż. arch. Anna Polska

Krasnobród 2008

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE…… 5

2. UKŁAD I METODYKA STRATEGII GMINNEJ……..... 8

2.1 Struktura dokumentu dokumentu……..... 8

2.2 Metoda podejścia systemowego…….. 9

2.3 Zasady planowania strategicznego……. 14

2.4 Wieloletni plan inwestycyjny – materiał Urzędu marszałkowskiego w Lublinie… 15

3. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA STRATEGII……..... 16

3.1. Wiodące kierunki polityki Unii Europejskiej i Rządu RP……..... 16

3.2. Kierunki polityki regionalnej województwa lubelskiego do 2020 roku…….. 18

4. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA, SPOŁECZEŃSTWA I GOSPODARKI… 21

4.1. Środowisko przyrodnicze…… 21

4.1.1. Położenie geograficzne……. 23

4.1.2. Krajobraz…….. 23

4.1.3. Geologia i surowce skalne…… 24

4.1.4. Rzeźba……..... 24

4.1.5. Wody…….. 25

4.1.6. Klimat……..... 26

4.1.7. Gleby…….. 27

4.1.8. Flora……..... 27

4.1.9. Fauna……. 28

4.1.10. Walory uzdrowiskowe…… 29

4.1.11. Obszary chronione……. 30

4.2. Zagospodarowanie przestrzenne…… 31

4.2.1. Powierzchnia, podział administracyjny, struktura osadnicza……..... 31

4.2.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna……. 33

4.2.3. Komunikacja i infrastruktura techniczna……..... 37

4.2.4. Krajobraz……..... 40

4.2.5. Środowisko kulturowe…….. 41

4.3. Uwarunkowania rozwoju turystyki i zagospodarowanie turystyczne gminy…… 45

4.3.1. Walory turystyczne……..... 45

4.3.2. Przestrzenna polityka rozwoju turystyki……. 52
4.4. Uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej w mieście Krasnobród…….. 53
4.5. Możliwość kształtowania przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie……..... 56
4.5.1. Rola przestrzeni publicznych dla rozwoju funkcji turystycznej……..... 58
4.5.2. Przestrzenie publiczne w Krasnobrodzie i możliwości ich kształtowania pod kątem aktywizacji turystycznej…… 58
4.5.3. Rola przestrzeni publicznych dla rozwoju funkcji społecznych…… 62
4.6. Zagospodarowanie rynku w Krasnobrodzie…… 63
4.7. Sfera demograficzno-społeczna……... 66
4.7.1. Zaludnienie miasta i gminy…….. 66

4.7.2. Struktura wieku……. 67
4.7.3. Przyrost naturalny……. 70
4.7.4. Migracje ludności…….. 72
4.7.5. Poziom wykształcenia mieszkańców…… 74
4.8. Lokalny rynek pracy…… 77
4.8.1. Zatrudnienie……..……..... 77
4.8.2. Bezrobocie……..... 82
4.9. Podmioty gospodarki narodowej……..... 85
4.9.1. Korzyści zewnętrzne podmiotów gospodarczych – baza ekonomiczna…… 85
4.9.2. Podmioty gospodarcze w mieście i gminie…….. 86
4.10. Infrastruktura techniczna…… 94
4.10.1. System zaopatrzenia w wodę……. 94
4.10.2. Kanalizacja snitarna…..... 95
4.10.3. Kanalizacja deszczowa……. 97
4.10.4 System zasilania gazem ziemnym…..... 97
4.11. Infrastruktura społeczna……..... 98
4.11.1. Budownictwo mieszkaniowe……... 98
4.11.2. Budynki oddane do użytku w przemyśle i budownictwie…….. 98
4.11.3. Placówki kultury……. 98
4.11.4. Zaplecze służby zdrowia i pomocy społecznej…….. 96
4.11.5. Placówki oświaty……..... 98
4.12. Rolnictwo…..……..... 99
4.13. Finanse gminy…… 101
4.13. Dochody budżetu gminy .....…… 101

4.13.2. Wydatki gminy……..... 105
4.14. Gospodarka wodno – ściekowa……..... 106
5. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON – SWOT…… 107
5.1. Uwagi wprowadzające……. 107
5.2. Analiza mocnych i słabych stron…… 109
5.3. Szanse i zagrożenia rozwoju……..... 122
5.3.1. Kryteria kwalifikacji……. 122
5.3.2. Szanse na rozwój miasta i gminy……. 123
5.3.3. Zagrożenia rozwoju……..... 125
6. WIZJA ROZWOJU MIASTA I GMINY……. 125
6.1. Założenia podstawowe……..... 125
6.2. Wizja społeczno – gospodarcza rozwoju miasta i gminy……. 126
6.3. Ekologiczny rozwój gminy…….. 127
6.4. Kształtowanie zagospodarowani przestrzennego…….. 128
6.5. Rozwijanie funkcji turystycznej w gminie……. 130
6.6. Kształtowanie funkcji turystycznej w mieście Krasnobród……..... 131
6.7. Kształtowanie przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie…… 143
6.8. Możliwości zagospodarowania rynku i kształtowanie pierzei rynkowych…….. 145
6.9. Utworzenie Krasnobrodzkiego Parku Kulturowego……..... 160
7. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE…….. 161
7.1. Układ celów…….. 161
7.2. Misja strategii…….. 161
7.3. Generalny cel strategiczny…….. 162
7.4. Priorytety rozwojowe…….. 162
7.5. Cele operacyjne w wybranych priorytetowych dziedzinach działań strategicznych……. 166
7.6. Spójność celów operacyjnych z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego 172
8. MONITOROWANIE STRATEGI……. 181
8.1. Istota monitoringu strategii gminnej…….. 181
8.2. Wstępna wersja wskaźników monitorowania strategii rozwoju miasta i gminy…….…… 182
9. PROGRAM OPERACYJNY I ZADANIA…….. 187

9.1. Wprowadzenie do operacyjnych elementów strategii…….. 187

9.2. Wieloletni Plan Inwestycyjny……. 188

9.3. Propozycje zadań na kolejne okresy programowania……. 202

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII…… 204

11. ZARZĄDZANIE MARKETINGOWE……. 205

11.1. Podstawy marketingowego zarządzania miastem i gminą…… 205

11.2. Istota marketingu gminnego…… 207

11.3. Dwie sfery marketingu gminnego……... 207

11.4. Motywy działalności marketingowej……... 208

11.5. Marketing urbanistyczny……. 209

11.6. Marketing miejski – mix……... 211

12. KONSULTACJE SPOŁECZNE…… 212

12a. AKTUALIZACJASTRATEGII……... 223

13. ZAKOŃCZENIE…….. 233

WPROWADZENIE

Podstawą rozwoju gminy jest jej lokalna baza ekonomiczna, której trzon stanowią jednostki gospodarki rynkowej. Ponadto w zasilaniu ekonomicznym gmin istotną rolę mogą odgrywać instytucje niezależne od samorządu lokalnego i organizacje pozarządowe. Trzonem strony popytowej gospodarki rynkowej w gminie są jej mieszkańcy i gospodarstwa domowe. Oni właśnie w zasadniczej części tworzą popyt konsumpcyjny. Dopełniają go przyjezdni, w tym turyści. Gospodarka rynkowa rządzi się własnymi obiektywnymi prawami. Ich żywiołowy charakter wymaga zabezpieczeń gospodarki w gminie przed wszelkimi negatywnymi następstwami społecznymi, ekonomicznymi, ekologicznymi i naruszającymi ład przestrzenny.

Uzupełniającą rolę w warunkach żywiołowej gospodarki rynkowej musi odegrać planowanie i zarządzanie gminą. Rozwój gminy i jego wieloletnie wspomaganie wymaga reorientacji zarządzania. Z zarządzania administracyjnego władze samorządowe stopniowo przechodzą na zarządzanie menedżerskie. Do nowego systemu zarządzania gminą potrzebne jest planowanie długofalowe – strategiczne i krótkofalowe – operacyjne. Przedmiotem planowania operacyjnego jest ciąg działań na rzecz wspomagania rozwoju gminy. Z kolei planowanie strategiczne wyznacza kierunki długofalowych działań wspomagających rozwój gminy. Na nich opierają się programy operacyjne. Strategia rozwoju gminy jest więc podstawą gminnych programów rozwoju, wieloletnich planów inwestycyjnych, informacją dla mieszkańców i inwestorów o tworzeniu lokalnych warunków rozwoju sektora prywatnego. W istocie

strategia lokalna jest planistyczną koncepcją systemu długofalowych kierunków działań wspomagających rozwój gminy

Należy do dziedziny planowania wspomagającego rozwój lokalny, podobnie jak strategie regionalne służące wspomaganiu rozwoju województw. Strategia gminna, podobnie jak inne strategie i plany operacyjne pełni trzy zasadnicze funkcje:

Opracowanie i uchwalenie strategii rozwoju miasta i gminy jest wyrazem inicjatywnej funkcji władzy. ***Strategia rozwoju lokalnego, może pełnić trzy zasadnicze funkcje,*** jak każda inna forma planowania gospodarczego (i przestrzennego) w sferze publicznej.

Pierwszą jest ***funkcja decyzyjna***. Realizacja hierarchicznie ułożonych celów strategicznych i operacyjnych jest merytoryczną podstawą tworzenia lokalnych programów rozwoju i wieloletnich planów inwestycyjnych. Wymaga podjęcia określonych decyzji na etapie planowania jak też realizacji przedsięwzięć gospodarczych. Treść strategii jest uzasadnieniem przygotowania odpowiednich decyzji dla Burmistrza oraz uchwał Rady Miejskiej.

Drugą funkcją planowania i zarządzania strategicznego jest ***funkcja koordynacyjna.*** Strategia powinna określić pewien zsynchronizowany porządek działań w trzech płaszczyznach:

- wewnętrznej, w obrębie dokumentu i z innymi dokumentami planistycznymi gminy, w tym obejmującymi planowanie przestrzenne;
- zewnętrznej – publicznej, z dokumentami planowania i polityki regionalnej oraz rządowej;
- publiczno-prywatnej, tworzącej pewien układ wspólnych przedsięwzięć między samorządem gminnym a podmiotami sfery rynkowej (firmami).

Ze względu na niepewność obiektywnych warunków rozwoju gminy nie powinna to być koordynacja „na sztywno". Pewne działania powinny być wszakże ułożone wyprzedzająco w stosunku do innych, aby można było stworzyć dogodne warunki skuteczności działań następczych. W ramach tej funkcji, poza sekwencyjnym porządkiem działań, na podkreślenie zasługuje potrzeba kojarzenia działań równoczesnych. Są to najczęściej działania między sobą skojarzone komplementarnie. W praktyce komplementarność działań rzadko jest zachowywana, głównie ze względu na niewystarczające środki finansowe. Strategia powinna jednak informować zarówno o następczym jak i komplementarnym (równoczesnym) układzie przedsięwzięć gospodarczych.

Strategia powinna koordynować również działania różnych podmiotów działających na terenie miasta i gminy. Dlatego też nie należy traktować jej jako dokumentu opracowanego wyłącznie na użytek samorządu miejskiego, ale jako zapis celów strategicznych, z którymi identyfikuje się społeczność gminy. Cele te są opracowane w oparciu o zasadę uspołecznienia, co ma kluczowe znaczenie dla integracji lokalnych sił społecznych w ich wdrażaniu.

Trzecią funkcją jest szeroka informacja o polityce rozwoju miasta i gminy Krasnobród na tle gospodarczych, społecznych i prawnych uwarunkowań rozwoju. Informacja ma być odbierana i użytkowana przez wszystkie partnerskie szczeble władzy publicznej, przez podmioty potencjalnie zainteresowane inwestowaniem na tym terenie, podmioty finansujące programowane przez Gminę przedsięwzięcia inwestycyjne i przez społeczność lokalną, coraz bardziej angażującą się w sprawy rozwoju swojego terenu.

Uzupełniające znaczenie ma ***funkcja monitorowania rozwoju*** gminy. Monitorowanie wymaga systematycznej obserwacji i oceny wskaźnikowej wdrażania strategii. Służy interwencji poprzez aktualizację samej strategii wobec zmiennych uwarunkowań rozwoju i dostosowanie do niej krótkookresowych programów rozwojowych.

Wszelkie inne funkcje pochodne od tych czterech wymienionych stanowią praktycznie nieograniczony zbiór. Zawierają się w przedstawionym tu podziale.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród jest opracowana w orientacyjnym horyzoncie czasowym do 2020 roku, w podziale na dwa etapy, w tym pierwszy do 2015 roku i drugi obejmujący lata 2016 – 2020. Pierwszy okres jest wypełniony bardziej szczegółowym pakietem przedsięwzięć, w drugim zaś dominują większe i ogólniej zapisane zadania umacniające lokalne tzw. „lokomotywy” rozwojowe.

2. UKŁAD I METODYKA STRATEGII GMINNEJ

2.1. Struktura dokumentu

Dokument strategii składa się z jedenastu kolejno (sekwencyjnie) ułożonych części. Każda z nich określa bądź podstawy merytoryczne ramy organizacyjne dla części następnych. Wszystkie stanowią integralną całość. Dokument strategii składa się z:

1. ***wprowadzenia*** definiującego istotę i główne funkcje strategii;
2. ***opisu metodycznego***, określającego układ treści dokumentu i ich opis;
3. ***uwarunkowań zewnętrznych***, wynikających z kierunków polityki wspierania rozwoju regionalnego Unii Europejskiej, Rządu RP a także z kierunków polityki wewnątrz regionalnej samorządu województwa lubelskiego;
4. ***diagnozy*** sytuacji społecznej, gospodarczej i przyrodniczej gminy pozwalającej na wyodrębnienie potencjałów endogenicznych i ograniczeń sprzyjających rozwojowi;
5. ***analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (SWOT),*** wyodrębniającej potencjały i ograniczenia rozwoju gminy;
6. ***scenariuszowej wizji przyszłości*** miasta i gminy, przedstawiającej spodziewane efekty wdrażania strategii i opartych na niej programów operacyjnych;
7. ***celów strategicznych i operacyjnych,*** tworzących trójszczeblowy układ hierarchiczny, określających wybraną drogę wspomagania rozwoju oraz dziedziny i kierunki działań;
8. ***zestawienia przedsięwzięć***, jakie powinny podwyższać standardy funkcjonowania gminy i wzbogacać atrybuty jej atrakcyjności i konkurencyjności;
9. ***monitoringu wdrażania strategii*** określającego ramy i narzędzia obserwacji jej wdrażania oraz wskaźników mierzących stan zaawansowania tego procesu;
10. ***źródeł finansowania*** strategii, w tym źródeł unijnych, Rządu RP, samorządu wojewódzkiego i partnerstwa publiczno-prywatnego;
11. ***trybu uspołecznienia strategii*** polegającego na uzgodnieniu treści tego dokumentu z poglądami i postawami społeczności lokalnej wobec kierunków rozwoju miasta i gminy.

Planowanie strategiczne służy zarządzaniu gminą. Jest to podstawa podejmowania decyzji nie tylko opartych na prawie ale także na wymaganiach wynikających z krajowych - rządowych i unijnych reguł wspomagania rozwoju lokalnego. Stąd też przedstawiony zestaw

elementów strategii jest niezbędny w zarządzaniu gminą a także w polityce wyższych szczebli administracji samorządowej i rządowej. Złożony splot zagadnień w tworzeniu i wdrażaniu strategii miasta i gminy Krasnobród wymaga więc podejścia systemowego.

2.2. Metoda podejścia systemowego

Dokument strategii jest systemem. Między jego elementami istnieją różne powiązania natury merytorycznej i organizacyjnej. Zmieniające się uwarunkowania wewnętrzne (lokalne) i zewnętrzne (regionalne, krajowe, unijne) tworzą potrzebę aktualizacji diagnozy a w konsekwencji także analizy SWOT, scenariuszy i wizji przyszłości, układu celów strategicznych i operacyjnych a ponadto programów rozwoju. Główne przyczyny systemowych zmian treści strategii wspomagania rozwoju lokalnego (i regionalnego) tkwią w zmienności uwarunkowań wynikających z polityki Unii Europejskiej i Rządu RP. Ponadto wynikają ze stopnia zaawansowania wdrożeń planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych i organizacyjnych. Korekta danego elementu w strategii zobowiązuje do konsekwentnych korekt w innych częściach dokumentu. Schematy systemowego podejścia do strategii, w szczególności do jej celów obrazują poniższe dwa schematy.

Schemat pierwszy obrazuje obieg informacji w systemie planistycznym strategii. Od najważniejszych uwarunkowań zewnętrznych, określanych kierunkami polityki Unii Europejskiej i odpowiadających im strumieni środków finansowych wspomagających rozwój w województwie lubelskim będą zależały szanse na rozwój lokalny. Szanse te wynikają również z uwarunkowań lokalnych, stymulujących i destymulujących rozwój gminy. Z uwarunkowań wynikają słabe i mocne strony, jako zjawiska i procesy korzystne oraz niekorzystne dla bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej i dla przyszłego rozwoju. Mocne strony mogą być aktywnymi czynnikami rozwojowymi, wówczas są traktowane jako szanse. Z kolei słabe strony mogą dynamizować niekorzystne procesy stanowiące obciążenia i hamulce rozwoju a nawet bariery. Analiza SWOT jest merytoryczną podstawą wizji przyszłości. Obrazuje panoramę lokalnego układu sił określających realizm i kierunki wyboru aspiracji rozwojowych.

Wizja przyszłości oparta na wyborze potencjałów rozwojowych i uwzględniająca możliwości redukcji zagrożeń jest obrazem oczekiwanych efektów rozwoju gminy, jakie mogą być osiągnięte po kompleksowym wdrożeniu celów strategicznych i operacyjnych. Z jej treści te cele wynikają. Są ułożone w układzie hierarchicznym. To warunkuje elastyczność całego układu. W trakcie realizacji strategii niektóre cele operacyjne mogą tracić aktualność,

bądź to przez pełne ich zrealizowanie, bądź też przez utratę zasadności dalszego utrzymywania w strategii. Przez to strategia powinna być systemem elastycznym, względnie zdolnym do samoregulacji. Cele operacyjne są punktem wyjścia do tworzenia programów operacyjnych, w tym wieloletniego planu Rozwoju (WPI), co ilustruje schemat 2.

Lokalna strategia wspomagania rozwoju

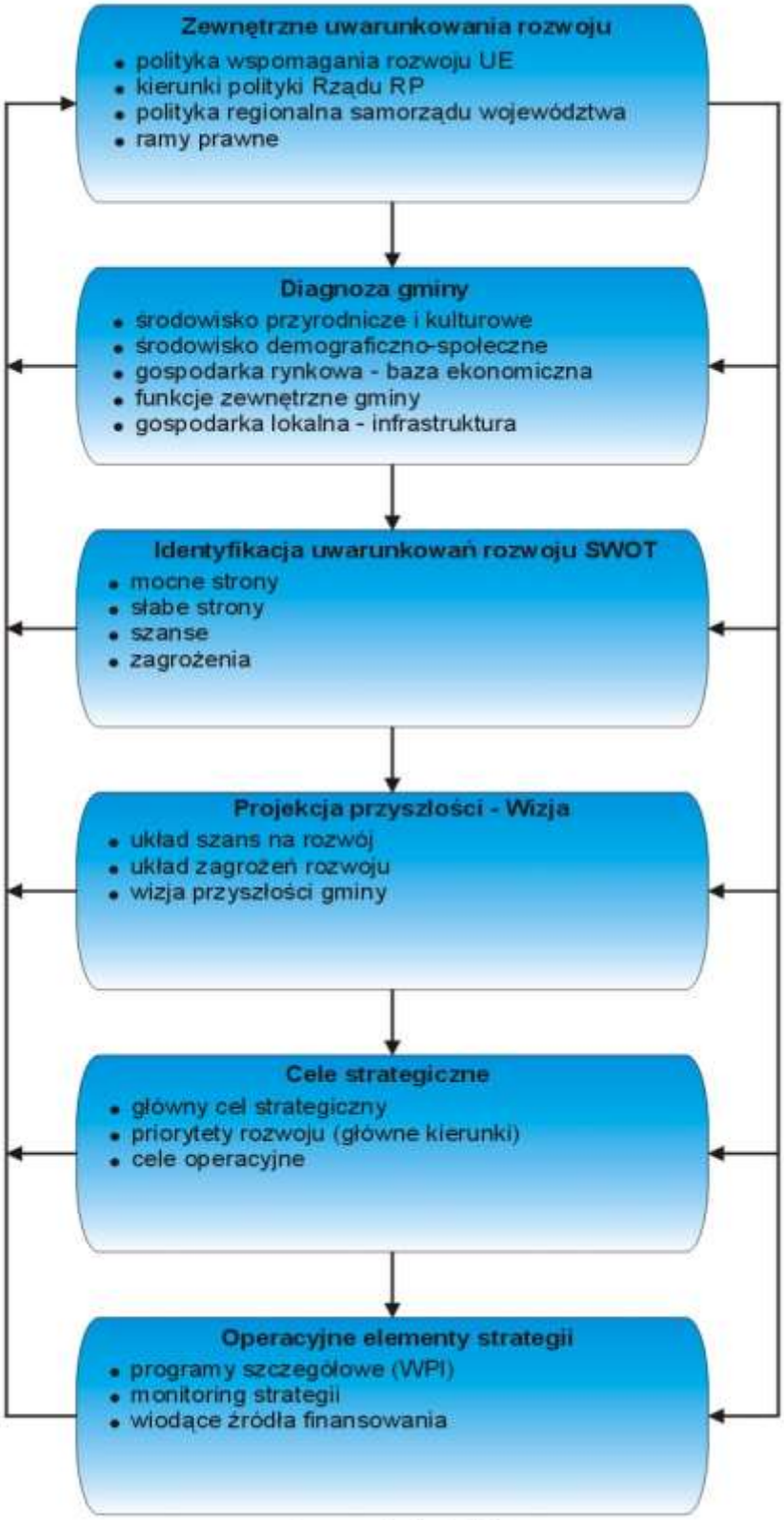

Opracował: Jan Polski

Misja i cele strategiczne

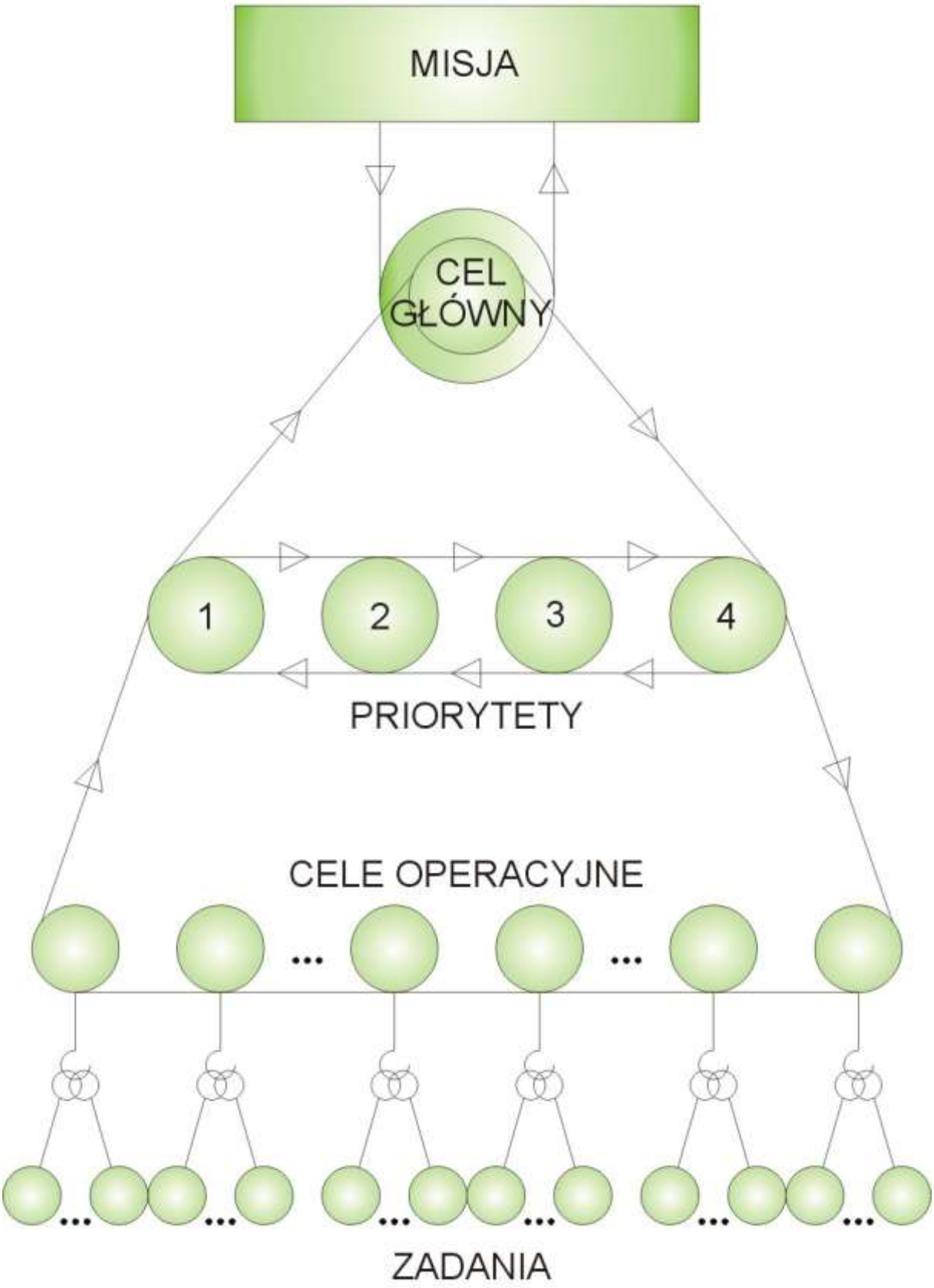

Opracował: Jan Polski

Okresy programowania operacyjnego są z zasady krótsze niż horyzont strategii a poszczególne, umieszczone w nich zadania są zwykle wdrażane w okresach rocznych lub kilkuletnich. W procesie realizacji zadań mogą występować przedłużenia planowanych cyklów lub opóźnienia rozpoczęcia. Stąd też system budowania i wdrażania strategii musi uwzględniać elastyczność i ciągłość planowania obejmującego korekty programów i monitorowanie wdrożeń a także stopień osiągnięcia celów operacyjnych.

Programowane zadania na terenie gminy są realizowane nie tylko jako zadania własne samorządu gminnego. Poza nimi strategia uwzględnia również zadania podejmowane w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, jako zadania innych szczebli samorządowych i jako zadania rządowe. Gros inwestycji powinno jednak obejmować sektor rynkowy i umacniać bazę ekonomiczną gminy.

Źródła finansowania przedsięwzięć objętych celami strategicznymi i operacyjnymi będą różne. Poza źródłami własnymi inwestorów publicznych i prywatnych będą to źródła zewnętrzne, w tym administracji samorządowej wyższego szczebla i rządowej. Będą to także fundusze strukturalne Unii Europejskiej. Zasadnicza część strumienia finansowego z UE, zasilająca rozwój lokalny będzie przepływała do gmin poprzez Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013. Część zaś środków unijnych może być realizowana poprzez rządowe sektorowe programy operacyjne, w tym głównie Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej. Dodatkowym źródłem finansowania mogą być fundusze oferowane przez fundacje i agencje rozwoju oraz przez fundusze celowe.

Sprawne funkcjonowanie lokalnego systemu planowania strategicznego wymaga więc stałej obserwacji i interwencji zarówno w sferze wdrożeń, jak też w treści dokumentu strategii. Stąd też, potrzebę monitorowania także należy wpisać na listę zasad tworzenia i wdrażania strategii.

Warunkiem przyjęcia strategii przez samorząd gminny jest konsultacja społeczna, polegająca na zebraniu dobrowolnych opinii i postaw mieszkańców gminy w sprawie doboru kierunków wspomagania rozwoju oraz odpowiadających im zadań inwestycyjnych i organizacyjnych. Społeczeństwo obywatelskie powinno mieć możliwość wyrażania postaw wobec spraw ważnych publicznie i tworzenia inicjatyw w tym zakresie na terenie swojej gminy. Planowanie strategiczne w gminie może być poważnym czynnikiem uaktywniającym rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

2.3. Zasady planowania strategicznego

Zmienność uwarunkowań wymaga tworzenia i systematycznego aktualizowania strategii według pewnych, ogólnych reguł lub inaczej, zasad.

Lp.	Zasady:	Treść zasad:
1.	***spójność***	merytoryczna zgodność wewnętrzna i zewnętrzna strategii zgodność z dokumentami Rządu RP i UE
2.	***implikacja***	wynikanie treści następnych elementów strategii z poprzednich;
3.	***selektywność***	wybór istotnych dziedzin do diagnozy stanu i oceny uwarunkowań rozwoju województwa; wybór priorytetów strategicznych i dziedzin wspierania rozwoju;
4.	***elastyczność***	zapis celów strategicznych umożliwiający aktualizację lub wymianę podporządkowanych im celów szczegółowych i zadań;
5.	***sekwencyjność***	uporządkowany układ celów operacyjnych i podporządkowanych im działań efektywnie wspierający rozwój;
6.	***ciągłość***	Aktualizowanie planów strategicznych i operacyjnych w zależności od zmieniających się uwarunkowań;
7.	***parametryzacja***	Wskaźnikowe określanie słabych i mocnych stron oraz celów i zadań (wskaźniki wkładu, produktu, rezultatu i oddziaływania);
8.	***monitorowanie,***	Systematyczna obserwacja uwarunkowań i przebiegu wdrażania strategii przez samorząd lokalny (obserwacja, analiza zmian i interwencja);
9.	***kontrola***	Zewnętrzna kontrola i ocena procesu wdrażania strategii;
10.	***uspołecznienie***	Społeczne uczestnictwo (inicjatywy) w procesie wyboru kierunków działań strategicznych, popularyzacja strategii przenoszenie ustaleń strategii regionalnej na planowanie lokalne;

Powyższe zasady zostały uwzględnione także w obecnie aktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2020 roku. W zasadzie powinny obowiązywać także w innych dziedzinach planowania w sferze publicznej, w tym w planowaniu przestrzennym.

Strategie rozwoju lokalnego uzyskały usankcjonowanie prawnie w ustawie z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju[1]. W art. 9 ustawodawca stwierdza, że „Strategiami rozwoju są:

1. strategia rozwoju kraju;
2. strategie sektorowe;

[1] DZ.U. z 2006r. Nr 227 poz.1658

3. strategie rozwoju województw, o których mowa w art.11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz 1590, z późn. zm.);
4. strategie rozwoju lokalnego, w tym strategie rozwoju powiatów oraz strategie rozwoju gmin."

Strategia rozwoju gminy staje się obowiązkiem ustawowym samorządu lokalnego.

2.4. Wieloletni plan inwestycyjny – materiał Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie

Wieloletni plan inwestycyjny stanowi instrument wdrażania strategii rozwoju. Wskazuje konkretne zadania (projekty) które będą realizowane w założonym horyzoncie czasowym wraz z oszacowaniem kosztów ich realizacji. Zadania te wynikają z przyjętych w strategii celów i kierunków działań, a ich realizacja przyczynia się do osiągania założonych wskaźników.

Podstawowe zasady opracowania WPI zawiera art.166 ustawy o finansach publicznych[2]. Ze względu na stopień szczegółowości dokumentu WPI powinien zawierać zadania, które będą realizowane w horyzoncie pierwszych 3 lat obowiązywania strategii, oraz wskazywać zadania strategiczne (duże, długotrwałe, o szczególnym znaczeniu dla gminy/powiatu) – w dłuższym horyzoncie czasowym. W miarę realizacji zadań WPI powinien podlegać aktualizacji. Proponuje się, aby pierwszy podokres WPI obejmował lata 2007-2010.

Przed sporządzeniem WPI należy przygotować kryteria wyboru zadań, które mają się w nim znaleźć. Podstawowym kryterium powinien być wpływ zadania na realizację celów strategicznych i operacyjnych określonych w strategii rozwoju gminy/powiatu.

[2] Dz.U. z 2005r., Nr 249 poz.2104

3. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA STRATEGII

3.1. Wiodące kierunki polityki Unii Europejskiej i Rządu RP

Polityka wielostronnego wspomagania rozwoju, prowadzona przez Unię Europejską i jej kraje członkowskie jest dość złożona. Jednakże można wyodrębnić pewne jej elementy uznane za wiodące i obowiązujące powszechnie. Są to trzy następujące cele:

1. *Wspomaganie konkurencyjności gospodarki UE na arenie światowej;*
2. *Rozwój zrównoważony między sferami: przyrodniczą, społeczną i gospodarczą;*
3. *Wzrost spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*

Cele te są obowiązujące powszechnie od całego terytorium UE, przez kraje członkowskie, regiony aż do lokalnych układów administracyjnych. Na okres programowania 2007 – 2013 Unia Europejska kładzie nacisk na doskonalenie mechanizmów konkurencji, zarówno w sferze przedsiębiorczości (rynkowej) jak też w sferze terytorialnej, głównie regionalnej i lokalnej. Z tego względu sfera samorządowa zmienia charakter zarządzania sobie podlegającymi terenami. Stopniowo przechodzi ze sposobu typowo administracyjnego na sposób menedżerski, starając się zapewnić możliwie najwyższe i jednocześnie trwałe tempo wzrostu. Drogi, którymi można go osiągać zostały oparte na trzech celach stanowiących Strategiczne Wytyczne Wspólnotowe na lata 2007 –2013. Wytyczne przewidują:

1. *Uczynienie z Europy i jej regionów miejsca bardziej atrakcyjnego dla inwestowania i pracy;*
2. *Większa liczba lepszych miejsc pracy;*
3. *Rozwój wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu gospodarczego;*
4. *Wymiar terytorialny polityki spójności*

Konkurencyjność jako wiodący cel Strategii Lizbońskiej z 2000 roku, z późniejszymi zmianami tego dokumentu, znalazła wyraz w naczelnym dokumencie Rządu RP, to jest w

Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013 (NSRO), gdzie jako naczelny cel wyznaczono:

Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju.

Wiodący cel NSRO został oparty na sześciu celach jemu podporządkowanych. Wśród nich są:

1. *Tworzenie warunków dla utrzymania trwałego i wysokiego tempa wzrostu gospodarczego;*
2. *Wzrost zatrudnienia poprzez rozwój kapitału ludzkiego i społecznego;*
3. *Podniesienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora usług;*
4. *Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów;*
5. *Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;*
6. *Rozwój obszarów wiejskich.*

Ten zbiór celów tworzy podstawy programowania rozwoju dla rządowych i regionalnych programów operacyjnych a także dla długofalowych strategii rozwoju województw.

Jednym z ważniejszych programów rządowych dla województwa lubelskiego jest ***Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW).*** Jego celem głównym jest:

przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej

oparte na czterech celach szczegółowych i podporządkowanych im czterech priorytetach. Są to takie cele i priorytety jak:

1. *zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej Polski Wschodniej (priorytet 1: nowoczesna gospodarka);*

2. *rozwój wybranych funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich (priorytet 2: wojewódzkie ośrodki wzrostu);*
3. *poprawa dostępności i jakości powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej (priorytet 3: infrastruktura drogowa i przejść granicznych);*
4. *optymalizacja procesu wdrażania PO Rozwój Polski Wschodniej (priorytet 4: pomoc techniczna).*

Poszczególne cele PO RPW mogą bezpośrednio lub pośrednio odnosić się do możliwości finansowego wspomagania rozwoju miasta i gminy Krasnobród. Bezpośrednie wspomaganie rozwoju na tym terenie wyznaczają cele określone w strategii rozwoju do 2020 roku i w regionalnym programie operacyjnym województwa lubelskiego na lata 2007 - 2013.

3.2. Kierunki polityki regionalnej województwa lubelskiego do 2020 roku

W zaktualizowanej w 2008 roku strategii rozwoju województwa lubelskiego (SR WL) wyznaczono cztery priorytety a w ich obrębie 19 celów operacyjnych stanowiących bezpośrednie, ogólne i szczegółowe ramy dla lokalnej strategii rozwoju miasta i gminy Krasnobród. Cele strategiczne i operacyjne województwa wynikają z celów zawartych w dokumentach wyższego rzędu (rządowych i unijnych). Przez to SR WL jak też strategia rozwoju miasta i gminy Krasnobród stanowią implikację polityki rozwoju wyższego rzędu.

Układ priorytetów i podporządkowanych im celów operacyjnych SR WL jest przedstawiony w poniższym zestawieniu.

Priorytet 1; Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy

Cel 1.1: Restrukturyzacja tradycyjnych gałęzi regionalnej gospodarki i dostosowanie jej do reguł wspólnego rynku

Cel 1.2: Rozwój i podnoszenie konkurencyjności regionalnego agrobiznesu

Cel 1.3: Specjalizacja województwa w wybranych sektorach produkcji i usług cechujących się wysokim poziomem konkurencyjności

Cel 1.4: Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzrost poziomu ich innowacyjności

Cel 1.5: Rozwój regionalnego potencjału B+R oraz jego wykorzystanie dla potrzeb gospodarki

Cel 1.6: Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Priorytet 2: Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy

Cel 2.1: Kształtowanie prorozwojowej polityki ludnościowej w województwie

Cel 2.2: Podniesienie poziomu wykształcenia i wiedzy mieszkańców regionu

Cel 2.4: Wspieranie integracji społecznej i ograniczanie poziomu ubóstwa w regionie

Cel 2.5: Wzmocnienie i wykorzystanie kapitału kulturowego i społecznego w regionie

Cel 2.6: Poprawa bezpieczeństwa i ładu publicznego

Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego

Cel 3.1: Poprawa dostępności komunikacyjnej województwa

Cel 3.2: Zachowanie i wzmocnienie różnorodności przyrodniczej, krajobrazowej i kulturowej

Cel 3.3: Rozwój ośrodków miejskich oraz funkcji metropolitalnych Lublina

Cel 3.4: Poprawa jakości życia mieszkańców wsi oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Priorytet 4: Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu

Cel 4.1. Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa w układzie międzynarodowym, krajowym i transgranicznym

Cel 4.2: Zwiększenie zdolności instytucjonalnej regionu do prowadzenia efektywnej polityki regionalnej

Cel 4.3: Poprawa skuteczności promocji regionu i zdolności do przyciągania inwestycji z zewnątrz

Dokumentem etapowym polityki wspomagania rozwoju województwa na lata 2007 – 2013 jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL). Głównym celem tego programu jest :

Podniesienie konkurencyjności Lubelszczyzny prowadzące do szybszego wzrostu gospodarczego oraz zwiększenie zatrudnienia z uwzględnieniem walorów naturalnych i kulturowych regionu

Podstawowym założeniem realizacji RPO WL jest rozwijanie konkurencyjności obszarów o największym potencjale społeczno-gospodarczym. Przedsięwzięcia wspomagające rozwój mają pomóc miastom i gminom mającym największe lokalne potencjały rozwojowe w konkurowaniu na arenie krajowej i europejskiej. Mają także pobudzać aktywność gospodarczą również na obszarach słabiej rozwijających się.

Cel główny programu będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

1. *Zwiększanie konkurencyjności regionu poprzez wsparcie sektorów nowoczesnej gospodarki oraz przez stymulowanie innowacyjności;*
2. *Poprawę warunków inwestowania w województwie z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju;*
3. *Zwiększanie atrakcyjności Lubelszczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku.*

Wymienione trzy cele szczegółowe na pierwszy okres programowania 2007 – 2013 w całości odnoszą się do sytuacji miasta i gminy Krasnobród. Ze względu na potencjały rozwojowe i obecnie już ukształtowaną strukturę funkcjonalną, z wiodącą funkcją turystyczną, wysokimi walorami przyrodniczymi i kulturowymi a także popularnością rozszerzającą się poza regionem miasto i gmina może realnie konkurować jako ośrodek turystyczno-uzdrowiskowy a także jako miejsce rozwoju drobnej oraz średniej przedsiębiorczości. Może skutecznie konkurować w tym zakresie o inwestorów.

Ze względu na szczególnie cenne a jednocześnie wrażliwe walory Roztocza miasto i gmina Krasnobród powinna mieć zdefiniowaną zasadę rozwoju zrównoważonego. Z pewnością atrybutem tej zasady jest umiarkowana skala przedsięwzięć inwestycyjnych do zakresu drobnych i średnich zakładów. Ponadto wymogiem rozwoju zrównoważonego jest umiarkowana skala emisji wszelkich zanieczyszczeń i intensywności transportowej. Międzynarodowe szlaki komunikacyjne przebiegają z dala od tego terenu, chociaż istniejące drogi powiatowe, łączące miasto z otoczeniem nie spełniają obecnych oczekiwań, choćby ruchu turystycznego.

Trzeci cel PO RPW – starania o wzrost atrakcyjności Krasnobrodu dla pracy i zamieszkania jest także w pełni przydatny. Po pierwsze Krasnobród jest małym miastem i mógłby dalej koncentrować osadnictwo a zatem urozmaicać lokalny popyt konsumpcyjny. Po drugie ludność osiedlająca się i prowadząca gospodarstwa domowe w otaczających miasto wsiach może tworzyć coraz bardziej rozwinięty układ urbanistyczny.

4. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA, SPOŁECZEŃSTWA I GOSPODARKI

4.1. Środowisko przyrodnicze

Gmina Krasnobród położona jest w obszarze odznaczającym się wybitnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi – Transgranicznym Obszarze Chronionym „Roztocze". Preferuje się w nim ochronę unikatowych wartości środowiska przyrodniczego i wykorzystanie do funkcji rekreacyjno-turystycznych. Ponadto Plan Zagospodarowania Województwa Lubelskiego (przyjęty Uchwałą Nr XLV/597/02 Sejmiku Woj. Lubelskiego z dnia 29 lipca 2002 r.) wskazuje obszar gminy Krasnobród jako obszar przyrodniczy o najwyższych walorach przyrodniczych oraz najwyższej atrakcyjności turystycznej.

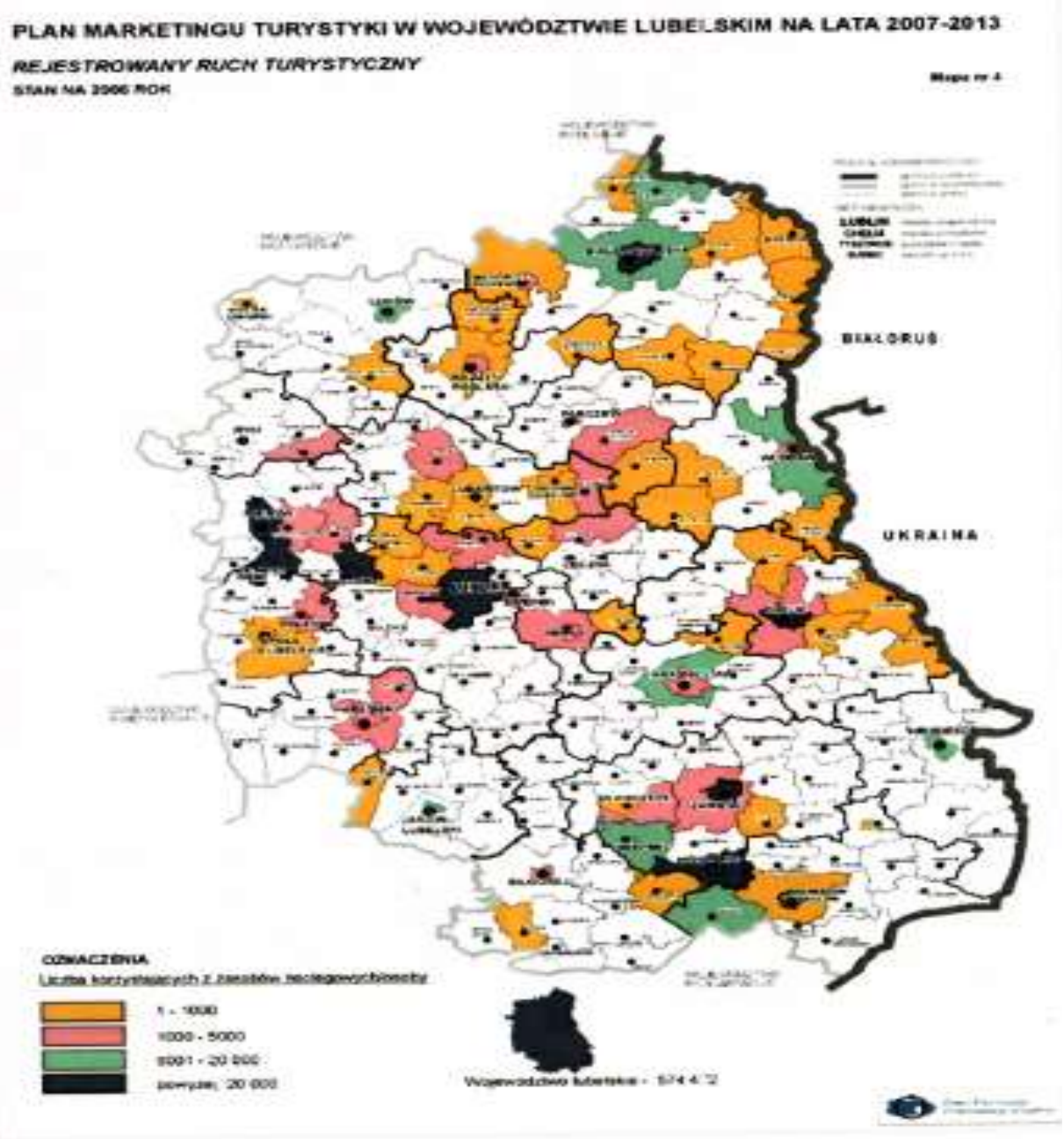

Mapa 1. Rejestrowany ruch turystyczny w woj. lubelskim

4.1.1. Położenie geograficzne

Gmina Krasnobród położona jest w obszarze Roztocza Środkowego. Roztocze wraz z Wyżyną Lubelską tworzy tzw. Wyżynę Lubelsko-Lwowską. Naturalną oś wschód-zachód gminy tworzy dolina Wieprza.

W granicach gminy wyróżnia się dwie klasy krajobrazu naturalnego:

- krajobraz wyżynny (w części południowej i północnej gminy),
- krajobraz dolin i obniżeń (w środkowej części gminy).

4.1.2. Krajobraz

Dla krajobrazu gminy największe znaczenie mają lasy i wody. Niekorzystne dla krajobrazu procesy to: wylesienia sprzed XX w., melioracje z XX w. i urbanizacja miasta Krasnobród z końca XX w. W strukturze przyrodniczo-przestrzennej gminy udział użytków rolnych wynosi około 47 %, a terenów leśnych blisko 44 %. Zachowanie przewagi lasów powinno być główną przesłanką dla przyszłej polityki przestrzennej i kształtowania krajobrazu.

Fot. 1 Widok z Góry Chełmowej na Krasnobrodzki Park Krajobrazowy

Fot. 2 Stawy w Hutkach

Fot. 3 Widok Krasnobrodu z Góry Chełmowej

Fot. 4 Krajobraz naturalny przekształcony przez urbanizację miasta Krasnobród w XX w.

4.1.3. Geologia i surowce skalne

Pod względem geologicznym określana jest jako wapienno-piaszczysta. Budowa geologiczna jest urozmaicona – podłoże geologiczne budują utwory kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu. Ze względu na tektonikę gmina znajduje się w obrębie Niecki Lubelskiej.

Wśród kopalin występują tu skały wapienne, piaskowiec, kruszywa. Jednak ze względu na wymogi ochronne Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego surowce skalne nie mogą być eksploatowane na skalę przemysłową.

Fot. 5 Kamieniołom – stanowisko dokumentacyjne w Krasnobrodzie

4.1.4 Rzeźba

Rzeźba terenu gminy jest urozmaicona, o czym decyduje głównie głęboko wcięta w wierzchowinę dolina Wieprza (deniwelacje w jej strefie sięgają 100 m). Największą

powierzchnię na terenie gminy zajmują długie, opadające ku dolinom stoki. Bardzo charakterystyczne dla gminy Krasnobród są suche doliny łączące wysoczyzny z dolinami rzecznymi. Ciekawym zjawiskiem, ze względów krajobrazowych, występującym na tym terenie są wydmy o klasycznych rozwinięciach (wydmy paraboliczne i wały wydmowe).

Najwyższe wzniesienia na terenie gminy to: Góra Chełmowa (336 m n.p.m.) i Wzgórze Kamieniołom (314 m n.p.m.). Na obrzeżach gminy znajduje się najwyższe wzniesienie Roztocza Środkowego – Wapielnia 387 m n.p.m.

Fot. 6 Wąwóz w Krasnobrodzie

Fot. 7 Góra Chełmowa

4.1.5. Wody

Sieć hydrologiczna gminy jest uboga. Główną rzeką gminy jest Wieprz przepływający na tym terenie na odcinku 12 km. Jego dopływy płynące przez gminę Krasnobród to: Kryniczanka (uchodzi do Wieprza w Majdanie Wielkim) i Jacynka (uchodzi do Wieprza w Kaczórkach). Pozostałe cieki występujące na terenie gminy to: Krupiec (dopływ Szumu) i Swierz (dopływ Sopotu). W południowej części gminy biegnie dział wodny II-go rzędu, dzielący systemu rzeczne Wieprza i Sanu.

Za ubóstwo wód powierzchniowych na terenie gminy Krasnobród odpowiada przede wszystkim przepuszczalne podłoże. Wody opadowe migrują pod powierzchnię terenu tworząc poziomy wodonośne na różnych głębokościach. Naturalne wypływy wód powierzchniowych koncentrują się w dolinach rzecznych. Najwydajniejsze źródlisko występuje w dolinie Wieprza w Hutkach, zaś najurokliwsze to źródło w Podklasztorze i źródło Belfont w Hutkach.

Na terenie gminy położonych jest 9 stawów (w tym główny kompleks znajduje się pomiędzy Krasnobrodem i Hutkami) i 2 sztuczne zbiorniki Zalew i Olender. Stawy, mimo antropogenicznego pochodzenia harmonizują z otoczeniem przyrodniczym.

Wody podziemne odznaczają się dobrą jakością i nie wymagają uzdatniania. Wysoką jakością odznaczają się również wody źródlane.

Fot. 8 Staw w kompleksie Hutki - Krasnobród

Fot. 9 Źródła w Hutkach

Fot. 10 Wieprz na wysokości Hutek

Fot. 11 Zalew w Krasnobrodzie

4.1.6. Klimat

Klimat gminy odznacza się wysokimi rocznymi opadami (700 mm) i najwyższym w Polsce średnim rocznym usłonecznieniem. Warunki termiczne noszą cechy kontynentalne

(choć duży wpływ na lokalny klimat na powietrze polarno-morskie) – miesiące zimowe są mroźne a letnie zwykle gorące. Dominują wiatry zachodnie i południowo-zachodnie. Rejon miasta Krasnobród wyróżnia się cechami bioklimatycznymi spełniającymi normy meteorologiczne przyjęte dla uzdrowisk Europy Środkowej.

4.1.7. Gleby

Walory agroekologiczne na terenie gminy są niskie.

Pokrywa glebowa na terenie gminy jest bardzo zróżnicowana. Występują gleby brunatne, bielicowe, mułowo-bagienne, torfowe i wytworzone na lessach. Jakość gleb jest na ogół słaba. Gleby o najwyższych klasach bonitacyjnych występują w okolicach wsi Dominikanówka.

Tereny najsłabszych gleb powinny być w miarę możliwości zalesiane.

4.1.8. Flora

Gminę cechuje jedna z najwyższych w województwie lubelskim lesistości, wynosząca 43 %. Poza tym, lasy cechuje wysoki stopień zachowania walorów szaty roślinnej. Przeważają zbiorowiska borowe – najcenniejsze drzewostany występują w rejonach Krasnobrodu (rezerwat Św. Roch), Szuru i Wólki Husińskiej.

Lasy na terenie gminy należą do ekosystemów najbardziej zbliżonych do naturalnych i cechuje je największy potencjał ekologiczny. Najbardziej zagrożone obszary związane są z wydmami i wąwozami – powinny one podlegać zalesieniom.

Na terenie gminy znajduje się również pewna ilość naturalnych zbiorowisk wodnych o znaczących wartościach florystycznych – są to fragmenty torfowisk w dolinie Wieprza (z najcenniejszym bagnem Turzyniec). Na uwagę zasługują również zbiorowiska kserotermiczne znajdujące się na nasłonecznionych zboczach doliny Wieprza.

Fot. 12 Flora krasnobrodzka

Fot. 13 Flora krasnobrodzka

4.1.9. Fauna

Fauna gminy jest zróżnicowana. Powierzchniowo dominują zoocenozy leśne z dużym udziałem ssaków i ptaków drapieżnych. Wartością przyrodniczą cechują się również zoocenozy wodne związane ze stawami w Hutkach i Krasnobrodzie. Szczególnie bogata jest tu awifauna i ichtiofauna. Wśród gatunków ekspansywnych należy wymienić bobra, który z roku na rok (od 1976 r.) przesuwa swoje żeremia w górę Wieprza.

Fot. 14 Fauna krasnobrodzka

Fot. 15 Fauna Krasnobrodzka

Fot. 16 Fauna Krasnobrodzka

Fot. 17 Fauna Krasnobrodzka

4.1.10. Walory uzdrowiskowe

O uzdrowiskowym charakterze okolic Krasnobrodu decydują przede wszystkim sprzyjające warunki bioklimatyczne oraz stwierdzone występowanie surowców leczniczych: złóż borowiny w Majdanie Wielki i wód mineralnych typu chlorkowo-sodowego.

Fot. 18 Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci w Krasnobrodzie

Fot. 19 Konie wykorzystywane do programu hipoterapii w Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci

4.1.11. Obszary chronione

Gmina Krasnobród położona jest w Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET PL i Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000, a także w krajowym systemie obszarów chronionych.

Zachodnia granica gminy jest jednocześnie granicą **Roztoczańskiego Parku Narodowego**. Na terenie gminy znajduje się fragment **otuliny RPN**.

7208 ha obszaru gminy wchodzi w skład **Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego** utworzonego w 1998 r. Oprócz parku na terenie gminy znajduje się również **jego otulina**.

Ponadto na terenie gminy znajdują się następujące obiekty chronione:

- rezerwat przyrody Św. Roch,
- 10 pomników przyrody ożywionej i 2 pomniki przyrody nieożywionej (źródła),
- użytek ekologiczny Belfont,
- stanowisko dokumentacyjne Kamieniołom,
- lasy ochronne - w granicach zgodnych z Zarządzeniem Nr 201 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 29.08.1995 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Zwierzyniec,
- dwa stanowiska zimoziołu północnego,
- obiekty o charakterze hydrologicznym: Obszar Najwyższej Ochrony Wód Podziemnych, Obszar zlewni Chronionych Wieprza i Tanwi, obszary źródliskowe.

Projektowane obiekty chronione na terenie gminy Krasnobród:

- dwa źródła proponowane do objęcia ochroną w formie pomnika przyrody,
- Bagno Turzyniec i bagienka śródleśne w lasach Nadleśnictwa Zwierzyniec, obręb Krasnobród – proponowane użytki ekologiczne,
- wydma na terenie Nadleśnictwa Zwierzyniec obręb Krasnobród, oddział 142 – proponowane stanowisko dokumentacyjne,
- lasy ochronne,
- obszar ochrony wód podziemnych GZWP Nr 407,
- strefy rozrodu bociana czarnego, orlika krzykliwego i kraski.

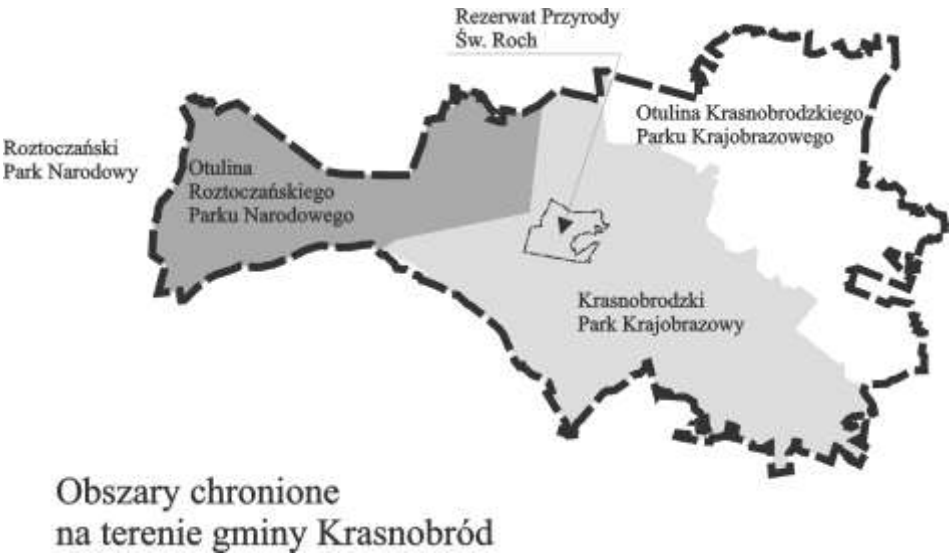

Rys. 2 Obszary najważniejszych form ochrony przyrody na terenie gminy Krasnobród

4.2. Zagospodarowanie przestrzenne

4.2.1. Powierzchnia, podział administracyjny, struktura osadnicza

Powierzchnia gminy miejsko-wiejskiej Krasnobród wynosi 12 485 ha. Obszar gminy zamieszkuje 7,232 tys. mieszkańców., z czego 3 tys. to mieszkańcy miasta Krasnobród (stan na 31 XII 2006 r.).

Miasto Krasnobród, Uchwałą Nr XXXV/267/06 Rady Miejskiej z dnia 18 lipca 2006 roku podzielone zostało na 3 osiedla:

- Krasnobród Centrum
- Podklasztor
- Podzamek,

natomiast w gminie wydzielono 16 sołectw:

- Dominikanówka,
- Grabnik,
- Hucisko,

- Hutki,
- Hutków,
- Kaczórki,
- Majdan Mały,
- Majdan Wielki z wsią Borki,
- Malewszczyzna,
- Nowa Wieś,
- Potok Senderki,
- Stara Huta z przysiółkiem Lasowce,
- Szur,
- Wólka Husińska z przysiółkiem Husiny,
- Zielone z przysiółkiem Przejma,
- Podklasztor.

Wielkość poszczególnych wsi jest bardzo zróżnicowana. Największe to:

- Majdan Wielki,
- Hutków,
- Zielone,
- Wólka Husińska.

Rys. 1 Podział administracyjny gminy Krasnobród

4.2.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Wiejska część gminy ma charakter wybitnie rolniczy. Nieliczna działalność pozarolnicza skupia się głównie w branży drzewnej (przerób drewna, stolarka budowlana, wyrób palet itp.). Działalności pozarolnicze koncentrują się w Majdanie Wielki, Starej Hucie i Hutkach.

Teren Miasta podzielony jest na 3 osiedla, Krasnobród Centrum, Podklasztor i Podzamek.

Na terenie miasta działa kilka zakładów produkcyjno-usługowych, z branży drzewnej, składów budowlanych i rzemiosła usługowego. Ich położenie w pobliżu zabudowy mieszkaniowej i głównych przestrzeni publicznych miasta nierzadko stanowi kolizję przestrzenną (np. składy budowlane przy ul. Handlowej, w pobliżu rynku).

W zagospodarowaniu miasta silnie uwidacznia się rozwój funkcji turystycznej – duży udział w powierzchni zabudowanej mają ośrodki wypoczynkowe, pensjonaty, domy z pokojami gościnnymi i tzw. „drugie domy".

Jak na razie funkcja uzdrowiskowa realizowana jest wyłącznie w Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci im. Janusza Korczaka położonym przy ul. Sanatoryjnej w Krasnobrodzie. Pokrewna funkcja, opieki zdrowotnej, związana jest z dwoma domami opieki zdrowotnej zlokalizowanymi w Krasnobrodzie (przy ul. Sanatoryjnej) i w Majdanie Wielkim.

Na terenie gminy coraz liczniej pojawia się zabudowa letniskowa. Rozproszona jest w większości miejscowości gminy oraz na terenie miasta.

Fot. 1 Ośrodek wypoczynkowy w Krasnobrodzie przy ul. Kościuszki

Fot. 2 Zagroda wiejska adaptowana na cele letniskowe (Zagóra)

Fot. 3 Sanatorium dla Dzieci w Krasnobrodzie

Fot. 4 Na obszarze wiejskim gminy dominującą funkcją pozostaje rolnictwo

Zabudowa mieszkaniowa na terenie miasta ma już niemal wyłącznie charakter jednorodzinny. Nigdy nie wykształciły się tu większe zespoły zabudowy wielorodzinnej, a zabudowa zagrodowa jest w zaniku.

Usługi publiczne koncentrują się w mieście Krasnobród i są reprezentowane przez zespół szkół podstawowych i ogólnokształcących, sanatorium ze szkołą, dwie przechodnie, ośrodek sportu, urząd miejski, komisariat policji, strażnicę OSP, pocztę, banki, kościoły, instytucje kultury. Usługi komercyjne to głównie placówki handlu. Zdecydowanie ubogi jest wachlarz usług nastawionych na obsługę turystów: gastronomii, rozrywki, handlu, kultury, obsługi turystyki kwalifikowanej itd. Poza tym, lokalizacja tych usług jest wybitnie

niekorzystna dla ich rozwoju jak i dla jakości obsługi turystów. Większość ogólnodostępnych lokali gastronomicznych ma charakter sezonowy i zlokalizowana jest w sąsiedztwie zalewu z dostępem wyłącznie od strony plaży. Nie doprowadzają doń żadne ciągi spacerowe. Brak jest lokali o programie gastronomiczno-rozrywkowym (tanecznym). Działalność lokali gastronomicznych przy ul. 3-go Maja niesie ze sobą pewne utrudnienia dla mieszkańców tej ulicy. Może to być sygnałem, że postulowana w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnobród" zasada strefowania funkcji w mieście jest wdrażana zbyt wolno lub mało konsekwentnie. Usługi kultury reprezentuje dom kultury, biblioteka miejska i muzeum przykościelne. Obsługą turystyki kwalifikowanej zajmuje się wypożyczalnia rowerów na ul. Zamojskiej, wypożyczalnia sprzętu wodnego i usługi jeździeckie na Podzamku, oraz wyciąg narciarski. Poza obsługą sportów wodnych i zimowych, pozostałe są mało dostępne dla turystów poprzez brak reklamy i oddalenie od centrum. Również lokalizacja sezonowego wesołego miasteczka od zachodniej strony zalewu czyni go mało dostępnym.

Fot. 5 Budynek Straży Pożarnej w Krasnobrodzie

Fot. 6 Siedziba Banku Spółdzielczego w Krasnobrodzie

Fot. 7 Urządzenia rekreacyjne nad Zalewem

Fot. 8 Zespół gastronomiczny nad Zalewem

Brak w Krasnobrodzie budynku spełniającego szeroko pojętą funkcję informacji turystycznej. Zalecane jest zbudowanie w najbliższym czasie takiego obiektu. Lokalizacja jego powinna znaleźć się w jednym z centrów ruchu turystycznego i pielgrzymkowego w Krasnobrodzie.

Brak w Krasnobrodzie budynku, który mógłby być wykorzystywany na cele społeczne (np. centrum organizacji pozarządowych, siedzibę spółdzielni socjalnej, miejsce spotkań i pobyty różnych grup społecznych, w tym seniorów). Funkcje takie mógłby pełnić dawny budynek Urzędu Gminy położony na terenie osiedla Podklasztor, w zabytkowej Alei NMP.

Funkcja pielgrzymkowa koncentruje się w Podklasztorze, w pobliżu Sanktuarium Maryjnego. W jego sąsiedztwie „Studium" wskazuje lokalizację przyszłego domu pielgrzyma. Wciąż na terenie miasta brak obiektu o takim charakterze.

Zasadnicza struktura ośrodków turystycznych przewidziana w „Studium" jest zgodna z lokalnymi uwarunkowaniami i nie wymaga zmian. Proponowane funkcje w poszczególnych ośrodkach są następujące:

- ośrodek turystyczno-rekreacyjny – Krasnobród,
- ośrodek turystyki pielgrzymkowej – Podklasztor,
- wsie letniskowe – Szur, Lasowce, Husiny, Kaczórki, Hutki, Borki, Potok Senderki, Majdan Mały, Malewszczyzna,

- wsie agroturystyczne – Dominikanówka, Majdan Wielki, Zielone, Star Huta, Hucisko, Wólka Husińska.

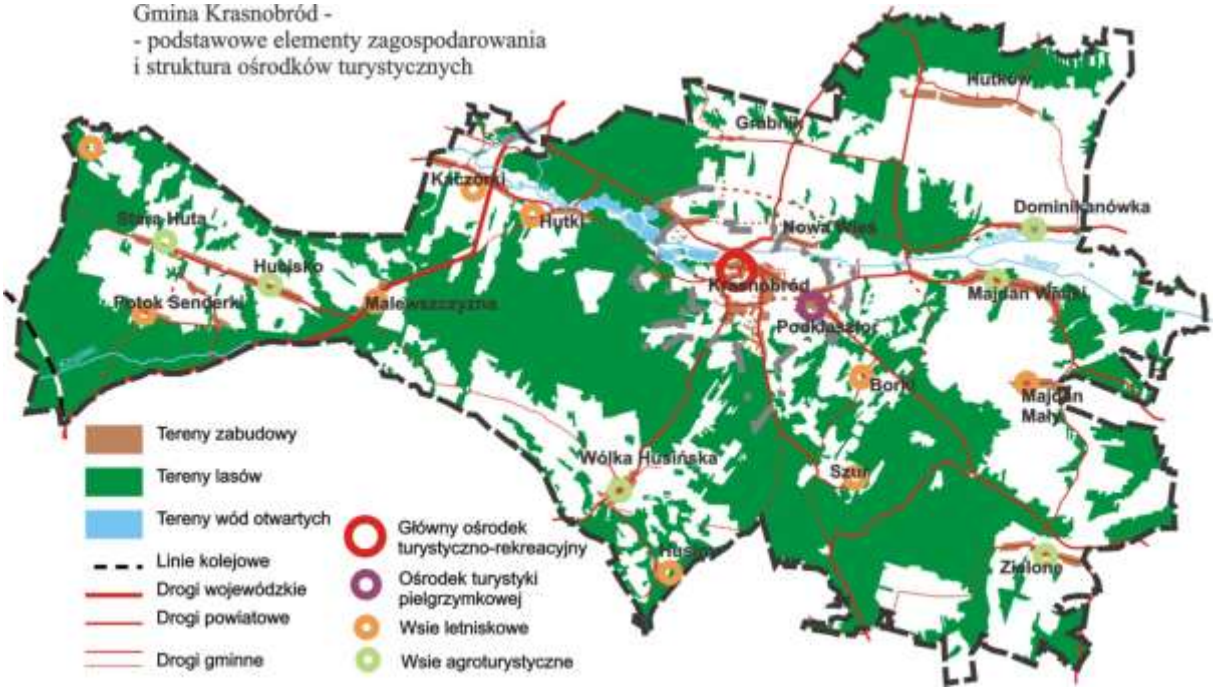

Rys. 2 Struktura przestrzenna ośrodków turystycznych w gminie Krasnobród

4.2.3. Komunikacja i infrastruktura techniczna

Drogi publiczne na terenie gminy Krasnobród liczą łącznie 110 km, z tego drogi o nawierzchni twardej 60 km. Podstawową strukturę komunikacyjną tworzą:

- droga wojewódzka 849 (przebiega przez gminę na długości 8,85 km),
- drogi powiatowe o długości 47,63 km, z czego 8,8 km to odcinki nieurządzone,
- drogi gminne o długości ok. 53 km, z czego jedynie 10 km ma nawierzchnie bitumiczną lub z kostki brukowej.

Drogą najwyższej kategorii przebiegającą przez gminę jest droga wojewódzka 849 relacji Zamość – Jacnia – Wola Obszańska. Droga ta mija miasto Krasnobród od strony zachodniej.

Ze względu na to, że droga nie spełnia standardów w najbliższym czasie planowana jest do gruntowej modernizacji. Realizacja tego zadania odbywać będzie się ze środków RPO WL 2007-2013.

Stan techniczny nawierzchni dróg na terenie gminy ocenia się jako średni lub poniżej średniego.

Rys. 3 Polityka rozwoju układu komunikacyjnego gminy Krasnobród zaproponowana w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Krasnobród

Istniejący komunalny system wodociągowy zaspokaja potrzeby mieszkańców gminy w 80%. Stan urządzeń oceniany jest jako dobry. Zaopatrzenie w wodę z systemów indywidualnych występuje na terenie wsi: Hutki Namule, Kaczórki i Grabnik.

Komunalny system kanalizacyjny składa się z oczyszczalni ścieków w Krasnobrodzie, sieci kanalizacji sanitarnej poprowadzonej w zachodniej i centralnej części miasta, krótkich odcinków sieci kanalizacji deszczowej. Wody deszczowe odprowadzane są poprzez separator do Wieprza. Również do rzeki Wieprz odprowadzane są oczyszczone ścieki z oczyszczalni, której przepustowość wynosi Q = 800 m³/d.

Na terenie gminy funkcjonuje gminne wysypisko odpadów na terenie wsi Grabnik. Obiekt zabezpiecza potrzeby miasta i gminy na okres 10 lat.

Gospodarka cieplna bazuje na indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwami stałymi lub gazem. Źródłem zasilania w gaz jest gazociąg wysokoprężny Lubartów – Zamość, od którego gaz doprowadzony jest do stacji redukcyjno-pomiarowej w mieście Krasnobród. Teren miasta zgazyfikowany jest w 90%. Wsie, do których doprowadzony jest gazociąg to: Hucisko, Malewszczyzna, Kaczórki, Hutki Namule, Nowa Wieś, Podklasztor, Majdan Wielki, Majdan Mały.

Na terenie gminy istnieje stacja transformatorowa 110/SN, czyli Główny Punkt Zasilający. Obszar gminy zasilany jest z Rozdzielni Sieciowej 15/15 kV zlokalizowanej przy ul. Spokojnej w Krasnobrodzie. Z rozdzielni w Krasnobrodzie wyprowadzonych jest 7 linii magistralnych zasilających stacje 15/0,4 kV położone na terenie gminy. Wszystkie te linie wykonane są jako napowietrzne. Stwarza to utrudnienie w zagospodarowywaniu terenów w pobliżu rozdzielni i stanowi wyraźnie dysharmonijny element w krajobrazie miasta. Ze względu na planowanie uzbrojenia przyszłych terenów inwestycyjnych w Hutkowie o powierzchni około 13 ha, należało by zaplanować dla tej strefy gospodarczej, budowę stacji transformatorowej o odpowiedniej mocy.

Fot. 9 Rozdzielnia Sieciowa 15/15 kV przy ul. Spokojnej w Krasnobrodzie.

4.2.4. Krajobraz

Na obecny krajobraz gminy w okresie historycznym najsilniejszy wpływ miały:

- sieć rzeczna,
- rzeźba terenu,
- rozległe kompleksy leśne.

Równoleżnikową oś gminy stanowi dolina Wieprza. Tworzyła ona najkorzystniejsze warunki dla osadnictwa, dzięki dostępności do wód powierzchniowych i łagodnym zboczom. W tym miejscu powstawało najwcześniejsze nowożytne osadnictwo i przebiegał szlak handlowy. Pozostała część gminy jest silnie urzeźbiona i niemal pozbawiona wód powierzchniowych, dlatego jeszcze do poł. XIX w. pozostaje silnie porośnięta lasami.

W części południowo-zachodniej gminy dominuje krajobraz leśno-polny. Lasy przybrały układ równoleżnikowy. Części północna i północno-wschodnia są silniej przekształcone antropogenicznie, zaś część południowo-wschodnia (podobnie jak południowo-zachodnia) mniej.

Współcześnie tereny zabudowane wciąż wykazują tendencję do koncentracji w dolinie Wieprza, choć magnesem przyciągającym są raczej walory widokowe i krajobrazowe, a nie dostępność wody.

Fot. 9 Zdjęcie lotnicze miasta Krasnobród położonego w dolinie Wieprza

4.2.5. Środowisko kulturowe

Zasoby środowiska kulturowego na terenie gminy nie są ani liczne, ani nie posiadają wysokiej rangi. Najwartościowsze skupiają się w mieście Krasnobród. Większość obiektów wpisanych do rejestru zabytków koncentruje się w zespole kościelno-klasztornym i jego sąsiedztwie oraz w zespole pałacowo-parkowym.

Na obecny układ przestrzenny miasta i gminy największy wpływ wywarł późny okres pierwotnego osadnictwa oraz przebieg szlaków komunikacyjnych. Jeszcze do poł. XIX w. obszar gminy porośnięty był w większości lasami. A początki nowożytnego osadnictwa sięgają XVI w. Nikłe zainteresowanie osadnicze tymi terenami wynikało prawdopodobnie ze słabych walorów dla rozwoju rolnictwa.

Prawdopodobnie pierwszą osadą na terenie gminy był Krasnobród. Leżał na trasie średniowiecznego szlaku handlowego, wiodącego z Lublina do Lwowa przez Turobin, Szczebrzeszyn i Zwierzyniec. Szlak biegł wzdłuż lewego brzegu Wieprza, m.in. przez Hutki. W okolicach Podzamku przecinał rzekę i biegł do Ruskiego, Niemirówka i Bełza. Z czasem Bełz stracił na znaczeniu wobec Tomaszowa Lubelskiego, co pociągnęło za sobą korektę szlaku – biegł od Krasnobrodu lewym brzegiem Wieprza i przecinał Podklasztor, a z czasem Zielone. Wzrost znaczenia Zamościa zahamował rozwój Krasnobrodu, a dawny szlak stracił na znaczeniu. Ważnej lokalnej rangi nabrała wtedy droga z Krasnobrodu do Zamościa przez Suchowolę. Na początku XX w. poprowadzono nową drogę z Krasnobrodu do Zamościa prawym brzegiem Wieprza, co zasadniczo wpłynęło na zmianę ukształtowania rynku Krasnobrodzkiego.

Miasto zakładano w XVI w. na tzw. surowym kamieniu. Jego geometria odpowiadała lokacji na prawie magdeburskim, więc rynek miał kształt czworoboczny z ulicami wychodzącymi pod kątem prostym z jego naroży. Za blokami przyrynkowymi wykształciły się uliczki zatylne. Pierwotnie główny szlak komunikacyjny przecinał pierzeję południową i wschodnią. Na początku XX w. szlak przeniósł się na prawy brzeg Wieprza, wpadając do rynku poprzez jego północno-zachodni narożnik. Odcięta została wtedy północna część rynku, co podkreślono wybudowaniem murowanych „kramów". Jeszcze przed II wojną światową w rynku dominowała zwarta drewniana zabudowa podcieniowa.

Krótki okres prosperity miasteczka spowodował, że nie wykształcił się klasyczny, szachownicowy układ ulic. Urbanizacja poza rynkiem skierowała się w kierunku południowym tworząc chaotyczny układ z dominacją ulic o przebiegu południkowym.

W okresie historycznym miasteczko posiadało dwie dominanty architektoniczne – zespół pałacowo-parkowy powstały na miejscu dawnego zamku strzegącego przeprawy przez Wieprz oraz zespół kościelno-klasztorny powstający w XVIII w. z fundacji Marii Sobieskiej po objawieniu się Matki Boskiej Jakubowi Ruszczykowi w 1640 r. Pierwotnie miejsca

lokalizacji tych obiektów stanowiły odrębne jednostki osadnicze – miasto Krasnobród i wieś Podklasztor.

Wsie z obszaru gminy Krasnobród mają późne pochodzenie. Powstawały przeważnie jako osady towarzyszące folwarkom. Podstawową formą była rzędówka, lub wielodrożna rzędówka, z czasem ewoluująca w kierunku jednodrożnicowych wsi z zabudową usytuowaną po obu stronach drogi. Najbardziej charakterystycznym tego przykładem są wsie: Stara Huta, Hucisko, Hutków, Husiny, Dominikanówka, Majdan Wielki i Wólka Husińska. We wsiach dominowały siedliska bezokólnikowe, z zabudową stojącą wolno wokół prostokątnego podwórza. Domy występowały zarówno w usytuowaniu szczytowym, jak i kalenicowym do drogi. Osobliwością jest wieś Szur, która ma kształt owalnicy. Na terenie gminy nie pozostało już wiele tradycyjnej zabudowy wiejskiej, choć można ją jeszcze spotkać w Majdanie Wielkim, Majdanie Małym i Zielonym.

Fot. 10 Zabudowa Podklasztoru

Fot. 11 Chałupa z dachem naczółkowym przy ul. Kościuszki w Krasnobrodzie

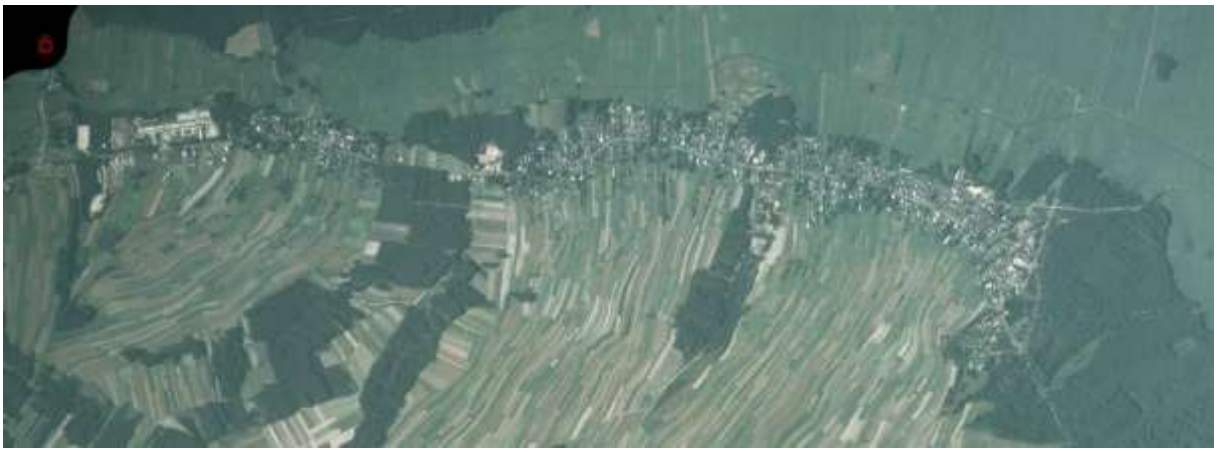

Fot. 12 Największa wieś gminy – Majdan Wielki. Położona w dolinie Wieprza. Obecnie w przeważającej części jednodrożnicowa, nieregularna, członowa.

Zieleń komponowania reprezentowana jest w gminie już tylko przez park przypałacowy i Aleję NMP w Krasnobrodzie. Zabytkowy charakter ma cmentarz rzymsko-katolicki w miasteczku. Przy ul. Kościuszki znajdują się pozostałości kirkutu. Niemal nie zachowały się na terenie gminy obiekty związane z budownictwem przemysłowym. Niewiele lepiej jest z budownictwem użyteczności publicznej – w Krasnobrodzie zachowała się dawna apteka, kramy i budynek szkoły.

Fot. 13 Aleja NMP w Krasnobrodzie

Fot. 14 Park księdza kanonika Kazimierza Wojtowicza przed Sanktuarium

4.3. Uwarunkowania rozwoju turystyki i zagospodarowanie turystyczne gminy

4.3.1. Walory turystyczne

Podstawą do rozwijania funkcji turystycznej w gminie Krasnobród są walory wypoczynkowe, które tworzy środowisko przyrodnicze o wyjątkowo wysokiej wartości. Rozwijanie funkcji turystycznej na obszarze gminy jest zgodne z kierunkami polityki przestrzennej woj. lubelskiego.

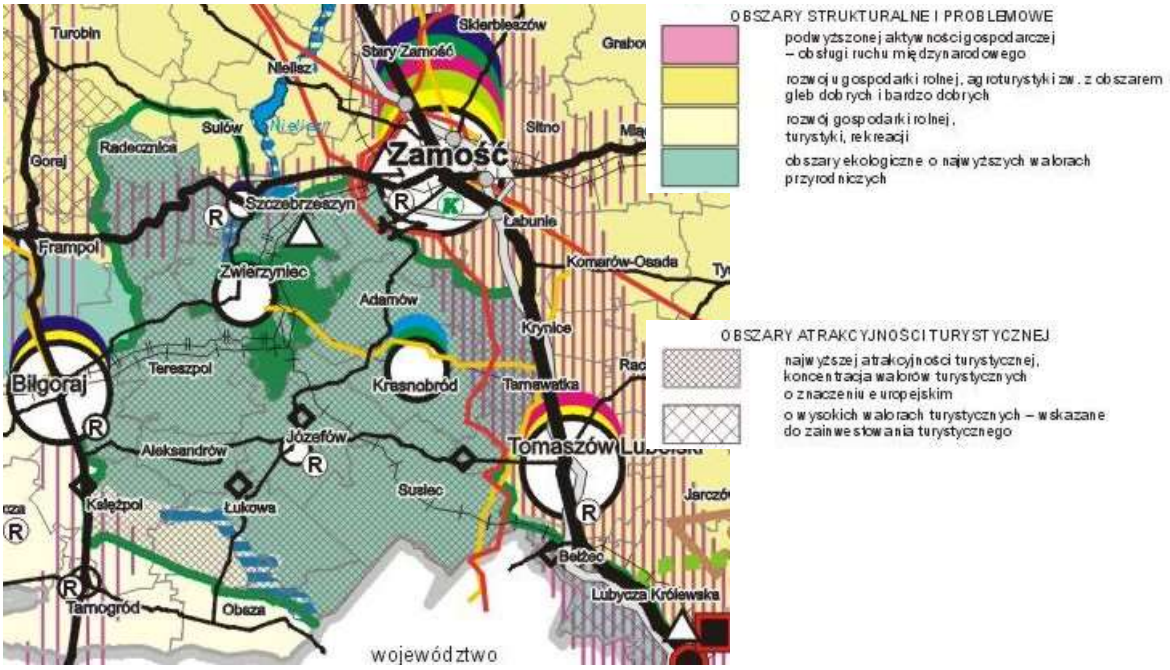

Rys. 1 Fragment rysunku Planu Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Lubelskiego – Kierunki polityki przestrzennej

Na terenie gminy znajdują się wysokiej wartości obiekty przyrodnicze – otulina Roztoczańskiego Parku Narodowego, Krasnobrodzki Park Krajobrazowy wraz z otuliną, rezerwat Św. Roch, Rezerwat Debry i wiele innych. Gmina sąsiaduje bezpośrednio z Roztoczańskim Parkiem Narodowym, którego plan ochrony wskazuje za konieczną ochronę przed nadmierną eksploracją turystyczną oraz przenoszenie ruchu turystycznego na obszary sąsiadujące, czyli otulinę RPN i KPK.

Fot. 1 Widok na Krasnobrodzki Park Krajobrazowy z Góry Chełmowej

Fot. 2 Rezerwat Św. Roch

Gmina posiada też pewne walory krajoznawcze, nie mają one jednak rangi porównywalnej z walorami wypoczynkowymi. Wśród walorów krajoznawczych znajdują się zarówno obiekty antropogeniczne jak i naturalne. Walory antropogeniczne zlokalizowane są w większości w mieście Krasnobród. Najważniejsze z nich, to:

- zespół kościelno-klasztorny z muzeum i Kalwarią Krasnobrodzką,
- aleja Najświętszej Marii Panny z Kaplicą na Wodzie i cudownym źródłem,
- Kaplica Św. Rocha na Zagórze w dolinie Św. Rocha,
- barokowy zespół pałacowo-parkowy – obecne Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci im. Janusza Korczaka,
- budynek kramów w rynku.

Fot. 3 Kaplica na Wodzie

Fot. 4 Aleja Najświętszej Marii Panny w Krasnobrodzie

Fot. 5 Sanktuarium w Krasnobrodzie

Fot. 6 Jedna ze stacji Kalwarii Krasnobrodzkiej

Fot. 7 Kramy w rynku

Fot. 8 Pałac Leszczyńskich – obecnie Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci w Krasnobrodzie

Poza wymienionymi ciekawym walorem turystycznym są cykliczne imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne:

- Festyn Zimowy,
- Majówka Roztoczańska,
- Sobótki,
- Przegląd Orkiestr Dętych,
- Dni Krasnobrodu,
- Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej „Per Arte ad Astra”
- Pożegnanie Wakacji,
- Plenery ilustratorów
- Niedzielne Koncerty na Rynku,
- Międzynarodowe Letnie Koncerty Organowe w Sanktuarium Maryjnym w Krasnobrodzie,
- Czteroetapowy Bieg Pokoju Pamięci Dzieci Zamojszczyzny,
- Ogólnopolski Festiwal Kolęd i Pastorałek,
- Jasełka Bożonarodzeniowe.

Naturalne walory krajoznawcze oraz wiele nie wymienionych wyżej walorów antropogenicznych zostało wyeksponowanych i udostępnionych dla ruchu turystycznego poprzez organizację na terenie gminy następujących ścieżek spacerowych:

- Krasnobrodzkie Wąwozy,
- Przez Rezerwat Św. Roch,
- Ułańskim Szlakiem
- Do Szuru,
- Wokół Krasnobrodu,
- Kaczórki – Uroczysko Belfont.

Sprawą wartą podkreślenia jest bardzo ciekawy program ścieżek spacerowych, bardzo dobre ich oznakowanie i utrzymanie oraz opracowanie przewodników turystycznych szczegółowo opisujących wszystkie trasy, także pod względem dostępności dla różnych grup turystów.

Fot. 9 Początek ścieżki Krasnobrodzkie Wąwozy

Fot. 10 Kaplica św. Rocha na trasie ścieżki przez rezerwat św. Rocha

Poza ścieżkami spacerowymi przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne:

- Szlak „Partyzancki”,
- Szlak „Centralny”,
- Szlak „im. Wł. Podobińskiej”,
- Szlak „Łącznikowy”.

Gmina przygotowała również trzy trasy rowerowe:

- Pętla Jakubowicka,
- Na Figarnię,
- Sztolnie Na Wzgórzu Hołda.

Krasnobród to również ośrodek turystyki pielgrzymkowej związanej z Sanktuarium Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. Tradycja sanktuarium sięga 1640 r. kiedy to Janowi Ruszczykowi ukazała się przy leśnym źródle Matka Boska. W 1690 r. rozpoczęła się budowa kościoła ufundowanego przez królową Marysieńkę Sobieską. Niedługo później do założonego tu klasztoru sprowadzono zakon Dominikanów. W lata 1980-81, tuż za murem klasztornym utworzono Kalwarię Krasnobrodzką. Klasztor połączony jest kompozycyjnie również z Aleją NMP i Kaplicą na Wodzie.

Sanktuarium jest chętnie odwiedzane zarówno ze względów religijnych jak i krajoznawczych.

Lokalną ciekawostką jest liczne występowanie kaplic, kapliczek i krzyży przydrożnych. Na terenie gminy znajduje się około 30 zabytkowych obiektów tego typu, z czego 13 w samym Krasnobrodzie.

Fot. 11 Zabytkowa kapliczka w Alei Najświętszej Marii Panny

Fot. 12 Figura w Alei Najświętszej Marii Panny

Funkcja wypoczynkowa jest rozwijana głównie wokół zalewu, na terenie urządzeń rekreacyjno-sportowych (np. wyciąg narciarski), na terenie ośrodków wypoczynkowych, pensjonatów i szlaków pieszych.

Fot. 13 Wyciąg narciarski w Krasnobrodzie Fot. 14 Zalew w Krasnobrodzie

Ze względu na status uzdrowiska na terenie gminy może być rozwijana turystyka uzdrowiskowa. Niestety w tym momencie jedynym urządzeniem przygotowanym do obsługi takiej funkcji jest Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci zlokalizowane w dawnym pałacu Leszczyńskich. Naturalne uwarunkowania dla rozwijania funkcji uzdrowiskowej stanowią: bioklimat, złoża borowiny w Majdanie Wielkim oraz wody mineralne typu chlorkowo-sodowego występujące w południowej części gminy.

Polityka przestrzenna gminy wyrażona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy (przyjętym Uchwałą Nr XXVI/213/01 RMiG z dnia 30.08.2001 r.) dla uniknięcia kolizji przestrzennych pomiędzy funkcją turystyczną, uzdrowiskową a wymaganiami zrównoważonego rozwoju nakazuje kształtowanie powyższych funkcji w układzie strefowym. Jednocześnie zakłada dominującą funkcję uzdrowiskową, przeznaczając na jej rozwój zachodnią część miasta Krasnobród, w związku z czym, obszar wykorzystania turystycznego wokół Zalewu jest znacznie ograniczony.

Na terenie gminy mogą się rozwijać różne formy turystyki kwalifikowanej – wędkarstwo, myślistwo, sporty zimowe, kolarstwo, jazda konna itd. Z dotychczas przygotowanych urządzeń dla takich form turystyki występują:

- szlaki piesze,
- trasy rowerowe,
- wyciąg narciarski,
- stawy.

Wydaje się zasadne, by gmina identyfikowała uwarunkowania dla uprawiania różnych sportów i w miarę możliwości zabezpieczała tereny do realizacji przyszłych urządzeń sportowych i szlaków (np. szlaki jazdy konnej, szlaki jazdy na rowerach górskich itp.).

4.3.2. Przestrzenna polityka rozwoju turystyki

Przestrzenna polityka rozwoju turystyki wyrażona w „studium" określa następującą strukturę przestrzeni penetracji turystycznej:

a) ośrodek turystyczno-rekreacyjny – Krasnobród,
b) ośrodek aktywizacji społecznej i turystyki pielgrzymkowej - Podklasztor,
c) wsie letniskowe – Szur, Lasowce, Husiny, Kaczórki, Hutki, Borki, Potok Senderki, Majdan Mały, Malewszczyzna,
d) wsie agroturystyczne – Dominikanówka, Majdan Wielki, Zielone, Stara Huta, Hucisko, Wólka Husińska.

Pierwszeństwo w hierarchii rozwoju form turystyki zostało oddane turystyce uzdrowiskowej i pielgrzymkowej. Mimo, że pozostałe formy turystyki określane są jako równorzędne, w kształtowaniu przestrzeni dominuje prymat funkcji uzdrowiskowej.

Ruch pielgrzymkowy został określony na około 40-50 tys. osób. Dla jego potrzeb wyznaczono lokalizację domu pielgrzyma. Niezbędna jest też realizacja odpowiedniej ilości parkingów odpowiadających zapotrzebowaniu w dniach największych Świąt (odpust 1-2 lipca, odpust Św. Rocha, Dożynki Diecezjalne).

Polityka rozwoju turystyki powinna zmierzać do zwiększenia ilości miejsc noclegowych, podniesienia standardu zagospodarowania turystycznego, zwiększenia efektywności wykorzystania bazy, szczególnie, jeśli chodzi o wydłużenie okresu turystycznego w Krasnobrodzie i okresu wykorzystania bazy noclegowej. Studium przewiduje, w związku z tym:

- rozbudowę zalewu w kierunku południowo-wschodnim do powierzchni 21 ha, z wykorzystaniem istniejących stawów,
- uatrakcyjnienie strefy brzegowej (pomosty, plaże, ciągi spacerowe itp.),
- powiązanie funkcjonalne terenów wypoczynkowych nad zalewem z parkami miejskimi i zagospodarowaniem dzielnicy uzdrowiskowej,
- realizację ogólnodostępnej bazy obsługi turystyki, a szczególnie usług hotelarskich, odnowy biologicznej, SPA, gastronomii, handlu i informacji,

- adaptację i tworzenie nowych szlaków pieszych, spacerowych, konnych i rowerowych,
- rozbudowę zaplecza turystycznego w pobliżu wyciągu narciarskiego, budowa nowych wyciągów
- budowę całorocznego toru saneczkowego,
- wzbogacenie oferty kulturalnej i udostępnienie zabytków,
- modernizację istniejącej sali widowiskowej lub budowa nowej
- budowę Punktu informacji Turystycznej z infrastrukturą teleinformatyczną,
- adaptacja i tworzenie nowych terenów i urządzeń rekreacyjno-sportowych (np. pola golfowe, place zabaw, korty tenisowe, stadion piłkarski),
- rozbudowę bazy noclegowej,
- realizację domu pielgrzyma,
- przystosowanie istniejących obiektów do funkcji konferencyjnych i szkoleniowych,
- urządzenie amfiteatru,
- lokalizację ośrodka konferencyjnego z zapleczem hotelowo – gastronomicznym w dawnym kamieniołomie,
- rewaloryzację obszarów zabytkowych miasta, uwzględniającą podniesienie poziomu estetyki i przystosowanie do obsługi turystyki,
- kształtowanie zieleni parkowej i ciągów spacerowych w obszarze miasta,
- wyznaczenie w obszarze gminy terenów zabudowy letniskowej,
- utworzenie Parku Miejskiego,
- rozbudowę bazy uzdrowiskowo – sanatoryjnej,
- budowę pijalni wód i jaskini solnej
- budowę krytego basenu.

4.4. Uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej w mieście Krasnobród

Unikalny zestaw uwarunkowań endogenicznych i egzogenicznych predysponuje Krasnobród do roli ośrodka turystyczno-rekreacyjnego gminy. Spośród czynników wewnętrznych najistotniejszą rolę odgrywają cechy środowiska przyrodniczego, uwarunkowania historyczno-kulturowe, wielkość miejscowości w skali gminy oraz jej dotychczasowe wyposażenie turystyczne, a także walory uzdrowiskowe. Czynniki zewnętrzne to przede wszystkim położenie w jednym z trzech podstawowych rejonów turystyczno-

rekreacyjnych Lubelszczyzny, wskazanych do rozwijania tejże funkcji w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego z roku 2002. Drugi ważny zewnętrzny czynnik to położenie w niezwykle cennym przyrodniczo obszarze regionu i kraju – w sąsiedztwie Roztoczańskiego Parku Narodowego.

Niewątpliwie najistotniejszą podstawą dla rozwijania funkcji turystycznej w Krasnobrodzie jest wysokiej wartości środowisko przyrodnicze dające szeroki wachlarz **walorów wypoczynkowych**. Kreuje ono również **walory uzdrowiskowe**, które umożliwiły objęcie Krasnobrodu statusem uzdrowiska (drugiego w regionie, po Nałęczowie). Ciekawym uwarunkowaniem rozwoju turystyki jest tradycja religijna, która wykształciła w miasteczku funkcję sanktuaryjną. Efektem czego jest rozwijający się od XVII w. ruch pielgrzymkowy. Można zatem powiedzieć, że miasto posiada szczególne **walory religijne**. Nie mniejszą rolę odgrywają **walory krajoznawcze**, których podstawę, oprócz osobliwości natury, tworzą zasoby środowiska kulturowego. Tradycja miejska Krasnobrodu wykształca się późno, a czynniki zewnętrzne szybko sprawiają, że funkcja miejska rozwija się słabo, w efekcie czego nie kreuje znaczniejszych kulturowych wartości. Nie znaczy to jednak, że zasoby lokalnej kultury nie wymagają konserwacji i wzbogacania. Walory krajoznawcze wzbogacają podstawy rozwoju turystyki opartej o walory wypoczynkowe, przyczyniając się do uatrakcyjniania i przedłużania pobytów turystycznych. Krasnobród posiada również **walory specjalistyczne** warunkujące rozwijanie niektórych form turystyki kwalifikowanej. Jako przykłady wymienić można:

- turystykę pieszą (rajdy, wycieczki itp.),
- turystykę rowerową (rajdy, kolarstwo górskie),
- turystykę konną (rajdy, spacery, przejażdżki w zaprzęgach i saniach),
- rekreację „ekstremalną”, np. „szkoły przetrwania”,
- narciarstwo (biegi, zjazdy),
- rekreację wodną,
- wędkarstwo,
- myślistwo,
- turystykę kulturalną w formie plenerów malarskich i rzeźbiarskich,
- szkolenia, konferencje itp.

Rozwijanie turystyki kwalifikowanej może znacząco uzupełniać rozwój innych, podstawowych dla Krasnobrodu form. Należy jednak pamiętać, że udostępnianie walorów specjalistycznych nie może doprowadzać do kolizji funkcjonalno-przestrzennych z formami podstawowymi. W związku z tym, nie można rozwijać w Krasnobrodzie na przykład turystyki motorowej niekorzystnie wpływającej na ochronę przyrody i walorów uzdrowiskowych.

Ze względów ekonomicznych i ochrony środowiska najkorzystniejszą formą turystyki rozwijaną w Krasnobrodzie, ze względu na długość pobytu, powinna być **turystyka pobytowa**. Tę formę wybierają najczęściej rodziny w okresie wychowywania dzieci lub osoby starsze. Dłuższy pobyt pełnych rodzin lub grup rodzinnych w miejscowości turystycznej wiąże się na ogół z większymi wydatkami na noclegi i lokalne atrakcje. Z kolei turystyka świąteczna jest preferowana przez mobilne młode osoby, będące w okresie przed zakładaniem rodziny, często rozpoczynające dopiero pracę zawodową lub będące na utrzymaniu rodziców. Ta grupa turystów nastawiona jest często na mniejsze wydatki oraz przedkłada rozrywkę ponad wypoczynek. Stąd w lokalnej bazie noclegowej pierwszeństwo należy dać różnego rodzaju pensjonatom, kwaterom prywatnym, pokojom do wynajęcia itp., przed campingami.

Na powodzenie rozwoju turystyki w danej miejscowości wpływa **ocena jej walorów turystycznych**. Na tą ocenę składają się takie czynniki jak:

1) stan zachowania i utrzymania walorów,
2) sposób ekspozycji i przystosowania do zwiedzania i wykorzystania turystycznego,
3) układ przestrzenny walorów,
4) ranga waloru w danej grupie rodzajowej,
5) aktualne mody, trendy, preferencje.

W przypadku Krasnobrodu punkt 1) odnosić się będzie do zabiegów konserwatorskich względem zabytków i ewentualnie twórczego ich przebudowywania, właściwego utrzymania stanu środowiska przyrodniczego, jego ochrony i wzbogacania oraz ochrony walorów uzdrowiskowych.

Punkt 2) odnosić się będzie to kształtowania architektury, podnoszenia lokalnej kultury przestrzennej, tworzenia urządzeń turystycznych i wypoczynkowych. Cecha

środowiska przyrodniczego, bądź kulturowego sama w sobie nie stanowi jeszcze waloru turystycznego. Musi być w tym zakresie odpowiednio przystosowana i udostępniona.

Przestrzenny układ walorów również wpływa na atrakcyjność turystyczną miejscowości. Decyduje o czasie zwiedzania, sposobie wypoczywania i organizowania rekreacji, wpływa na percepcję przestrzeni i odbiór walorów w oczach turystów. Wpływa na możliwość kreowania dodatkowych walorów i scenariuszy spędzania czasu. Decyduje o występowaniu kolizji z innymi funkcjami miasta.

Ranga waloru będzie wpływać na siłę jego przyciągania. Wysoka ranga może równoważyć niedostatki udostępnienia. I odwrotnie im niższa ranga waloru, tym istotniejsze stają się działania w zakresie jego przystosowania do wykorzystania turystycznego.

Na mody i preferencje turystyczne samorząd może mieć wpływ poprzez odpowiednią promocję turystyczną, a w szczególności reklamę.

4.5. Możliwości kształtowania przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie

Przestrzenie publiczne w strukturze przestrzennej miasta

Wśród wymagań, jakie spełnić musi przestrzeń, w której żyje człowiek znajdują się:

- zaspokojenie chęci posiadania i przekształcania otoczenia i dostosowywanie go do indywidualnych potrzeb,
- potrzeba realizacji życia rodzinnego, wypoczynku i samotności,
- potrzeba kultywowania życia społecznego, kontaktów z grupą, tożsamości i przynależności,
- ciekawość i potrzeba kontaktów społecznych o szerszym zasięgu.

Różnorodność wymagań, jakie spełnić musi przestrzeń w jakiej żyje człowiek spowodowała, że w procesie rozwoju cywilizacji wytworzył się pewien model struktury przestrzennej osiedla ludzkiego, pojawiający się w różnych kulturach i epokach historycznych. Opiera się on na zróżnicowaniu zaspokajania potrzeb:

- indywidualnych i rodzinnych,
- grupowych, społecznych,
- publicznych, ogólnych, związanych z przynależnością do gatunku ludzkiego.

Stąd, taka modelowa struktura przestrzenna składa się z 3 podstawowych typów przestrzeni:

- prywatnych,
- społecznych,
- publicznych.

Ze względu na skalę i intensywność zjawisk społecznych i publicznych pojawiających się w dużym i małym mieście, w tych ostatnich czytelność struktury jest dużo większa. Tempo życia małomiasteczkowego jest zwykle wolniejsze, niż w dużym mieście. Formy i kanony zachowań społecznych i rodzinnych są na ogół sztywniejsze, stąd bardziej czytelne i jednoznaczne. Większa jednoznaczność zachowań międzyludzkich pozwala silniej respektować podziały przestrzeni na te, w których realizuje się życie zbiorowe i indywidualne.

Czytelność struktury małomiasteczkowej ułatwia utrzymanie ładu przestrzennego oraz wpływa na podtrzymanie takich emocji społecznych, jak tożsamość, lokalny patriotyzm, poczucie bezpieczeństwa. Te z kolei warunkują zadowolenie z życia w danym miejscu i aktywność życia społecznego. Zależność ta działa i w odwrotnym kierunku – brak integracji społecznej, poczucia tożsamości i wspólnoty wpływa na występowanie konfliktu interesów, konfliktów przestrzennych, bezładu i chaosu przestrzennego.

Za zagospodarowywanie poszczególnych rodzajów przestrzeni odpowiedzialne są: rodziny lub indywidualne osoby, grupy społeczne lub całe społeczności miejskie reprezentowane przez władze miejskie. Na ład przestrzenny w danym mieście wpływać będzie harmonijne, zintegrowane kształtowanie wszystkich typów przestrzeni, jednak prym będą wiodły przestrzenie, z których korzysta największa liczba użytkowników. Czyli przestrzenie publiczne, za które odpowiedzialny jest przede wszystkim samorząd.

Przestrzenie publiczne podlegają percepcji największej liczby osób, także spoza danej jednostki osadniczej, pełniąc niejako funkcję wizytówki miasta. Ranga publiczna decyduje, że w tych przestrzeniach powinny być lokalizowane najważniejsze ośrodkowe i centralne funkcje miejskie, jak administracja, usługi, handel. Jakoś przestrzeni publicznych wpływa zatem na jakość świadczonych tam usług. Przestrzenie publiczne będąc w zarządzie lokalnych władz stanowią tę część miejskiej struktury, którą samorząd najłatwiej może kontrolować.

4.5.1. Rola przestrzeni publicznych dla rozwoju funkcji turystycznej

Z racji ogólnodostępnego charakteru przestrzenie publiczne są tymi, do których najłatwiej docierają turyści. Skupienie ogólno miejskich usług pozwala na ułatwienie korzystania z nich również przez turystów, a nie tylko przez mieszkańców - daje to możliwość efektywniejszego wykorzystania urządzeń usługowych. Zwiększenie liczby użytkowników urządzenia pozwala podnieść jego jakość. Zatem dualny charakter przestrzeni publicznych jako przestrzeni dla mieszkańców i przybyszów pozwala kreować synergiczne efekty wielofunkcyjnego zagospodarowania.

Ponieważ przestrzenie publiczne najłatwiej poddają się przekształceniom sterowanym przez samorząd mogą odgrywać ważną rolę w aktywizacji turystyki. Ład przestrzenny i atrakcyjne wyposażenie turystyczne same w sobie mogą być walorem przyciągającym osoby z zewnątrz. Zatem polityka przestrzenna i decyzje planistyczne, oraz inwestycje i inicjatywy dotyczące przestrzeni to jedne z narzędzi stymulowania rozwoju turystyki.

4.5.2. Przestrzenie publiczne w Krasnobrodzie i możliwości ich kształtowania pod kątem aktywizacji turystycznej

Najważniejszą przestrzenią publiczną Krasnobrodu, podobnie, jak większości małych miasteczek jest **rynek**. Jest on głównym placem jednostki osadniczej, tradycyjnie skupiającym najważniejsze miejskie funkcje – władzy, handlu, rzemiosła, życia społecznego, kulturalnego i religijnego. Rynek decydował o tożsamości lokalnej i był wyznacznikiem rangi miasta. Specjalna polityka władz Polski Ludowej spowodowała deprecjację znaczenia rynków, wyprowadzając z nich dotychczasowe funkcje i często zamieniając je w skwery lub Parki. Równolegle do tych zabiegów następował proces degradacji przestrzeni całych miasteczek, zaprzepaszczając wartości wypracowane przez wiele poprzednich pokoleń.

Kreowanie wartości przestrzennych następować może na drodze *ewolucyjnej lub planowej*. Pierwszy typ kreacji ma charakter stopniowy, długookresowy, związany jest z silnym poszanowaniem tradycji przez samych mieszkańców będących twórcami wartości przestrzeni. Drugi typ kreacji polega na zaplanowanym przebudowaniu przestrzeni dla

osiągnięcia zamierzonych efektów, przebiega na ogół szybciej, a decyzje mają charakter ekspercki.

W sytuacji silnej degradacji przestrzeni i zatraceniu przez mieszkańców umiejętności kontynuowania lokalnej tradycji przestrzennej, najwłaściwszą droga postępowania wydaje się rewaloryzacja o charakterze planowym. Narzucona z zewnątrz powinna być oczywiście konsultowana z tubylcami, ale nie może być naginana do ich partykularnych interesów i poglądów poza ramy wyznaczone podstawowymi zasadami planowania przestrzennego i urbanistyki, czyli ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Po rynku, najważniejszymi przestrzeniami publicznymi małego miasteczka są **główne ulice**. W przypadku Krasnobrodu będą to:

- ul. 3-go Maja,
- ul. Kościuszki,
- ul. Lelewela.

W najbliższej przyszłości ważną rangę powinny osiągnąć również ul. Spokojna, Sosnowa i Wczasowa tak, aby istniała równowaga między połączeniami komunikacyjnymi o charakterze południkowym i równoleżnikowym.

Rolę wiodącą należy przypisać ul. 3-go Maja, jako kompozycyjnej i funkcjonalnej osi łączącej dwie najważniejsze współczesne jednostki osadnicze – Krasnobród i Podklasztor.

Ulicą o charakterze specjalnym jest Aleja NMP, która również podlegać powinna szczególnej uwadze samorządu. Stanowi ona łącznik pomiędzy zespołem klasztorno-kościelnym a kaplicą na wodzie. Jest aleją procesyjną oraz stanowi oś kompozycyjną założenia klasztorno-kościelnego. Ulicą o specjalnej funkcji jest również ul. Partyzantów stanowiąca ciąg pieszo-jezdny, prowadzący z centrum miasta na plażę nad Zalewem jak też ulica Wczasowa łącząca pośrednio centrum miasta z licznymi ośrodkami wypoczynkowymi w tym kompleks domów wypoczynkowych „ Pszczeliniec” i stadion miejski. Ciąg ulic Spokojna -Sosnowa-Wczasowa winien być traktowany jako południowa obwodnica dla centrum Krasnobrodu, która realizować będzie funkcje strategiczne, łączące poprawę dostępności komunikacyjnej z poprawą bezpieczeństwa ruchu zarówno samochodowego jak i pieszego. Stanowić będzie też alternatywę dla ruchu w przypadku utrudnień komunikacyjnych na głównym ciągu przebiegającym przez Krasnobród drogi powiatowej od

Jacni do Tomaszowa Lubelskiego. Obwodnica południowa połączyłaby dwie drogi powiatowe. Realizacja obwodnicy południowej, od 2000 roku jest sukcesywnie wykonywana. Dotychczas zmodernizowano następujące odcinki dróg w opisywanym ciągu komunikacyjnym: Spokojna – Sikorskiego- części Wczasowej.

Konieczna jest przebudowa drogi gminnej w miejscowości Potok Senderki. Inwestycja ma duże znaczenie komunikacyjne dla zachodniej części Gminy Krasnobród. Brak dogodnego połączenia pomiędzy miejscowością Stara Huta i częścią miejscowości Potok Senderki uniemożliwia prowadzenie bezpiecznego dowozu po dobrej utwardzonej drodze uczniów do szkół z miejscowości Potok Senderki. Brak połączenia drogowego uniemożliwia też utworzenie nowych połączeń autobusowych i tym samym niemożliwy jest dojazd uczniów do szkoły średniej w pobliskim Józefowie.

Ważnymi przestrzeniami publicznymi powinny zostać **place reprezentacyjne** – przed Sanktuarium Maryjnym i Urzędem Miasta. Poważnym problemem jest użytkowanie tych placów jako parkingów, co szczególnie silnie wpływa na demonumentalizację miejsca.

W strukturze przestrzennej ważną rolę będą też grać **publiczne miejsca wypoczynku, rekreacji i rozrywki**, czyli parki, plaże i **miejsca organizacji imprez masowych**. Lokalizacja każdej z tych funkcji w przypadku Krasnobrodu nie jest ostatecznie rozstrzygnięta. Kąpieliska będą rozszerzane w oparciu o dwa istniejące zbiorniki „ Olender „ i „Podkaplica”. Rozszerzeniu ulegną tez plaże tworzone przy rozbudowanym zbiorniku wodnym. Położenie parku miejskiego między ulicami Kościuszki i Lelewela wiąże się z koniecznością rozwiązania problemów natury hydrotechnicznej. Koncepcja budowy amfiteatru w miejscu dawnego kamieniołomu przy ul. Sanatoryjnej nie będzie realizowana ze względu na ograniczoną pojemność widowni w tym miejscu. Alternatywną lokalizacją organizacji imprez masowych mogłyby stać się otwarte tereny położone na wschód od Zalewu.

Fot. 1 Sanktuarium Maryjne – rewaloryzacji wymaga plac przed kościołem

Fot. 2 Rynek – wymaga rewaloryzacji i rewitalizacji

Fot. 3 Plaża nad zalewem

Fot. 4 Kamieniołom

Fot. 5 Widok na Zalew

Fot. 6 Ul. Partyzantów – ciąg pieszo-jezdny prowadzący z centrum nad Zalew

4.5.1. Rola przestrzeni publicznych dla rozwoju funkcji społecznych

Degradacja przestrzeni osiedla Podklasztor oraz zatracenie przez mieszkańców umiejętności kontynuowania lokalnej tradycji przestrzennej, a także zanik więzi społecznych powoduje konieczność przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji tego obszaru. Najwłaściwszą drogą postępowania wydaje się rewitalizacja kompleksowa poprzez wprowadzenie zmian w różnych sferach życia mieszkańców miasta – społecznej (np. edukacja, aktywizacja społeczna), kulturowej, gospodarczej (np. promowanie samozatrudnienia, ułatwienia w zakładaniu działalności gospodarczej), przestrzennej (np. remonty, działania infrastrukturalne dla tworzenia przyjaznego, bezpiecznego otoczenia) czy środowiskowej, zintegrowana poprzez współpracę i uporządkowanie działań różnych podmiotów (aby np. techniczna poprawa warunków zamieszkania na obszarach kryzysowych zawsze szła w parze z działaniami społecznymi adresowanymi do mieszkańców), prowadzona w ścisłej współpracy ze społecznością lokalną (a także przez nią samą), skoncentrowana na terenie osiedla Podklasztor, które w jej wyniku powinno stać się ośrodkiem rozwoju aktywności społecznej.

Fot. Budynek planowanego do utworzenia Centrum Aktywności Społecznej

4.6. Zagospodarowanie rynku w Krasnobrodzie

Rynek krasnobrodzki powstał w XVI w. wraz z lokacją miasta, która oparta była na prawie magdeburskim, co wpłynęło na geometrię samego placu i całego miasteczka. Lokacja tego typu wiązała się z wytyczeniem rynku o prostokątnym kształcie i ulicach wychodzących z naroży pod kątek prostym. Ulice wychodzące z rynku narzucały szachownicową formę całego układu urbanistycznego. W przypadku Krasnobrodu prosperita miasta trwała krótko, co uniemożliwiło pełny, geometrycznie klasyczny rozwój przestrzeni miejskiej. Poza blokami przyrynkowymi zabudowa rozwinęła się w sposób swobodny w kierunku południowo-zachodnim i południowo-wschodnim.

W lokacjach magdeburskich najcenniejsze działki budowlane położone były przy rynku. Miały zazwyczaj regularne kształty i najokazalszą w mieście zabudowę. Równolegle do pierzei rynkowych, za zabudowaniami bloków przyrynkowych biegły ulice zatylne. Ich pozostałości wciąż pozostają czytelne wokół rynku w Krasnobrodzie.

W rynku koncentrowało się życie obywatelskie mieszczan, a często i gospodarcze. Rynek był miejscem spotkań oraz zgromadzeń i sądów. Zlokalizowany był tu ratusz. Często w pobliżu znajdował się kościół. W przyziemiach pierzei rynkowych funkcjonowały sklepy i zakłady rzemieślnicze. Płyta placu również służyła funkcji handlowej. Rynek był ośrodkiem miejskich aktywności i jednocześnie reprezentacją miasta, jego salonem.

Przez rynek prowadziły główne trakty komunikacyjne. W Krasnobrodzie szlak komunikacji zewnętrznej przecinał początkowo pierzeję południową i wschodnią. Budowa nowej drogi do Zamościa przerzuciła szlak komunikacyjny na prawy brzeg Wieprza i wprowadziła go północno-zachodni narożnik rynku, zniekształcając geometrię całego układu. Północna część rynku została odcięta, co utrwaliła budowa kramów.

Po drugiej wojnie światowej na płycie rynku urządzono skwer. Był to celowy zabieg władz komunistycznych, stosowany w przypadku większości małych miasteczek. Miał służyć likwidacji tradycyjnych miejsc gromadzenia się lokalnych społeczności.

Fot. 1 Zdjęcie lotnicze rynku w Krasnobrodzie
z okresu sprzed usunięcia zieleni z płyty placu.

Zabudowa miasteczka była w większości drewniana. W rynku Krasnobrodzkim dominowały domy parterowe z użytkowym poddaszem, ale były też domy piętrowe. Charakterystyczne dla drewnianych domów miejskich były podcienia, a czasem także balkony i galeryjki. Pojawiało się zarówno ustawienie szczytowe, jak i kalenicowe budynków. Szczyty były wypełniane przeważnie pionowym deskowaniem. Okna skrzynkowe trójdzielne lub 6-kwaterowe, osłaniane okiennicami.

Na płycie powojennym rynku krasnobrodzkiego, oprócz skweru, pojawiła się również zabudowa. Obydwa obce tradycji miejsca elementy są stąd sukcesywnie usuwane.

Obecna zabudowa przyrynkowa nie przedstawia większych wartości konserwatorskich. Warte zachowania wydają się kramy. Względnie bezkolizyjne są drewniane domy, choć większość z nich reprezentuje raczej typ domu wiejskiego, a nie miejskiego. Drastyczną kolizję stanowią najnowsze budynki: handlowy ze szklanym, cylindrycznym nawisem nad wejściem oraz budynek apteki w stylu willi podmiejskiej. Kolizyjne są również budynki z epoki PRL-u: budynek Banku Spółdzielczego i budynek handlowy we wschodniej pierzei.

Fot. 1 Udana adaptacja starego domu podcieniowego w rynku

Fot. 2 Budynek kramów

Fot. 3 Kolizyjny, nowy obiekt handlowy w południowej pierzei rynku

Fot. 4 Budynek Banku Spółdzielczego przy pierzei zachodniej

Fot. 5 Apteka w zachodniej pierzei rynku

Fot. 6 Budynek handlowy we wschodniej pierzei rynku

4.7. Sfera demograficzno-społeczna

4.7.1. Zaludnienie miasta i gminy

Miasto i gmina Krasnobród należy do przeciętnie zaludnionych gmin miejsko-wiejskich w województwie lubelskim i w powiecie zamojskim. Ogólna gęstość zaludnienia tej jednostki administracyjnej wynosi 57 osób/km^2, w tym w mieście 430 osób/km^2, co w grupie małych miast woj. lubelskiego jest wielkością zbliżoną do przeciętnej. W latach 1998 – 2006 liczba ludności miasta i gminy utrzymywała się na stabilnym poziomie. W powiecie zamojskim w tym okresie ludność zmniejszyła się do 97,2% a w woj. lubelskim do 97,0%.

Tabela 1 **Stan ludności Krasnobrodu, powiatu zamojskiego oraz województwa lubelskiego wg faktycznego miejsca zamieszkania w latach 1998 - 2006 z podziałem na obszar wiejski, miasto oraz gminę (na dzień 31 XII)**

Nazwa	**Lata**								
	1998	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Krasnobród - miasto	3 026	2 952	2 963	2 990	3 015	3 019	3 032	3 027	3 004
Zmiana % w stosunku do roku poprzedniego	-	*-2,45%*	*0,37%*	*0,91%*	*0,84%*	*0,13%*	*0,43%*	*-0,16%*	*-0,76%*
Krasnobród- obszar wiejski	4 239	4 394	4 357	4 372	4 333	4 311	4 268	4 231	4 228
Krasnobród – m. i gmina	7 265	7 346	7 320	7 362	7 348	7 330	7 300	7 258	7 232
Powiat zamojski	113 127	112 495	112 142	111 861	111 541	111 281	110 827	110 424	110 036
Województwo lubelskie	2 239 500	2 209 083	2 206 200	2 201 720	2 196 992	2 191 172	2 185 156	2 179 611	2 172 766
% ludności powiatu	*2,67%*	*2,62%*	*2,64%*	*2,67%*	*2,70%*	*2,71%*	*2,74%*	*2,74%*	*2,73%*
% ludności województwa	*0,14%*	*0,13%*	*0,13%*	*0,14%*	*0,14%*	*0,14%*	*0,14%*	*0,14%*	*0,14%*

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 1 Stan ludności Krasnobrodu wg faktycznego miejsca zamieszkania w latach 1998 - 2006

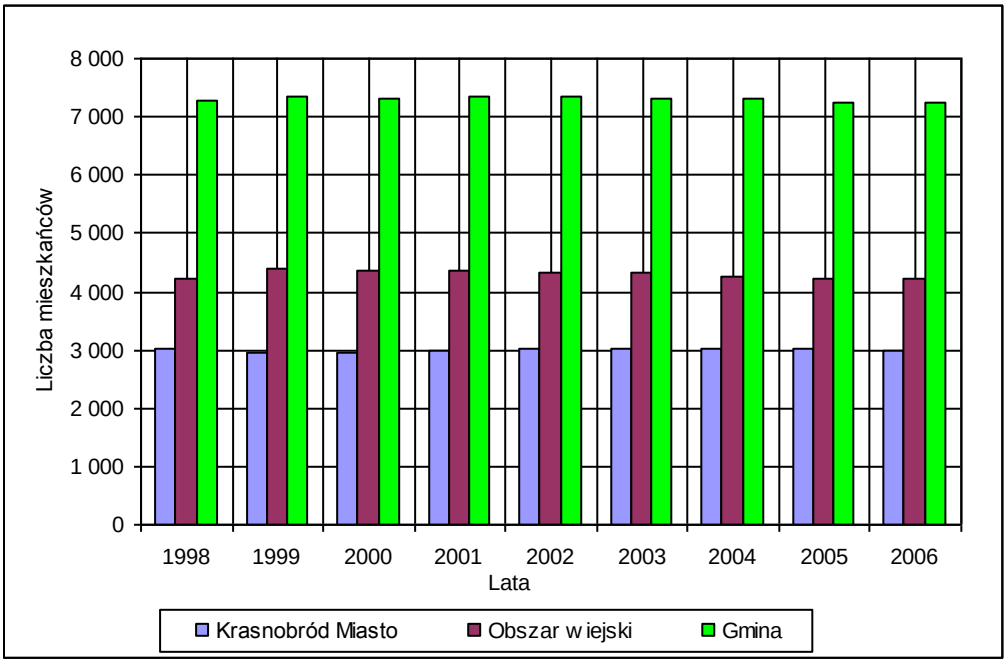

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

4.7.2. Struktura wieku

Ludność miasta i gminy Krasnobród przeżywa zmiany w strukturze wieku. W latach 1998 – 2006 zaznaczyła się wyraźna tendencja starzenia się ludności (tabela 2). Ludność wieku przedprodukcyjnego spadła w tym okresie z 27,7% do 23,4%. Wzrósł natomiast udział ludności wieku produkcyjnego z 53,6% do 58,4%. Z kolei przedział wieku poprodukcyjnego w omawianym okresie utrzymał się na stabilnym poziomie. Proces starzenia się ludności w mieście i gminie Krasnobród następuje głównie w przedziale młodszych roczników.

Tabela 2 **Liczba ludności gminy Krasnobród, powiatu zamojskiego (w osobach) oraz woj. lubelskiego (w tys. osób) z uwzględnieniem wieku przedprodukcyjnego, produkcyjnego i poprodukcyjnego w latach 1998-2006**

Nazwa	Lata								
	1998	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Gmina Krasnobród									
Ogółem w osobach	7 265	7 346	7 320	7 362	7 348	7 330	7 300	7 258	7 232
w wieku przedprodukcyjnym	2 014 27,7%	2 023	984	1 966	1 924	1 857	1 812	1 743	1 690 23,4%
w wieku produkcyjnym	3 891 53,6%	3 968	3 997	4 029	4 058	4 137	4 161	4 200	4 226 58,4%
w wieku poprodukcyjnym	1 360 18,7%	1 355	1 339	1 367	1 366	1 336	1 327	1 315	1 316 18,2%
Powiat zamojski									
Ogółem w osobach	113127	112 495	112 142	111 861	111 541	111 281	110 827	110 424	110 036
w wieku przedprodukcyjnym	30 347 26,8%	29 986	29 455	28 646	27 772	26 829	25 944	25 020	24 211 22,0%
w wieku produkcyjnym	60 083 53,1%	59 998	60 262	60 843	61 638	62 610	63 350	64 016	64 499, 58,6%
w wieku poprodukcyjnym	22 697 20,1%	22 511	22 425	22 372	22 131	21 842	21 533	21 388	21 326 19,4%
Woj. lubelskie									
Ogółem w tys. osób	2 239,5	2 209,1	2 206,2	2 201,7	2 196,9	2 191,1	2 185,2	2 179,6	2 172,8
w wieku przedprodukcyjnym	597,2 26,6%	581,0	564,4	543,5	522 711	502,8	485,5	470,9	456,7 21,0%
w wieku produkcyjnym	1 289, 9 57,6%	1 276,2	1 287,5	1 301,9	1 317 597	1 331,0	1 341,3	1 348,6	1 352,9 62,2%
w wieku poprodukcyjnym	352,4 15,7%	351,9	354, 2	356,2	356 684	357,3	358,3	360,1	363,2 16,7%

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Podobne, chociaż głębiej następujące starzenie się ludności przeżywa powiat zamojski, w którym ludność była w badanym okresie przeciętnie nieco starsza niż w gminie Krasnobród. W skali omawianego powiatu także traciła udział grupa wieku przedprodukcyjnego na rzecz grupy wieku produkcyjnego a udział wieku poprodukcyjnego nawet nieznacznie spadał.

Procesy starzenia się ludności zarysowują się najwyraźniej w skali województwa lubelskiego, gdzie widoczna jest tendencja wzrostu grupy wieku poprodukcyjnego. W latach 1998 – 2006 udział tej grupy wiekowej w skali województwa wzrósł o 1%. Grupa wieku przedprodukcyjnego straciła 5,6% a wiek produkcyjny zyskał 4,6%. Do umocnienia tej wyraźnej tendencji starzenia się ludności w skali województwa przyczyniły się różnorodne pod względem demograficznym jednostki osadnicze, charakteryzujące się wielokierunkowymi tendencjami zmian w tej sferze. Przyczyniły się głównie negatywne zmiany demograficzne w miastach, w otoczeniu miast i na terenach wiejskich, nisko zurbanizowanych.

Wykres 2. Struktura wieku ludności w mieście i gminie Krasnobród

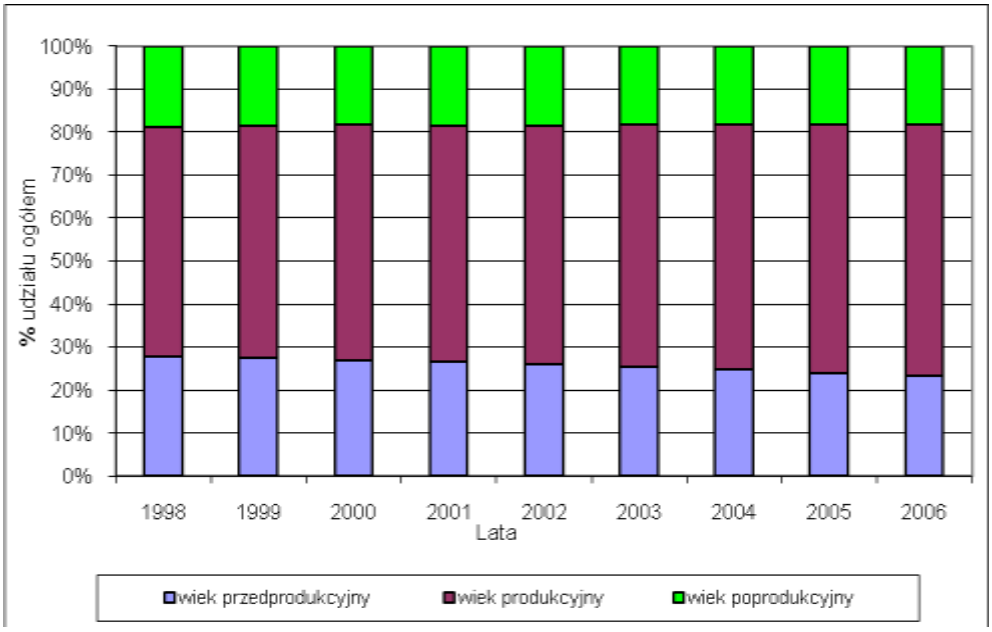

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

W mieście i gminie Krasnobród utrzymuje się względnie stabilna sytuacja demograficzna. Zmiany w strukturze grup wiekowych ludności są nieco niższe niż w skali powiatu zamojskiego i województwa lubelskiego.

4.7.3. Przyrost naturalny

Na stabilizację struktury wieku mieszkańców miasta i gminy składają się dwie przeciwstawne tendencje. Jedną niekorzystną jest ujemny przyrost naturalny, drugą korzystną jest dodatnie saldo migracji w mieście i w wiejskiej części gminy.

Przyrost naturalny jest głęboko ujemny nie tylko w omawianej gminie lecz także w powiecie zamojskim, województwie lubelskim, w skali kraju a także w wielu krajach i regionach Europy, głównie Wschodniej. Ta tendencja obejmuje nie tylko tereny nisko zurbanizowane lecz także miasta aż do największych, głównie nie koncentrujących przybyszów spoza kontynentu europejskiego. Jedynie obrzeża miast skupiające coraz więcej nowego osadnictwa charakteryzuje się w zasadzie dodatnim przyrostem naturalnym.

Tabela 3 Przyrost naturalny w gminie Krasnobród, powiecie zamojskim oraz województwie lubelskim w latach 1998 – 2006

Nazwa	Lata								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Krasnobród –m. i gm.	-24	-38	-57	-28	-26	-56	-10	-2	-41
mężczyźni	-16	-30	-18	-5	-18	-29	-16	1	-24
kobiety	-8	-8	-39	-23	-8	-27	6	-3	-17
Krasnobród - miasto	-35	-26	-50	-17	-26	-26	-23	-6	-25
mężczyźni	-8	-12	-10	-3	-12	-10	-14	-4	-9
kobiety	-27	-14	-40	-14	-14	-16	-9	-2	-16
Krasnobród-obszar wiejski	11	-12	-7	-11	0	-30	13	4	-16
mężczyźni	-8	-18	-8	-2	-6	-19	-2	5	-15
kobiety	19	6	1	-9	6	-11	15	-1	-1
Powiat zamojski	-231	-243	-264	-264	-344	-345	-438	-365	-391
mężczyźni	-157	-166	-150	-172	-190	-218	-249	-187	-233
kobiety	-74	-77	-114	-92	-154	-127	-189	-178	-158
Woj. lubelskie	191	-226	-117	-379	-1 904	-1 546	-2 003	-1 836	-1 182
mężczyźni	-422	-937	-497	-771	-1 714	-1 309	-1 676	-1 699	-1 323
kobiety	613	711	380	392	-190	-237	-327	-137	141

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 3. Przyrost naturalny w mieście i gminie Krasnobród w latach 1998 – 2006

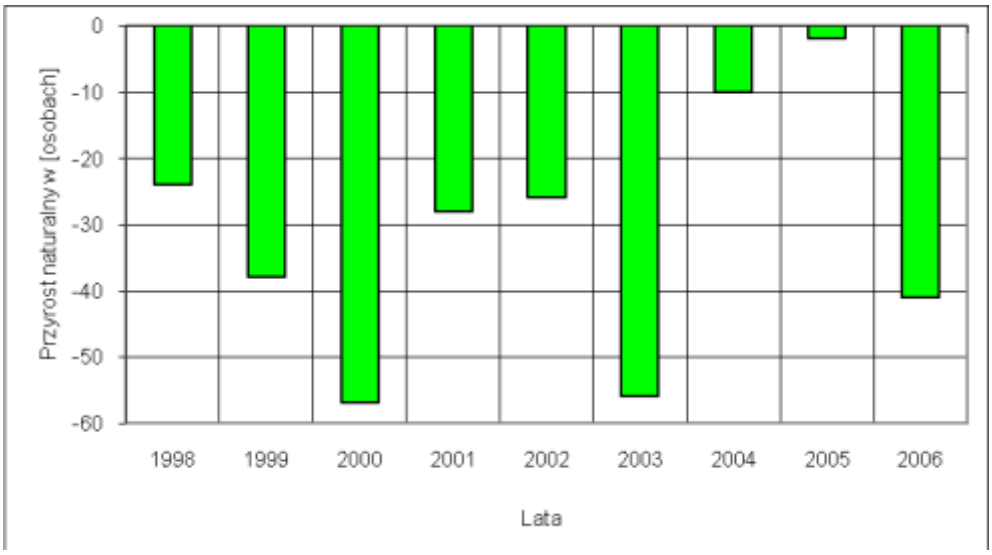

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Głęboko ujemny przyrost naturalny, wynoszący w 2006 roku w skali całej gminy - 5,5 osoby/tys. mieszkańców a w samym mieście - 8,1 osoby/tys. mieszkańców jest spowodowany głównie spadkiem urodzeń, co jest obecnie charakterystyczne głównie dla miast. Ponadto w tak małym mieście jak Krasnobród jest to prawdopodobnie skutek wcześniejszej emigracji mieszkańców, głównie młodych dorosłych, roczników. Ponadto istnieje tendencja do późniejszego i rzadszego niż w przeszłości zakładania rodzin.

Tabela 4 Przyrost naturalny w Krasnobrodzie, w powiecie zamojskim i w woj. lubelskim w latach 2002–2006 (w osobach na 1000 ludności).

Nazwa	***Lata***				
	2002	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Krasnobród - miasto	-8,7	-8,6	-7,5	-2,0	-8,1
Krasnobród -gmina	-3,5	-7,6	-1,4	-0,3	-5,6
Powiat zamojski	-3,0	-3,1	-3,9	-3,3	-3,5
Woj. lubelskie	-0,9	-0,7	-0,9	-0,8	-0,5

Źródło: Bank Danych Regionalnych

Wykres 4. Przyrost naturalny w Krasnobrodzie, woj. lubelskim oraz w powiecie zamojskim w latach 2002–2006

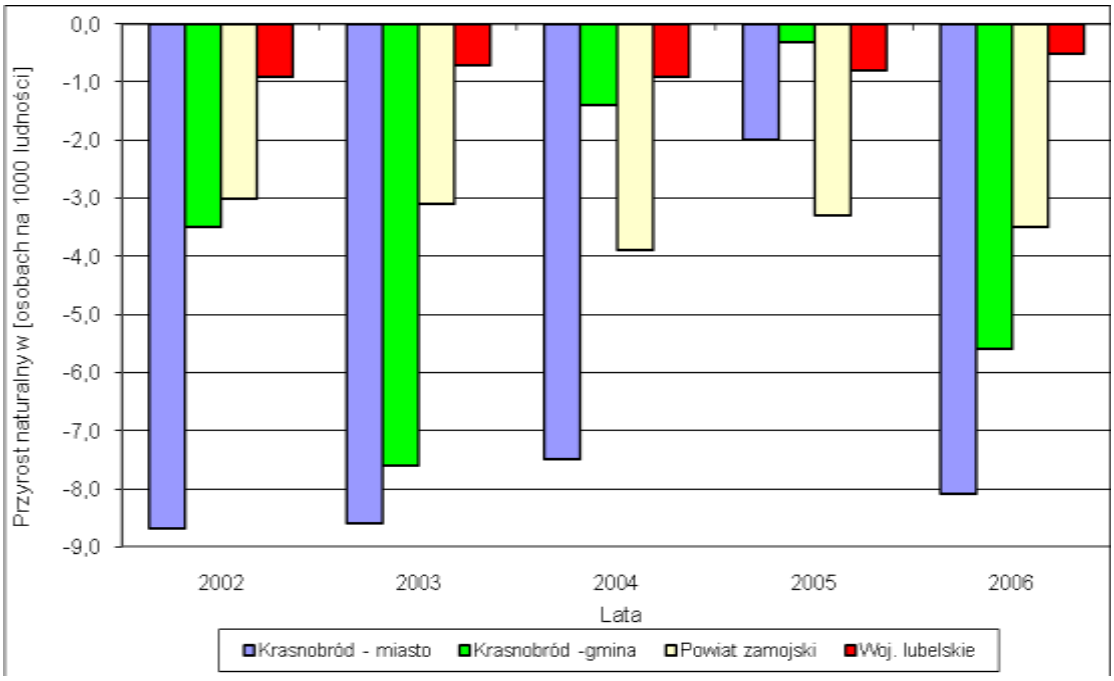

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

W latach 2002 - 2006 przyrost naturalny w mieście Krasnobrodzie był już bardziej ujemny niż w 2006 roku. W lach 2002 – 2003 wynosił odpowiednio: 8,7 i 8,6 osoby/tys. mieszkańców (por. tabela 4 i wykres 4). Wyraźnie korzystniejszym pod tym względem dla miasta był 2005 rok, kiedy to przyrost naturalny wyniósł – 2,0 osoby na 1 tys. mieszkańców.

4.7.4. Migracje ludności

Z kolei dodatnie saldo migracji świadczy o atrakcyjności osadniczej tego terenu, głównie miasta, dokąd przemieszcza się także część mieszkańców wiejskiej części gminy. W skali powiatu zamojskiego a także w skali województwa ruch migracji wewnętrznych jest odpowiednio większy lecz w obydwu układach prawie nieprzerwanie ujemny. Porównanie tendencji migracyjnych w skali tych trzech układów świadczy o względnej atrakcyjności miasta i gminy Krasnobród zarówno na tle otaczającego ją powiatu, jak też województwa.

Tabela 5 Migracje ludności

Nazwa	Lata								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Krasnobród - miasto									
zameldowania	79	102	93	75	91	85	79	44	65
wymeldowania	25	28	17	27	28	50	23	31	41
różnica	54	74	76	48	63	35	56	13	24
Krasnobród – m. i gm.									
zameldowania	110	189	132	99	122	142	111	79	126
wymeldowania	104	85	95	87	98	94	86	91	100
różnica	6	104	37	12	24	48	25	-12	26
Powiat zamojski									
zameldowania	1 488	1 521	1 282	1 153	1 190	1 428	1 450	1 312	1 494
wymeldowania	1 598	1 670	1 365	1 255	1 203	1 381	1 305	1 382	1 466
różnica	-110	-149	-83	-102	-13	47	145	-70	28
Woj. lubelskie									
zameldowania	26 125	26 897	23 254	20 645	22 882	23 808	23 808	23 421	24 903
wymeldowania	28 417	30 016	26 336	24 367	26 798	28 378	28 268	28 322	31 496
różnica	-2 292	-3 119	-3 082	-3 722	-3 916	-4 570	-4 460	-4 901	-6 593

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 5. Migracje w gminie Krasnobród w latach 1998 – 2006

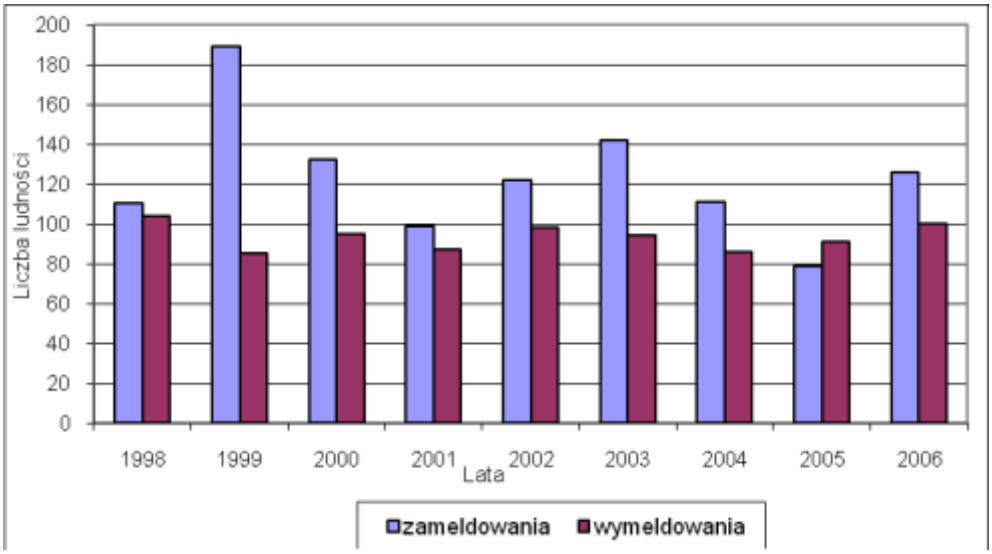

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Korzystny ruch migracyjny dotyczy głównie miasta. W znacznej części jest to imigracja z terenów wiejskiej części gminy, chociaż na mniejszą skalę także cała gmina charakteryzuje się przewagą imigracji z wyjątkiem 2005 roku. Procesy migracyjne w mieście i gminie Krasnobród odgrywają znaczącą rolę w równoważeniu głęboko ujemnego przyrostu naturalnego. Stąd też, poziom zaludnienia tej jednostki administracyjnej utrzymuje stabilność w ostatnich latach.

4.7.5. Poziom wykształcenia mieszkańców

Z atrakcyjnością osadnictwa w mieście i gminie Krasnobród nie wiążą się inne mocne strony sfery społeczno-demograficznej. Przykładem jest względnie niższy poziom wykształcenia mieszkańców tego terenu w relacji do całego województwa lubelskiego, co ilustruje poniższa tabela 7 i wykres 6.

Tabela 6 **Liczba mieszkańców wg poziomu wykształcenia w 2002 roku**

Nazwa	Wykształcenie							
	Ogółem	Wyższe	policealne	średnie ogólno-kształcące	średnie zawodowe	zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nie ukończone i bez wykształcenia
województwo lubelskie	1 837 955	173 237	64 597	155 264	354 140	373 792	618 242	98 683
% ogółu	100,00%	9,43%	3,51%	8,45%	19,27%	20,34%	33,64%	5,37%
mężczyźni	884 211	73 701	15 131	46 978	182 408	231 557	297 264	37 172
% ogółu	48,11%	8,34%	1,71%	5,31%	20,63%	26,19%	33,62%	4,20%
kobiety	953 744	99 536	49 466	108 286	171 732	142 235	320 978	61 511
% ogółu	51,89%	10,44%	5,19%	11,35%	18,01%	14,91%	33,65%	6,45%
Krasnobród Miasto i gmina	6 016	296	177	283	943	1 450	2 395	472
% ogółu	100,00%	4,92%	2,94%	4,70%	15,67%	24,10%	39,81%	7,85%
mężczyźni	3 022	112	38	77	500	949	1 164	182
% ogółu	50,23%	3,71%	1,26%	2,55%	16,55%	31,40%	38,52%	6,02%
kobiety	2 994	184	139	206	443	501	1 231	290
% ogółu	49,77%	6,15%	4,64%	6,88%	14,80%	16,73%	41,12%	9,69%
Krasnobród miasto	2 498	210	125	197	482	509	846	129
% ogółu	100,00%	8,41%	5,00%	7,89%	19,30%	20,38%	33,87%	5,16%
mężczyźni	1 204	81	29	57	255	340	389	53
% ogółu	48,20%	6,73%	2,41%	4,73%	21,18%	28,24%	32,31%	4,40%
kobiety	1 294	129	96	140	227	169	457	76
% ogółu	51,80%	9,97%	7,42%	10,82%	17,54%	13,06%	35,32%	5,87%

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 – Województwo lubelskie

Wyraźnie niższe udziały niż przeciętnie w województwie lubelskim ma miasto i gmina Krasnobród w liczbie mieszkańców z wykształceniem wyższym i średnim maturalnym, natomiast wyższe udziały z wykształceniem zasadniczym zawodowym, podstawowym ukończonym i nieukończonym. Taki rozkład proporcji poziomu wykształcenia w omawianej jednostce na tle regionu wynika z kilku uwarunkowań o zasadniczym znaczeniu. W skali województwa duży wpływ na wyższe udziały ludności z wykształceniem wyższym i średnim mają miasta koncentrujące miejsca pracy wymagające takiego wykształcenia. Jest to oświata, specjalistyczna służba zdrowia, działalność kulturalna, szeroko rozumiana administracja publiczna i gospodarcza oraz przemysł i nauka. W małym mieście, jak Krasnobród te dziedziny działalności są z natury słabiej rozwinięte.

Wykres 6. Liczba mieszkańców wg poziomu wykształcenia w 2002 roku.

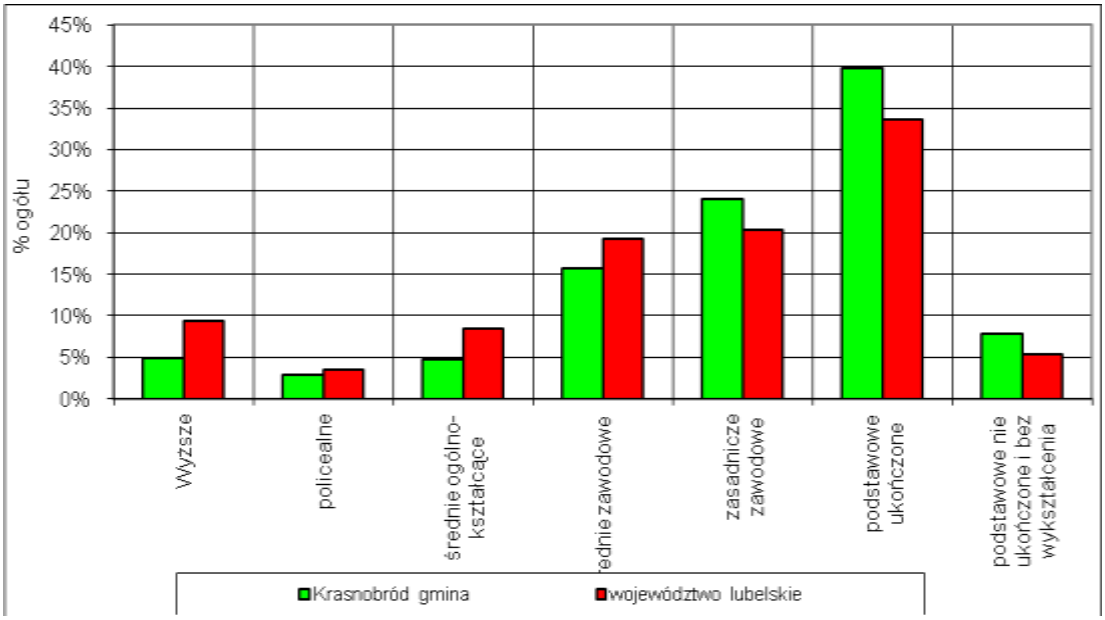

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002

Druga grupa przyczyn takiego rozkładu poziomu wykształcenia w omawianej gminie pozostaje w samej strukturze wieku mieszkańców, w tym w wyższym niż przeciętnie w woj. lubelskim udziale ludności wieku przedprodukcyjnego i prawdopodobnie w również w wyższym udziale najmłodszych roczników wieku produkcyjnego, które nie zakończyły

jeszcze swojego cyklu edukacyjnego. Jest to okoliczność zasługująca nie tylko na pozytywną ocenę w tej sferze. Jest to także szansa dla rozwoju lokalnego.

4.8. Lokalny rynek pracy

4.8.1. Zatrudnienie

Rynek pracy w mieście i gminie Krasnobród charakteryzuje się istotną niestabilnością. W latach 1995 – 2006 podaż miejsc pracy była najniższa w latach 2000 – 2001 i wynosiła ok. 650 osób zatrudnionych w głównym miejscu zatrudnienia. Najwyższy poziom zatrudnienia w mieście i gminie został osiągnięty w 2005 roku i wynosił wówczas niespełna 900 osób.

Tabela 7 Liczba osób pracujących w głównym miejscu pacy w gminie Krasnobród w latach 1995 - 2006

Nazwa	Lata											
Gmina Krasnobród	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ogółem	720	691	678	705	714	644	640	803	786	807	887	826
mężczyźni	280	269	254	289	301	240	249	271	269	264	308	307
kobiety	440	422	424	416	413	404	391	532	517	543	579	519

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Cechą charakterystyczną podaży pracy jest znacząca przewaga zatrudnienia kobiet nad zatrudnieniem mężczyzn. Ta przewaga utrzymuje się przez cały badany okres. Największe rozpiętości w zatrudnieniu obydwojga płci utrzymują się w ostatnich latach (2003 – 2006).

Wykres 7. Liczba osób pracujących w głównym miejscu pacy w gminie Krasnobród w latach 1995 - 2006

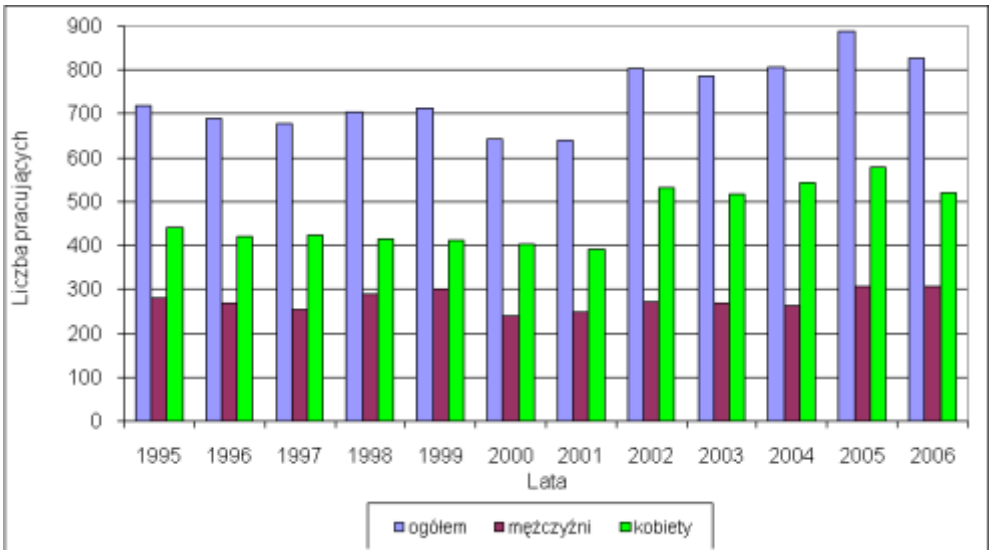

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

W najkorzystniejszym dla podaży pracy 2005 roku liczba zatrudnionych kobiet była prawie dwukrotnie wyższa niż mężczyzn. Prawdopodobnie wiąże się to z wyższą aktywnością kobiet w przedsiębiorczości obsługi turystyki, wyższym zatrudnieniem w Uzdrowisku i w usługach publicznych, w tym w szkolnictwie i służbie zdrowia.

Inne przekroje podaży pracy w omawianej gminie także nie są korzystne ekonomicznie. Przykładem tego jest sektorowa struktura zatrudnienia w gminie poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi. Ilustrują ją poniższe tabele 8 i 9 oraz wykres 8 na tle powiatu zamojskiego i woj. lubelskiego.

Tabela 8 Liczba osób zatrudnionych w latach 1995 – 2003 z podziałem na sektory ekonomiczne

Nazwa	**Lata**								
	1995	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**
Miasto i gmina Krasnobród									
ogółem	**720**	**691**	**678**	**705**	**714**	**644**	**640**	**803**	**786**
w tym kobiety	440	422	424	416	413	404	391	532	517
sektor rolniczy -	35	44	29	26	24	25	26	23	21

ogół.									
w tym kobiety	1	3	3	2	2	2	1	2	2
sektor przem. – ogółem	64	53	65	109	134	70	56	226	238
w tym kobiety	8	8	8	10	22	21	11	142	147
sektor usług - ogółem	621	594	584	570	556	549	558	554	527
w tym kobiety	431	411	413	404	389	381	379	388	368
Powiat zamojski									
ogółem	**10 109**	**10 187**	**9 946**	**9 828**	**9 348**	**8 417**	**7 985**	**8 057**	**7 960**
w tym kobiety	4 680	4 604	4 542	4 666	4 493	4 180	3 964	4 120	4 069
sektor rolniczy - ogółem	402	379	305	294	262	259	245	180	164
w tym kobiety	76	72	56	62	59	63	57	37	26
sektor przem. - ogółem	2 952	2 987	3 025	2 891	2 737	2 613	2 192	2 577	2 782
w tym kobiety	705	726	669	704	683	710	608	827	865
sektor usług - ogółem	6 755	6 821	6 616	6 643	6 349	5 545	5 548	5 300	5 014
w tym kobiety	3 899	3 806	3 817	3 900	3 751	3 407	3 299	3 256	3 178
Woj. lubelskie									
ogółem	**414 477**	**423 278**	**425 298**	**419 579**	**398 961**	**367 176**	**348 931**	**337 654**	**335 255**
w tym kobiety	210 811	213 559	213 212	212 132	203 874	188 754	181 411	176 497	173 149
sektor rolniczy - ogółem	11 503	9 895	9 743	8 801	7 527	6 389	5 900	5 162	4 925
w tym kobiety	2 894	2 540	2 461	2 348	2 048	1 698	1 527	1 382	1 283
sektor przem. - ogółem	147 490	152 970	157 240	151 692	140 158	124 268	115 113	109 100	107 989
w tym kobiety	50 579	51 282	52 036	50 046	45 329	39 909	37 255	35 042	33 665
sektor usług -	255	260	258	259	251	236	227	223	222

ogółem	484	413	315	086	276	519	918	392	341
w tym kobiety	157 338	159 737	158 715	159 738	156 497	147 147	142 629	140 073	138 201

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 8. Liczba osób zatrudnionych w gminie Krasnobród w latach 1995 – 2003 z podziałem na sektory ekonomiczne

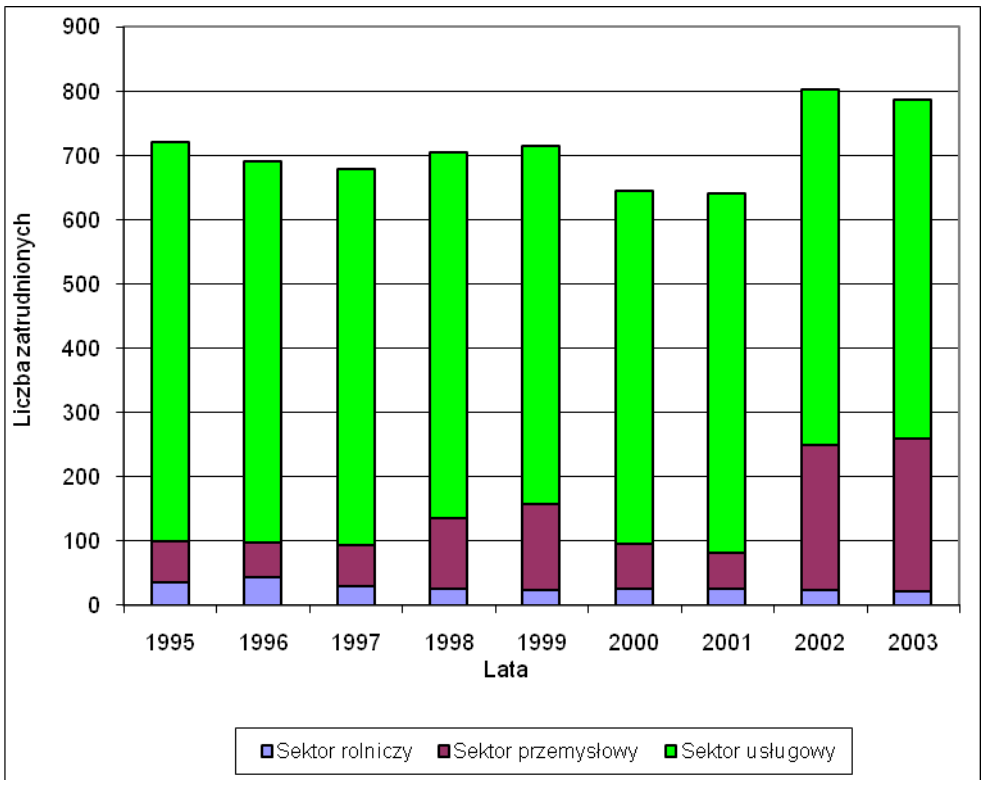

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Tabela 9 **Udziały zatrudnienia w sektorach ekonomicznych w mieście i gminie Krasnobród na tle powiatu zamojskiego i woj. lubelskiego w 2003 roku**

Sektory ekonomiczne	Udziały sektorów w jednostkach administracyjnych		
	w mieście i gminie Krasnobród	w powiecie zamojskim	w woj. zamojskim
zatrudnienie ogół.	100,0%	100,0%	100,0%
sektor rolniczy	2,7%	2,1%	1,5%
sektor przemysłu	30,3%	34,9%	32,2%
sektor usług	67,0%	63,0%	66,3%

Źródło: obliczenia na podstawie danych z tabeli 9

Mimo różnych z natury struktur sektorowych gospodarki w gminach miejsko-wiejskich, w powiatach ziemskich i w województwie udziały trzech sektorów gospodarki w tym ujęciu są bardzo podobne. W bazie ekonomicznej i podaży pracy w mieście i gminie Krasnobród wyjątkowo słabą rolę odgrywa sektor przemysłu i budownictwa. Praktycznie istnieje tu jeden istotny pracodawca – zakład produkujący klepkę parkietową w Hutkach.

W ogólnym ujęciu struktura zatrudnienia w ujęciu sektorów ekonomicznych jest niekorzystna także w powiecie zamojskim jak też w skali województwa lubelskiego. Ze względu na słabo rozwinięty sektor gospodarki rynkowej zbyt małe są udziały przemysłu i budownictwa w ogólnej podaży miejsc pracy poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi. Zbyt małe są także udziały sektora rynkowego (prywatnego).

Struktura miejsc pracy jest także niekorzystna w układzie sektorów własności, co pokazuje poniższa tabela 10 i wykres 9. W latach 1999 – 2003 widoczna jest trwała i głęboka dysproporcja miejsc pracy między sektorami publicznym i prywatnym.

Tabela 10 Liczba osób pracujących w gminie Krasnobród według sektorów własności w latach 1999-2003

Nazwa	Lata				
M. i gm. Krasnobród	1999	2000	2001	2002	2003
ogółem	714	644	640	803	786
sektor publiczny	508	532	514	537	521
sektor prywatny	206	112	126	266	265

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 9. Liczba osób pracujących w gminie Krasnobród według sektorów własności w latach 1999-2003

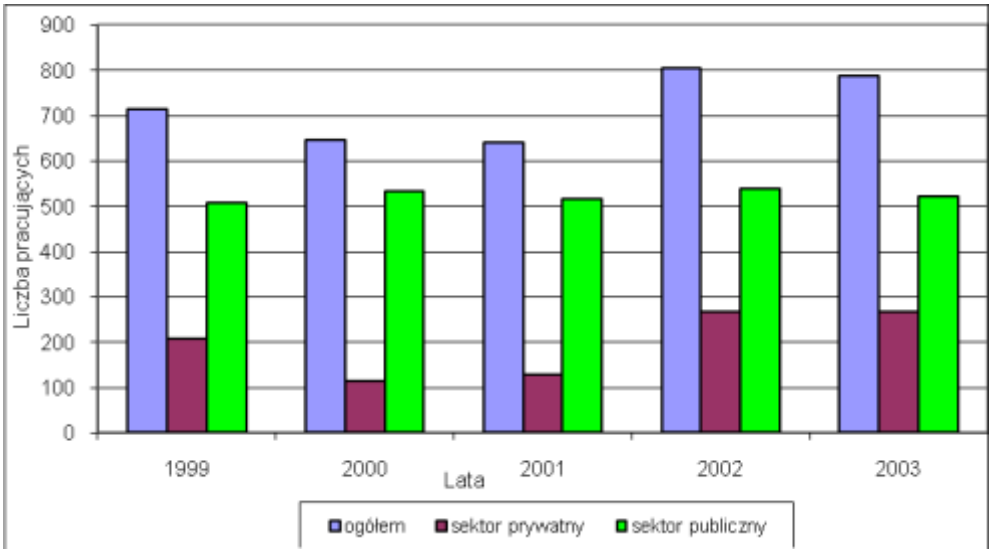

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Wprawdzie statystyka GUS nieco zniekształca wielkości zatrudnienia w sektorze prywatnym, ponieważ nie publikuje danych dotyczących zatrudnienia w mikrofirmach angażujących do pracy nie więcej niż 9 osób. Jednakże uwzględnienie tej grupy zatrudnienia dałoby prawdopodobnie ok. 100 do 150 osób, co nie likwiduje obrazu problemów lokalnego rynku pracy w sektorze prywatnym.

4.8.2. Bezrobocie

Drugą stroną sytuacji na lokalnym rynku pracy w mieście i w gminie Krasnobród jest bezrobocie. Jego poziom jest ciągle wysoki mimo systematycznego spadku od 2002 roku, co ilustruje tabela 11 i wykres 10. Poziom bezrobocia po 2000 roku ciągle wynosi powyżej 500 osób z ciągłą przewagą mężczyzn, wynoszącą w 2006 roku 56,0%

Tabela 11 Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w latach 2001 - 2006

Nazwa	Lata											
	2001		2002		2003		2004		2005		2006, 2006/2001	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
Miasto i gmina Krasnobród	655	310	662	281	668	286	576	243	493	224	505 77,1%	222 71,6%
Powiat zamojski	9 493	4 504	9 422	4 334	9 239	4 334	8 528	4 057	7 987	3 841	7 250 76,4%	3 650 81,0%
Woj. lubelskie	178980	88977	178879	86879	174529	85500	164752	81375	156832	78358	141763 79,2%	73324 82,4%

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych, WUP w Lublinie

Na tle powiatu zamojskiego miasto i gmina Krasnobród utrzymuje się więc na przeciętnym poziomie pod względem bezrobocia. Nieco korzystniejszą pozycję zajmuje pod względem poziomu bezrobocia kobiet. W skali województwa lubelskiego dynamika spadku bezrobocia ogółem jest nieco niższa, zwłaszcza wśród kobiet.

Wykres 10. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w mieście i gminie Krasnobród w latach 2001 – 2006 z podziałem na grupy kobiet i mężczyzn

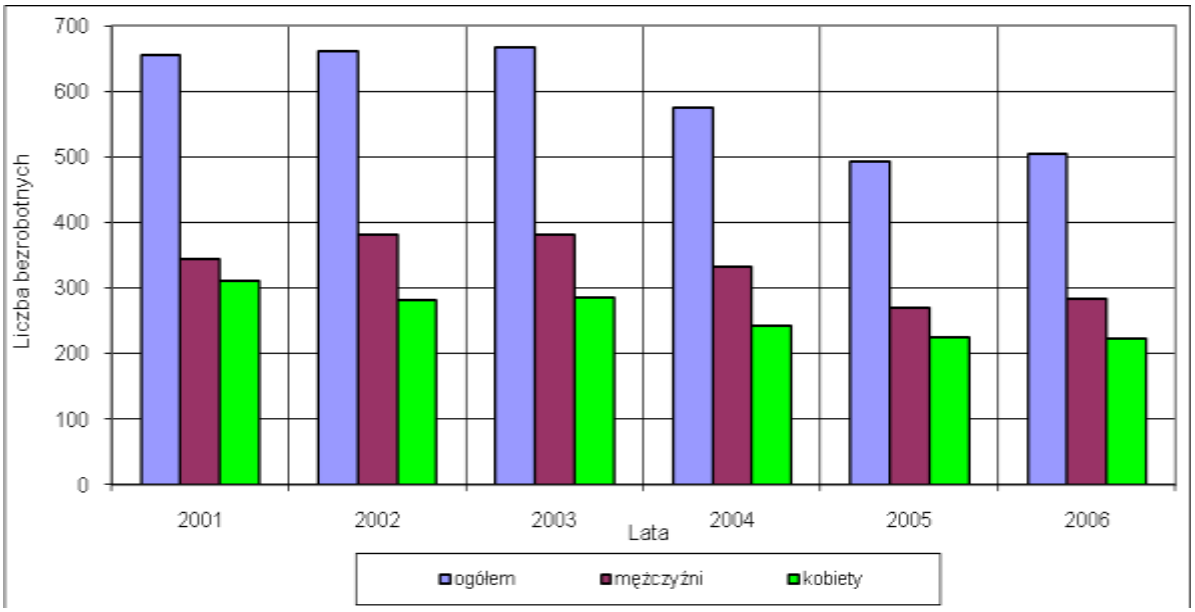

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Regionalnych, WUP w Lublinie

Wykres 11. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z podziałem na gminę Krasnobród, powiat zamojski oraz woj. lubelskie w latach 1998 - 2006

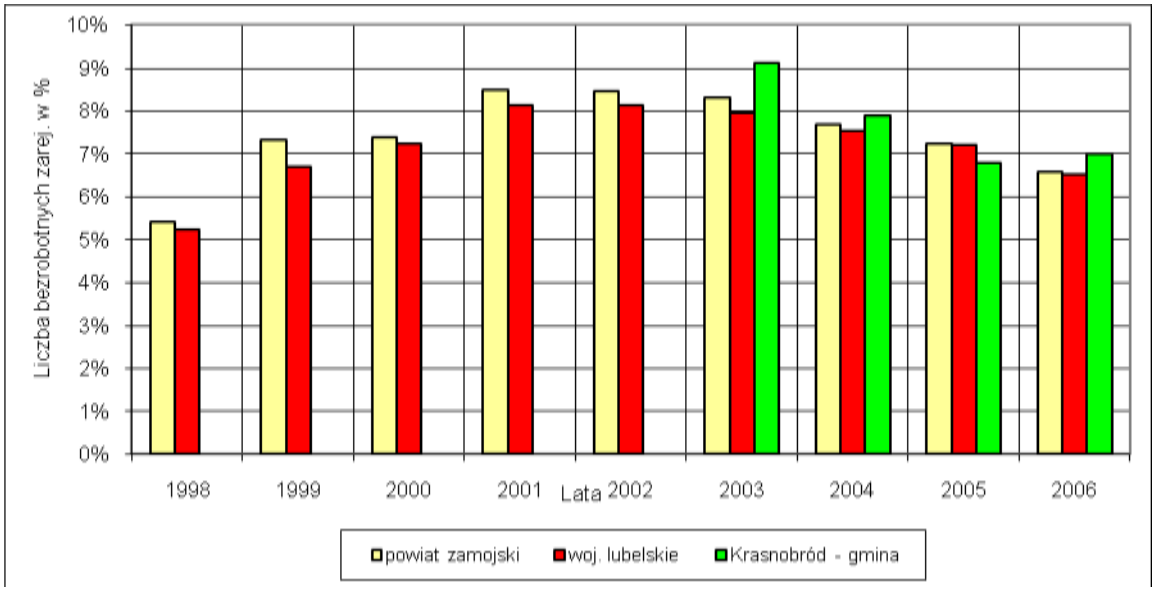

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Charakterystyczna dla gminy Krasnobród wyraźna przewaga zatrudnienia kobiet i jednocześnie równie duża przewaga mężczyzn wśród bezrobotnych jest w znacznym stopniu podyktowana strukturą gospodarki naszego miasta i gminy. Usługi świadczone publicznie, w tym szkolnictwo podstawowe i średnie, służba zdrowia a także Uzdrowisko oraz obsługa turystyki są obecnie w większym stopniu zajęte przez kobiety. Dotyczy to także zakładu produkujący klepkę parkietową w Hutkach, gdzie ponad 200 miejsc pracy jest opanowane przez kobiety. Gmina ma niedobór firm dających pracę mężczyznom, zwłaszcza, że słaby potencjał rolniczy nie równoważy lokalnego rynku pracy pod względem płci.

4.9. Podmioty gospodarki narodowej

4.9.1. Korzyści zewnętrzne podmiotów gospodarczych – baza ekonomiczna

Podmioty gospodarcze stanowią trzon bazy ekonomicznej miasta i gminy Krasnobród. Tworząc efekty dla siebie jako korzyści wewnętrzne tworzą także korzyści dla swojego bliższego i dalszego otoczenia. Są to różnego rodzaju ***korzyści zewnętrzne***, w tym ***przepływowe*** (z tytułu rynkowych i nierynkowych powiązań gospodarczych) między różnymi podmiotami gospodarczymi. Są to także korzyści ***zasobowe***, powstające głównie z tytułu tworzenia wspólnych zasobów infrastruktury technicznej, społecznej i ewentualnie ekonomicznej. Może to być wspólne zagospodarowanie walorów i produktów turystycznych. Wreszcie trzecim rodzajem są korzyści ***strukturalne***. Są to nadwyżki strukturalne pewnych zasobów lub dóbr mających znaczenie społeczne i gospodarcze. Przykładowo można wyróżnić nadwyżki strukturalne męskiej siły roboczej, nadwyżki niewykorzystanych zasobów środowiska przyrodniczego lub kulturowego dla turystyki i inne.

Korzyści zewnętrzne tworzone przez podmioty gospodarcze mają różny ***zasięg przestrzenny***. Dla praktyki planowania strategicznego i operacyjnego można je podzielić na ***korzyści lokalne*** mające zasięg gminny (miejski), ***korzyści o zasięgu regionalnym lub subregionalnym, krajowe i przestrzennie nieograniczone***. Z punktu widzenia znaczenia dla gospodarki gminy ważne są korzyści o każdym zasięgu jeżeli są tworzone przez miejscowe podmioty gospodarcze. Najważniejsze są jednak każdego rodzaju korzyści lokalne. One właśnie tworzą trzon bazy ekonomicznej miasta i gminy.

Podmioty gospodarcze mają różny charakter są to firmy, czyli podmioty gospodarki rynkowej. One tworzą najszerszy strumień korzyści lokalnych zewnętrznych, głównie ekonomicznych, w tym korzyści dla gospodarstw domowych (praca i dochody ludności

a pośrednio popyt efektywny na lokalnym rynku konsumpcyjnym). Mogą tworzyć lokalne powiązania handlowe na zasadzie popyt – podaż, są rynkowymi źródłami zasilania gminy, głównie poprzez podatki i opłaty lokalne a także poprzez udział gminy w państwowym podatku dochodowym.

W zbiorowości podmiotów gospodarczych są także instytucje państwowe i samorządowe. Wprawdzie nie tworzą zysku i efektów pośrednich o charakterze ekonomicznym z tego tytułu lecz tworzą szeroki wachlarz lokalnych korzyści zewnętrznych, także o charakterze ekonomicznym, w tym miejsca pracy i dochody ludności, podatki i opłaty lokalne a przede wszystkim obsługują potrzeby gminy.

Podobną grupę korzyści tworzą na rzecz gminy tworzą także organizacje pozarządowe, między innymi zarejestrowane na terenie gminy organizacje społeczne.

4.9.2. Podmioty gospodarcze w mieście i gminie

Poziom rozwoju trzonu bazy ekonomicznej, opartego na podmiotach gospodarczych zasługuje na różną ocenę. Poziom nasycenia przedsiębiorczością na terenie miasta i gminy jest przeciętnie niższy niż w województwie lubelskim (tabela). Niższa jest też dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w całej omawianej jednostce administracyjnej w porównaniu do analogicznego wskaźnika dynamiki wzrostu w powiecie zamojskim i w woj. lubelskim (tabela 13).

Nieco korzystniejszy jest ilościowy podział podmiotów gospodarczych na sektor prywatny i publiczny. Przeważają mikro firmy będące zakładami osób fizycznych. Większość z nich skupia się w mieście Krasnobrodzie. Znacznie mniejszą aktywność w przedsiębiorczości wykazuje wiejska część gminy. Prawdopodobnie jest to związane z obsługa ruchu turystycznego w samym mieście i z innymi usługami miejskimi.

Tabela 12 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON

Nazwa	Lata											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006 1995/2006
Krasnobród – miasto i gmina	259	302	315	352	362	345	379	397	423	423	413	433 167,2%
Krasnobród - miasto	132	190	205	222	232	222	220	232	253	257	258	267 202,3%
Krasnobród - obszar wiejski	127	112	110	130	130	123	159	165	170	166	155	166 130,7%
Powiat zamojski	3 035	3 596	3 750	4 143	4 391	4 563	4 961	5 217	5 562	5 398	5 253	5 350 176,3%
Woj. lubelskie	88 005	100 423	110 335	121 722	129 132	134 003	142 691	149 411	154 849	149 478	149 019	150 579 171,1%

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Koncentracja podmiotów gospodarczych w mieście Krasnobrodzie jest nie tylko stanem ale także postępującym procesem. Świadczą o nim dane w powyższej tabeli 13. W latach 1995 – 2006 liczba podmiotów gospodarczych głównie małych firm wzrosła o 102,3% a w wiejskiej części gminy tylko o 30,7%. Dla porównania w skali powiatu zamojskiego dynamika przyrostu wyniosła w tym przedziale czasu 76,3% a w woj. lubelskim 71,1%. Na tej podstawie można stwierdzić, że miasto Krasnobród jest obiecującym ośrodkiem postępującej koncentracji rynkowej działalności gospodarczej.

Wykres 12. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w latach 1995-2006

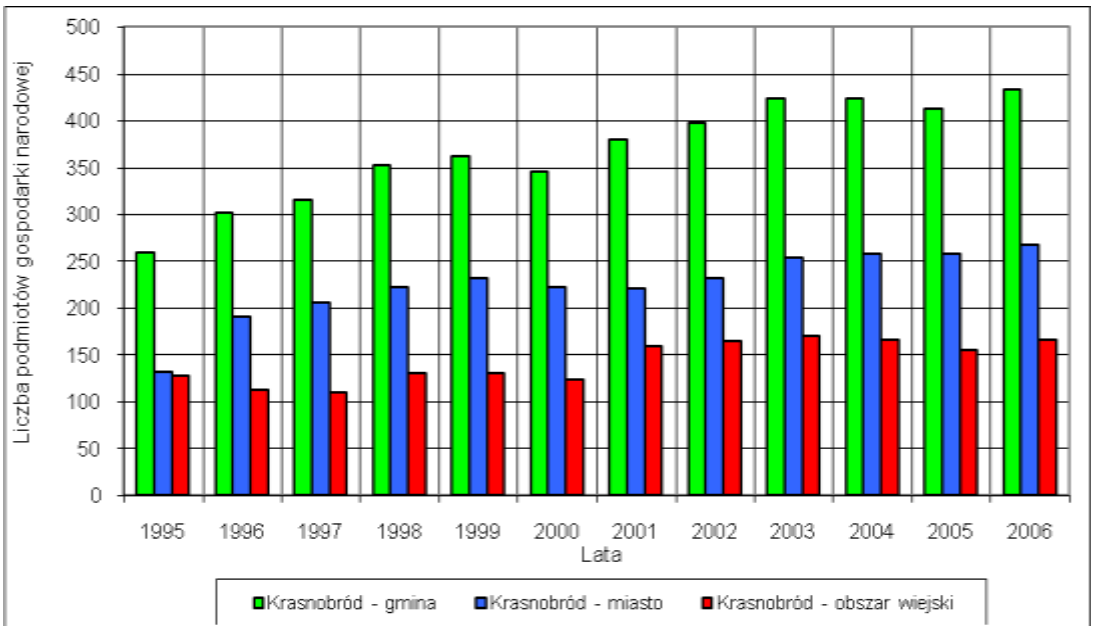

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Rea\gionalnych

Świadczy o tym wzrost liczby prywatnych podmiotów gospodarczych (tabela 13) z 325 w 2000 roku do 409 w 2006 roku, to jest o 25,8% w całej gminie. W tym czasie liczba firm prywatnych w powiecie zamojskim wzrosła z 4324 do 5120, czyli o 18,4% a w skali województwa z 128319 do 144510 firm, czyli o 12,6%. Dane z tabeli 14 świadczą o względnej prężności miasta i gminy Krasnobród w podejmowaniu przedsiębiorczości.

Tabela 13 **Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON z podziałem na sektory: publiczny i prywatny**

Nazwa	Lata						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sektor publiczny							
Krasnobród – m. i gmina							
podmioty gosp. nar. ogółem	20	25	23	23	23	25	24
podmioty gosp. nar. ogółem	20	25	23	23	23	25	24
państwowe i samorządowe jedn.	11	22	20	19	19	20	19

prawa budżetowego ogółem							
spółki handlowe		1	1	1	1	1	1
Powiat zamojski							
podmioty gospodarki narodowej ogółem	239	236	244	233	231	231	230
państwowe i samorządowe jedn. prawa budżetowego ogółem	106	193	200	192	193	192	191
przedsiębiorstwa państwowe	4	4	4	3	1	1	0
spółki handlowe	3	3	3	2	2	2	2
Woj. lubelskie							
podmioty gospodarki narodowej ogółem	5 684	5 734	5 933	6 039	6 048	6 054	6 069
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	3 162	3 999	4 162	4 263	4 300	4 278	4 289
przedsiębiorstwa państwowe	114	108	104	100	56	52	35
spółki handlowe	195	193	195	179	174	174	170
sektor prywatny							
Krasnobród – m. i gmina							
Ogółem	325	354	374	400	400	388	409
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	b.d.	291	311	337	336	325	344
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	1	1	1
spółdzielnie	5	5	5	5	5	5	5
stowarzyszenia i organizacje społeczne	5	16	15	15	16	17	17
Powiat zamojski							
Ogółem	4 324	4 725	4 973	5 329	5 167	5 022	5 120
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	b.d.	4 015	4 244	4 576	4 402	4 246	4 312
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	6	5	5	5	7	7	8
spółdzielnie	49	48	48	49	48	47	47
stowarzyszenia i org. społeczne	138	238	252	258	263	273	277

Woj. lubelskie							
Ogółem	128 319	136 957	143 478	148 810	143 430	142 965	144 510
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	105 149	112 365	118 221	122 835	116 849	115 697	116 433
spółki handlowe	4 676	5 363	5 958	6 318	6 639	6 913	7 154
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	676	705	740	753	794	826	877
spółdzielnie	1 321	1 297	1 283	1 267	1 247	1 246	1 237
stowarzyszenia i org. społeczne	2 663	3 700	3 752	3 995	4 243	4 497	4 706

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Mimo wysokiej dynamiki wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w mieście i gminie Krasnobród nasycenie tego terenu firmami, instytucjami i organizacjami społecznymi jest ciągle przeciętne. W 1995 roku na tym terenie na 1 tysiąc mieszkańców przypadało 36 a w 2006 roku 60 jednostek. Niższe wskaźniki nasycenia firmami miał w tym czasie powiat zamojski (odpowiednio ok. 27 i 49 firm), natomiast w skali woj. lubelskiego wynosiły one odpowiednio 39 i 69 firm.

Tabela 14 **Podmioty gospodarki narodowej przypadające na 1000 osób**

Nazwa	Lata											
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Krasnobród - gmina											
Liczba podmiotó w	259	302	315	352	362	345	379	397	423	423	413	433
Liczba ludności	7 190	7 220	7 273	7 265	7 346	7 320	7 362	7 348	7 330	7 300	7 258	7 232
liczba podm. /1000 mieszk.	36,02	41,83	43,31	48,45	49,28	47,13	51,48	54,03	57,71	57,95	56,90	59,87
	Powiat zamojski											
Liczba podmiotó	3 035	3 596	3 750	4 143	4 391	4 563	4 961	5 217	5 562	5 398	5 253	5 350

w												
Liczba ludności	114 326	113 938	113 541	113 127	112 495	112 142	111 861	111 541	111 281	110 827	110 424	110 036
liczba podm. /1000 mieszk.	26,55	31,56	33,03	36,62	39,03	40,69	44,35	46,77	49,98	48,71	47,57	48,62
	Woj. lubelskie											
Liczba podmiotów	88 005	100 423	110 335	121 722	129 132	134 003	142 691	149 411	154 849	149 478	149 019	150 579
Liczba ludności	2 244 628	2 244 212	2 241 952	2 239 500	2 209 083	2 206 200	2 201 720	2 196 992	2 191 172	2 185 156	2 179 611	2 172 766
liczba podm. /1000 mieszk.	39,21	44,75	49,21	54,35	58,46	60,74	64,81	68,01	70,67	68,41	68,37	69,30

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 13. Podmioty gospodarki narodowej przypadające na 1000 osób

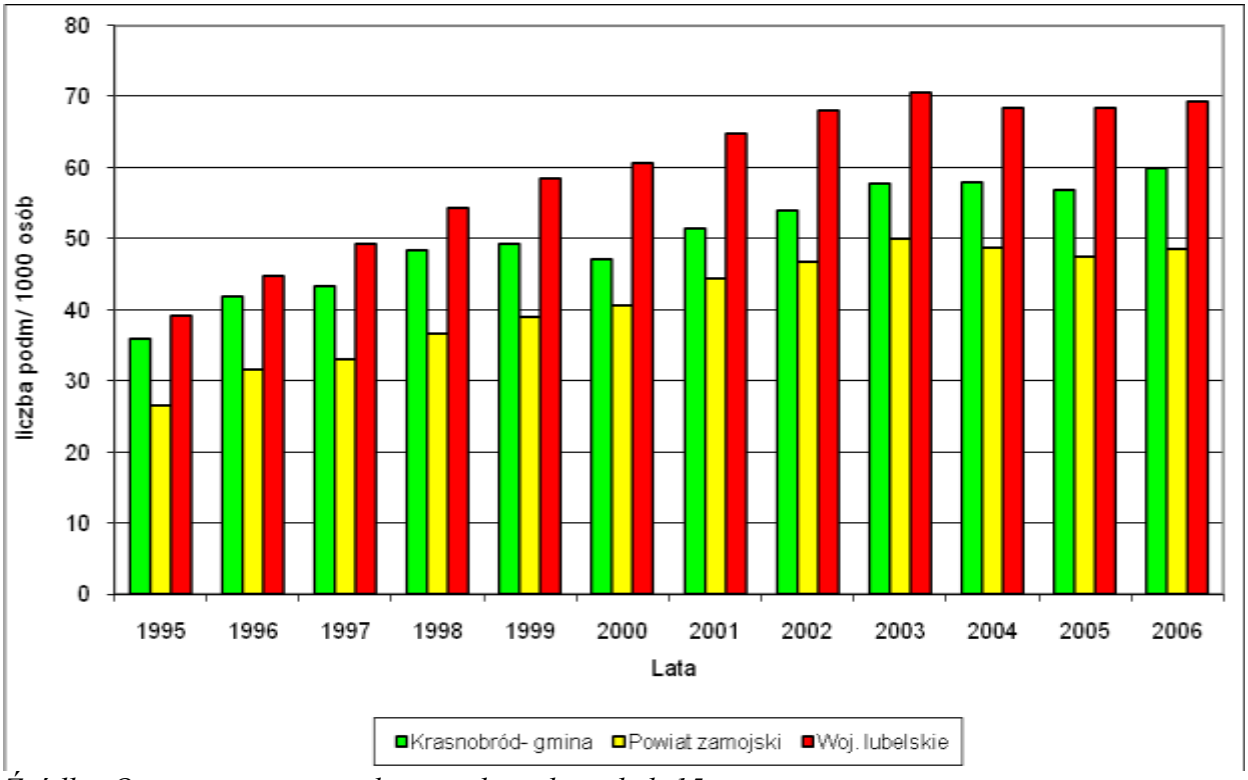

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z tabeli 15

Stąd też wysoka dynamika wzrostu liczby wszystkich typów podmiotów gospodarczych jest w Krasnobrodzie zmniejszaniem dystansu do przeciętnego poziomu wojewódzkiego (por. tabela 15 i wykres 13).

Podobną pozycję ma miasto i gmina Krasnobród na tle powiatu i województwa pod względem liczby firm prywatnych przypadających na 1 tys. mieszkańców (dane w tabeli 15 i na wykresie 14).

Tabela 15 Podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym przypadające na 1000 osób

Nazwa	Lata						
	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
	Krasnobród - gmina						
Liczba podmiotów	325	354	374	400	400	388	409
Liczba ludności	7 320	7 362	7 348	7 330	7 300	7 258	7 232
liczba podm. /1000 mieszk.	44,40	48,08	50,90	54,57	54,79	53,46	56,55
	Powiat zamojski						
Liczba podmiotów	4 324	4 725	4 973	5 329	5 167	5 022	5 120
Liczba ludności	112 142	111 861	111 541	111 281	110 827	110 424	110 036
liczba podm. /1000 mieszk.	38,56	42,24	44,58	47,89	46,62	45,48	46,53
	Woj. lubelskie						
Liczba podmiotów	128 319	136 957	143 478	148 810	143 430	142 965	144 510
Liczba ludności	2 206 200	2 201 720	2 196 992	2 191 172	2 185 156	2 179 611	2 172 766
liczba podm. /1000 mieszk.	58,16	62,20	65,31	67,91	65,64	65,59	66,51

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej w sektorze prywatnym przypadające na 1000 mieszkańców

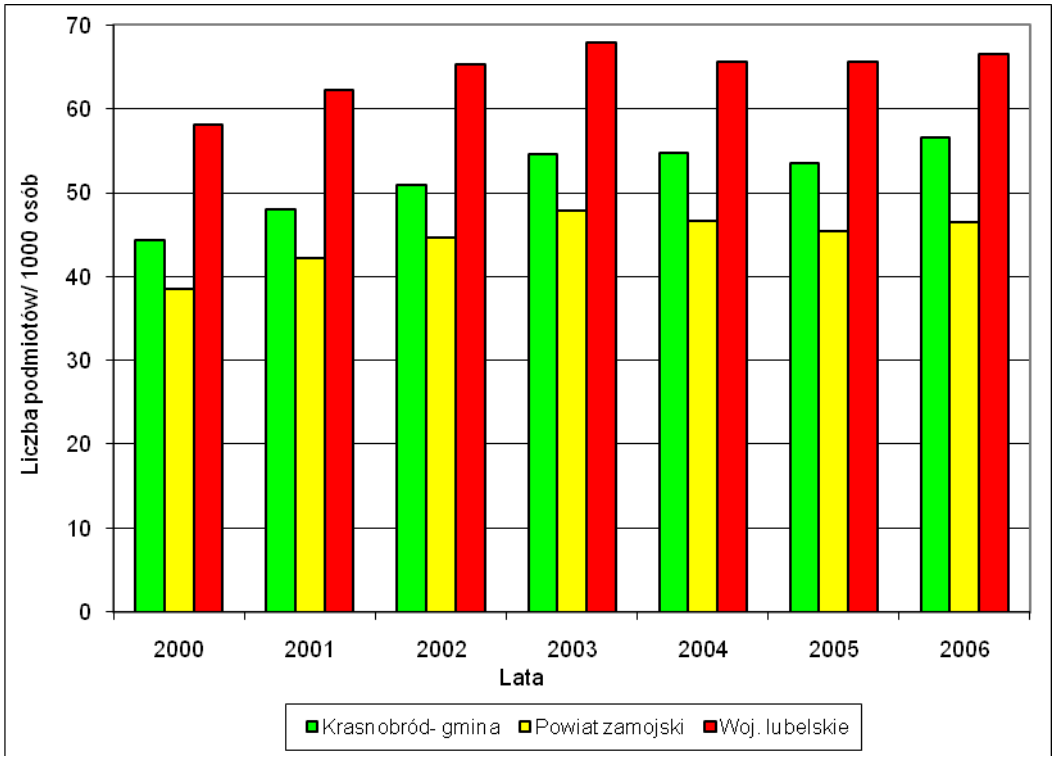

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Jest to pozycja lepsza niż średnio w powiecie zamojskim i jednocześnie niższa niż średnio w woj. lubelskim.

W podsumowaniu poziomu i specyfiki rozwoju podmiotów gospodarczych miasta i gminy Krasnobród można podkreślić kilka cech charakterystycznych. Pierwszą jest wysoka ich koncentracja przestrzenna. Są one skoncentrowane są głównie w mieście Krasnobrodzie. Dotyczy to firm podobnie zresztą jak nierynkowych podmiotów gospodarczych. Największym zakładem jest zakład produkujący klepkę parkietową w Hutkach. Trzecią cechą jest wysoka dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych wszelkich typów, w tym firm. Miasto i gmina Krasnobród nadrabia dystans w zakresie rozwoju własnej bazy ekonomicznej do średniego poziomu województwa lubelskiego.

4.10. Infrastruktura techniczna

4.10.1. Systemy zaopatrzenie w wodę

W gminie Krasnobród do wodociągów zbiorowych podłączone jest jedno miasto – Krasnobród oraz 14 wiosek. Miejscowości te zasilane są z ośmiu hydroforni, z czego w siedmiu woda jest bardzo dobrej jakości, a tylko w hydroforni Hutków uzdatniana jest poprzez system odżelaziaczy z powodu zanieczyszczenia rudami żelaza. Zanieczyszczenie jest na tyle poważne, że system odżelaziaczy nie jest w pełni skuteczny.

Zasadnym byłoby wybudowanie dla tej miejscowości nowego ujęcia wody i włączenia go do istniejącego wodociągu.

Wydobyta woda przepuszczana jest poprzez system odżelaziaczy, gdzie wytrącane są związki żelaza. Tak uzdatniona woda trafia następnie do wodociągu i dostarczana jest do gospodarstw i domostw. Każda hydrofornia wyposażona jest w chlorator, który używany jest doraźnie po stwierdzeniu zanieczyszczeń bakteriologicznych. Obecnie woda badana jest przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Zamościu.

W gminie występują dwa rodzaje systemu pompownia wody: Hydrofornie w Krasnobrodzie, Hutkowie, Starej Hucie posiadają system dwustopniowy natomiast pozostałe: Majdan Wielki, Zielone, Husiny – jednostopniowy.

Ujęcia awaryjne występują na dwóch hydroforniach i są wykorzystywane na przemian z ujęciami głównymi (dzięki temu sprawdzana jest ciągła gotowość do pracy).

System zaopatrzenia w wodę składa się z niżej wymienionych ujęć, urządzeń do uzdatniania wody i z sieci wodociągowych. Są to:

1) hydrofornia Krasnobród o wydajności urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody Q db śr = 677 m^3/d , Q db max = 1424 m^3/d. Do tej hydroforni podłączonych jest 3250 mieszkanców, w tym z innych gmin – 0 . Stan techniczny sieci o długości 13 300 m jest dobry i bardzo dobry;

2) hydrofornia Szur o wydajności urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody: Q db śr = 7,0 m^3/d, Q db max= 20,0 m^3/d, Q g max = 6,0 m3/h. Do tego systemu podłączonych jest 46 odbiorców;

3) hydrofornia Husiny o wydajności urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody: Q db śr = 125 m^3/d, Q g max = 12 m^3/h. Liczba mieszkańców podłączonych do danego wodociągu zbiorczego 442 w tym z innych gmin 0. Długość sieci wodociągowej w tym systemie wynosi

1800 m z przysiółka Husiny do Wólki Husińskiej. Długość wodociągu 1349 m, we wsi Wólka Husińska;

4) hydrofornia Majdan Wielki o wydajności urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody Q db śr = 283,0 m^3/d, Q db max = 330,0m^3/d, Q g max = 30 m^3/h**.** Liczba mieszkańców podłączonych do danego wodociągu zbiorczego 1183 w tym z innych gmin 0. Długość sieci wodociągowej wynosi 8300 m.;

5) hydrofornia – Stara Huta o wydajności urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody Q db śr = 188,0 m^3/d, Q db max = 219,0m^3/d, Q g max = 15,5 m^3/h. Liczba mieszkańców podłączonych do tego wodociągu zbiorczego 643 w tym z innych gmin 0. Długość sieci wodociągowej wynosi 11600 m.;

6) hydrofornia Hutków o wydajności urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody Q db śr = 125,0 m^3/d Q db max = 146,0m^3/d Q g max = 13,0 m^3/h Liczba mieszkańców podłączonych do danego wodociągu zbiorczego 466 w tym z innych gmin 0. Długość sieci wodociągowej wynosi 4400 m;

7) hydrofornia Zielone o wydajności urządzeń do ujmowania i uzdatniania wody Q db śr = 100,2 m^3/d Q db max = 111,7m^3/d Q g max = 8,4 m^3/h. Liczba mieszkańców podłączonych do danego wodociągu zbiorczego 449 w tym z innych gmin 0. Długość sieci wodociągowej podłączonej do tego ujęcia wynosi 2300 m.

4.10.2. Kanalizacja sanitarna

System kanalizacji sanitarnej obejmuje częściowo miasto Krasnobród. Składa się z oczyszczalni ścieków oddanej do użytku w 1998 roku i z sukcesywnie rozbudowywanej sieci kanalizacyjnej. Przepustowość rzeczywista oczyszczalni, średnia dobowa wynosi 800m^3/ Przepustowość/250m^3/d. Oczyszczalnia ścieków typu EKO-CLEAR, położona jest około 500m od najbliższych zabudowań mieszkalnych w miejscowości Hutki. Odbiornikiem jest rzeka Wieprz..

Systemem kanalizacyjnym (kolektorami) objęte są ulice w Krasnobrodzie, w tym:

- Kościuszki, Sikorskiego i Partyzantów (1995-1998),
- osiedle Podzamek (w latach dziewięćdziesiątych),

- Przykanaliki w obrębie istniejących kolektorów są zainstalowane przy ul.: Sikorskiego, Partyzantów, Kościuszki, Nadrzeczna, Rynek, 3 Maja, Targowa, Zapiasek, Leśna, Sosnowa, Mostowa (1999-2000),
- Kanalizacja na ul. Mickiewicza i Cichej; Pl. Siekluckiego, 22-go Lipca (rok 2000-2001),
- Kanalizacja – II etap – na ulicy: Szkolnej, Sosnowej, Gietki, Leśna, Kilińskiego, Lelewela (2001-2002),
- Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Rynek , Szkolna, Handlowa, Andersa, 3-go Maja i Mickiewicza, (lata 2004-2006),
- Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicy Sosnowej (rok 2006),
- Wykonanie przyłączy kanalizacyjnych przy ulicy 3-go Maja w Krasnobrodzie oraz montaż pompowni przydomowej.

Stan techniczny sieci kanalizacyjnej jest bardzo –dobry lub dobry. Liczba wszystkich mieszkańców w Krasnobrodzie którzy korzystają z kanalizacji sanitarnej wynosi 1830 osób. Liczba wszystkich przyłączy kanalizacyjnych w Krasnobrodzie wynosi 451. Dobowo do kolektorów zrzucanych jest około 253m^3 ścieków w tym ścieków dowożonych około 22m^3. Ilość ścieków zrzucanych przez instytucje wynosi dziennie około 50m^3.

Tabela 26 **Sieć wodociągów i kanalizacji w gminie Krasnobród w latach 2000-2006**

Nazwa	J.m.	Lata						
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Krasnobród - gmina								
Wodociągi								
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	42,3	42,3	45,6	45,6	45,6	45,6	45,6
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	1 712	1 871	2 022	1 971	2 051	2 056	1 766
Kanalizacja								
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	6,0	6,0	8,0	8,0	8,0	8,0	16,9
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	235	317	510	510	510	535	724

Krasnobród - miasto								
Wodociągi								
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	10,0	10,0	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	721	835	1 037	1 028	1 109	1 102	764
Kanalizacja								
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	6,0	0	8,0	8,0	8,0	8,0	16,9
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	235	0	510	510	510	535	724

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

4.10.3. Kanalizacja deszczowa

System kanalizacji deszczowej funkcjonuje tylko w Krasnobrodzie. Obejmuje ulice: Partyzantów, Sikorskiego, Targową, skrzyżowanie ulic Kościuszki i 3-go Maja, parking przy Urzędzie Miejskim, parkingi przy Banku Spółdzielczym i Policji a ponadto przy ul. Rynek i Cichej z Placem Siekluckiego. W systemie są 33 studzienki deszczowe i 15 studni rewizyjnych.

4.10.4. System zasilania gazem ziemnym

Większość obszaru miasta i gminy objęta jest zasięgiem sieci gazowej. Obecnie sieć gazowa obejmuje ok. 50% miejscowości w gminie. Przewiduje się pełną gazyfikację gminy na potrzeby grzewcze i technologiczne. Źródłem zasilania jest gazociąg średniopręźny zasilany z gazociągu wysokopręźnego przebiegającego przez Tarnawatkę.

Gaz przewodowy nie jest jeszcze w zadowalającym stopniu wykorzystany jako źródło energii cieplej na terenie gminy objętej ścisłymi reżimami ochrony środowiska. W Gminie Krasnobród zgazyfikowane są następujące miejscowości:

1) Majdan Mały i Majdan Wielki – długość sieci z przyłączami 10722m
2) Nowa Wieś – długość sieci z przyłączami 2157,5m
3) Hutki, Kaczórki – długość sieci z przyłączami 15 533m
4) Malewszczyzna, Hucisko – długość sieci z przyłączami 5015m

5) Krasnobród - długość sieci z przyłączami 37 988,5m

Łączna długość sieci gazowej wynosi 71 415,5m. Gazyfikacją objętych jest dotychczas 70,6% mieszkańców gminy.

4.11. Infrastruktura społeczna

4.11.1. Budownictwo mieszkaniowe

Ta dziedzina rozwija się dość dynamicznie. Liczba mieszkań w mieście i w gminie powiększyła się z 1921 w roku 2002 do 2067 w roku 2006. w Samym mieście liczba ta wzrosła w analogicznym okresie z 758 do 827.

4.11.2. Budynki oddane do użytku w przemyśle i budownictwie

Rozwój tej dziedziny jest nierównomierny w czasie. W 1998 roku przybyło na terenie całej gminy 27 obiektów a w samym mieście 15. W kolejnych latach aktywność w tym zakresie była niska. W 2003 roku przybyło 12 obiektów, w tym 11 w mieście.

4.11.3. Placówki kultury

W mieście funkcjonuje jeden dom kultury, obiekt muzealny, jedna biblioteka i jedna jej filia na terenie wiejskiej części gminy.

4.11.4. Zaplecze służby zdrowia i pomocy społecznej

W jego skład zaliczają się:

1 Sanatorium Rehabilitacyjne w Krasnobrodzie przyjmujące rocznie ok. 1340 kuracjuszy (dane za 2004 rok),

2 Przychodnie w Krasnobrodzie, 2 Domy Pomocy Społecznej, w tym jeden w Krasnobrodzie oraz dwie apteki w Krasnobrodzie.

Na terenie miasta i gminy pracuje ośmiu lekarzy, dwóch dentystów, 51 pielęgniarek i jedna położna.

4.11.5. Placówki oświaty

Zaplecze to tworzą:

- Liceum Ogólnokształcące w Krasnobrodzie,

- Gimnazjum w Krasnobrodzie,
- Szkoła Podstawowa w Krasnobrodzie

- Szkoła Podstawowa w Kaczorkach,

- Szkoła Podstawowa w Majdanie Wielkim,

- Szkoła przy Sanatorium Rehabilitacyjnym,

- Przedszkole w Krasnobrodzie,

W ogólnej ocenie miasto i gmina Krasnobród jest dobrze wyposażona w placówki infrastruktury społecznej, zwłaszcza po uwzględnieniu bogatego zaplecza obiektów obsługi turystyki i szkoleń.. Są one przeważnie skoncentrowane na terenie miasta.

4.12. Rolnictwo

Jest to wiodąca dziedzina bazy ekonomicznej wiejskiej części gminy. Jednakże jego poziom i znaczenie gospodarcze oraz rola w wizerunku gospodarczym całej jednostki administracyjnej (miasta i gminy) jest marginalna. Jest to rolnictwo o typowych kierunkach produkcji na tle całego województwa lubelskiego.

Prawie 93% gruntów rolnych pozostaje w użytkowaniu i własności indywidualnych gospodarstw rolnych. Ziemia ma więc realnych gospodarzy. Produkcja rolna jest wielokierunkowa i zbliżona do struktury produkcji w skali województwa lubelskiego. Przeważa uprawa zbóż i ziemniaków a w hodowli wyższa niż przeciętnie obsada bydła.

Obszar miasta i gminy charakteryzują niższe niż przeciętnie w województwie lubelskim walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej (rpp). Wyrażona według punktacji IUNG wartość ogólnego wskaźnika rpp wynosi 63,3 punktu i plasuje gminę w grupie jednostek administracyjnych województwa lubelskiego o najniższej przydatności do produkcji rolniczej. Do czynników obniżających jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej można zaliczyć:

niedobór wody, zagrożenie erozją gleb, niedobory składników odżywczych w glebie, wysoki udział gruntów o odczynie kwaśnym, wysokie rozdrobnienie gruntów utrudniające mechanizację upraw. W gminie gorsza niż przeciętnie jest dostępność pól do uprawy ze względu na rzeźbę terenu i niekorzystne warunki wodne.

Według klasyfikacji bonitacyjnej gleb, najlepsze gleby na terenie gminy – to gleby klasy IIIa (6,2%) i klasy IIIb (15,5%);_Klasy IVa (28,4%) i IVb (20,6%), klasy V (15,9%) oraz klasy VI (13,4%). Użytki rolne stanowią tylko 45,6% powierzchni gminy, w tym grunty orne 36,9%, sady 0,6% 0raz łąki i pastwiska 8,1%. Grunty rolne stanowią istotnie mniejszy potencjał rolnictwa niż w innych gminach województwa lubelskiego.

Gospodarstwa rolne charakteryzują się dużym rozdrobnieniem. Gospodarstwa posiadające powyżej 10 ha mają zaledwie 2,5%-owy udział w ogólnej liczbie gospodarstw. Na jedno gospodarstwo składa się przeciętnie 4,4 działki w mieście i prawie 8 działek w wiejskiej części gminy. Rolnictwo w gminie charakteryzuje się niską towarowością. Około 35% gospodarstw przeznacza produkcję na sprzedaż.

Tabela 17 Statystyczna charakterystyka rolnictwa w gminie Krasnobród

Nazwa	Lata								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lasy [ha]									
Krasnobród - miasto	114	113	133	132	132	132	132	132	-
Krasnobród - gmina	5 512	5 620	5 832	5 805	5 822	5 822	5 822	5 727	-
Powierzchnia użytków rolnych - ogółem [ha]									
Krasnobród - miasto	381	382	345	340	340	399	399	321	-
Krasnobród - gmina	5 762	5 689	5 869	5 891	5 874	5 933	5 933	5 943	-
Powierzchnia użytków rolnych - grunty orne [ha]									
Krasnobród - miasto	326	328	222	219	219	338	338	211	-
Krasnobród -	4 656	4 603	4 832	4 846	4 829	4 933	4 933	4 898	-

gmina									
Powierzchnia użytków rolnych - sady [ha]									
Krasnobród - miasto	1	1	4	4	4	4	4	4	-
Krasnobród - gmina	46	75	24	24	24	39	39	35	-
Powierzchnia użytków rolnych - łąki [ha]									
Krasnobród - miasto	40	39	55	55	55	46	46	54	-
Krasnobród - gmina	790	762	709	725	725	716	716	724	-
Powierzchnia użytków rolnych - pastwiska [ha]									
Krasnobród - miasto	14	14	64	62	62	11	11	52	-
Krasnobród - gmina	270	249	304	296	296	245	245	286	-

Źródło: Bank Danych Regionalnych.

4.13. Finanse gminy

4.13.1. Dochody budżetu gminy

O słabej kondycji bazy ekonomicznej miasta i gminy świadczą, między innymi, niskie jej dochody własne. W latach 2000 – 2006 udział dochodów własnych kształtował się w przedziale 0d 27,52% w 2000 roku do 22,15% i wykazywał systematyczną tendencję malejącą (por. tabela 16). W skali wszystkich gmin województwa lubelskiego udział dochodów własnych w analogicznym okresie kształtował się na poziomie znacznie wyższym to jest od 34,6% w 2002 roku do 39,31% w 2004 roku. Zmienność tego udziału w przedstawionym okresie miała przebieg nieregularny.

Tabela 18 Dochody budżetu gminy Krasnobród oraz województwa lubelskiego w latach 2000-2006

Nazwa	J.m.	**Lata**						
		2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
gmina Krasnobród								
Ogółem	zł	**9 316 036**	**10 080 117**	**11 033 501**	**10 759 734**	**11 561 882**	**13 648 597**	**15 940 799**
Własne	zł	2 563 887	2 774 435	2 790 529	2 670 694	3 154 098	3 511 647	3 531 294
% dochodu ogółem	%	27,52%	27,52%	25,29%	24,82%	27,28%	25,73%	22,15%
województwo lubelskie								
Ogółem	zł	**2 794 146 113**	**3 030 969 784**	**3 181 048 808**	**3 240 512 530**	**3 577 931 904**	**3 968 760 803**	**4 437 616 062**
Własne	zł	1 037 742 181	1 080 702 370	1 103 285 575	1 164 033 090	1 406 504 065	1 526 622 708	1 660 106 697
% dochodu ogółem	%	37,14%	35,66%	34,68%	35,92%	39,31%	38,47%	37,41%

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Niskie dochody własne gminy ustępują dochodom ze źródeł zewnętrznych, w tym głównie z budżetu państwa. Wiodącą pozycję zajmują subwencje na bieżące zadania z zakresu oświaty. Znacznie mniejszą rolę odgrywają dotacje państwowe.

Tabela 19 Struktura dochodów gminy Krasnobród w latach 2000-2006

Nazwa	J.m.	**Lata**						
		2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
ogółem	zł	**9 316 036**	**10 080 117**	**11 033 501**	**10 759 734**	**11 561 882**	**13 648 597**	**15 940 799**
własne	zł	2 563 887	2 774 435	2 790 529	2 670 694	3 154 098	3 511 647	3 531 294
jako % ogółu		27,52%	27,52%	25,29%	24,82%	27,28%	25,73%	22,15%
subwencje	zł	4 620 448	5 419 980	5 944 704	6 049 815	6 358 694	7 292 514	7 231 723
jako % ogółu		49,60%	53,77%	53,88%	56,23%	55,00%	53,43%	45,37%
dotacje	zł	1 313 626	1 037 342	1 686 800	1 144 582	1 286 436	1 950 445	2 967 817
jako % ogółu		14,10%	10,29%	15,29%	10,64%	11,13%	14,29%	18,62%

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Wykres 14. Dochody gminy Krasnobród w latach 2000-2006

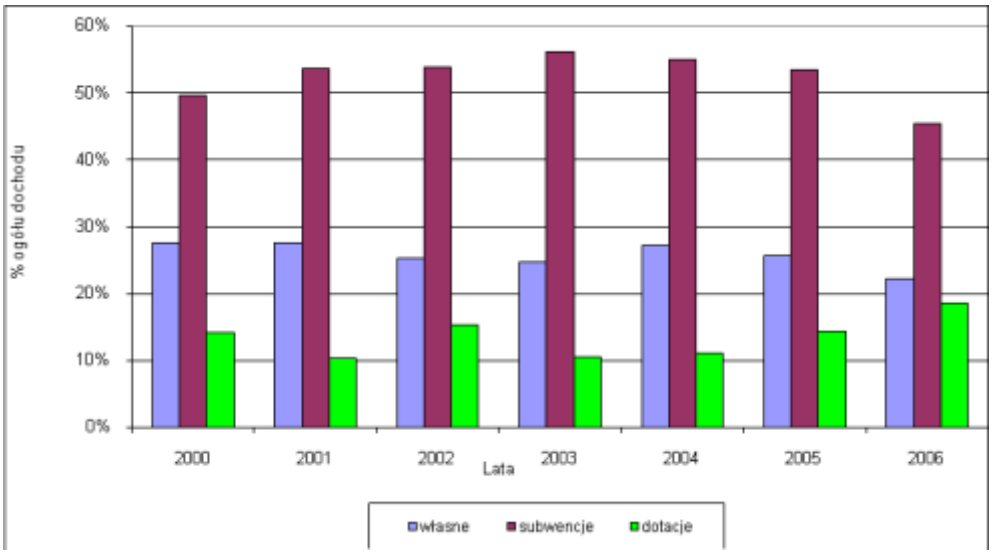

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Regionalnych

Gmina Krasnobród osiąga nieregularnie deficyt bądź nadwyżkę budżetową. Nie jest to korzystna sytuacja lecz jednak nierównowaga budżetowa przebiega w bezpiecznych i dopuszczalnych granicach.

Tabela 19 **Dochody i wydatki budżetu gminy Krasnobród oraz województwa lubelskiego w latach 2000-2006**

Nazwa	J.m.	**Lata**						
		2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
gmina Krasnobród								
Dochody	zł	9 316 036	10 080 117	11 033 501	10 759 734	11 561 882	13 648 597	15 940 799
Wydatki	zł	9 873 210	11 355 565	11 365 894	10 279 412	11 098 446	14 152 053	17 178 362
Deficyt	zł	-557 174	-1 275 448	-332 393	480 322	463 436	-503 456	-1 237 564
jako % dochodu		-5,98%	-12,65%	-3,01%	4,46%	4,01%	-3,69%	-7,76%
województwo lubelskie								
Dochody	zł	2 794 146 113	3 030 969 784	3 181 048 808	3 240 512 530	3 577 931 904	3 968 760 803	4 437 616 062
Wydatki	zł	2 876 096 527	3 138 329 874	3 274 178 594	3 298 978 308	3 625 117 574	3 942 304 712	4 549 970 413
Deficyt	zł	-81 950 414	-107 360 090	-93 129 786	-58 465 778	-47 185 670	26 456 091	-112 354 351
jako % dochodu		-2,93%	-3,54%	-2,93%	-1,80%	-1,32%	0,67%	-2,53%

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Nieco niższe jest saldo (deficyt lub nadwyżka budżetowa) budżetów gminnych w skali województwa lubelskiego i po 2000 roku jest ono w skali województwa nieco częściej ujemne niż w Krasnobrodzie. Prawdopodobnie jest to wynik tzw. „wielkich liczb", gdzie odchylenia od średniej znoszą się wzajemnie. W poszczególnych gminach, tak jak w gminie Krasnobród owe odchylenia (deficyty, nadwyżki) są z natury większe. Jednakże trzeba podkreślić, że gmina Krasnobród ma ciągle zbyt słabą bazę ekonomiczną a zatem i zbyt niskie dochody własne. O tym świadczą już wyniki diagnozy rynku pracy i przedsiębiorczości.

4.13.2. Wydatki gminy

Wydatki bieżące jednostek budżetowych mają wysoki udział. Stąd też na wydatki majątkowe, w tym na duże przedsięwzięcia inwestycyjne pozostają ciągle zbyt skromne środki.

Tabela 20 Wydatki gminy Krasnobród w latach 2000-2006

Nazwa	J.m.	**Lata**						
		2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
ogółem	zł	**9 873 210**	**11 355 565**	**11 365 894**	**10 279 412**	**11 098 446**	**14 152 053**	**17 178 362**
Wydatki wg rodzaju								
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	zł	7 313 560	7 749 069	7 538 391	7 703 604	8 120 272	8 532 674	8 880 790
w tym na wynagrodzenia	zł	3 607 173	3 946 099	4 122 851	4 421 993	4 718 655	4 996 890	5 373 825
w tym na zakup materiałów i usług	zł	2 681 517	2 695 057	2 246 021	2 026 985	2 012 997	2 019 035	1 933 931
wydatki majątkowe ogółem	zł	1 206 336	2 024 686	2 143 650	941 510	1 221 835	2 910 217	4 374 599
Wydatki wg wybranych działów								
wydatki na oświatę i wychowanie	zł	4644905	5022813	4930033	5074942	5320709	5773628	6039106
Wydatki na administrację publiczną	zł	1270872	1508162	1222103	1254889	1337837	1463222	1364233
Wydatki na gospodarkę mieszkaniową	zł	199629	74083	44676	69398	60395	173461	117582
Wydatki na ochronę zdrowia	zł	488459	637542	85125	79872	127174	97782	93457
Wydatki na opiekę społeczną	zł	880412	973597	1399971	1351541	1707345	2638151	3230674

Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska	zł	1065093	568984	442544	426000	420299	595326	550671
Wydatki na kulturę fizyczną i sport	zł	35129	37510	28471	23045	12351	14002	34999
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	zł	1000	61251	359345	394383	374474	496315	492128

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Przegląd danych budżetowych świadczy wyraźnie o słabo rozwiniętej bazie ekonomicznej gminy. Jej trzonem jest wszelkiego rodzaju prywatna przedsiębiorczość, w tym związana z główną funkcją gospodarczą gminy z turystyką. Ciągle mało jest w gminie firm tworzących liczne miejsca pracy i dochody ludności.

4.14. Gospodarka wodno ściekowa

Tabela 3. Sieć wodociągów i kanalizacji w gminie Krasnobród w latach 2000-2006

Nazwa	J.m.	Lata						
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Krasnobród - gmina								
Wodociągi								
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	42,3	42,3	45,6	45,6	45,6	45,6	45,6
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	1 712	1 871	2 022	1 971	2 051	2 056	1 766
Kanalizacja								
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	6,0	6,0	8,0	8,0	8,0	8,0	16,9
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	235	317	510	510	510	535	724

Krasnobród - miasto								
Wodociągi								
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	10,0	10,0	13,3	13,3	13,3	13,3	13,3
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	721	835	1 037	1 028	1 109	1 102	764
Kanalizacja								
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	6,0	0	8,0	8,0	8,0	8,0	16,9
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	km	235	0	510	510	510	535	724

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

5. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON - SWOT

5.1. Uwagi wprowadzające

Celem analizy SWOT jest wskazanie istotnych słabych i mocnych stron miasta i gminy, jakie wynikają z istniejącego stanu jej zagospodarowania i z dotychczas osiągniętego poziomu rozwoju, z cech środowiska przyrodniczego oraz ze struktury społeczno - demograficznej. Słabe strony są cechami niekorzystnymi dla dalszego rozwoju miasta i gminy, natomiast mocne strony są czynnikami w różnym stopniu sprzyjającymi rozwojowi tego terenu. Słabe strony są wszelkiego rodzaju problemami, nieuzyskanymi standardami wyposażenia terenu gminy lub poszczególnych jej części, ograniczeniami lub nawet barierami rozwojowymi różnych dziedzin lub sferach gospodarki, środowiska przyrodniczego i społecznego. Z kolei mocne strony jako czynniki rozwoju mają także różne znaczenie dla teraźniejszego funkcjonowania i przyszłego rozwoju miasta i gminy Krasnobród. Jedne z nich są czynnikami biernymi, warunkującymi sprawność funkcjonowania życia społecznego i gospodarczego, inne zaś są czynnikami aktywnymi. Obecność w gminie czynników aktywnych sprzyja pobudzaniu rozwoju.

Poza czynnikami niesprzyjającymi (słabe strony) i czynnikami sprzyjającymi rozwojowi miasta i gminy a wynikającymi z jej wielostronnej oceny cech lokalnych istnieją

jeszcze bardzo istotne uwarunkowania zewnętrzne. Te, które są w bezpośrednim otoczeniu przestrzennym tejże jednostki administracyjnej zalicza się do analizy SWOT. Natomiast uwarunkowania instytucjonalno – organizacyjne, wynikające z polityki regionalnej województwa i polityki regionalnej Rządu RP, zwłaszcza przyszłego programu wsparcia rozwoju regionalnego, są uwarunkowaniami zewnętrznymi. Są opisane w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego, w strategiach sektorowych Rządu RP oraz w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

Wynikiem analizy SWOT jest kwalifikacja znaczenia słabych i mocnych stron miasta i gminy Krasnobród, jako zagrożeń i szans na pobudzanie dalszego rozwoju i doprowadzenie do uruchomienia samoczynnych mechanizmów rozwojowych, to znaczy, mechanizmów pozostających poza aktywnym oddziaływaniem lokalnych władz samorządowych. Zagrożenia wynikają z wielu słabych stron miasta i gminy i z negatywnych uwarunkowań zewnętrznych, często powiązanych między sobą. Podobnie szanse są oparte na mocnych stronach, ich połączonym działaniu w przyszłości oraz na współdziałaniu z nimi wielu uwarunkowań zewnętrznych. Izolowane działanie wielu czynników rozwoju kwalifikowanych jako szanse jest w zasadzie słabą szansą. Szansę należy z reguły uaktywnić czynnikiem zewnętrznym, to znaczy, przedsięwzięciem wspierającym rozwój.

Ocenie w kategoriach słabych i mocnych stron poddano następujące dziedziny lub grupy tematyczne cech:

- cechy położenia miasta i gminy i ich znaczenie dla rozwoju gospodarczego,
- środowisko przyrodnicze,
- zagospodarowanie przestrzenne,
- zagospodarowanie rynku i pierzei rynkowych w Krasnobrodzie,
- kształtowanie przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie,
- uwarunkowania rozwoju turystyki,
- sferę społeczno-demograficzną,
- zatrudnienie i bezrobocie,
- rolnictwo i użytkowanie gruntów rolnych,
- działy pozarolnicze bazy ekonomicznej,
- komunalną infrastrukturę techniczną,
- infrastrukturę społeczną,

- sytuację finansową gminy.

5. 2. Analiza mocnych i słabych stron

1. Cechy położenia miasta i gminy

Mocne strony:

- Gmina Krasnobród jest położona w centralnej części Roztocza Środkowego, jednej z trzech części Roztocza współtworzącego z Wyżyną Lubelską tzw. Wyżynę Lubelsko-Lwowską. Jest to region turystyczno-rekreacyjny o wymiarze transgranicznym. Zostało to zaznaczone w Strategii Rozwoju Euroregionu Bug i w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, planie marketingu turystyki na lata 2007-2013.
- Obszar gminy znajduje się w obrębie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego i zajmuje 76,7% tego Parku. Unikatowe wartości środowiska przyrodniczego i wartości turystyczno-rekreacyjne rozciągają się w sposób ciągły znacznie poza granice administracyjne gminy Krasnobród. Obejmują także gminy sąsiednie, zwłaszcza Susiec, Józefów i Zwierzyniec;
- Całe pasmo Roztocza zostało zakwalifikowane jako Transgraniczny Obszar Chroniony (jeden z ośmiu w kraju), odznaczający się wybitnymi walorami nie tylko przyrodniczymi lecz także kulturowymi;
- Przez teren gminy Krasnobród przepływa rzeka Wieprz, co umacnia walory ekologiczne i krajobrazowe miasta i gminy. Ważnym elementem tych walorów są liczne zbiorniki wodne w dolinie Wieprza, położone na północny zachód od Krasnobrodu, tuż w sąsiedztwie miasta;
- Obszar gminy jest także położony w największym na Lubelszczyźnie kompleksie lasów Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, Roztoczańskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych: Szczebrzeszyńskiego, Puszczy Solskiej, Południoworoztoczańskiego i Lasów Janowskich a także Roztoczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Jest to pasmo obszarów chronionych o randze międzynarodowej;

Słabe strony:

- Miasto i gmina Krasnobród jest położona poza ważnymi szlakami komunikacyjnymi. Przecina ją droga wojewódzka nr 849 relacji Zamość – Józefów – Wola Obszańska;

- Przez zachodnią część gminy przebiega linia kolejowa na odcinku: Zwierzyniec – Józefów, co nie ma większego znaczenia dla rozwoju tego obszaru;
- Odległości do innych ośrodków aktywności gospodarczej są przeciętnie duże, do Zamościa – jednocześnie ośrodka powiatowego i ośrodka obsługi subregionalnej jest to 27 km, do Tomaszowa Lubelskiego 15 km, do Zwierzyńca 20 km, do Józefowa 16 km a do Suśca 22 km. Odległości te mają znaczenie zwłaszcza z punktu widzenia obsługi szkolnictwa średniego i wyższego a także z punktu widzenia obsługi przedsiębiorczości, ochrony zdrowia, kultury i innych dziedzin infrastruktury społecznej na poziomie ponadlokalnym.

2. Środowisko przyrodnicze

Mocne strony:

- Wybitnym walorem środowiska przyrodniczego gminy jest urozmaicona rzeźba terenu. Przeważa krajobraz wyżynny w południowej i północnej części gminy oraz krajobraz dolin i obniżeń w jej części środkowej, zwłaszcza w dolinie Wieprza i jego niewielkich dopływów;
- Gmina Krasnobród położona jest w obszarze odznaczającym się wybitnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi – Transgranicznym Obszarze Chronionym „Roztocze". Najwyższe wzniesienia na terenie gminy to: Góra Chełmowa (336 m n.p.m.) i Wzgórze Kamieniołom (314 m n.p.m.). Na obrzeżach gminy znajduje się najwyższe wzniesienie Roztocza Środkowego – Wapielnia 387 m n.p.m.;
- Szata roślinna i świat zwierzęcy na terenie gminy charakteryzuje się wysokim poziomem różnorodności gatunków. Jest tu 14 typów siedliskowych lasów. Zachowały się fragmenty torfowisk, w tym bagno Turzyniec. Z gatunków nieleśnych zachowały się zbiorowiska kserotermiczne utrzymujące się na nasłonecznionych zboczach doliny Wieprza. Świat zwierzęcy jest tu typowy dla terenów Roztocza. Wśród ptaków i ssaków jest stosunkowo liczna i urozmaicona zbiorowość gatunków drapieżnych. Bogate są także gatunki ryb, płazów i gadów. Gatunkiem ekspansywnym staje się bóbr. Zakłada kolejne żeremie w dolinie Wieprza;
- Atrakcyjną cechą gminy jest jej lesistość. Udział powierzchni leśnej w powierzchni gminy wynosi ok. 45%. Gmina należy więc do grupy gmin najatrakcyjniejszych przyrodniczo, co z pewnością ma wpływ na jej atrakcyjny mikroklimat i walory uzdrowiskowe;

- Klimat gminy wyraźnie odróżnia się od klimatu otoczenia gminy. Ma cechy klimatu kontynentalnego, słoneczne i gorące lata oraz niższe niż w otoczeniu gminy temperatury w zimie. Sprzyja to zarówno rozwojowi turystyki i czynnego wypoczynku letniego jak też zimowego;
- W 1957 roku powstało Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci Reumatycznych. Szczegółowe badania bioklimatyczne przeprowadzone w 2000 roku potwierdziły walory klimatu lokalnego odpowiadające normom uzdrowiska klimatycznego. Walory uzdrowiskowe Krasnobrodu istotnie wspomagają stwierdzone zasoby złóż borowinowych oraz chlorkowo-sodowych wód mineralnych. Z tych względów Rada Ministrów uznała Krasnobród w 2002 roku za uzdrowisko.
- W dolinach rzek są liczne źródła. Najważniejsze źródlisko znajduje się w dolinie Wieprza w Hutkach. Ciągnie się na odcinku ok. 80 m. Natomiast do najbardziej efektownych krajobrazowo i kulturowo źródła w Krasnobrodzie – Podklasztorze oraz źródło Belfont w Hutkach oraz źródlisko w Husinach;
- Walory krajobrazowe wzbogacają także wody stojące, w tym 9 stawów położonych głównie pomiędzy Krasnobrodem a Hutkami i dwa sztuczne zbiorniki wodne: „Zalew" i „Olender".

Słabe strony:

- Najsłabszą stroną środowiska przyrodniczego gminy jest uboga sieć wodna. Głównym ciekiem wodnym jest górny Wieprz płynący przez teren gminy na odcinku 12 km oraz dwa jego małe dopływy: Kryniczka i Jacynka. Pozostałe drobne cieki wodne należą do zlewni Tanwi. O ubóstwie wód powierzchniowych decyduje przepuszczalne podłoże. Migrujące w głąb ziemi wody opadowe tworzą poziomy wodonośne na dużych głębokościach nawet do 80 m i w różnych utworach geologicznych, przeważnie w kredowych;
- Duża typologiczna mozaika pokrywy glebowej, wynikająca z urozmaicenia fizjograficznego tej części Roztocza powoduje, że jakość gleb na terenie gminy jest na ogół średnia i słaba. Najwyższą jakością charakteryzują się gleby w okolicach Dominikanówki w północno-wschodniej części gminy.

3. Zagospodarowanie przestrzenne

Mocne strony:

- Równoleżnikową oś gminy stanowi dolina Wieprza. Tworzyła ona najkorzystniejsze warunki dla osadnictwa, dzięki dostępności do wód powierzchniowych i łagodnym zboczom;
- Gmina charakteryzuje się dobrze rozczłonkowaną siecią osadniczą;
- Działalności pozarolnicze koncentrują się w Majdanie Wielkim, Starej Hucie i Hutkach;
- W zagospodarowaniu miasta silnie uwidacznia się rozwój funkcji turystycznej – duży udział w powierzchni zabudowanej mają ośrodki wypoczynkowe, pensjonaty, domy z pokojami gościnnymi i tzw. „drugie domy". zabudowa letniskowa pojawia się także na terenie wiejskiej części gminy;
- Funkcja uzdrowiskowa realizowana jest wyłącznie w Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci im. Janusza Korczaka położonym przy ul. Sanatoryjnej w Krasnobrodzie. Pokrewna funkcja, opieki zdrowotnej, związana jest z dwoma domami opieki zdrowotnej zlokalizowanymi w Krasnobrodzie (przy ul. Sanatoryjnej) i w Majdanie Wielkim;
- Nigdy nie wykształciły się tu większe zespoły zabudowy wielorodzinnej, a zabudowa zagrodowa jest w zaniku. Zabudowa mieszkaniowa na terenie miasta ma już niemal wyłącznie charakter jednorodzinny;
- Usługi publiczne koncentrują się w mieście Krasnobród i są reprezentowane przez zespół szkół ogólnokształcących, szkołę podstawową z oddziałem przedszkolnym, Sanatorium Rehabilitacyjne wraz ze szkołę podstawową, dwie przychodnie medyczne, ośrodek sportu, ośrodek kultury, urząd miejski, komisariat policji, strażnicę OSP, pocztę, banki, kościoły;
- Obsługą turystyki kwalifikowanej zajmuje się wypożyczalnia rowerów na ul. Zamojskiej, wypożyczalnia sprzętu wodnego i usługi jeździeckie na Podzamku, oraz wyciąg narciarski;
- Funkcja pielgrzymkowa koncentruje się w Podklasztorzu, w pobliżu Sanktuarium Maryjnego;
- Najwartościowsze skupiają się w mieście Krasnobród. Większość obiektów wpisanych do rejestru zabytków koncentruje się w zespole kościelno-klasztornym i jego sąsiedztwie oraz w zespole pałacowo-parkowym.

Słabe strony:

- Wiejska część gminy ma charakter wyraźnie rolniczy;
- Położenie zakładów produkcyjno-usługowych, z branży drzewnej, składów budowlanych i rzemiosła usługowego w pobliżu zabudowy mieszkaniowej i głównych przestrzeni publicznych miasta nierzadko stanowi kolizję przestrzenną (np. składy budowlane przy ul. Handlowej, w pobliżu rynku);
- Zdecydowanie ubogi jest wachlarz usług nastawionych na obsługę turystów: gastronomii, rozrywki, handlu, kultury, obsługi turystyki kwalifikowanej itd. Poza tym, lokalizacja tych usług jest wybitnie niekorzystna dla ich rozwoju jak i dla jakości obsługi turystów;
- Większość ogólnodostępnych lokali gastronomicznych ma charakter sezonowy i zlokalizowana jest w sąsiedztwie zalewu z dostępem wyłącznie od strony plaży;
- Brakuje lokali o programie gastronomiczno-rozrywkowym (tanecznym). Działalność lokali gastronomicznych przy ul. 3-go Maja powoduje pewne utrudnienia dla mieszkańców tej ulicy;
- Usługi kultury reprezentuje dom kultury, biblioteka miejska i muzeum przykościelne. Jest to zbyt skromna oferta;
- Poza obsługą sportów wodnych i zimowych, pozostałe są mało dostępne dla turystów poprzez brak reklamy i oddalenie od centrum. Również lokalizacja sezonowego wesołego miasteczka od zachodniej strony zalewu czyni go mało dostępnym.

4. Zagospodarowanie rynku i pierzei rynkowych w Krasnobrodzie

Mocne strony:

- Rynek krasnobrodzki ma wartość historyczną. Został założony i urządzony w XVI wieku;
- Obecnie rynek zachował funkcję centrotwórczą;

Słabe strony:

- Rynek krasnobrodzki wymaga rewaloryzacji urbanistyczno-architektonicznej, jaki i rewitalizacji funkcjonalnej.
- W rynku brakuje dawniej istniejących funkcji centrotwórczych – handlu, usług, gastronomii itp. Brakuje miejsca lokalnych zgromadzeń, imprez i wydarzeń kulturalnych;
- Niezbędne jest opracowanie koncepcji rewaloryzacji zabudowy przyrynkowej i określenie stylu dla nowopowstającej architektury krasnobrodzkiej.

- Obecna zabudowa przyrynkowa nie przedstawia większych wartości konserwatorskich. Warte zachowania wydają się kramy.
- Drastyczną kolizję stanowią najnowsze budynki: handlowy ze szklanym, cylindrycznym nawisem nad wejściem oraz budynek apteki w styli willi podmiejskiej. Kolizyjne są również budynki z epoki PRL-u: budynek Banku Spółdzielczego i budynek handlowy we wschodniej pierzei.

5. Możliwości kształtowania przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie

Mocne strony:

- Najważniejszą przestrzenią publiczną Krasnobrodu, podobnie, jak większości małych miasteczek jest rynek. Jest on głównym placem jednostki osadniczej, tradycyjnie skupiającym najważniejsze miejskie funkcje – władzy, handlu, rzemiosła, życia społecznego, kulturalnego i religijnego;
- Po rynku, najważniejszymi przestrzeniami publicznymi małego miasteczka są główne ulice. W przypadku Krasnobrodu będą to: ul. 3-go Maja, ul. Kościuszki, ul. Lelewela. Funkcję taką posiadać powinny posiadać też ulice: Spokojna, Sosnowa, Wczasowa;
- Ulicą o charakterze specjalnym jest Aleja NMP oraz ulica Partyzantów.

Słabe strony:

- W Krasnobrodzie jako ośrodku rozwijającego się ruchu turystycznego dostrzega się konieczność zwiększenia ilości odpowiednio urządzonych przestrzeni publicznych;
- Brakuje placów reprezentacyjnych przed Sanktuarium Maryjnym i Urzędem Miasta. Poważnym problemem jest użytkowanie tych placów jako parkingów, co szczególnie silnie wpływa na demonumentalizację tych miejsc;
- W strukturze przestrzennej zbyt mała jest ilość publicznych miejsc wypoczynku, rekreacji i rozrywki, czyli parków, plaż i miejsc organizacji imprez masowych
- Stan części dróg gminnych w Krasnobrodzie, nawet pełniących ważne funkcje komunikacyjne jest niezadowalająca.

6. Uwarunkowania rozwoju turystyki

Mocne strony:

- Spośród lokalnych czynników rozwoju turystyki najistotniejszą rolę odgrywają cechy środowiska przyrodniczego, uwarunkowania historyczno-kulturowe, wielkość miasta oraz jego dotychczasowe wyposażenie turystyczne a także walory uzdrowiskowe.

- Czynnikiem zewnętrznym jest położenie miasta i gminy w niezwykle cennym przyrodniczo obszarze regionu i kraju – w sąsiedztwie Roztoczańskiego Parku Narodowego, w jednym z trzech podstawowych rejonów turystyczno-rekreacyjnych Lubelszczyzny, wskazanych do rozwijania tejże funkcji.
- Miasto i gmina Krasnobród tworzą szeroki wachlarz oferty turystycznej ze względu na walory wypoczynkowe, uzdrowiskowe, religijne, krajoznawcze, dla turystyki kwalifikowanej;
- Walory kulturowe zlokalizowane są w większości w mieście Krasnobród. Najważniejsze z nich, to:
  - zespół kościelno-klasztorny z muzeum i Kalwarią Krasnobrodzką,
  - Aleja Najświętszej Marii Panny z Kaplicą na Wodzie i cudownym źródłem,
  - Kaplica św. Rocha na Zagórze w dolinie Św. Rocha,
  - barokowy zespół pałacowo-parkowy – obecne Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci im. Janusza Korczaka,
  - budynek kramów w rynku;
- Walorem turystycznym są cykliczne imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne, w tym:
  - Festyn Zimowy,
  - Majówka Roztoczańska,
  - Sobótki,
  - Przegląd Orkiestr Dętych,
  - Dni Krasnobrodu,
  - Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej „Per Arte ad Astra”
  - Pożegnanie Wakacji,
  - Plenery ilustratorów
  - Niedzielne Koncerty na Rynku,

- Międzynarodowe Letnie Koncerty Organowe w Sanktuarium Maryjnym w Krasnobrodzie,
- Czteroetapowy Bieg Pokoju Pamięci Dzieci Zamojszczyzny,
- Ogólnopolski Festiwal Kolęd i Pastorałek,
- Jasełka Bożonarodzeniowe.

- Naturalne i antropogeniczne walory krajoznawcze zostały udostępnione dla ruchu turystycznego poprzez organizację na terenie gminy następujących ścieżek spacerowych:
  - Krasnobrodzkie Wąwozy,
  - Przez Rezerwat św. Roch,
  - Ułańskim Szlakiem
  - Wokół Krasnobrodu,
  - Kaczórki – Uroczysko Belfont;
- Przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne:
  - Szlak „Partyzancki”,
  - Szlak „Centralny”,
  - Szlak „im. Wł. Podobińskiej”,
  - Szlak „Łącznikowy”;
- Gmina przygotowała również trzy trasy rowerowe:
  - Pętla Jakubowicka,
  - Na Figarnię,
  - Sztolnie Na Wzgórzu Hołda;
- Krasnobród to również ośrodek turystyki pielgrzymkowej związanej z Sanktuarium Maryjnym. Klasztor połączony jest kompozycyjnie również z Aleją NMP i Kaplicą na Wodzie. Sanktuarium jest chętnie odwiedzane zarówno ze względów religijnych jak i krajoznawczych;
- Funkcja wypoczynkowa jest rozwijana głównie wokół zalewu, na terenie urządzeń rekreacyjno-sportowych (np. wyciąg narciarski), na terenie ośrodków wypoczynkowych, pensjonatów i szlaków pieszych;
- Ze względu na status uzdrowiska na terenie gminy może być rozwijana turystyka uzdrowiskowa. Niestety w tym momencie jedynym urządzeniem przygotowanym do obsługi takiej funkcji jest Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci zlokalizowane w dawnym pałacu Leszczyńskich;

- Naturalne uwarunkowania dla rozwijania funkcji uzdrowiskowej stanowią: bioklimat, złoża borowiny w Majdanie Wielkim oraz wody mineralne typu chlorkowo-sodowego występujące w południowej części gminy;
- Na terenie gminy mogą się rozwijać różne formy turystyki kwalifikowanej – wędkarstwo, myślistwo, sporty zimowe, kolarstwo, jazda konna itd.

Słabe strony:

- Istnieją braki w zakresie: rewaloryzacji rynku i pierzei rynkowych, dostosowania do potrzeb mieszkańców i turystów przestrzeni publicznych, poprawy architektury, tworzenia bazy rozrywki i imprez kulturalnych;
- Gmina sąsiaduje bezpośrednio z Roztoczańskim Parkiem Narodowym, którego plan ochrony wskazuje za konieczną ochronę przed nadmierną eksploracją turystyczną oraz przenoszenie ruchu turystycznego na obszary sąsiadujące, czyli otulinę RPN i KPK.

7. Sytuacja demograficzno-społeczna

Mocne strony:

- Liczba ludności miasta i gminy utrzymuje się na stabilnym poziomie w ostatnim dziesięcioleciu, co przy ogólnej sytuacji regresu demograficznego jest sytuacja korzystną;
- Ogólna gęstość zaludnienia tej jednostki administracyjnej wynosi 57 osób/km^2, w tym w mieście 430 osób/km^2, co w grupie małych miast woj. lubelskiego jest wielkością zbliżoną do przeciętnej, co jest sytuacją raczej sprzyjającą dalszemu rozwojowi;
- Miasto i gmina utrzymuje w ostatnim dziesięcioleciu systematycznie dodatnie saldo migracji;

Słabe strony:

- W latach 1998 – 2006 zaznaczyła się wyraźna tendencja starzenia się ludności miasta i gminy. Zmiany w strukturze grup wiekowych ludności są nieco niższe niż w skali powiatu zamojskiego i województwa lubelskiego;
- Głęboko ujemny przyrost naturalny wynoszący w 2006 roku w skali całej gminy - 5,5 osoby/tys. mieszkańców a w samym mieście - 8,1 osoby/tys. mieszkańców. Jest znacznie głębszy niż w skali powiatu zamojskiego i województwa lubelskiego;

- Miasto i gmina Krasnobród ma wyraźnie niższe udziały w liczbie mieszkańców z wykształceniem wyższym i średnim maturalnym niż przeciętnie województwo lubelskie;

8. Lokalny rynek pracy

Mocne strony :

- W zatrudnieniu poza rolnictwem największy udział ma sektor usług;

Słabe strony:

- Podaż pracy w mieście i gminie Krasnobród w ostatnim dziesięcioleciu utrzymuje się na zbyt niskim i niestabilnym poziomie w stosunku do potrzeb;
- Podaż pracy jest ok. dwukrotnie większa dla kobiet niż dla mężczyzn. Ta głęboka i charakterystyczna nierównowaga zatrudnienia prawdopodobnie wiąże się to z wyższą aktywnością kobiet w przedsiębiorczości obsługi turystyki, wyższym zatrudnieniem w Uzdrowisku i w usługach publicznych, w tym w szkolnictwie i służbie zdrowia;
- Struktura miejsc pracy jest także niekorzystna w układzie sektorów własności. W latach 1999 – 2003 widoczna jest trwała i głęboka dysproporcja miejsc pracy między sektorami publicznym i prywatnym;
- Poziom bezrobocia jest ciągle wysoki mimo systematycznego spadku od 2002 roku, po 2000 roku ciągle wynosi powyżej 500 osób z ciągłą przewagą mężczyzn, wynoszącą w 2006 roku 56,0%;

9. Podmioty gospodarki narodowej

Mocne strony:

- Dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, w tym firm w mieście i gminie Krasnobród jest przeciętnie wyższa niż w powiecie zamojskim i w woj. lubelskim;
- Widoczna jest duża koncentracja podmiotów gospodarczych, w tym firm prywatnych w Krasnobrodzie. Prawdopodobnie jest to związane z obsługa ruchu turystycznego w samym mieście i z innymi usługami miejskimi. Koncentracja podmiotów gospodarczych w mieście Krasnobrodzie jest nie tylko stanem ale także postępującym procesem;

Słabe strony:

- Poziom nasycenia przedsiębiorczością na terenie miasta i gminy jest przeciętnie niższy niż w województwie lubelskim. Niższa jest też dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w całej omawianej jednostce administracyjnej w porównaniu do analogicznego wskaźnika dynamiki wzrostu w powiecie zamojskim i w woj. lubelskim;
- Znacznie mniejszą aktywność w przedsiębiorczości wykazuje wiejska część gminy;
- nasycenie tego terenu firmami, instytucjami i organizacjami społecznymi jest ciągle przeciętnie niskie;

10. Infrastruktura techniczna

Mocne strony:

- Gmina jest bardzo aktywna inwestycyjnie w rozwoju lokalnych systemów zaopatrzenia w wodę. Coraz lepsza jest sytuacja zarówno ilościowego, jak i jakościowego zaopatrzenia w wodę poszczególnych miejscowości;
- W gminie Krasnobród do wodociągów zbiorowych podłączone jest jedno miasto – Krasnobród oraz 14 wiosek. Miejscowości te zasilane są z ośmiu hydroforni, z czego w siedmiu woda jest bardzo dobrej jakości, a tylko w hydroforni Hutków uzdatniana jest poprzez system odżelaziaczy;
- Krasnobród posiada oczyszczalnię ścieków o przepustowości 800 m^3/dobę w miejscowości Hutki, z dala od zabudowań i system kanalizacji ścieków sanitarnych, z którego korzysta ponad 1800 mieszkańców miasta;
- Gmina jest bardzo aktywna w rozbudowie systemu kanalizacyjnego;
- Stan techniczny systemu kanalizacyjnego jest bardzo dobry;
- System kanalizacji deszczowej funkcjonuje w mieście;
- Większość obszaru miasta i gminy objęta jest zasięgiem sieci gazowej. Obecnie sieć gazowa obejmuje ok. 50% miejscowości w gminie. Przewiduje się pełną gazyfikację gminy na potrzeby grzewcze i technologiczne;
- Istnieje sieć punktów przeładunkowych, tzw. punktów gromadzenia odpadów;
- Składowanie odpadów odbywa się na wysypisko gminne we wsi Grabnik;

- Przewiduje się rekultywację wysypiska po zakończeniu jego eksploatacji w kierunku leśnym.

Słabe strony:

- Część gminy nie posiada jeszcze wodociągu;
- Wiejska część gminy nie posiada systemu kanalizacyjnego;
- Brakuje systemu kanalizacji deszczowej w miejscowościach wiejskich gminy;
- W 30%-ach mieszkańcy wiejskiej części gminy nie mają dostępu do sieci gazowej;
- Istnieje problem segregacji śmieci;
- Stan części dróg gminnych w Krasnobrodzie, nawet pełniących ważne funkcje komunikacyjne jest niezadowalająca.

11. Infrastruktura społeczna

Mocne strony:

- Sieć placówek oświatowych, w tym zaplecze przedszkolne i szkolne jest dobrze rozwinięta, w tym także w zakresie szkolnictwa średniego- ogólnokształcącego;
- Na terenie gminy dynamicznie rozwija się budownictwo mieszkaniowe i gospodarcze;
- Lokalne zaplecze opieki zdrowotnej jest raczej wystarczająco rozwinięte;
- Osobliwością Krasnobrodu jest Sanatorium Rehabilitacyjne;
- Dobrze jest rozwinięte zaplecze pomocy społecznej;
- W mieście funkcjonuje prężnie Krasnobrodzki Dom Kultury
- Na terenie miasta istnieje jeden stadion;
- Miasto i gmina Krasnobród jest dobrze wyposażona w placówki infrastruktury społecznej, zwłaszcza po uwzględnieniu bogatego zaplecza obiektów obsługi turystyki i szkoleń. Są one przeważnie skoncentrowane na terenie miasta;

Słabe strony:

- Słabo jest rozwinięta jest sieć zaplecza materialnego kultury, zwłaszcza na tle dynamicznego rozwoju ruchu turystycznego i drobnej przedsiębiorczości w tej dziedzinie;
- W mieście funkcjonuje jeden dom kultury, jeden obiekt muzealny, jedna biblioteka i jedna jej filia na terenie wiejskiej części gminy;

- Na terenie miasta i gminy brakuje obiektów do organizowania imprez kulturalnych na otwartej przestrzeni;
- W poszczególnych wsiach brakuje placówek kultury (świetlic, klubów itp.);
- W poszczególnych, większych miejscowościach odczuwa się brak urządzeń sportowych dla dzieci i dorosłych;
- Występują duże bariery w dostępie do sieci Internet;
- W tej rangi ośrodku rekreacyjnym, jakim jest Krasnobród odczuwa się brak specjalistycznych obiektów dla sportu wyczynowego;

12. Rolnictwo i użytkowanie gruntów rolnych

Mocne strony:

- Ponad 90% gruntów rolnych pozostaje w użytkowaniu i własności indywidualnych gospodarstw rolnych. Ziemia ma więc realnych gospodarzy;
- Produkcja rolna jest wielokierunkowa i zbliżona do struktury produkcji w skali województwa lubelskiego. Przeważa uprawa zbóż i ziemniaków;

Słabe strony:

- Obszar miasta i gminy charakteryzują niższe niż przeciętnie w województwie lubelskim walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej (rpp); W gminie gorsza niż przeciętnie jest dostępność pól do uprawy ze względu na rzeźbę terenu i niekorzystne warunki wodne;
- Według klasyfikacji bonitacyjnej gleb, najlepsze gleby na terenie gminy – to gleby klasy IIIa (6,2%) i klasy IIIb (15,5%); klasy IVa (28,4%) i IVb (20,6%), klasy V (15,9%) oraz klasy VI (13,4%);
- Grunty rolne stanowią istotnie mniejszy potencjał rolnictwa niż w innych gminach województwa lubelskiego;
- Gospodarstwa rolne charakteryzują się dużym rozdrobnieniem;
- Rolnictwo w gminie charakteryzuje się niską towarowością. Około 35% gospodarstw przeznacza produkcję na sprzedaż;

12. Finanse gminy

Mocne strony:

- Systematyczne zabezpieczanie środków z budżetu gminnego na wydatki majątkowe, w tym na przedsięwzięcia inwestycyjne;

Słabe strony:

- Często osiągana nierównowaga budżetowa;
- Zbyt małe wpływy do budżetu ze źródeł własnych gminy;

Trzynaście przeanalizowanych dziedzin pod kątem mocnych i słabych stron oblicza przyrodniczego i społeczno-gospodarczego miasta i gminy Krasnobród tworzy merytoryczną podstawę wskazania szans i zagrożeń jej rozwoju.

5.3. Szanse i zagrożenia rozwoju

5.3.1. Kryteria kwalifikacji

Rozwój miasta i gminy Krasnobród jest rozumiany jako wszelkie, pozytywne zmiany ilościowe, jakościowe i strukturalne w sferach: przyrodniczej, społecznej i gospodarczej. Osiąganie równowagi między tymi sferami będzie oznaczało umacnianie rozwoju zrównoważonego – celu zapisanego zarówno w Strategii Lizbońskiej, jak też w polskich dokumentach o charakterze strategicznym (Strategii Rozwoju Kraju) oraz programowym, na przykład w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013, w sektorowych programach operacyjnych i w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego.

W unijnej i w polskiej polityce wspomagania rozwoju obecnie najwyższą rangę zyskują także takie cele jak wzrost konkurencyjności (także w ramach Strategii Lizbońskiej) oraz spójność społeczna, gospodarcza i przestrzenna, polegająca na wyrównywaniu szans na rozwój między poszczególnymi regionami UE i ich częściami, w tym miastami i gminami.

Przenosząc te cele na grunt miasta i gminy Krasnobród można wskazać następujące kryteria wyodrębnienia szans i zagrożeń, w tym:

1. możliwości rozwoju bazy ekonomicznej;
2. poprawy funkcjonalnych i społecznych warunków życia mieszkańców i pobytu przyjezdnych;
3. poprawy wizerunku urbanistycznego i estetycznego gminy;
4. zabezpieczenia środowiska przyrodniczego przed jego degradacją.

Zgodnie z obecną zasadą unijną wspomagania rozwoju regionalnego i lokalnego jego potencjałów trzeba szukać głównie w zasobach endogenicznych. Miasto i gmina Krasnobród ma bogate zasoby ilościowo, jakościowo i strukturalnie. Ma też liczne i ważkie problemy rozwojowe. Stąd też na tle przeglądu mocnych i słabych stron można wskazać szanse i zagrożenia.

5.3.2. Szanse na rozwój miasta i gminy

Szanse na możliwości rozwoju bazy ekonomicznej a zwłaszcza jej trzonu – przedsiębiorczości tkwią głównie w potencjałach turystyczno-rekreacyjnych i w rozwijającej się przedsiębiorczości w tej dziedzinie. Krasnobród ma już osiągniętą renomę, jako ośrodek turystyczno-rekreacyjny i uzdrowiskowy. Jest położony w najbardziej atrakcyjnej części Roztocza, w sąsiedztwie Roztoczańskiego Parku Narodowego. Ma walory krajobrazowe, kąpielisko, miejsce kultu religijnego i zaplecze materialne dla turystyki pobytowej, w tym kongresowej.

Druga grupa szans na rozwój przedsiębiorczości opiera się na kapitale ludzkim. Społeczność lokalną można ocenić jako prężną gospodarczo. Wprawdzie poziom rozwoju przedsiębiorczości jest jeszcze ciągle niski ale szansa opiera się na wysokiej dynamice jej rozwoju. Stabilność demograficzna miasta i gminy, zwłaszcza opierająca się na dodatnim saldzie migracji świadczy o atrakcyjności tego miejsca dla działalności gospodarczej i aktywności zawodowej.

Trzecia grupa szans dla bazy ekonomicznej obejmuje pewne miejscowe tradycje rozwoju przetwórstwa drewna, czego przykładem może być Spółka z o.o. Europarquet w Hutkach.

Szanse na poprawę funkcjonalnych warunków życia mieszkańców mogą dać przede wszystkim działania samorządu gminnego w dziedzinie rozwoju lokalnej infrastruktury technicznej. Następuje stała poprawa standardów wyposażenia całej gminy a głównie miasta w sieć wodociągową i kanalizacyjną. Korzystne jest wyposażenie w sieć gazociągową, kanalizację deszczową sieć dróg lokalnych i szlaków wędrówek turystycznych. Widoczne są starania o poprawę gospodarki odpadami stałymi. Efekty są widoczne, chociaż nieciągłe w zakresie budownictwa mieszkaniowego i biznesowego, głównie na rzecz obsługi turystyki.

Kolejne szanse tej grupy tkwią w sferze infrastruktury społecznej. W każdej dziedzinie, w tym w oświacie, kulturze ochronie zdrowia, pomocy społecznej widoczny jest dorobek samorządu gminnego.

Szanse na poprawę wizerunku urbanistycznego miasta a także jego otoczenia można oprzeć na trosce władz samorządowych o takie przedsięwzięcia jak rewaloryzacja rynku i pierzei rynkowych w Krasnobrodzie, możliwość urządzenia przestrzeni publicznych dla różnych potrzeb mieszkańców i turystów urządzenie placów przed Sanktuarium Maryjnym i przed Urzędem Miejskim. Gmina podejmuje wiele innych, drobniejszych przedsięwzięć na rzecz podniesienia estetyki miasta, choćby oświetlenia ulic, układanie chodników i inne.

Niemniej ważnym elementem jest zagospodarowanie i odnowa publicznych przestrzeni w centrach poszczególnych wiosek, poprzez wykonywanie chodników wraz z oświetleniem, miejsc wypoczynku i rekreacji, modernizacji obiektów, mających pełnić funkcje świetlic wiejskich, itp.

Rozwój funkcji egzogenicznych i ich urozmaicenie poprawiają także omawiany wizerunek miasta i gminy.

Z kolei szanse na poprawę stanu środowiska przyrodniczego przed degradacją są umocowane w aktywności Samorządu na rzecz rozwoju kanalizacji sanitarnej i deszczowej, racjonalizacji gospodarki odpadami dużego stopnia zgazyfikowania miasta i terenów sąsiednich a także w dużej powierzchni lasów na terenie gminy. Względnie wieloośrodkowa koncentracja przestrzenna osadnictwa na terenie gminy jest także obiecującym zjawiskiem proekologicznym.

5.3.3. Zagrożenia rozwoju

Istnieją one w wielu dziedzinach, przeważnie w sferze społecznej i gospodarczej. W sferze społecznej najpoważniejszym zagrożeniem jest utrzymujący się ujemny przyrost naturalny, w konsekwencji umacniający proces starzenia się miejscowej ludności. Może to być czynnik coraz większego obciążenia socjalnego, narastającego konserwatyzmu, zachowawczych postaw obywateli i innych następstw jest to zwłaszcza zagrożenie rozwoju przedsiębiorczości i inicjatywności społecznej w sferze publicznej.

Drugim poważnym zagrożeniem może być ciągle wysokie bezrobocie, zarówno to zarejestrowane, jak też ukryte, głównie w rolnictwie. Jest to siła wypychająca mieszkańców na emigrację zarobkową i jednocześnie czynnik pogarszania się struktury demograficznej, jako że wyjeżdżają przeważnie młodzi, dorośli mieszkańcy

Trzecie zagrożenie wynika z ciągłych braków lokalnej infrastruktury, zwłaszcza technicznej. Poważne wyzwania stoją przed samorządem głównie w zakresie komunikacji lokalnej, kanalizacji, infrastrukturze turystycznej, teletechnicznej. Braki w infrastrukturze mogą być czynnikiem umacniania niekorzystnych tendencji przestrzennych w budownictwie mieszkaniowym oraz biznesowym. Może następować dalsza niekorzystna (nadmierna) koncentracja żywiołowego budownictwa w samym Krasnobrodzie lub na terenach, które przed zabudową powinny być oszczędzone. Przez ten proces miasto i gmina może tracić tereny przeznaczone dla innych funkcji a także może tracić swój korzystny wizerunek.

6. WIZJA ROZWOJU MIASTA I GMINY

6.1. Założenia podstawowe

Podstawą formułowania wizji są obecne i przyszłe warunki zewnętrzne jak też endogeniczne potencjały rozwojowe miasta i gminy Krasnobród, stwarzające szanse na jej rozwój.

Najważniejszym założeniem zewnętrznym jest stabilność polityki Unii Europejskiej i spójność z nią polskiej polityki wspomagania rozwoju. Strategiczne wspomaganie rozwoju gminy musi mieć jasne i względnie trwałe ramy. Do nich należy priorytetowe znaczenie

polityki rozwoju regionalnego a w jej ramach również rozwoju lokalnego. Ponadto w tychże ramach powinny mieścić się wiodące cele polityki unijnej, w tym:

- konkurencyjność w wielu płaszczyznach życia gospodarczego, głównie w przekroju przedsiębiorstw oraz regionów, miast i gmin wiejskich;
- rozwój zrównoważony między sferami: przyrodniczą, społeczną i gospodarczą;
- spójność społeczna, gospodarcza i przestrzenna.

Drugim założeniem jest realizacja pomocy finansowej Unii Europejskiej dla Polski w przyznanej wielkości, zarówno na okres 2007 – 2013 jak też przyznanie tej pomocy na następne okresy programowania.

Wreszcie trzecim założeniem jest osiąganie przez Polskę zdolności absorpcji środków finansowych, przyznanych przez Unię Europejską i przeznaczanie środków zgodnie z celami polityki unijnej, w tym na rozwój lokalny.

6.2. Wizja społeczno-gospodarczego rozwoju miasta i gminy

Dzięki atrakcyjności miejsca zamieszkania na terenie Krasnobrodu i w jego bezpośrednim sąsiedztwie zakłada się utrzymanie istniejących tendencji demograficznych. Będzie nadal utrzymywana tendencja ujemnego przyrostu naturalnego ale jeszcze przez wiele lat będzie równoważona dodatnim saldem migracji. Utrzyma się więc stabilny poziom zaludnienia., co będzie warunkiem utrzymania obecnych tendencji aktywności społecznej i gospodarczej.

Dzięki zmianom w modelach konsumpcji społeczeństwo coraz bardziej będzie preferowało wydatki i czas poświęcony rekreacji, w tym turystyce. Wzrośnie zainteresowanie Krasnobrodem. W konsekwencji będzie rozwijała się przedsiębiorczość w tej dziedzinie i w dziedzinach jej towarzyszących. Będą powstawały coraz bardziej urozmaicone formy oferty turystycznej na terenie miasta i gminy.

Lokalna dywersyfikacja oferty turystycznej będzie wymuszała budownictwo mieszkaniowo-pensjonatowe i rozwój takich dziedzin infrastruktury społecznej, jak ruch kulturalny, rozrywka, sport, konferencje i kongresy. Ruch budowlany może istotnie zmniejszyć nawis lokalnego bezrobocia. Może zyskać przewagę zatrudnienie w sektorze prywatnym, kosztem sektora publicznego.

W konsekwencji budżet gminy może znacznie zmienić swoją strukturę na rzecz wpływów ze źródeł lokalnych. Zdolność finansowa gminy do wydatków inwestycyjnych w sferze komunalnej może wzrosnąć, co dotyczy także wzrostu zdolności do absorpcji środków unijnych.

Wydatnie mogą być poprawiane standardy lokalnej infrastruktury technicznej i społecznej a także standardy ekologiczne i urbanistyczne. W szczególności gminę będzie stać na komercyjną drogę poprawy ładu przestrzennego, otwarcie komunikacyjne na ruch turystyczny w miejscowościach wiejskich a także na prestiżowe przedsięwzięcia natury architektonicznej, w tym urządzenie centrum Krasnobrodu, w tym rynku, powiększanie i uatrakcyjnianie dostępu do zalewu, urządzanie przestrzeni publicznych dla różnych funkcji, urządzanie głównych ciągów komunikacyjnych, prowadzących z miasta do poszczególnych miejscowości wiejskich, także aktywnych w zakresie obsługi ruchu turystycznego i drobnej przedsiębiorczości luźniej z nim związanej.

W szczególności obecnie już należy zadbać o wypracowanie marketingowych koncepcji urbanistycznej wizji miasta i gminy aby w przyszłości można mieć czas na ich wdrażanie. Takie podejście niewątpliwie poprawi wizerunek tej jednostki a zatem jej atrakcyjność inwestycyjną.

6.3. Ekologiczny rozwój gminy

Przyszły **rozwój gminy powinien mieć charakter ekologiczny**. Środowisko przyrodnicze wymaga wzmacniania odporności poprzez zalesienia, odbudowę biologiczną rzek i rekultywację terenów zdegradowanych. Dla zachowania walorów środowiska gminy najpilniejsze działania powinny dotyczyć ochrony wód powierzchniowych i gleb. Należy ograniczyć – poprzez budowę systemów kanalizacji sanitarnej - ilość ścieków odprowadzanych do wód i gleb. Rozbudowa systemów gazu sieciowego powinna wpłynąć na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze spalania paliw stałych. Niezbędna jest również ochrona gleb przed erozją. Wyrobiska pokopalniane wymagają rekultywacji. Niezbędne są dalsze dolesienia oraz dbałość o renaturalizację i produktywność ekosystemów leśnych.

6.4. Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego

Zagospodarowanie przestrzenne gminy powinno odpowiadać **wiodącym funkcjom**, którymi w przypadku Krasnobrodu będą: rolnictwo i turystyka, oraz lecznictwo uzdrowiskowe. Funkcjom wiodącym towarzyszyć będą **funkcje uzupełniające**, np. usługowo-produkcyjne i inne. W przypadku funkcji uzupełniających należy zwracać uwagę, by ich lokalizacja nie była kolizyjna z funkcjami podstawowymi, co ma miejsce m.in. w Hutkach, gdzie obok ciekawego waloru turystycznego w postaci źródeł znajduje się zakład przemysłowy przerobu drewna. Z lokalizacją nowych obiektów produkcyjno-przemysłowych powinna wiązać się szczegółowa analiza wpływu na krajobraz, środowisko oraz lokalne walory turystyczne.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy wyraźną dominantę stanowi miasto Krasnobród. Ze względu na wydłużony kształt gminy miasto nie jest położone w jej geometrycznym środku. Jednak ma centralne położenie dla większości obszaru gminy. Na wyraźnych peryferiach pozostają wsie: Stara Huta, Potok Senderki, Hucisko. Zgodnie z powyższym lokalizacja **ośrodka gminy w mieście Krasnobród** jest jak najbardziej właściwa. Stąd w przyszłości właśnie w Krasnobrodzie powinny być lokalizowane usługi obsługi ludności, rolnictwa i turystyki. Krasnobród powinien być również podstawowym ośrodkiem lokalizacji zabudowy mieszkaniowej pozarolniczej w gminie, a także obiektów sanatoryjnych.

Struktura ośrodków turystycznych, zaproponowana w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i przytoczona w rozdziale „Diagnoza" niniejszego dokumentu, jest zgodna z wymogami rozwoju funkcji turystycznej i nie wymaga zmian.

Szczególnym rygorem lokalizacyjnym powinna być objęta nowopowstająca **zabudowa letniskowa**. Ze względu na ochronę krajobrazu, ładu przestrzennego i środowiska tego rodzaju obiekty powinny powstawać wyłącznie w ramach istniejących już układów osadniczych. Należy unikać tworzenia nowych kolonii domów letniskowych.

Uszczegółowienia ustaleń wymagać będą zapisy planów miejscowych odnośnie **kształtowania zabudowy miasta i wsi**. Dla najważniejszych obszarów publicznych miasta powinny zostać opracowane koncepcje zagospodarowania. Zaś dla zabudowy zagrodowej i letniskowej wsi należy ustalić szczegółowe wytyczne architektoniczne, oparte na lokalnych lub regionalnych wzorcach. Zabudowa na terenach wiejskich powinna zachowywać wiejski charakter (większe działki, niższe budynki, ogrody i sady w obrębie działek budowlanych),

zaś zabudowa Krasnobrodu powinna mieć charakter małomiasteczkowy (intensywniejsza, niż na terenach wiejskich, ale bez zabudowy wielorodzinnej).

Licznych uzupełnień wymagać będzie **infrastruktura turystyczna gminy**. Przy czym usługi i baza noclegowa w formie pensjonatów powinny skupiać się na terenie miasta, zaś na terenach wiejskich powinna rozwijać się agroturystyka. W zakresie bazy rekreacyjnej i sportowej rozbudowy wymagać będzie zalew w Krasnobrodzie wraz z infrastruktura towarzysząca, urządzenia parku miejskiego i terenów sportowych, zaś na terenach wiejskich należy poszukiwać lokalizacji oraz sukcesywnie urządzać nowe szlaki dla różnych form turystyki kwalifikowanej. Uzupełnienia wymagać będą również urządzenia kulturalne i rozrywkowo-gastronomiczne w mieście. Samorząd powinien wspierać organizacyjnie i merytorycznie inicjatywy indywidualnych inwestorów w zakresie rozwijania usług turystycznych.

Uzupełnień i modernizacji wymaga **układ komunikacyjny**. Proponowana w studium rozbudowa przewiduje:

- budowę obwodnicy południowej miasta Krasnobród (ciąg ulic Spokojna – Sosnowa-Wczasowa)
- budowę nowych i modernizację pozostałych odcinków dróg gminnych,
- urządzenie ścieżek rowerowych.

Rozważenia wymaga szersza rozbudowa systemu ścieżek rowerowych oraz wytyczenie tras dla jazy konnej. Modernizacji wymagają również przystanki komunikacji zbiorowej i dworzec autobusowy w Krasnobrodzie.

W zakresie infrastruktury technicznej przewiduje się:

- Sukcesywną rozbudowę systemu wodociągowego.
- Rozbudowę i modernizację systemu kanalizacji. Dla terenów nieobjętych zbiorczym systemem kanalizacji przewiduje się budowę szczelnych zbiorników gromadzenia ścieków z przeznaczeniem ich okresowego wywozu do oczyszczalni oraz budowę lokalnych systemów unieszkodliwiania ścieków. Przewiduje się również rozbudowę systemu kanalizacji deszczowej, w tym nowych kolektorów, urządzeń podczyszczających oraz rowów odwadniających.
- Pożądane jest wprowadzenie w szerszym zakresie na terenie gminy selektywnej zbiórki odpadów.
- Pełną gazyfikację gminy oraz sukcesywne wprowadzanie na terenie gminy pieców na paliwa niskoemisyjne.

- Modernizację sieci telekomunikacyjnej w kierunku udostępnienia szerokopasmowego łącza internetowego na terenie całej gminy.

W zakresie **kształtowania krajobrazu** istotne jest ograniczanie rozpraszania zabudowy, rozszerzanie terenów osadniczych głównie poprzez dogęszczanie istniejących układów, ochronna cennych przyrodniczo i krajobrazowo terenów przed zabudową, przyjęcie ścisłych rygorów architektonicznych kształtowania zabudowy.

Poszczególne elementy **środowiska kulturowego** będą wymagały bądź ochrony (np. obiekty zabytkowe), bądź też wyeksponowania, podkreślenia, uczytelnienia. Większość zasobów kulturowych skupia się w mieście Krasnobród. Uczytelnienia i ustalenia zasad dobrej kontynuacji wymaga historyczny układ urbanistyczny Krasnobrodu i Podklasztoru. Należy ustalić precyzyjne zasady zagospodarowywania i zabudowy dla poszczególnych terenów. Należy przywrócić rolę dominanty urbanistycznej rynkowi miejskiemu oraz ustalić strukturę przestrzeni publicznych.

6.5. Rozwijanie funkcji turystycznej w gminie

Ze względu na występowanie na terenie gminy Krasnobród licznych walorów turystycznych, przede wszystkim o charakterze środowiskowym, główną funkcją rozwijaną na terenie gminy, obok rolnictwa, powinna być turystyka. Pierwszeństwo powinno przypaść turystyce wypoczynkowej, której towarzyszyć mogłyby elementy turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej. Rozwijanie wymienionych typów turystyki wymagać będzie uzupełniania istniejącej i budowy nowej infrastruktury turystycznej. Głównym ośrodkiem turystycznym w gminie powinno być miasto Krasnobród.

Na terenie wiejskim gminy istnieją sprzyjające warunki do rozwijania agroturystyki.

Specjalną formą turystyki jaka również powinna być rozwijana jest turystyka pielgrzymkowa. Jej główny ośrodek powinien być utrzymany w Podklasztorze. Obsługa pielgrzymów wymagać będzie rozbudowy istniejącej infrastruktury, co najmniej o dom pielgrzyma, budynek punktu informacji turystycznej, parkingi itp.

Wykorzystanie walorów środowiskowych związane jest również z rozwijaniem funkcji uzdrowiskowej. Powinna być ona wciąż utrzymana i rozwijana, ale z uwzględnieniem równorzędnego traktowania z funkcją turystyczną. W związku z tym weryfikacji wymagać będą przestrzenne rozstrzygnięcia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego oraz planów miejscowych w zakresie lokalizacji terenów obsługi poszczególnych funkcji.

W zakresie szczegółowych zadań wspomagających rozwój funkcji turystycznej niezbędne będą:

- rozbudowa podstawowej bazy turystycznej – noclegowej, żywieniowej, komunikacyjnej – przede wszystkim w mieście Krasnobród;
- rozbudowa urządzeń usługowych,
- rozwinięcie systemu informacji turystycznej,
- rozbudowa kąpielisk, szlaków i innych urządzeń wypoczynkowych, sportowych i rekreacyjnych,
- poszerzanie oferty kulturalnej w gminie,
- rozbudowa urządzeń obsługi funkcji konferencyjnej i szkoleniowej,
- rozbudowa urządzeń imprez zbiorowych,
- podnoszenie jakości przestrzeni i poziomu ładu przestrzennego,
- promocja gminy i miasta jako ośrodka turystycznego,
- pomoc merytoryczna i organizacyjna samorządu w zakresie realizacji inwestycji i zamierzeń związanych z rozwijaniem funkcji turystycznej.

6.6. Kształtowanie funkcji turystycznej w mieście Krasnobród

Dla uzyskania konkurencyjnej przewagi Krasnobrodu wśród miejscowości turystycznych woj. lubelskiego niezbędne będzie stałe wzbogacania i uzupełnianie oferty walorów turystycznych.

Do podstawowych walorów wypoczynkowych można zaliczyć:

- niski stopień urbanizacji,
- ciszę,
- czyste powietrze,
- występowanie walorów estetycznych i widokowych krajobrazu,
- korzystne warunki bioklimatyczne,
- warunki do uprawiania czynnego wypoczynku,

- jakość wód i ich przydatność dla wykorzystania turystycznego,
- równoczesne występowanie walorów letnich i zimowych.

Wzbogacanie istniejących i kreowanie nowych walorów wypoczynkowych powinno zatem uwzględniać:

a) Strefowe podejście do zagospodarowania przestrzennego, grupujące w wybranych obszarach podobne funkcje, dzięki czemu możliwe będzie minimalizowanie kolizji i nie rozpraszanie uciążliwości przestrzennych.
b) Dbałość o odpowiednią ilość i jakość infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie obsługi funkcji związanych z emisją do środowiska szkodliwych czynników (np. hałasu, ścieków, odpadów stałych).
c) Dbałość o ład przestrzenny i walory estetyczne przestrzeni. W przypadku najważniejszych przestrzeni miejskich posunięta do ścisłego rygoru architektonicznego i urbanistycznego. Eliminowanie z krajobrazu obiektów kolizyjnych, np. poprzez rewaloryzację, zasłonięcie, ukrycie, usunięcie.
d) Stałe podnoszenie poziomu ilościowego i jakościowego urządzeń wypoczynkowych, szczególnie terenów zieleni naturalnej i urządzonej, plaż, kąpielisk, szlaków, ciągów spacerowych itp.
e) Dążenie do różnorodności walorów i urządzeń w świetle pór roku, mające na celu przedłużanie okresów turystycznych.

Do walorów krajoznawczych zaliczyć można obiekty o funkcjach:

- dokumentacyjno-ochronnych,
- naukowych,
- poznawczych,
- dydaktyczno-wychowawczych,
- estetycznych,
- rekreacyjnych.

Mogą mieć pochodzenie naturalne lub antropogeniczne.

Walorami pochodzenia naturalnego na terenie Krasnobrodu mogą być:

osobliwości flory i fauny,

- wąwozy i doliny,
- źródła,

- obiekty geologiczne,
- zabytkowe parki,
- muzea i zbiory przyrodnicze,
- ogrody botaniczne i zoologiczne,
- punkty widokowe,
- obiekty prawnej ochrony przyrodniczej.

Walorami pochodzenia antropogenicznego na terenie Krasnobrodu mogą być:

- obiekty i rezerwaty archeologiczne,
- muzea etnograficzne, skanseny i ośrodki twórczości ludowej,
- zabytki architektury i budownictwa,
- muzea sztuki i zbiory artystyczne,
- muzea specjalistyczne i obiekty unikatowe,
- walory estetyczne przestrzeni kulturowej,
- imprezy kulturalne,
- miejsca pielgrzymkowe.

Wzbogacanie istniejących i kreowanie nowych walorów krajoznawczych powinno uwzględniać:

a) Wysoki poziom opieki konserwatorskiej nad obiektami zabytkowymi i prawnie chronionymi.
b) Dbałość o ład przestrzenny, wysoką jakość architektury nawiązującej do lokalnych tradycji budowlanych, kontynuację tradycyjnych form. Ustalenie precyzyjnych wzorców dla nowopowstających obiektów budowlanych i ich rygorystyczne egzekwowanie poprzez wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania miejscowego.
c) Kreowanie czytelnych przestrzeni publicznych.
d) Kreowanie indywidualnego, lokalnego klimatu kulturowego (także poprzez architekturę).
e) Inicjowanie i popieranie działalności i inicjatyw o charakterze kulturalnym.
f) Utrzymanie dotychczasowych szlaków i ścieżek krajoznawczych oraz tworzenie nowych.
g) Dbałość o dostępność komunikacyjną do poszczególnych walorów oraz ich wzajemne relacje przestrzenne.

Do walorów uzdrowiskowych w Krasnobrodzie zalicza się:

- cechy bioklimatu,
- złoża borowiny,

- zasoby wód mineralnych.

Polityka rozwoju funkcji uzdrowiskowej powinna uwzględniać:

a) Europejski regres lecznictwa uzdrowiskowego oraz postęp techniki medycznej i rehabilitacyjnej.

b) Wzbogacanie klasycznej funkcji uzdrowiskowej o szeroko rozumianą odnowę biologiczną i regenerację sił psychofizycznych.

c) Równoważne traktowanie funkcji uzdrowiskowej i turystycznej, w miejsce bezwzględnego prymatu uzdrowiska.

d) Urządzanie strefy uzdrowiskowej miasta z uwzględnieniem godzenia wymogów uzdrowiskowych z potrzebami turystyki.

Wzbogacanie waloru pielgrzymkowego powinno uwzględniać:

a) Wyposażenie miasta w odpowiednie urządzenia obsługi pielgrzymów, w tym budowę domu pielgrzyma.
b) Dbałość o ład przestrzenny i właściwe zagospodarowanie w przestrzeniach miasta, gdzie koncentruje się życie religijne i cyklicznie organizowane są imprezy religijne. Szczególnej uwagi wymagają okolice zespołu kościelno-klasztornego, Alei NMP i Kaplicy na Wodzie, oraz ulic, na których organizowane są procesje. Plac przed kościołem wymaga rewaloryzacji w kierunku nadania mu reprezentacyjnego charakteru.
c) Popieranie inicjatyw kulturalnych swą ideą opartych o tradycję miejsca świętego, szczególnie działalności związanych z twórczością artystyczną.

Wzbogacanie i kreowanie walorów specjalistycznych powinno uwzględniać:

a) Wpływ danej dyscypliny na pozostałe funkcje turystyczne i miejskie (kolizyjność, szkodliwość itp.).
b) Efektywność ekonomiczną i rynek potencjalnych klientów-turystów.
c) Wpływ na promocję i markę miejscowości.
d) Rozpoznanie warunków uprawiania różnych dyscyplin i działalności i uwzględniania ich w lokalnej polityce przestrzennej.

W zagospodarowaniu turystycznym należy dążyć do wykreowania jego **kompleksowej formy**, która nie tylko będzie warunkować, ale również stymulować ruch turystyczny, szczególnie pobytowy. Podstawowe elementy bazy turystycznej to:

- baza noclegowa,
- baza żywieniowa,
- baza komunikacyjna,
- baza towarzysząca.

Baza noclegowa w Krasnobrodzie powinna opierać się na:

- prywatnych pensjonatach, kwaterach i pokojach do wynajęcia oferujących noclegi turystom indywidualnych,
- ośrodki wypoczynkowo-konferencyjne nastawione na grupy zorganizowane.

Architektura obiektów noclegowych powinna nawiązywać do form tradycyjnych – w zależności od konkretnej lokalizacji i wielkości – do architektury dawnych domów miejskich, wiejskich lub dworów i pałacyków szlacheckich. Należy unikać form kojarzonych z współczesną architekturą wielkomiejską i terenami mieszkaniowymi suburbiów.

W przypadku **bazy żywieniowej** należy dążyć do równowagi między obiektami zamkniętymi i ogólnodostępnymi. Dotychczasowa dysproporcja w tym zakresie znacząco obniża jakość oferty turystycznej Krasnobrodu. Niemniej ważna, jak ilość jest jakość i lokalizacja obiektów. Oprócz sezonowych lokali położonych przy plaży nad zalewem, powinny funkcjonować całoroczne restauracje, bary, kawiarnie zlokalizowane w głównych publicznych przestrzeniach miasta (w rynku i przy głównych ulicach). Ścisłe centrum miasta powinno koncentrować funkcje ośrodkowe: administracyjne, usługowe, handlowe itp., generujące wyższą aktywność i ruch mieszkańców i turystów. Jest to właściwa lokalizacja dla obiektów gastronomicznych i gastronomiczno - rozrywkowych. Argumenty zakłócania spokoju i powagi miejsca pielgrzymkowego nie będą aktualne, gdy zasada strefowania funkcji będzie rygorystycznie przestrzegana. W ścisłym centrum prymat należy się funkcjom ośrodkowym przed funkcją mieszkaniową.

Kształtowanie bazy gastronomicznej powinno być skoordynowane z polityką promocji miasta, kreowaniem i promowaniem lokalnych produktów i dań oraz pomysłem na charakter lokali gastronomicznych. Pożądane byłyby nawiązania architektoniczne do dawnych zajazdów i gospód małomiasteczkowych.

Problemy **bazy komunikacyjnej** związane są z komunikacją zewnętrzną i wewnętrzną. Aktualna polityka przestrzenna gminy przewiduje przerzucenie komunikacji tranzytowej na obwodnicę północną i zmianę przebiegu drogi Tomaszów – Krasnobród - Józefów z pominięciem centrum Krasnobrodu. Funkcję tę realizować będą drogi: Sosnowa, Lelewela, Spokojna. W zakresie polityki transportowej ważna jest właściwa organizacja komunikacji publicznej na trasie Zamość-Krasnobród, jako, że najważniejszym pobliskim węzłem transportowo-komunikacyjnym jest właśnie Zamość.

W zakresie komunikacji wewnętrznej udrożnienia i uczytelnienia będzie wymagała przestrzeń pomiędzy ulicami Kościuszki i Lelewela, z prymatem uliczek o przebiegu równoleżnikowym i dążeniem do szachownicowej formy tego układu.

Poza komunikacją kołową wzbogacenia wymaga *system komunikacji pieszej i rowerowej*. Aktualna polityka przestrzenna wyrażona w „Studium" nie akcentuje wagi powiązań pieszych, które stają się szczególnie istotne w przypadku miejscowości turystycznej, gdzie ruch pieszy i aktywność spacerowa są wyższe, niż w miejscowościach o innych wiodących funkcjach. Z systemem ruchu pieszego powinien być powiązany *system terenów zieleni urządzonej i naturalnej*. W skład tego ostatniego powinny wchodzić zielone ciągi, punkty węzłowe i powiązania z terenami otwartymi i kompleksami leśnymi. Szczegółowych ustaleń wymaga również sposób koegzystencji terenów zielonych związanych z uzdrowiskiem oraz ruchem turystycznym. W przypadku wymogu ciszy w programie parków rehabilitacyjnych, kolizyjne jest lokalizacja takiego urządzenia pomiędzy zalewem i drogą Krasnobród-Zamość (ul. Sanatoryjna). W systemie ciągów zielonych i pieszych powinny znaleźć się aleje reprezentacyjne:

- Aleja Najświętszej Marii Panny,
- ul. 3-go Maja, jako główna ulica miasta.

System ciągów spacerowych powinien zawierać takie ważne trasy obwodowe jak:

- ulice Kościuszki, 3-go Maja, Lelewela i Leśna lub Sosnowa;
- 3-go Maja, Spokojna, Lelewela;
- ciągi spacerowe nad zalewem;

i osiowe:

- rynek – ul. 3-go Maja – Sanktuarium,

- Sanktuarium – Aleja Najświętszej Marii Panny – Kaplica na Wodzie.

Zaprojektowania wymaga również sieć wewnętrznych ścieżek rowerowych. Być może również ze stworzeniem stref ruchu dla pojazdów rowerowych, których prowadzenie po drogach publicznych może być niedozwolone. Możliwość korzystania z takich pojazdów oraz tworzenie ich wypożyczalnie stanowić może ciekawą atrakcję w mieście. Poza tym zgodne jest z ideą ekologicznego rozwoju.

Należy również rozważyć wyznaczenie *tras ruchu pojazdów konnych* w mieście.

Bazę towarzyszącą powinny tworzyć różnego rodzaju urządzenia turystyczne i para turystyczne, związane z:

- handlem, w tym sklepy pamiątkarskie i związane z lokalnym rzemiosłem,
- obsługą dyscyplin specjalistycznych,
- informacją,
- łącznością,
- obsługą komunikacji,
- obsługą sanitarną,
- obsługą medyczną,
- obsługą finansową itp.

Większość tego typu usług powinna skupiać się w czytelnym i dostępnym komunikacyjnie centrum turystycznym, które znad zalewu powinno przesunąć się ku rynkowi i obszarowi kształtowania centrum wskazanemu w „Studium".

Problemem do rozwiązania jest także lokalizacja miejsca organizacji imprez masowych. Jeśli propozycja urządzenia amfiteatru w dawnym kamieniołomie przy ul. Sanatoryjnej nie zaspokoi potrzeby miasta w tym zakresie, należy poszukiwać innego miejsca. Być może odpowiednie byłyby podnóże i zbocza Góry Chełmowej, obok wyciągu narciarskiego lub otwarte tereny na wschód od Zalewu.

Wysoka ranga turystyki w mieście i gminie Krasnobrodu jest podkreślona w opracowanym w 2007 roku w „Planie Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007 - 2013". Plan opracował zespół Biura Planowania Przestrzennego w Lublinie. Znaczący potencjał przejawia się w:

- dobrze rozwiniętej bazie noclegowej (mapki poniżej);
- wysokiej liczbie osób korzystających z miejsc noclegowych (mapki poniżej).

Pod tymi względami Krasnobród należy do najwyższej klasy ośrodków turystycznych w woj. lubelskim. Ponadto we wspomnianym dokumencie wysoko oceniona jest atrakcyjność turystyczna ośrodka miejskiego i środowiskowego przyrodniczo–kulturowego. Pewną syntezą atrakcyjności turystycznej Krasnobrodu jest ocena miasta z punktu widzenia możliwości rozwoju różnych dziedzin turystyki (rys. 12).

Na terenie województwa lubelskiego Krasnobród jest oceniany jako najbardziej zdywersyfikowany ośrodek turystyczny. Ponadto gmina Krasnobród posiada rejestrowany ruch turystyczny klasyfikowany ponad poziomem 20 tysięcy turystów, co daje jej miejsce wśród siedmiu gmin w województwie lubelskim o najwyższym ruchu turystycznym.

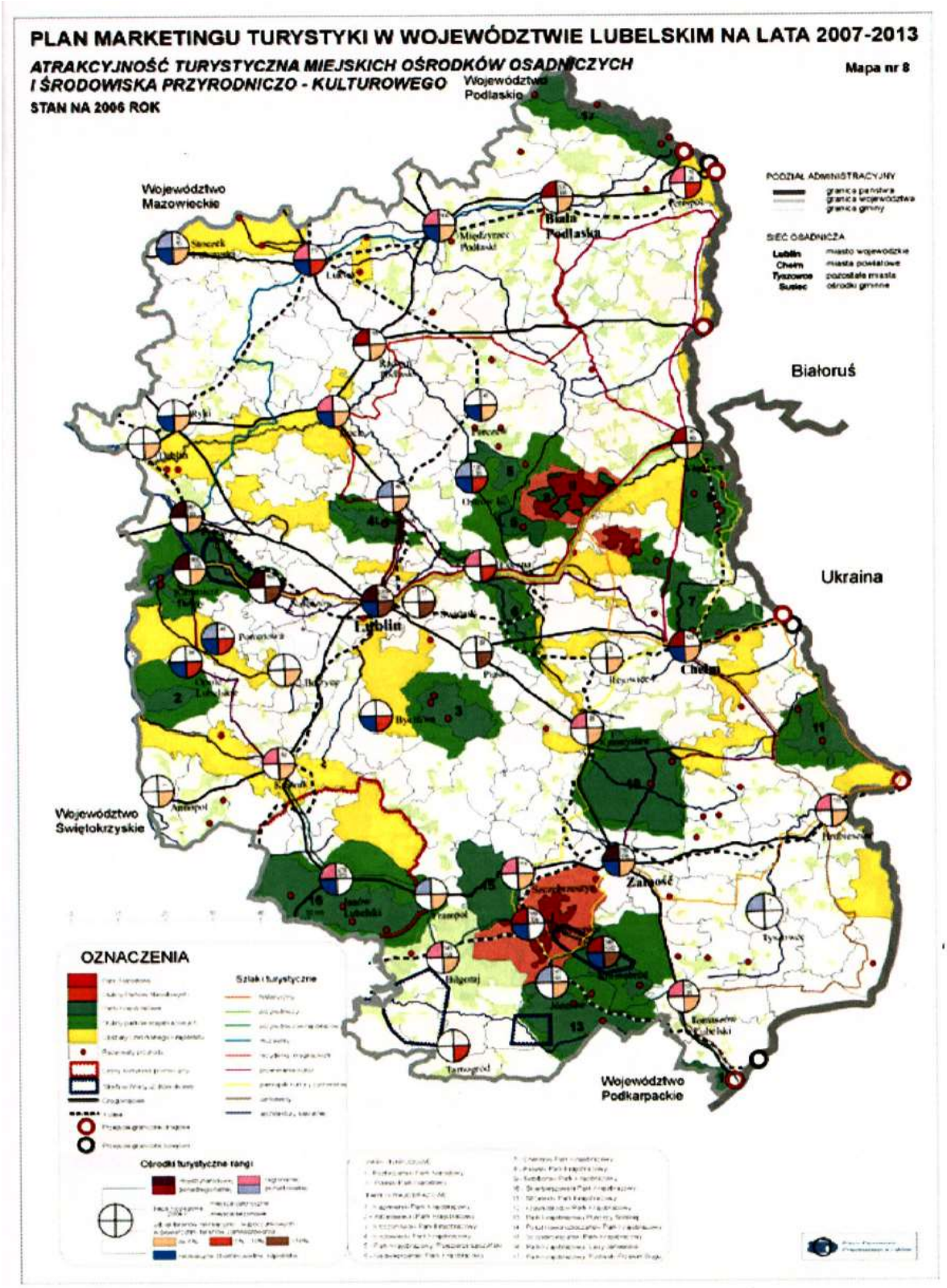

Mapa 2 Atrakcyjność turystyczna Krasnobrodu na tle województwa lubelskiego.

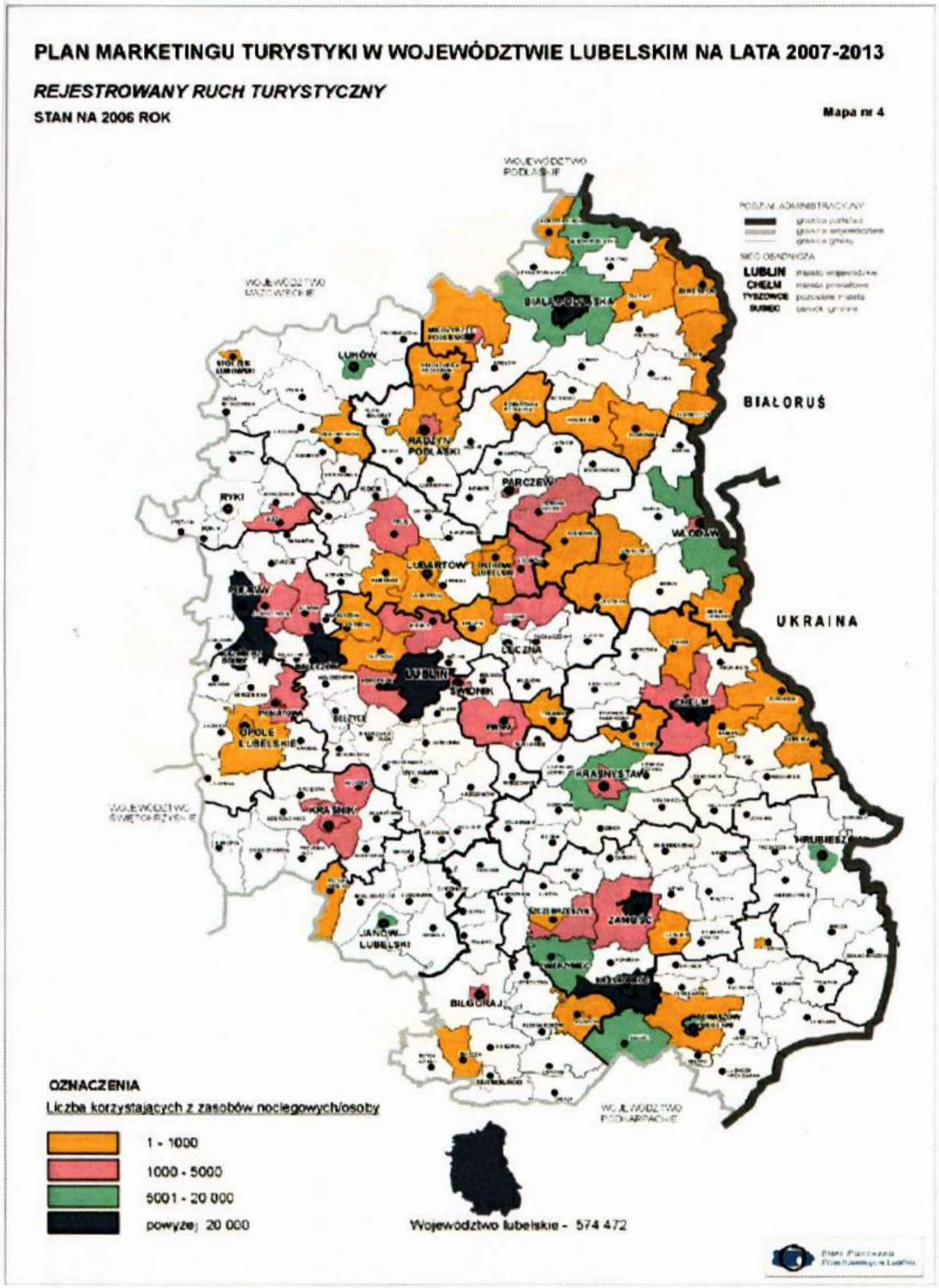

Mapa 3 Rejestrowany ruch turystyczny.

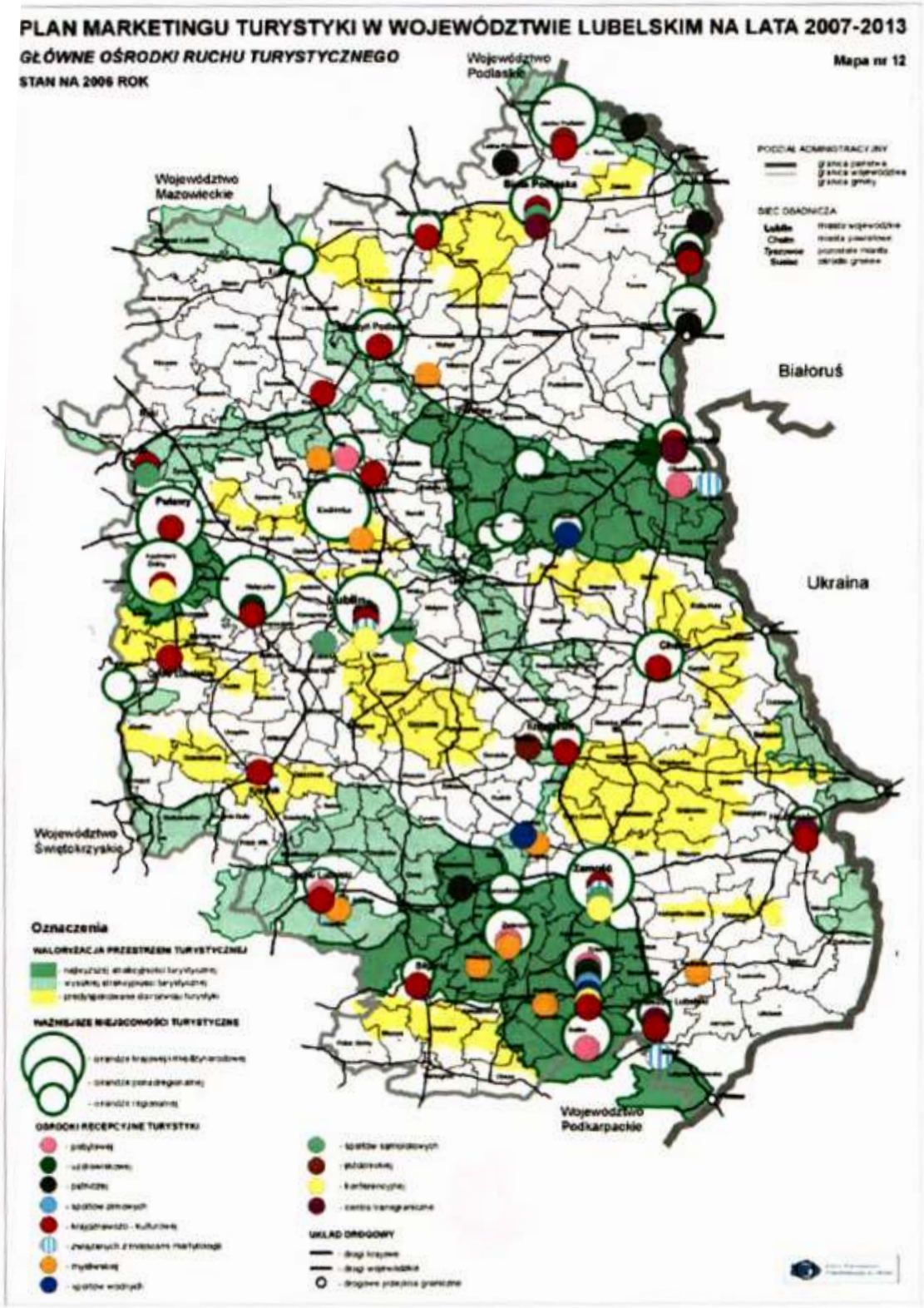

Mapa 4. Główne ośrodki ruchu turystycznego.

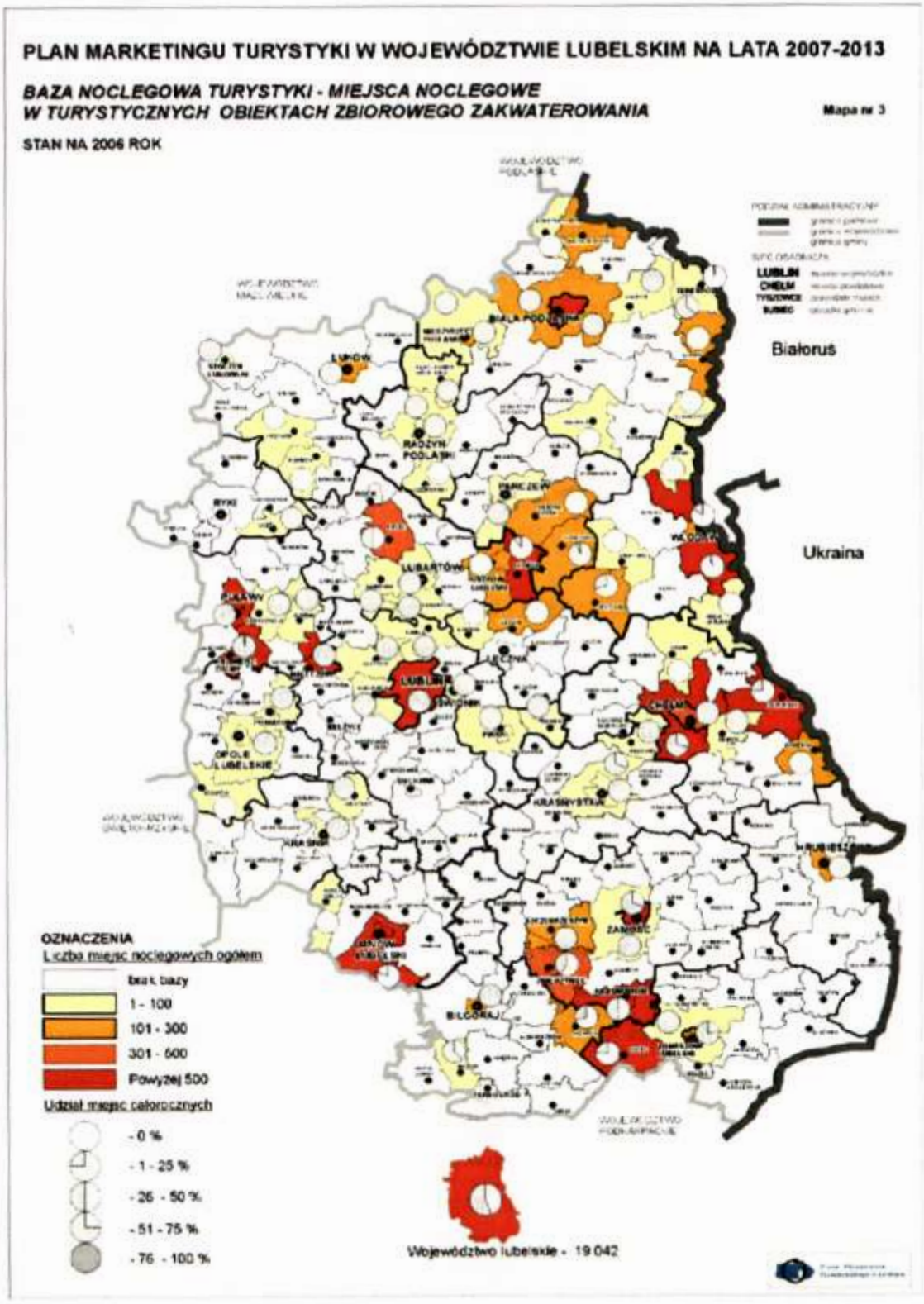

Mapa 5. Baza noclegowa turystyki.

6.7. Kształtowanie przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie

Jako zagadnienia o charakterze strategicznym w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie, można wskazać:

- ustalenie struktury przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie,
- wielofunkcyjne zagospodarowanie przestrzeni publicznych,
- podnoszenie jakości przestrzeni i dbałość o wysoki poziom ładu przestrzennego,
- tematyzacja przestrzeni,
- uwzględnienie kwestii społecznych, w znacznym stopniu mających wpływ na rozwój Miasta, w tym na określenie kształtu tego rozwoju (konsultacje społeczne),
- opracowanie koncepcji zagospodarowania przestrzennego.

Podstawowa struktura przestrzeni publicznych w Krasnobrodzie składa się następujących elementów:

a) rynek;

Główny miejski plac, będący historycznym centrum Krasnobrodu. Miejscu temu powinna być przywrócona dawna ranga, w szczególności poprzez wprowadzenie centrotwórczych funkcji, jak np. handel. usługi, administracja itp. Rynek powinien być również traktowany jak „salon" miasta, a więc najbardziej reprezentacyjna przestrzeń miejska o najwyższej jakości architektury i ładu przestrzennego. Powinno być to miejsce integracji społecznej, imprez miejskich, spotkań, czyli wysokiej aktywności życia społecznego. Rynek miejski to również alternatywa lokalizacyjna dla ratusza w Krasnobrodzie.

b) główna ulica – 3-go Maja, jako oś Krasnobród-Podklasztor;

Główna ulica powinna zachować reprezentacyjny charakter, co powinno się wiązać z utrzymaniem ciągów pieszych po obu jej stronach, jak również nasycenie funkcjami usługowymi i handlowymi obu pierzei oraz wprowadzeniem w zapisach planów miejscowych ściślejszego rygoru odnoszącego się do kształtowania zabudowy wzdłuż tej ulicy, tak, by w przyszłości zapewnić wysoką jakość ładu przestrzennego.

c) inne ważne ulice o układzie południkowym i równoleżnikowym – Kościuszki, Lelewela, Sosnowa, Spokojna, Wczasowa;

Ulice te powinny, oprócz funkcji komunikacyjnych, spełniać równocześnie funkcję ciągów spacerowych. Oznacza to, że w pasie drogowym powinny znaleźć się odpowiedniej szerokości chodniki, zieleń ozdobna, elementy małej architektury itp.

d) ulice o charakterze specjalnym – ul. Partyzantów i Al. Najświętszej Marii Panny;

Zagospodarowanie tych ulic powinno być maksymalnie dostosowane do wiodącej funkcji. W przypadku Al. Najświętszej Marii Panny, oprócz funkcji komunikacyjnej, najważniejsza jest funkcja religijno-kulturowa. Należy utrzymywać dotychczasowy ciąg pieszy z towarzyszącymi alei trzema rzędami zieleni wysokiej. Opieki konserwatorskiej wymagać będą zabytkowe kapliczki położone wzdłuż ulicy. Szczególnej dyscypliny wymagać będzie kształtowanie nowej zabudowy, tak by była zharmonizowana z obiektami historycznymi. W przypadku ul. Partyzantów zagospodarowanie powinno być dostosowywane do potrzeb turystów, jako głównych, obok właścicieli położonych tu nieruchomości, użytkowników ulicy. W parterach pensjonatów mogą mieścić się usługi, szczególnie gastronomiczne. Szczególne znaczenie będzie w tej ulicy pełnić mała architektura – wśród jej elementów mogłyby znaleźć się instalacje przestrzenne i rzeźby przedstawiające prace plastyków organizujących w Krasnobrodzie plenery i spotkania artystyczne. Podobnie, jak w przypadku Al. Najświętszej Marii Panny, zabudowa wzdłuż ul. Partyzantów powinna być poddana szczególnemu rygorowi ustaleń planu miejscowego.

e) place reprezentacyjne: przed Kościołem i Urzędem Miejskim;

Oba wymienione place wymagają opracowania koncepcji zagospodarowania, mającej na celu podniesienie jakości ładu przestrzennego oraz wzmocnienie reprezentacyjnego charakteru obu miejsc.

f) publiczne miejsca wypoczynku, rekreacji i rozrywki – kąpieliska, park miejski i miejsce imprez masowych;

W przypadku tych przestrzeni najważniejsze jest podjęcie ostatecznych decyzji lokalizacyjnych, a następnie opracowanie koncepcji zagospodarowania przestrzennego.

Wielofunkcyjne zagospodarowanie przestrzeni publicznych sprzyja tworzeniu efektów synergicznych. Dlatego w programach funkcjonalnych poszczególnych ważnych dla miasta miejsc, oprócz funkcji wiodącej powinny się również znaleźć różnorodne funkcje uzupełniające.

Wysoka jakość przestrzeni i wysoki poziom ładu przestrzennego mogą stanowić walor turystyczny. Wynika stąd konieczność wprowadzenia zmian w zapisach studium i planów

miejscowych, polegająca na uściśleniu ustaleń odnośnie kształtowania zabudowy w przestrzeniach publicznych. Nowe ustalenia powinny wynikać z opracowanej wcześniej koncepcji kształtowania zabudowy w ważnych przestrzeniach miasta, będącej np. elementem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Wszystkie wymienione wyżej przestrzenie wymagają rewaloryzacji, a niektóre z nich nawet ostatecznych rozstrzygnięć lokalizacyjnych. Wiązać się to będzie z wprowadzaniem zmian w zapisach studium uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego oraz w planach miejscowych. W wielu przypadkach niezbędne będzie opracowanie szczegółowych koncepcji zagospodarowania przestrzennego.

Rewaloryzacja uwzględniająca rozwój funkcji turystycznej powinna zawierać element tematyzacji przestrzeni wykorzystujący lokalną historię i kulturę.

6.8. Możliwości zagospodarowania rynku i kształtowania pierzei rynkowych

Przywrócenie rynkowi właściwej, centralnej funkcji w mieście, a także włączenie go w wachlarz oferty turystycznej miejscowości, będzie wymagało przeprowadzenia kompleksowej odnowy. Powinna ona uwzględniać zarówno rewaloryzację urbanistyczno-architektoniczną, jak i rewitalizację funkcjonalną. W rynek powinny z powrotem zostać wprowadzone dawne funkcje centrotwórcze – handel, usługi, gastronomia itp. Płyta placu powinna funkcjonować jako miejsce lokalnych zgromadzeń, imprez i wydarzeń kulturalnych. Należy rozważyć urządzenie sceny, mównicy itp. Drobny handel koszyczkowy i straganowy również mógłby pojawić się na płycie placu, animując sytuacje charakterystyczne dla małomiasteczkowego środowiska. Specjalnego projektu i wykonania wymagałyby stragany i urządzenia do prezentacji towaru. Parkowo fontanna powinna zostać zastąpiona źródłem wody o charakterze studni lub wodopoju.

Niezbędne jest opracowanie koncepcji rewaloryzacji zabudowy przyrynkowej i określenie stylu dla nowopowstającej architektury krasnobrodzkiej. Formy nowych budynków powinny opierać się o tradycje lokalne, ewentualnie posiłkować się tradycjami regionu lubelskiego. Zgodnie z wytycznymi „Studium wartości kulturowych gminy Krasnobród”, wykonanym przez Zespół Dokumentacji Historycznej s.c. Mansarda z Lublina w 2000 r., wysokość zabudowy w rynku nie powinna przekroczyć 2,5 kondygnacji. Pożądany materiał

budowlany to drewno. Pożądane elementy architektoniczne to podcienia, dachy naczółkowe i tradycyjne kształty okien i drzwi. W rynku mogą być również lokalizowane małe kapliczki, stanowiące lokalną osobliwość kulturową.

Ze względu na rozwijanie funkcji turystycznej w mieście możliwe byłoby utematyzowanie przestrzeni rynku, tzn. określenie przewodniej idei dla kreowanej architektury. Na przykład: drewniane miasteczko przedwojenne lub XVI-wieczne miasteczko na szlaku handlowym; lub koncepcja związana z tradycją pielgrzymkową miasta. Do określonego tematu należałoby dopasować zagospodarowanie, architekturę i funkcje usługowe, np. stylizowane gospody i domy zajezdne. Oczywiście tematyzacja nie może być sprzeczna z tradycjami architektonicznymi i kulturowymi miejsca. Byłaby tylko sposobem na uatrakcyjnienie turystyczne przestrzeni rynku.

Opracowanie koncepcji zagospodarowania rynku będzie się wiązać z koniecznością opracowania planu miejscowego w skali szczegółowej, ustalającego rygorystyczne i precyzyjne zasady zabudowywania i urządzania głównego placu miejskiego.

Na potrzeby niniejszego opracowania przygotowano graficzne koncepcje modernizacji pierzei rynkowych. Nie należy ich traktować jako kompletnej koncepcji zagospodarowania, a jedynie jako próbę pokazania możliwości kształtowania zabudowy, jakie daje kompromis między dotychczasową zabudową, a twórczą interpretacją tradycyjnych motywów.

Rewaloryzacja obiektów w pierzejach odbywać się może na zasadzie usunięcia lub przebudowy. W sytuacjach najtrudniejszych warto rozważyć metodę zasłonięcia. Na przykład przysłonięcie zielenią budynku ze szklanym cylindrem. Podczas opracowywania koncepcji rewaloryzacji należy przeprowadzić analizę możliwości przywrócenia dawnego, prostokątnego kształtu rynku.

Wymieniane wyżej koncepcje przygotowano w dwu wariantach. W wariancie I zastosowano metodę adaptacji istniejącej zabudowy oraz uzupełnień w poszczególnych pierzejach; jest to wariant „minimalny”. W wariancie II posłużono się możliwością swobodnej przebudowy pierzei, z zachowaniem obiektów wartościowych i przywróceniem dawnej geometrii rynku.

Wariant I to koncepcja wprowadzająca minimum zmian z zachowaniem większości obiektów, nawet tych, które kolidują z miejscem lokalizacji. Przedstawia możliwość modernizacji, przebudów, nadbudów itp. Pokazuje również możliwości uzupełniania zabudowy, w szczególności w pierzei zachodniej. Wariant ten zakłada zachowanie obecnego kształtu placu rynkowego. Proponowane zmiany w poszczególnych pierzejach są następujące:

1) Pierzeja Północna w większości pozostaje wypełniona budynkiem kramów. Adaptuje się istniejące budynki drewniane z odrzuceniem przybudówek i odtworzeniem pierwotnych wejść. Z pierzei powinien być usunięty istniejący kiosk będący obiektem wykonanym na podstawie powtarzalnego projektu.
2) Daleko posuniętej modernizacji wymaga budynek zlokalizowany w pierzei wschodniej. Dotychczasowa jego forma pozbawiona jest jakiejkolwiek wartości architektonicznej. Możliwe jest podniesienie obiektu do wysokości 1,5 kondygnacji (przyziemie i poddasze użytkowe), dodanie podcieni i przeznaczenie pod funkcje usługowe, handlowe lub gastronomiczne.
3) W pierzei południowej, obok tradycyjnych domów drewnianych pojawiły się w ostatnich latach dwa obiekty handlowe o formach rażąco kolidujących z zabudową tradycyjną. Szczególnie obecność budynku ze „szklanym cylindrem", usytuowanego u wlotu ul. Kościuszki w rynek, stanowić będzie w przyszłości trudność w uzyskaniu spójnego małomiasteczkowego charakteru rynku. Na rysunku koncepcji pokazano możliwość podwyższenia budynków drewnianych w dążeniu do ujednolicenia wysokości budynków w pierzei.
4) Pierzeja zachodnia daje największe możliwości wprowadzenia uzupełnień. W połączeniu z modernizacjami istniejących budynków, a szczególnie budynku Banku Spółdzielczego, daje duże możliwości utworzenia pierzei reprezentacyjnej. Stąd w miejscu tym mogłaby być zlokalizowana funkcja administracyjna lub reprezentacyjna usługowa (np. bank, zajazd itp.).

skala 1:200 Plansza nr 6

Pierzeja zachodnia rynku w Krasnobrodzie - koncepcja modernizacji (wariant I)

Pierzeja zachodnia rynku w Krasnobrodzie - stan istniejący (sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

skala 1:200 Plansza IV /

Pierzeja zachodnia rynku w Krasnobrodzie - koncepcja modernizacji (wariant I)

Pierzeja zachodnia rynku w Krasnobrodzie - stan istniejący (sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

skala 1:200 Plansza nr 8

Pierzeja wschodnia - koncepcja modernizacji (wariant I)

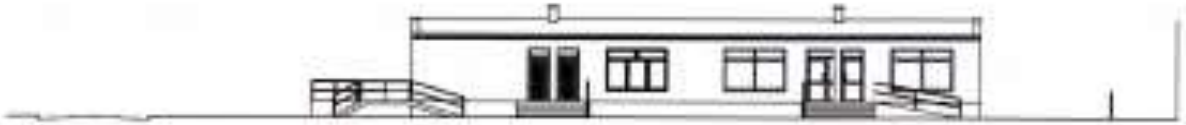

Pierzeja wschodnia - stan istniejący (sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

skala 1:200 Plansza nr 9

Pierzeja południowa rynku w Krasnobrodzie - koncepcja modernizacji (wariant I)

Pierzeja południowa rynku w Krasnobrodzie - stan istniejący (sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

Wariant II to koncepcja uwzględniająca przywrócenie prostokątnego kształtu rynku oraz swobodne przekształcenie pierzei rynkowych. Wysokość zabudowy została podniesiona w poszczególnych pierzejach do wysokości 1,5 – 2,5 kondygnacji. Uwzględniono osie kompozycyjne oraz udrożnienie uliczek „zatylnych". Na płycie rynku zlokalizowano studnię w połączeniu z niewielką powierzchnią wodną. Mimo propozycji wytworzenia nowej pierzei północnej zachowano budynek kramów. W koncepcji odcina od północno-wschodni narożnik placu rynkowego tworząc aneks, gdzie mogłyby być lokalizowane kawiarnie i restauracje na świeżym powietrzu. Najważniejsze miejsca w rynku – zamknięcia osi kompozycyjnych, narożniki, wyloty ulic itp. – powinny być podkreślane w rozwiązaniach architektonicznych. W poszczególnych pierzejach zaproponowano:

1) Pierzeja zachodnia – będąca zamknięciem jednej z najważniejszych ulic miasteczka, ul. 3-go Maja, powinna mieć charakter reprezentacyjny. Najwłaściwsze funkcje dla niej to: administracja, w tym ratusz, obiekty kultury, np. biblioteka, dom kultury itp., centrum informacji turystycznej itd. Oś ulicy 3-go Maja wyznaczałaby położenie wieży ratuszowej z zegarem, głównego wejścia i reprezentacyjnych schodów, pełniących jednocześnie funkcję sceny dla organizowanych w rynku imprez zbiorowych.
2) Pierzeja północna – odtwarzająca pierwotne położenie, podwyższona do wysokości 2,5 kondygnacji stanowiłaby tło dla zachowanego budynku kramów. Dominować powinna tu w parterach funkcja gastronomiczna.
3) Pierzeja wschodnia – podzielona na dwie wyraźne odrębne części wlotem ul. 3-go Maja. W części północnej zachowuje taki sam charakter jak pierzeja północna. Zaś w części południowej zabudowa jest już niższa, by nie dominowała nad budynkiem kramów.
4) Pierzeja południowa – podzielona na fragmenty zwartej zabudowy, ze względu na wloty ulic i ciągów pieszych. Wlot ul. Kościuszki podkreślony został podwyższeniem narożnych budynków do 2,5 kondygnacji.

Wydaje się, że koncepcja „minimum", czyli wariant I, pokazująca możliwości najszybszych, najprostszych zmian mających na celu poprawę jakości przestrzeni rynku, nie może stanowić wzorca dla docelowej koncepcji odnowy rynku. Zakres przedstawionych zmian jest zbyt wąski, by stanowił wzorzec dla kształtowania atrakcyjnej turystycznie

przestrzeni miejskiej. Koncepcja docelowa powinna uwzględnić szersze powiązania rynku z miasteczkiem, ewentualne zmiany w rozwiązaniach komunikacyjnych, dostępność do parkingów, konsultacje społeczne i wiele innych czynników.

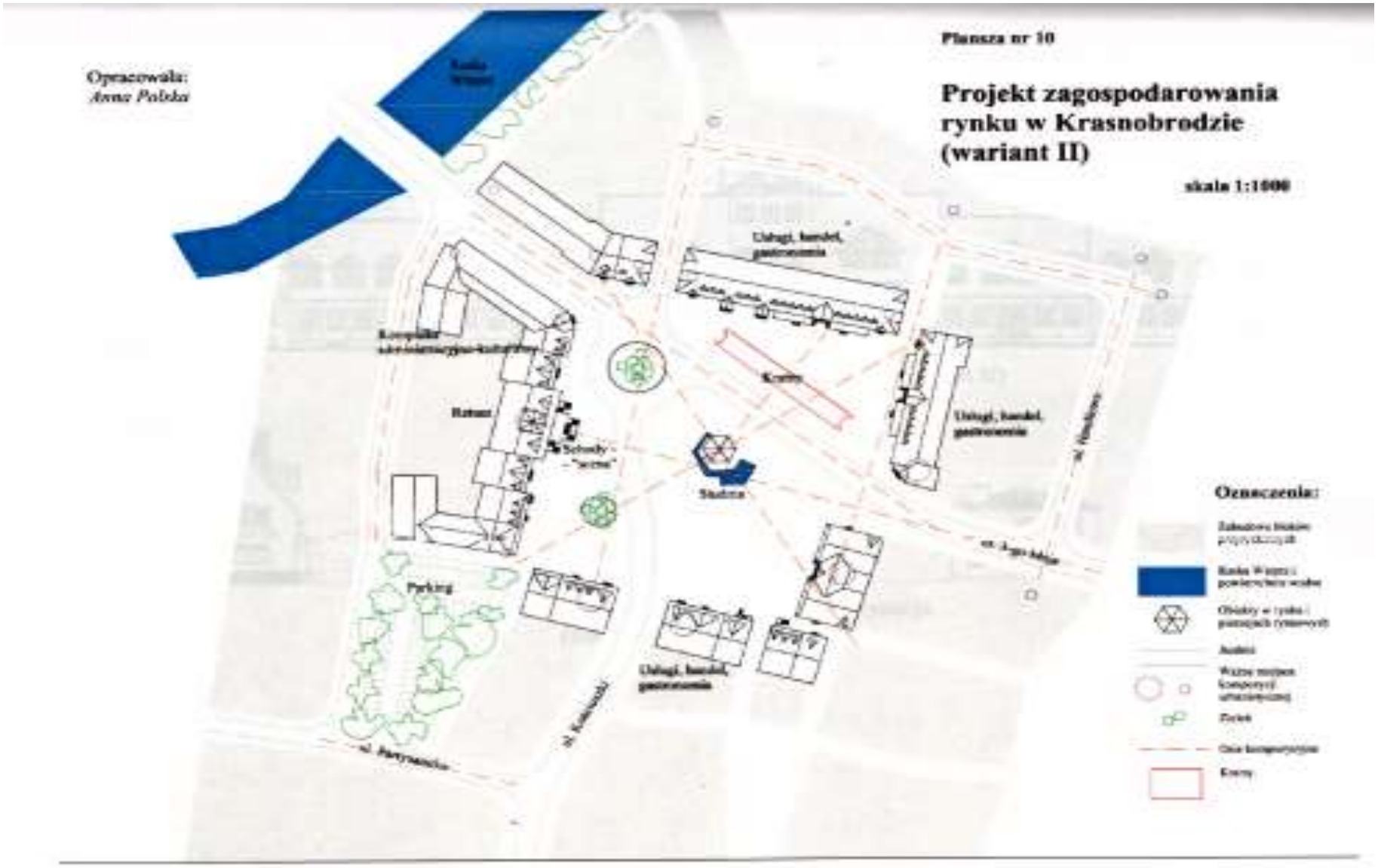
Plansza nr 10
Projekt zagospodarowania rynku w Krasnobrodzie (wariant II)
skala 1:1000
Opracowała:
Anna Polska
Usługi, handel, gastronomia
Ratusz
Studnia
Parking
Oznaczenia:

skala 1:200 Plansza nr 11

Pierzeja zachodnia - projekt (wariant II)

Pierzeja zachodnia - inwentaryzacja
(stan na sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

skala 1:200 Plansza nr 12

Pierzeja północna - projekt (wariant II)

Pierzeja północna - inwentaryzacja
(stan na sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

skala 1:200 Plansza nr 13

Pierzeja wschodnia - projekt (wariant II)

Pierzeja wschodnia - inwentaryzacja
(stan na sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

skala 1:200 Plansza nr 14

Pierzeja południowa - projekt (wariant II)

Pierzeja południowa - inwentaryzacja
(stan na sierpień 2007 r.)

Opracowała: *Anna Polska*

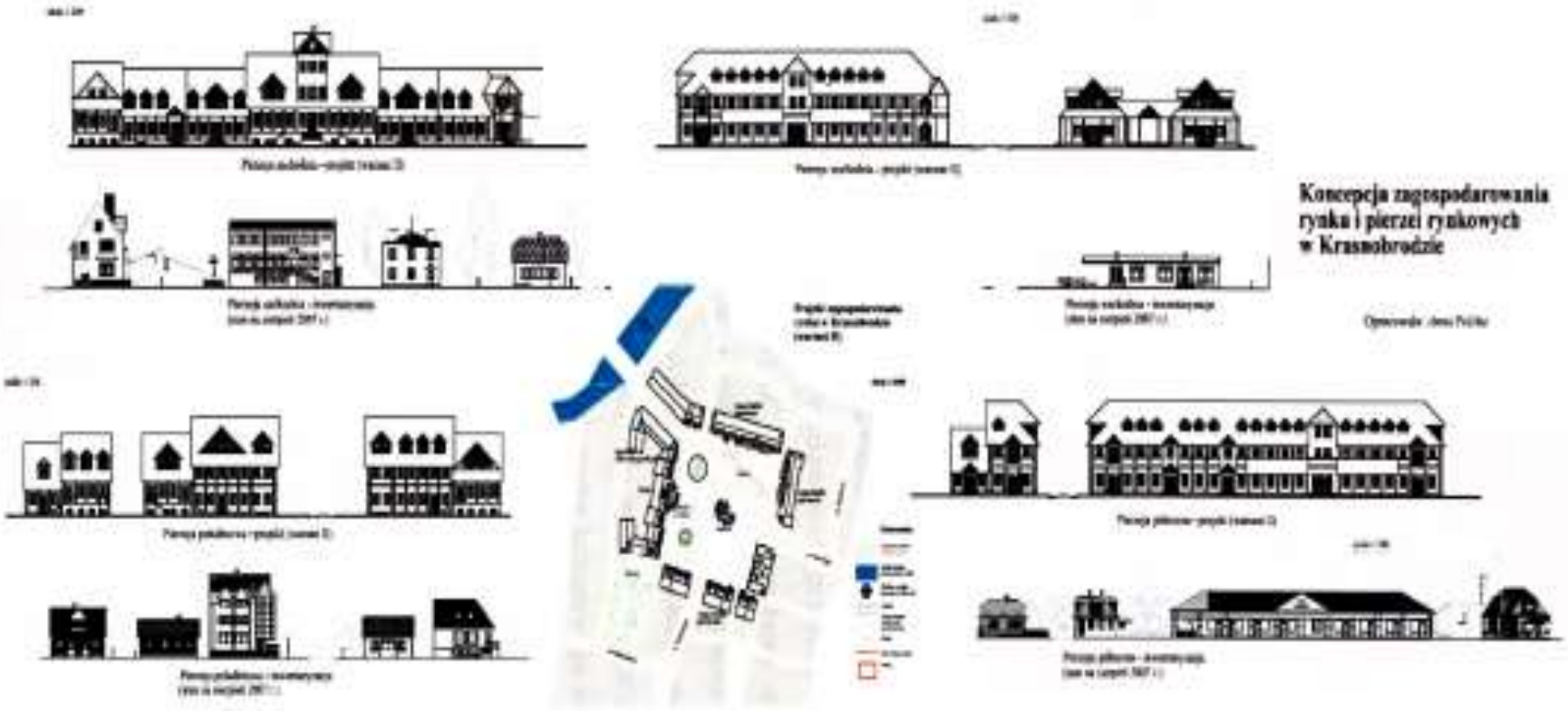
Koncepcja zagospodarowania
rynku i pierzei rynkowych
w Krasnobrodzie

6.9. Utworzenie Krasnobrodzkiego Parku Kulturowego

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadza formę ochrony obiektów wartościowych kulturowo jaką jest „park kulturowy". Tą formą ochrony może być objęty obszar, który odznacza się dobrze zachowanymi cechami tożsamości krajobrazu kulturowego i naturalnego. Park kulturowy tworzony jest w trybie przyjęcia przez Radę Gminy uchwały o utworzeniu parku. Następnie wójt, burmistrz lub prezydent miasta sporządza plan ochrony parku kulturowego. Dla wyznaczonego w uchwale obszaru obowiązkowe jest sporządzenie planu miejscowego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjęty Uchwałą Nr XLV/597/02 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 lipca 2002 r. wskazuje obszary na terenie województwa lubelskiego, na których powinny być utworzone parki kulturowe. Jednocześnie plan wskazuje konieczność opracowania planu ochrony krajobrazu kulturowego dla obszaru województwa, który wskazałby szczegółową delimitację parków. Opracowanie pod tytułem „Ocena aktualności planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego. Delimitacja parków kulturowych" zostało sporządzone w 2006 r. na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego w Lublinie przez Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie. W dokumencie tym poddano weryfikacji delimitację granic parków wskazanych do utworzenia w planie województwa z 2002 r. Jednocześnie zamieszczono postulat objęcia ochroną w formie parku kulturowego nowych obszarów, nie ujętych w planie województwa.

Wśród nowo wskazanych obszarów znalazły się trzy położone na terenie gminy Krasnobród. Są to:

- Podklasztor – z zespołem kościelno-klasztornym, Aleją Najświętszej Marii Panny i Kaplicą na Wodzie,
- Podzamek – z zespołem parkowo-pałacowym,
- Zagóra – z Kaplicą św. Rocha.

Największymi walorami kulturowymi oraz stopniem zachowania zasobów wydaje się cechować obszar pierwszy, czyli Podklasztor. Zachował się pierwotny układ urbanistyczny założenia klasztornego i alei wiodącej do Kaplicy Na Wodzie oraz XVII-wieczna zabudowa. Wzdłuż alei usytuowane są zabytkowe kaplice. W latach 80-dziesiątych XX w. obszar wzbogacił się o nowy element w postaci Kalwarii Krasnobrodzkiej usytuowanej w

bezpośrednim sąsiedztwie klasztoru. Na przełomie lat 80-dziesiątych i 90-dziesiątych na terenie założenia kościelno-klasztornego utworzono Muzeum Parafialne i mini-zoo.

W związku z zachowaniem na terenie Krasnobrodu obiektów zabytkowych znaczących dla kultury regionu samorząd powinien rozważyć postulat ROBiDZ w Lublinie utworzenia parków kulturowych. Wprowadzenie takiej formy ochrony implikowałoby ustalenie ścisłego rygoru kształtowania zabudowy i krajobrazu, co pozwoliłoby nie tylko chronić same zabytkowe obiekty, ale przede wszystkim uczytelnić je w krajobrazie miasta i uczynić bardziej atrakcyjnymi dla turystów.

7. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

7.1. Układ celów

Strategia rozwoju miasta i gminy Krasnobród jest narzędziem polityki lokalnej Samorządu, dążącej do stworzenia mieszkańcom jak najlepszych warunków życia, zachęcających również przyjezdnych do odwiedzania tego terenu i korzystania z istniejących tu dóbr i usług. Drogę do realnego ich powiększania wyraża misja i cele strategiczne. Misja wyraża wartości nadrzędne. Cele strategiczne określają działania wspomagające rozwój miasta i gminy.

7.2. Misja strategii

Misją strategii jest:

Wszechstronna poprawa warunków życia mieszkańców oraz pobytu przyjezdnych na terenie miasta i gminy poprzez:

- ***wzrost zamożności,***
- ***dostęp do urządzeń obsługi,***
- ***wzrost atrakcyjności otoczenia,***
- ***dostęp do wszelkich dóbr cywilizacyjnych,***
- ***wysoki poziom bezpieczeństwa przed przestępczością, żywiołami natury i klęskami ekologicznymi.***

Wymienione cele wraz z uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi oraz ramami wsparcia rozwoju tworzą podstawę wyboru celów strategicznych, operacyjnych i wynikających z nich zadań na bliższą oraz dalszą przyszłość.

7.3. Generalny cel strategiczny

Generalny cel strategiczny wyznacza główny kierunek wspomagania rozwoju miasta i gminy. Ma bezpośrednio i pośrednio wywoływać rozwój wszystkich oczekiwanych funkcji o znaczeniu zewnętrznym i lokalnym. Generalnym celem strategicznym jest:

Wzrost konkurencyjności miasta i gminy Krasnobród jako ośrodka obsługi ruchu turystyczno-rekreacyjnego.

Uzasadnieniem wyboru celu generalnego jest potrzeba rozwoju bazy ekonomicznej miasta i gminy. Turystyka ma tutaj największe szanse rozwoju ze względu na liczne i duże potencjały endogeniczne. Ich wykorzystanie jest jedną z ważniejszych wytycznych UE dla krajów członkowskich tej Organizacji. Turystyka dla Krasnobrodu jest ***„dziedziną wysokiej szansy”.*** Miasto i gmina ma znaczące walory przyrodnicze, w tym uzdrowiskowe, kulturowe i religijne a także dobrze rozwiniętą bazę noclegową i gastronomiczną. Jest to znany ośrodek w regionie i w kraju a poprzez liczne konferencje międzynarodowe, również za granicą.

Turystyka w Krasnobrodzie i jego okolicach ma szanse być trzonem bazy ekonomicznej. W ramach tej dziedziny może rozwijać się mała i średnia przedsiębiorczość, nie łamiąca obowiązującej w UE zasady rozwoju zrównoważonego. Spełnia naczelny cel strategii lizbońskiej – konkurencyjności. Spełnia także naczelny cel polityki regionalnej UE – spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej, poprzez wyrównywanie szans na źródła dochodów ludności i poziom życia, aktywizację przedsiębiorczości i rozwój lokalnej gospodarki publicznej. Dalszy rozwój turystyki będzie także czynnikiem spójności przestrzennej, w tym integracji komunikacyjnej gminy z jej otoczeniem i integracji funkcjonalnej.

7.4. Priorytety rozwojowe

Priorytetowe kierunki działań strategicznych są oparte na lokalnych (endogenicznych) uwarunkowaniach przyrodniczych, społecznych i gospodarczych, wskazanych w analizie

SWOT a także na uwarunkowaniach zewnętrznych, głównie wynikających z obecnego kursu polityki wspomagania rozwoju Unii Europejskiej, Rządu RP i Samorządu Województwa Lubelskiego. Z tych uwarunkowań wynikają następujące ***priorytetowe kierunki wsparcia*** rozwoju miasta i gminy:

1. ***wspomaganie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym firm obsługi turystyki;***
2. ***wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego;***
3. ***rozwój nowoczesnej społeczności lokalnej, opartej na wiedzy;***
4. ***poprawa stanu infrastruktury technicznej;***
5. ***wspomaganie rozwoju wielofunkcyjności wsi;***
6. ***budowanie systemu marketingu gminnego.***

Wspomaganie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości jest w gminie najważniejszą dziedziną strategicznych i operacyjnych z punktu widzenia konieczności rozwoju bazy ekonomicznej. Jej trzonem z natury jest gospodarka wolnorynkowa, w tym przedsiębiorczość – działalność, która poprzez generowanie zysku pomnaża kapitał. Ponadto tworzy różnorodne korzyści zewnętrzne, głównie te które mają zasięg lokalny na przykład, miejsca pracy i dochody ludności, zasilanie budżetu gminy podatkami i opłatami lokalnymi. Wymienione tu i inne korzyści stanowią istotę lokalnej bazy ekonomicznej, chociaż wiele z nich może mieć zasięg ponadlokalny.

W zakresie wspomagania rozwoju przedsiębiorczości obowiązują zasady warunkujące konkurencyjność w ramach UE, w tym:

- efektywności ekonomicznej przestrzeni miasta i gminy, w tym umacniania bazy ekonomicznej;
- innowacyjności firm, co będzie miało wpływ na ich konkurencyjność rynkową;
- czystości przestrzeni aby nie traciła na atrakcyjności dla turystyki i osadnictwa;
- zróżnicowania struktury branżowej działalności gospodarczej ze względu na możliwości opierania się kryzysom sektorowym.

Rozwój przedsiębiorczości, zwłaszcza małej i średniej, ma być czynnikiem bezpośrednio wspierającym konkurencyjność miasta i gminy a pośrednio, konkurencyjność regionu.

Wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego jest priorytetem wybranym na podstawie wyjątkowych w skali Lubelszczyzny walorów na tym terenie. Jest także spełnieniem oczekiwania polityki UE na

okres 2007-2013 odnoszącego się do oparcia rozwoju głównie na potencjałach endogenicznych. Wiodącymi w Krasnobrodzie a także w jego okolicach są wybitne i zróżnicowane potencjały turystyczne, przyrodnicze i kulturowe oraz uzdrowiskowe. Jest to już obecnie wiodąca i rozwojowa funkcja gospodarcza gminy. Jest to także atrybut marketingowy tego obszaru. Innymi słowy, rozwój turystyki jest ***„dziedziną wysokiej szansy",*** właśnie ze względu na potencjały w mieście i gminie Krasnobród.

Trzeci priorytet - ***rozwój nowoczesnej społeczności lokalnej, opartej na wiedzy*** jest powszechnie uznanym kierunkiem polityki UE i Rządu RP a także Samorządu Województwa Lubelskiego. Od społeczności lokalnej oczekuje się wiedzy użytecznej w przedsiębiorczości prywatnej i w sprawach publicznych, zwłaszcza wspierających rozwój lokalny. Stąd też, kierunki działań operacyjnych powinny być zorientowane na tworzenie prorozwojowych warunków polityki ludnościowej, podnoszenie poziomu wykształcenia i wiedzy mieszkańców, aktywizację lokalnego rynku pracy, wspieranie integracji społecznej oraz ograniczanie poziomu ubóstwa, wykorzystanie kapitału kulturowego i społecznego a także poprawę bezpieczeństwa i ładu publicznego.

Poprawa stanu infrastruktury technicznej jest czwartym priorytetem strategicznym, uzasadnionym potrzebą poprawy funkcjonowania gospodarki i jakości życia mieszkańców a także wewnętrznej i zewnętrznej spójności terytorialnej gminy. Potrzeby skupiają się głównie na usprawnieniu sieci drogowej, zwłaszcza dróg powiatowych i gminnych. Przede wszystkim drogi i szlaki wędrówkowe warunkują przyszłą atrakcyjność turystyczną Krasnobrodu. Ponadto pewnych uzupełnień będzie wymagała infrastruktura związana z ochroną środowiska i urządzeniem terenów otwartych (publicznych).

Uzupełnienia lokalnej i ponadlokalnej infrastruktury warunkuje ***wspomaganie rozwoju wielofunkcyjności wsi*** – piąty priorytet strategiczny. Relatywnie mały potencjał ***rolnictwa,*** jako ***„dziedziny powszechnie problemowej"*** nie stanowi wystarczającej bazy zasilania ekonomicznego mieszkańców, gospodarki terenów wiejskich i całej gminy. Baza musi być uzupełniana różnymi rodzajami działalności gospodarczej, w tym obsługą turystyki i inną przedsiębiorczością a także mieć dostęp do rynku pracy w Krasnobrodzie. W wiejskiej części gminy celowe jest tworzenie atrakcyjnych warunków rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości (mśp) różnych gałęzi i branż sektora produkcyjnego oraz usług.

Wspomaganie atrakcyjności lokalizacyjnej wymaga ***budowania systemu marketingu gminnego***, tworzącego zbiór powiązanych między sobą czynników wzrostu zainteresowania mieszkańców, firm i innych podmiotów niezależnych od samorządu lokalnego rozwojem

gminy w szczególności wzrostem aktywności inwestycyjnej w sferze rynkowej i w sferze gospodarstw domowych. Marketing ten wspierany jest instytucjonalnie poprzez uczestnictwo w Lokalnej Organizacji Turystycznej „Zamość i Roztocze", Stowarzyszeniu Euroregionu Bug, Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania „Nasze Roztocze".

Tak ułożone priorytety odpowiadają specyfice przyrodniczej oraz społeczno-gospodarczej oraz randze miasta i gminy we wschodniej części kraju. Ponadto uwzględniają priorytety Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego (SR WL) a zatem i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (RPO WL) na lata 2007 – 2013, a także programów ogólnokrajowych: PO Kapitał Ludzki, PROW 2007-2013.

Tabela 7.1. **Spójność priorytetów strategii rozwoju m. i gm. Krasnobród z priorytetami SR WL**

Lp.	Priorytety Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród	Priorytety i cele Strategii Województwa Lubelskiego	
		Priorytety	Cele
1.	*Wspomaganie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym firm obsługi turystyki*	*Priorytet 1: Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy*	*Cele: 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6.*
2.	*Wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego*	*Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa*	*Cele: 3.1., 3.2., 3.3.,*
3.	*Rozwój społeczności lokalnej, opartej na wiedzy*	*Priorytet 2:Rozwój nowoczesnego społeczeństwa opartego na wiedzy*	*Cele: 2.1., 2.2., 2.3.,2.4., 2.5., 2.6.*
4.	*Poprawa stanu infrastruktury technicznej*	*Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa*	*Cele: 3.1.*
5.	*Wspomaganie rozwoju wielofunkcyjności wsi*	*Priorytet 3: Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa*	*Cele: 3.4.,*
6.	*Budowanie systemu marketingu gminnego*	*Priorytet 4: Rozwój współpracy międzyregionalnej oraz poprawa skuteczności polityki rozwoju regionu*	*Cele: 4.1., 4.2., 4.3.*

Przedstawione w powyższym zestawieniu ***priorytety*** rozwojowe miasta i gminy Krasnobród ***są merytorycznie spójne*** z priorytetami SR WL. Przenoszą treść kierunków polityki regionalnej na układ lokalny z uwzględnieniem specyfiki miejsca. Przez to ***spełniona jest zasada implikacji*** między celami strategii regionalnej i lokalnej. Dobór treści celów

priorytetowych uwzględnia ***zasadę elastycznego doboru celów operacyjnych*** a w miarę ich dezaktualizacji, tworzy możliwość aktualizowania ich zbioru. W ten sposób strategia lokalna może utrzymać wysoki stopień aktualności bez potrzeby częstej, gruntownej zmiany treści dokumentu.

7.5. Cele operacyjne w wybranych priorytetowych dziedzinach działań strategicznych

Sześciu wyodrębnionym priorytetom odpowiada układ celów operacyjnych, stanowiących podstawę określenia zadań wdrożeniowych. Innymi słowy, cele operacyjne stanowią podporządkowane wybranym dziedzinom priorytetowym rozwinięcie treści działań wspomagających rozwój. Są to niżej wymienione cele, przyporządkowane priorytetom.

Ad.1. Wspomaganie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym firm obsługi turystyki:

1. *przygotowanie grupy liderów aktywności rozwoju miasta i gminy oraz współpracy w tym zakresie z samorządami powiatowymi: grodzkim oraz ziemskim w Zamościu;*
2. *tworzenie systemu edukacyjnego młodych przedsiębiorców i tworzenie im wielostronnej pomocy w zakładaniu i prowadzeniu firm (inkubacja, szkółki, mikropożyczki, marketing, inne);*
3. *tworzenie systemu szkolenia kadr dla firm rozwijających działalność gospodarczą na terenie gminy (z Powiatowym Urzędem Pracy w Zamościu i innymi organizacjami);*
4. *tworzenie lokalnego systemu informacyjnego o dokształcaniu i przekwalifikowaniu zawodowym;*
5. *przygotowanie terenów rozwoju przedsiębiorczości pod względem infrastruktury technicznej, informacji o warunkach rozwoju firm, w tym zabudowy, istniejących rezerw majątku produkcyjnego itp.;*
6. *tworzenie miejscowych lub powiatowych jednostek organizacyjnych obsługujących przedsiębiorczość w zakresie poręczeń kredytowych i zabezpieczających firmy przed ryzykiem inwestycyjnym;*
7. *organizacja oferty lokalizacyjnej w gminie wobec potencjalnych inwestorów sfery rynkowej;*
8. *pełna informatyzacja obszaru gminy.*

Cele tej grupy są związane z wszystkimi celami operacyjnymi priorytetu 1 Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, w tym z:

- *potrzebą racjonalnego kształtowania struktury branżowej przedsiębiorczości, adekwatnej do uwarunkowań lokalnych (cel 1.1.);*
- *wspomaganiem rozwoju agrobiznesu w ramach regionalnego klastra „dolina zdrowej żywności" (cel 1.2.);*
- *specjalizacją województwa w wybranych sektorach produkcji i usług cechujących się wysokim poziomem konkurencyjności (cel 1.3.);*
- *rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzrostem poziomu ich innowacyjności;*
- *wykorzystaniem regionalnego potencjału B+R dla potrzeb gospodarki;*
- *rozwojem społeczeństwa informacyjnego.*

Ogólnie rzecz ujmując, cele operacyjne priorytetu 1 obejmują potrzeby skutecznego wspomagania rozwoju przedsiębiorczości, jako trzonu lokalnej bazy ekonomicznej z wykorzystaniem istotnych czynników endogenicznych, w tym walorów przyrodniczych, kulturowych i infrastrukturalnych dla turystyki oraz uzdrowiska, ziemi rolniczej i związanego z nią kapitału dla agrobiznesu, kadr kwalifikowanych dla przedsiębiorczości, możliwości regionalnego zaplecza szkoleniowego i naukowego dla tworzenia środowiska innowacyjnego.

Wiodącą dziedziną gospodarki miasta i gminy jest i pozostanie turystyka. Stąd też Samorząd miasta i gminy Krasnobród podejmuje misję prowadzenia polityki tworzenia wszelkich udogodnień rozwoju tej dziedziny.

Ad.2 Wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego

1. *Organizacja i budowa strefy turystycznej na terenie gminy – przebudowa bazy pod kątem standardów obsługi i wydłużenia sezonu;*
2. *Rozbudowa systemu informacji turystycznej,*
3. *budowa parkingów dla obsługi ruchu turystycznego;*
4. *podnoszenie standardów obsługi ruchu turystyczno – wypoczynkowego, szczególnie turystyki wyspecjalizowanej (naukowej, religijnej, sportowej, biznesowej);*
5. *udostępnianie walorów przyrodniczych i kulturowych ruchowi turystycznemu;*
6. *wspomaganie rozwoju bazy noclegowej, gastronomicznej i informacyjnej turystów;*
7. *rozwój i urządzanie szlaków pieszych i rowerowych wędrówek turystycznych;*
8. *rozwój funkcji konferencyjno-kongresowej;*
9. *rozwój urządzeń sportowych;*
10. *rozwój i urozmaicanie form działalności kulturalnej;*
11. *tworzenie warunków dla rozwoju wyczynowych i amatorskich imprez sportowych;*

12. *ochrona dolin rzecznych przed zagęszczeniem wszelkich form zabudowy;*
13. *rozbudowa zalewu w Krasnobrodzie i poprawa stosunków wodnych w gminie;*
14. *ochrona wód, powierzchni ziemi i powietrza przed wszelkimi zanieczyszczeniami;*
15. *dolesianie gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa i innej działalności gospodarczej;*
16. *umacnianie różnorodności biologicznej środowiska przyrodniczego.*

Jedną z dróg umacniania turystycznej funkcji gminy jest rozbudowa standardów infrastrukturalnych, w tym także urządzeń służących bezpośrednio szeroko rozumianej kulturze fizycznej. Treść dobranych celów operacyjnych w priorytecie 2 wiąże się bezpośrednio z celami operacyjnymi strategii rozwoju województwa lubelskiego, w tym z:

- *Poprawą dostępności komunikacyjnej,*
- *Zachowaniem i wzmocnieniem różnorodności przyrodniczej, krajobrazowej i kulturowej;*
- *Rozwojem ośrodków miejskich.*

Warunkiem skutecznego wspomagania rozwoju bazy turystyczno-rekreacyjnej jest między innymi inicjatywność i kompetencje społeczności lokalnych. Aktywność w kształceniu i zdobywaniu lub doskonaleniu kwalifikacji oraz angażowanie coraz szerszego kręgu społeczności lokalnej, także dorosłej młodzieży, studiującej lub pracującej poza gminą. Rozwój komunikacji i informatyzacji sprzyja osłabieniu znaczenia czynnika odległości między miejscami pracy i zamieszkania. Może także sprzyjać wyborowi Krasnobrodu na atrakcyjne miejsce zamieszkania przez zatrudnionych lub kształcących się w Zamościu i w innych bliskich miastach. Ta społeczność może być siłą napędzającą inicjatywność lokalną, tak w sferze prywatnej, jak też publicznej.

Ad.3. Rozwój nowoczesnej społeczności lokalnej, opartej na wiedzy:

1. *Kształtowanie warunków sprzyjających rozwojowi demograficznemu i życiu rodzinnemu w gminie;*
2. *Podnoszenie poziomu i urozmaicanie form wykształcenia społeczeństwa oraz kwalifikacji zawodowych;*
3. *kształcenie młodzieży w zakresie usług turystycznych;*
4. *Tworzenie szans na wzrost zatrudnienia oraz dochodów mieszkańców i rodzin;*
5. *Wspieranie integracji społeczności lokalnej i ograniczanie poziomu ubóstwa w gminie;*
6. *Wspomaganie rozwoju kapitału ludzkiego i tożsamości kulturowej;*
7. *Usprawnianie obsługi zdrowotnej mieszkańców;*

8. *Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i ładu publicznego, w tym utworzenie Straży Miejskiej i Komisariatu Policji z pełną obsadą kadrową, doposażanie Ochotniczej Straży Pożarnej w sprzęt ratowniczo-gaśniczy;*
9. *tworzenie na terenie miasta nowych kierunków kształcenia na poziomie szkół średnich, w tym w dziedzinie turystyki i hotelarstwa oraz w innych dziedzinach;*
10. *rozwój punktu informacji o Unii Europejskiej i o warunkach funkcjonowania Polskiej w tej organizacji;*
11. *Tworzenie bazy nauki języków obcych, głównie dla młodzieży;*
12. *Tworzenie punktów konsultacyjnych przygotowania młodzieży na różne kierunki studiów.*

Systematyczna poprawa stanu zasobów ludzkich w mieście i gminie Krasnobród jest warunkowana wszechstronnym wspomaganiem warunków życia, kształcenia, zdobywania kwalifikacji zawodowych i dostępu do pracy oraz do miejscowych źródeł dochodów. Wśród wymagających poprawy podstawowych warunków życia jest także infrastruktura techniczna.

Cele operacyjne priorytetu 3 są merytorycznie powiązane z celami priorytetu 2 w strategii rozwoju województwa lubelskiego w tym z:

- *kształtowaniem prorozwojowej polityki ludnościowej w województwie;*
- *podnoszeniem poziomu wykształcenia i wiedzy mieszkańców regionu;*
- *wzrostem zatrudnienia oraz lepszym wykorzystaniem zasobów ludzkich;*
- *wspieraniem integracji społecznej i ograniczaniem poziomu ubóstwa;*
- *wzmacnianiem i wykorzystaniem kapitału kulturowego i społecznego;*
- *poprawą bezpieczeństwa i ładu publicznego.*

Strategia miasta i gminy Krasnobród jest wpisana w proces wspomagania rozwoju zasobów ludzkich w regionie, we wszystkich jego aspektach. Znaczenie tej grupy celów w polityce regionalnej będzie uzależnione od przyszłej pozycji Krasnobrodu w województwie.

Ad. 4. Poprawa stanu infrastruktury technicznej:

1. *modernizacja istniejącej sieci dróg powiatowych i gminnych;*
2. *rozbudowa systemu dróg lokalnych i powiatowych o utwardzonej nawierzchni;*
3. *budowanie chodników na ulicach miasta i innych większych miejscowości w gminie oraz rozbudowa oświetlenia ulic miejskich i wiejskich;*
4. *Budowa sieci parkingów obsługujących ruch turystyczny i pielgrzymkowy w dostosowaniu do strefy uzdrowiskowej;*

5. *rozbudowa i urządzanie techniczne ciągów pieszo-rowerowych w tym tras wędrówek turystycznych;*
6. *budowa systemu kanalizacji i oczyszczania ścieków na terenie miasta i gminy;*
7. *usprawnienie gospodarki odpadami stałymi;*
8. *modernizacja sieci elektroenergetycznej – zamiana linii napowietrznych średnich i niskich napięć na przewody podziemne;*
9. *uzupełnianie sieci zaopatrzenia gminy w gaz przewodowy;*

Przed Samorządem miasta i gminy stoi wiele zadań w zakresie rozbudowy komunalnych systemów infrastruktury technicznej i społecznej a także wiele starań o rozwój ponadlokalnej infrastruktury komunikacyjne. Warunkuje to unijną zasadę otwarcia Krasnobrodu poprzez usprawnienie systemu drogowego. Wymienione wyżej cele priorytetu 4 w pełni odpowiadają poprawie atrakcyjności (zostały wymienione w tym punkcie w komentarzu do priorytetu 2). Obejmują grupę przedsięwzięć należących do tzw. dziedzin strategicznych, warunkujących sprawność funkcjonowania i rozwoju gospodarstw domowych, przedsiębiorczości, rolnictwa, turystyki, gospodarki komunalnej i innych dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Rozwinięta infrastruktura techniczna jest strategicznym czynnikiem wielofunkcyjnego rozwoju wiejskiej części gminy.

Ad. 5. Wspomaganie rozwoju wielofunkcyjności wsi;

1. *Upowszechnianie wszelkich form rolnictwa ekologicznego na terenie gminy w dostosowaniu do istniejących warunków przyrodniczych;*
2. *Promocja produkcji ogrodniczo-zielarskiej;*
3. *Organizowanie grup producenckich i marketingu produkcji tzw. zdrowej żywności oraz produkcji zielarskiej;*
4. *Upowszechnianie przedsiębiorczości pozarolniczej na terenach wiejskich i umacnianie wielofunkcyjności wsi;*
5. *Udostępnianie młodzieży wszelkiej informacji o możliwościach dalszego kształcenia i o zmianach kwalifikacji zawodowych;*
6. *Zagospodarowanie przestrzeni publicznych poprzez budowę i odnowę centrów wsi;*

W warunkach gmin wiejskich województwa lubelskiego jest to powszechnie uznany priorytet rozwojowy. Jest umieszczony w priorytecie 3 SR WL jako cel operacyjny:

- *poprawa życia mieszkańców wsi oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.*

Rolnictwo jest dziedziną problemową. Jedną z dróg łagodzenia tego problemu, poza wspomaganiem rozwoju urbanizacji, jest rozwój wielu funkcji gospodarczych na wsi, poza rolnictwem. Ograniczona atrakcyjność rolnicza terenu gminy Krasnobród tym bardziej wywołuje potrzebę wspomagania wielofunkcyjnego jej rozwoju. Jedną z łatwych dróg może być już zaawansowany rozwój turystyki. Drugą drogą może być komplementarna działalność wobec rolnictwa, w tym: agroturystyka, obsługa techniczna rolnictwa, drobne formy przetwórstwa – zabezpieczające środowisko przed jakimikolwiek zanieczyszczeniami, co jest atrybutem atrakcyjności miasta i gminy i jej konkurencyjności.

Ad. 6. Budowanie systemu marketingu gminnego

1.	*Sukcesywna poprawa wizerunku gminy w odbiorze właścicieli gruntów i potencjalnych inwestorów;*
2.	*Tworzenie realnych korzyści lokalnych dla inwestorów sfery rynkowej i budownictwa mieszkaniowego;*
3.	*Tworzenie zachęt finansowych do inwestowania na terenie całej gminy zgodnie z regułami ładu ekologicznego a szerzej, przestrzennego;*
4.	*Rozwijanie systemu promocji miasta i gminy a także promocji ważniejszych dziedzin rozwojowych w gminie, w tym głównie: turystyki, agrobiznesu, małej i średniej przedsiębiorczości;*
5.	*Organizacja lokalnego systemu obsługi inwestorów;*
6.	*Tworzenie marketingu wewnętrznego gminy*

Marketing lokalny jest w istocie sztuką zainteresowania wszelkich podmiotów gospodarczych (firm, gospodarstw domowych, instytucji, organizacji pozarządowych) i innych użytkowników terenu rozwojem na terenie gminy. W węższym znaczeniu jest działalnością powiększającą atrakcyjność gminy dla potencjalnych inwestorów. Zaproponowana grupa celów ma merytoryczne odniesienie do priorytetu 4 SR WL a w jego obrębie do wszystkich celów, w tym:

- rozwoju współpracy międzyregionalnej województwa w układzie międzynarodowym, krajowym i transgranicznym, co w Krasnobrodzie przekłada się na perspektywę tworzenia klastra turystycznego na Roztoczu polskim i ukraińskim;

- zdolności instytucjonalnej regionu do prowadzenia efektywnej polityki regionalnej, co w tym przypadku przekłada się na samorząd lokalny w zakresie organizowania marketingu lokalnego i innych systemów gminnych wspomagających rozwój;
- poprawy skuteczności promocji regionu i zdolności do przyciągania inwestycji z zewnątrz.

Marketing gminny jest skierowany nie tylko do potencjalnych inwestorów ale także do wszelkich użytkowników terenu miasta i gminy Krasnobród. Są to istniejące instytucje i organizacje niezależne od władz lokalnych firmy funkcjonujące a tym terenie a także mieszkańcy (gospodarstwa domowe). Istotną kwestią jest tworzenie obywatelskiego i biznesowego zainteresowania gminą poprzez coraz nowsze i bardziej oryginalne działania marketingowe władz samorządowych.

Miejsko-gminny system marketingowy jest dla Krasnobrodu warunkiem osiągania zasadniczych celów unijnych i polskiej polityki rozwoju regionalnego. Jest też determinantą rozwoju zrównoważonego oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

7.6. Spójność celów operacyjnych z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego

Warunkiem wdrażania strategii jest jej spójność zewnętrzna z Regionalnym Programem Operacyjnym (RPO) na bieżący lub najbliższy okres programowania Unii Europejskiej. Kolejne okresy programowania będą wymagały aktualizacji strategii gminnej, zgodnie z zasadą ciągłości planowania. Obecnie strategia rozwoju miasta i gminy Krasnobród jest spójna nie tylko na poziomie priorytetów lecz również celów operacyjnych z dokumentami Samorządu Województwa Lubelskiego. Poniższa tabela 7.2. przedstawia cele szczegółowe RPO na lata 2007 – 2013, odpowiadające celom operacyjnym strategii rozwoju miasta i gminy Krasnobród.

Tabela 7.2. **Zestawienie celów operacyjnych strategii miasta i gminy Krasnobród i odpowiadających im celów szczegółowych RPO WL**

Cele operacyjne Strategii Miasta i Gminy Krasnobród	Cele szczegółowe RPO WL
Cele priorytetu 1: ***Wspomaganie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym firm obsługi turystyki***	
1.1. Przygotowanie grupy liderów aktywności rozwoju miasta i gminy oraz współpracy w tym zakresie z samorządami powiatowymi: grodzkim oraz ziemskim w Zamościu;	**OP I Przedsiębiorczość i innowacje** Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw przez doradztwo
1.2. Tworzenie systemu edukacyjnego młodych przedsiębiorców i tworzenie im wielostronnej pomocy w zakładaniu i prowadzeniu firm (inkubacja, szkółki, mikropożyczki, marketing, inne);	**OP II Infrastruktura ekonomiczna** Stworzenie przyjaznego otoczenia dla prowadzenia działalności gospodarczej w regionie;
1.3. Tworzenie systemu szkolenia kadr dla firm rozwijających działalność gospodarczą na terenie gminy (z Powiatowym Urzędem Pracy w Zamościu i innymi organizacjami);	**OP IV Społeczeństwo informacyjne** Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój lokalnej i regionalnej infrastruktury oraz usług społeczeństwa informacyjnego;
1.4. Tworzenie lokalnego systemu informacyjnego o dokształcaniu i przekwalifikowaniu zawodowym;	**OP IV Społeczeństwo informacyjne** Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój lokalnej i regionalnej infrastruktury oraz usług społeczeństwa informacyjnego;
1.5. Przygotowanie terenów rozwoju przedsiębiorczości pod względem infrastruktury technicznej, informacji o warunkach rozwoju firm, w tym zabudowy, istniejących rezerw majątku produkcyjnego itp.;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych
1.6. Tworzenie miejscowych lub powiatowych jednostek organizacyjnych obsługujących przedsiębiorczość w zakresie poręczeń kredytowych i zabezpieczających firmy przed ryzykiem inwestycyjnym;	**OP II Przedsiębiorczość i innowacje** Instrumenty pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorców

1.7. Organizacja oferty lokalizacyjnej w gminie wobec potencjalnych inwestorów sfery rynkowej;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych
1.8. Pełna informatyzacja obszaru gminy.	**OP 4 Społeczeństwo informacyjne** Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój lokalnej i regionalnej infrastruktury oraz usług społeczeństwa informacyjnego;
Cele priorytetu 2: Wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego	
2.1. Organizacja i budowa strefy turystycznej na terenie gminy – przebudowa bazy pod kątem standardów obsługi i wydłużenia sezonu;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
2.2. Rozbudowa systemu informacji turystycznej, szczególnie o miejscach do parkowania pojazdów i możliwościach zakwaterowania;	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
2.3. Podnoszenie standardów obsługi ruchu turystyczno – wypoczynkowego, szczególnie turystyki wyspecjalizowanej (naukowej, religijnej, sportowej, biznesowej);	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
2.4. Udostępnianie walorów przyrodniczych i kulturowych ruchowi turystycznemu;	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
2.5. Wspomaganie rozwoju bazy noclegowej, gastronomicznej i informacyjnej turystów;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne**

	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
2.6. Rozwój i urządzanie szlaków pieszych i rowerowych wędrówek turystycznych;	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
2.7. Rozwój funkcji konferencyjno-kongresowej;	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
2.8. Rozwój urządzeń sportowych;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
2.9. Rozwój i urozmaicanie form działalności kulturalnej;	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
2.10. Tworzenie warunków dla rozwoju wyczynowych i amatorskich imprez sportowych;	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
2.11. Ochrona dolin rzecznych przed zagęszczaniem wszelkich form zabudowy;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii;
2.12. Rozbudowa zalewu w Krasnobrodzie i poprawa stosunków wodnych w gminie;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne**

	Wzrost atrakcyjność inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
2.13. Ochrona wód, powierzchni ziemi i powietrza przed wszelkimi zanieczyszczeniami;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii;
2.14. Dolesianie gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa i innej działalności gospodarczej;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii;
2.15. Umacnianie różnorodności biologicznej środowiska przyrodniczego.	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii;
Cele priorytetu 3: ***Rozwój nowoczesnej społeczności lokalnej, opartej na wiedzy***	
3.1. Kształtowanie warunków sprzyjających rozwojowi demograficznemu i życiu rodzinnemu w gminie;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.2. Podnoszenie poziomu i urozmaicanie form wykształcenia społeczeństwa oraz kwalifikacji zawodowych;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.3. Kształcenie młodzieży w zakresie usług turystycznych;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.4. Tworzenie szans na wzrost zatrudnienia oraz dochodów mieszkańców i rodzin;	**OP II Infrastruktura ekonomiczna** Stworzenie przyjaznego otoczenia dla prowadzenia działalności gospodarczej w regionie;

3.5. Wspieranie integracji społeczności lokalnej i ograniczanie poziomu ubóstwa w gminie;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.6. Wspomaganie rozwoju kapitału ludzkiego i tożsamości kulturowej;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.7. Usprawnianie obsługi zdrowotnej mieszkańców;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.8. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i ładu publicznego, w tym utworzenie Straży Miejskiej i Komisariatu Policji z pełną obsadą kadrową;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.9. Tworzenie na terenie miasta nowych kierunków kształcenia na poziomie szkół średnich, w tym w dziedzinie turystyki i hotelarstwa oraz w innych dziedzinach;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.10. Utworzenie punktu informacji o Unii Europejskiej i o warunkach funkcjonowania Polski w tej organizacji;	**OP VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
3.11. Tworzenie bazy nauki języków obcych, głównie dla młodzieży;	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
3.12. Tworzenie punktów konsultacyjnych przygotowania młodzieży na różne kierunki studiów.	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
Cele priorytetu 4: ***Poprawa stanu infrastruktury technicznej***	
4.1. Modernizacja istniejącej sieci dróg	**OP V Transport**

powiatowych i gminnych;	Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Lubelszczyzny;
4.2. Rozbudowa systemu dróg lokalnych i powiatowych o utwardzonej nawierzchni;	**OP V Transport** Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Lubelszczyzny;
4.3. Budowanie chodników na ulicach miasta i innych większych miejscowości w gminie;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
4.4. Rozbudowa oświetlenia ulic miejskich i wiejskich;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
4.5. Budowa sieci parkingów obsługujących ruch turystyczny i pielgrzymkowy w dostosowaniu do strefy uzdrowiskowej;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych
4.6. Rozbudowa i urządzanie techniczne ciągów pieszo-rowerowych w tym tras wędrówek turystycznych;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
4.7. Budowa systemu kanalizacji i oczyszczania ścieków na terenie miasta i gminy;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii;
4.8. Usprawnienie gospodarki odpadami stałymi;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie

	degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii;
4.9. Modernizacja sieci elektroenergetycznej – zamiana linii napowietrznych średnich i niskich napięć na przewody podziemne;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii
4.10. Uzupełnianie sieci zaopatrzenia gminy w gaz przewodowy;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii;
*Cele priorytetu 5: **Wspomaganie rozwoju wielofunkcyjności wsi***	
5.1. Upowszechnianie wszelkich form rolnictwa ekologicznego na terenie gminy w dostosowaniu do istniejących warunków przyrodniczych;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii
5.2. Promocja produkcji ogrodniczo-zielarskiej;	**OP VI Środowisko i czysta energia** Poprawa stanu, zachowanie bioróżnorodności oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego oraz promowanie czystej energii
5.3. Organizowanie grup producenckich i marketingu produkcji tzw. zdrowej żywności oraz produkcji zielarskiej;	**OP I Przedsiębiorczość i innowacje** Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie;
5.4. Upowszechnianie przedsiębiorczości pozarolniczej na terenach wiejskich i umacnianie wielofunkcyjności wsi;	**OP I Przedsiębiorczość i innowacje** Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie;
5.5. Udostępnianie młodzieży wszelkiej informacji o możliwościach dalszego kształcenia i o zmianach kwalifikacji zawodowych.	**OP VIII Infrastruktura społeczna** Poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej;
Cele priorytetu 6: ***Budowanie systemu marketingu gminnego***	
6.1. Sukcesywna poprawa wizerunku gminy w odbiorze właścicieli gruntów i potencjalnych	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne**

inwestorów;	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
6.2. Tworzenie realnych korzyści lokalnych dla inwestorów sfery rynkowej i budownictwa mieszkaniowego;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
6.3. Tworzenie zachęt finansowych do inwestowania na terenie całej gminy zgodnie z regułami ładu ekologicznego a szerzej, przestrzennego;	**OP III Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne** Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez wsparcie dla obszarów rewitalizowanych i terenów inwestycyjnych;
6.4. Rozwijanie systemu promocji miasta i gminy a także promocji ważniejszych dziedzin rozwojowych w gminie, w tym głównie: turystyki, agrobiznesu, małej i średniej przedsiębiorczości;	**OP VII Kultura, Turystyka, współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;
6.5. Organizacja lokalnego systemu obsługi inwestorów;	**OP II infrastruktura ekonomiczna** Stworzenie przyjaznego otoczenia dla prowadzenia działalności gospodarczej w regionie;
6.6. Tworzenie marketingu wewnętrznego gminy	**OP VII Kultura, Turystyka, współpraca międzyregionalna** Zwiększanie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa lubelskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu;

Wszystkie cele operacyjne strategii miasta i gminy Krasnobród mają sobie właściwe odpowiedniki w zestawie celów szczegółowych RPO WL. Na poziomie operacyjnym obydwa dokumenty są spójne. Istnieją więc merytoryczne podstawy korzystania z funduszy

strukturalnych UE w realizacji wszystkich szczegółowo określonych kierunkach rozwoju miasta i gminy.

8. MONITOROWANIE STRATEGII

8.1. Istota monitoringu strategii gminnej

Monitoring jest w istocie obserwacją przebiegu procesów stanowiących przedmiot zainteresowania określonego podmiotu a także interwencją zapobiegającą pojawiającym się zagrożeniom. Między innymi jest to narzędzie zarządzanie wspomaganiem rozwoju gmin w oparciu o planowanie strategiczne i operacyjne. Opiera się na systematycznym rejestrowaniu danych o przebiegu:

1. rzeczywistych procesów demograficzno-społecznych i gospodarczych a także istotnych zmian w środowisku przyrodniczym gminy;
2. realizacji celów zapisanych w strategii gminnej a określonych dobranymi wskaźnikami;
3. realizacji zadań podejmowanych w ramach strategii.

Podmiotem monitorowania zmian i działań jest Urząd Miasta i Gminy Krasnobród. Jednakże nie wszystkie cele i programy na terenie gminy są zadaniami realizowanymi bezpośrednio przez Samorząd. Stąd też potrzebna jest współpraca administracji samorządowej z instytucjami odpowiedzialnymi za monitoring programów, które pozostają w ich kompetencjach. Do takich instytucji zalicza się Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu, Urząd Statystyczny w Lublinie, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Uzdrowisko Nałęczów, Starostwo Powiatowe w Zamościu, inne. Potrzebna jest także współpraca z Urzędem Marszałkowskim w Lublinie w zakresie konsultacji dotyczących doskonalenia tego systemu zarówno w zakresie doboru miar (wskaźników) jak też gromadzenia danych.

Współpraca samorządu z instytucjami od niego niezależnymi w przyszłości pozwoli na wypracowanie warsztatu kompleksowego monitoringu gminnego. Jest to konieczne dla uruchomienia ewaluacji zapisów strategii, w tym sukcesywnego określania stopnia realizacji założonych celów i badania ich rezultatów bezpośrednich oraz pośrednich.

Monitoring strategii miasta i gminy Krasnobród można uznać za system ciągłej w czasie obserwacji zmian w trzech wcześniej wymienionych płaszczyznach, to znaczy w rzeczywistości społeczno-gospodarczej, stopniu wdrożenia strategii a także w tempie realizacji zadań wspomagających rozwój. Są to więc trzy segmenty jednego monitoringu wymagające doboru stosownych wskaźników z uwzględnieniem możliwości pomiaru ich wartości. Dla sprawnego zarządzania gminą, w tym głównie działaniami wspomagającymi jej rozwój jest to bardzo ważny element skuteczności strategii lokalnej.

8.2. Wstępna wersja wskaźników monitorowania strategii rozwoju miasta i gminy.

Dobór wskaźników oparto na dwóch zasadniczych podstawach merytorycznych. Pierwszą podstawą jest indeks wskaźników opracowanych przez Urząd Marszałkowski w Lublinie. Jest to zestaw orientacyjny i jednocześnie uniwersalny, nie uwzględniający specyfiki społeczno-gospodarczej poszczególnych gmin. Drugą podstawą są cele operacyjne ułożone w sześciu grupach według podporządkowania poszczególnym priorytetom strategicznym. W tym właśnie układzie wstępnie uwzględnia się następujące wskaźniki w poszczególnych grupach celów:

w grupie priorytetu 1: ***Wspomaganie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym firm obsługi turystyki***

Wskaźniki:

- *Liczba liderów lokalnych współpracujących z Urzędem Miasta i Gminy (firmy, instytucje, osoby fizyczne),*
- *Liczba inicjatyw na rzecz gminy podejmowanych we współpracy z liderami lokalnymi;*
- *Liczba nowych lub potencjalnych przedsiębiorców zainteresowanych edukacją w zakresie prowadzenia i zarządzania firmą;*
- *Liczba korzystających z pomocy edukacyjnej w zakresie przedsiębiorczości na terenie gminy i poza nią;*
- *Liczba przedsięwzięć szkolenia kadr dla przedsiębiorczości na terenie gminy;*
- *Liczba firm na 1 tys. mieszkańców;*
- *Liczba nowopowstałych firm w ciągu roku w relacji do istniejących na początku roku;*

- *Saldo przyrostu liczby firm na 1 tys. mieszkańców;*
- *Powierzchnia terenów i obiektów, ewentualnie lokali stanowiących ofertę dla rozwoju firm (wynajem, sprzedaż);*
- *Stopień wyposażenia miasta i gminy w sieć internetową;*

W grupie priorytetu 2: ***Wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego:***

Wskaźniki w zakresie ruchu turystycznego:

- *Liczba nowych produktów turystycznych pojawiających się w mieście i w gminie;*
- *Średnia długość sezonu turystycznego w gminie;*
- *Liczba korzystających z punktów informacji turystycznej;*
- *Liczba osób zakwaterowanych w ciągu sezonu;*
- *Liczba miejsc noclegowych;*
- *Liczba obiektów noclegowych;*
- *Liczba turystów korzystających z infrastruktury turystyczne;*
- *Liczba osób korzystających z infrastruktury sportowej i rekreacyjnej;*
- *Długość tras wędrówkowych, w tym ścieżek rowerowych dla turystów w gminie;*
- *Liczba odwiedzających muzea;*
- *Udział w targach/wystawach turystycznych;*
- *Liczba obiektów przystosowanych do organizowania konferencji;*
- *Liczba miejsc w obiektach kongresowych (pojemność);*
- *Liczba konferencji i kongresów rocznie w gminie;*
- *Liczba imprez kulturalnych rocznie, w tym o randze ponadgminnej;*
- *Liczba imprez sportowych w gminie, w tym o randze ponadgminnej;*

Wskaźniki w zakresie ochrony środowiska:

- *Udział obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gminy;*
- *Udział lasów w powierzchni gminy;*
- *Powierzchnia terenów zalesionych;*
- *Udział korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkań;*
- *Zużycie wody na 1 mieszkańca;*
- *Udział korzystających z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkań;*

- *Przepustowość oczyszczalni ścieków;*
- *Stopień wykorzystania przepustowości oczyszczalni ścieków;*
- *Klasy czystości rzek na terenie gminy;*
- *Tonaż odpadów gromadzonych na wysypiskach zorganizowanych;*
- *Udział odpadów segregowanych w masie odpadów ogółem;*
- *Udział odpadów wtórnie przetworzonych w ilości odpadów ogółem;*
- *Procent ludności objętej selektywną zbiórką odpadów;*

w grupie priorytetu 3: ***Rozwój nowoczesnej społeczności lokalnej, opartej na wiedzy:***

Wskaźniki:

- *Dynamika przyrostu liczby ludności w mieście i w wiejskiej części gminy;*
- *Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców;*
- *Saldo migracji na 1 tys. mieszkańców;*
- *Liczba zawieranych małżeństw na 1 tys. mieszkańców;*
- *Liczba osób z wyższym wykształceniem na 1 tys. dorosłych mieszkańców;*
- *Liczba szkoleń i kursów w zakresie usług turystycznych;*
- *Dynamika wzrostu (spadku) zatrudnienia;*
- *Zatrudnienie na 1 tys. mieszkańców;*
- *Dynamika spadku (wzrostu) liczby osób wymagających pomocy społecznej;*
- *Liczba organizacji społecznych;*
- *Liczba oddolnych inicjatyw społecznych o charakterze publicznym;*
- *Liczba przedsięwzięć wspierających rozwój kultury lokalnej i subregionalnej;*
- *Liczba lekarzy na 1 tys. mieszkańców;*
- *Liczba placówek ochrony zdrowia w gminie;*
- *Obsada kadrowa Komisariatu Policji;*
- *Liczba kierunków lub specjalności kształcenia na poziomie szkół średnich;*
- *Liczba udzielanych w gminie informacji o zagadnieniach związanych z Unią Europejską;*
- *Liczba kursów języków obcych poza programami szkolnymi;*
- *Liczba mieszkańców studiujących na studiach magisterskich i licencjackich.*

W grupie priorytetu 4: ***Poprawa stanu infrastruktury technicznej:***

Wskaźniki:

- *Długość modernizowanych dróg gminnych i powiatowych;*
- *Długość dróg gminnych i powiatowych nowobudowanych;*
- *Długość wybudowanych w ciągu roku chodników;*
- *Długość ulic o zmodernizowanym oświetleniu;*
- *Liczba i powierzchnia wybudowanych parkingów w roku;*
- *Długość urządzonych ciągów pieszych i rowerowych w tym tras wędrówek turystycznych;*
- *Długość wybudowanego wodociągu w roku;*
- *Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej i deszczowej;*
- *Udział mieszkań wyposażonych w szamba bezodpływowe w ogólnej liczbie mieszkań;*
- *Wzrost powierzchni składowania odpadów;*
- *Udział masy odpadów poddanych odzyskowi w ogólnej masie odpadów;*
- *Masa odpadów poddanych odzyskowi według rodzajów;*
- *Liczba nielegalnych wysypisk odpadów;*
- *Długość zmodernizowanej sieci elektroenergetycznej według napięć;*
- *Długość wybudowanych podziemnych trakcji elektroenergetycznych;*
- *Liczba odbiorców gazu przewodowego w relacji do ogólnej liczby faktycznych i potencjalnych odbiorców.*

W grupie priorytetu 5: ***Wspomaganie rozwoju wielofunkcyjności wsi:***

Wskaźniki:

- *Średnia wielkość gospodarstwa rolnego;*
- *Udział powierzchni użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy;*
- *Liczba gospodarstw ekologicznych;*
- *Areał produkcji ogrodniczo-zielarskiej;*
- *Liczba grup producenckich;*
- *Suma dopłat bezpośrednich do rolnictwa;*
- *Liczba firm na terenach wiejskich funkcjonujących poza rolnictwem;*
- *Liczba kursów zawodowych dla mieszkańców wsi i liczba ich uczestników w ciągu roku.*

- *Liczba osób korzystających ze świetlic;*
- *Długość wybudowanych chodników i sieci oświetleniowych;*
- *Powierzchnia utworzonych terenów rekreacyjnych i zielonych;*

W grupie priorytetu 6: ***Budowanie systemu marketingu gminnego***

Wskaźniki:

- *Liczba przedsięwzięć architektonicznych i urbanistycznych poprawiających wizerunek miasta (rynek, pierzeje ulic ważniejsze obiekty publiczne, kompozycja zabudowy, zieleńce, miejsca imprez masowych, inne);*
- *Powierzchnia terenów przeznaczonych planistycznie i technicznie do zainwestowania (mieszkaniowego, usługowego, turystycznego, biznesowego innego);*
- *Liczba przedsięwzięć inwestycyjnych, publicznych i prywatnych, zwiększających poziom dywersyfikacji funkcji gospodarczych miasta i gminy;*
- *Liczba działek i powierzchnia terenów oferowanych oraz uzbrojonych dla budownictwa mieszkaniowego i biznesowego;*
- *Liczba przedsięwzięć inwestycyjnych w sferze rynkowej, publicznej i gospodarstwach domowych (mieszkaniowych) w roku;*
- *Liczba zainteresowanych gminą potencjalnych inwestorów, którym udzielono informacji w Urzędzie Miasta;*
- *Liczba i rodzaje przedsięwzięć promocyjnych podejmowanych w ciągu roku przez Urząd Miasta;*
- *Liczba inwestorów kompleksowo obsłużonych w roku przez Urząd Miasta;*
- *Liczba i rodzaje usprawnień organizacyjnych w Urzędzie Miasta podejmowanych na rzecz sprawnej obsługi inwestorów.*

Monitoring strategii gminnej i sytuacji społeczno gospodarczej miasta i gminy Krasnobród jest na początku drogi. Doświadczenia w tym zakresie muszą być wypracowywane w najbliższej przyszłości. W tym zakresie przed władzami samorządowymi stoją dwie zasadnicze grupy zadań, to jest:

- doskonalenie zbioru dobranych wskaźników do poszczególnych celów operacyjnych;
- organizacja zdobywania i przetwarzania danych mierzących stopień osiągnięcia celów.

Ponadto system monitorowania sytuacji społeczno-gospodarczej gminy a także strategii gminnej oraz programowanych przedsięwzięć inwestycyjnych i organizacyjnych będzie wymagał pewnych ewolucyjnych zmian dostosowujących zakres informacji do zmieniającej się hierarchii zagadnień określanych kolejno przez Unię Europejską, Rząd RP a także politykę regionalną samorządu województwa lubelskiego.

9. PROGRAMY OPERACYJNE I ZADANIA

9.1. Wprowadzenie do operacyjnych elementów strategii

W przyjętym horyzoncie strategii miasta i gminy Krasnobród do 2020 roku wyodrębnia się trzy zasadnicze etapy jej realizacji poprzez zadania zawarte w programach szczegółowych. Na pierwsze trzy lata wdrażania przyjmuje się zadania komunalne wymagające nakładów inwestycyjnych. Zadania te w ogólnym ujęciu mają istotnie poprawić standardy infrastrukturalne miasta i gminy wszystkim użytkownikom, w tym mieszkańcom i inwestorom budownictwa mieszkaniowego, firmom inwestującym w różnych sektorach rynku w tym w sektorze obsługi turystyki.

Drugi okres programowania gminnego wyznaczono na lata 2011 – 2015, w którym mogą być podejmowane w szerszym zakresie inwestycje w sferze przedsiębiorczości prywatnej, w tym inwestycje związane z tworzeniem nowych i coraz bardziej oryginalnych produktów turystycznych. Gmina przewiduje na ten okres przygotowanie planistyczne i techniczne nowych terenów dla różnych segmentów rynku inwestycyjnego. Będzie to okres realnego działania marketingowego, w tym tworzenia wizji korzyści dla inwestorów, zwłaszcza małych i średnich firm mających szanse na względnie krótkie i sprawnie wykorzystywane cykle inwestycyjne.

Trzeci okres programowania gminnego w ramach realizacji strategii lokalnej może być wykorzystany na kolejne przedsięwzięcia uzupełniające potrzeby komunalne, w tym zabezpieczenie środowiska przyrodniczego przed degradacją. W tym czasie można będzie podejmować zadania bardziej kapitałochłonne i umacniające dywersyfikację i atrakcyjność produktów turystycznych.

9.2. Wieloletni Plan Inwestycyjny

Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI) został opracowany przez Urząd Miejski na pierwszy podokres programowania, to jest w zasadzie do 2010 roku z uwzględnieniem możliwości kontynuacji niektórych inwestycji w następnym podokresie do 2015 roku. Zawiera zadania komunalne gminy bez uwzględnienia inwestycji prywatnych, budownictwa mieszkaniowego i związanego z rozwojem gospodarstw domowych. Nie uwzględnia się w nim także inwestycji sfery przedsiębiorczości.

Całokształt zadań gminnych pierwszego podokresu został podzielony na cztery grupy tematyczne, w tym jako:

I. zadania z zakresu infrastruktury ochrony środowiska i czystej energii odpowiadające osi priorytetowej 6 w RPO „ Środowisko i czysta energia";
II. zadania z zakresu turystyki i rekreacji odpowiadające osi priorytetowej 7 w RPO „ Kultura, turystyka, współpraca międzyregionalna ;
III. zadania z zakresu infrastruktury komunikacyjnej przyporządkowane osi priorytetowej 5 „Transport" ;
IV. zadania z zakresu infrastruktury społecznej i sportowej przyporządkowane osi priorytetowej 8 „Infrastruktura społeczna".

Zadania te realizują wiele celów strategii lokalnej miasta i gminy Krasnobród. Są dla nich rezultatami bezpośrednimi a co ważniejsze, tworzą rozległe efekty pośrednie, w tym warunki sprzyjające realizacji innych zadań odpowiadających przyjętej konfiguracji celów operacyjnych.

Zadania grupy II WPI odnoszą się głównie do celów operacyjnych priorytetu 2: „Wzrost atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej oraz umacnianie walorów środowiska przyrodniczego". Do tego priorytetu odnoszą się także zadania grupy II, chociaż zostały przyporządkowane w WPI, chociaż mają duże znaczenie dla budowania systemu marketingu gminnego, głównie turystycznego i miejskiego (priorytet 6). Z kolei zadania dotyczące rozbudowy systemu komunikacyjnego warunkują osiąganie celów operacyjnych wszystkich priorytetów strategii lokalnej a przede wszystkim:

- rozwoju przedsiębiorczości i obsługi turystyki (priorytet 1);
- atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej (priorytet 2);
- stymulowanie poprawy stanu infrastruktury technicznej (priorytet 4);
- wspomagania wielofunkcyjności rozwoju terenów wiejskich (priorytet 5).

Uniwersalne znaczenie dla celów operacyjnych będzie miał także program budowy dróg. Ten program tworzy rezultaty bezpośrednie w ramach celów priorytetu 4 a w ramach innych priorytetów rozległe i często niewymierne efekty pośrednie.

Zadania grupy IV WPI będą realizowane głównie na terenach wiejskich. Realizują cele operacyjne priorytetu 3 strategii, dotyczącego kształtowania nowoczesnej i zintegrowanej społeczności lokalnej a także priorytetu 5 obejmującego rozwój wielofunkcyjności terenów wiejskich. Poniższe zestawienia tabelaryczne zawierają szczegółowy wykaz zadań w poszczególnych osiach priorytetowych RPO.

I ZADANIA Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ (Transport)

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Źródło finansowania	Planowana wartość		Planowana wartość			Realizacja 2008-2015	
			Całkowita wartość (tys. zł)	Udział gminy (tys. zł)	Roboty budowlane (tys.zł)	Dokumentacja (tys. zł)	Inne (promocja)	Środki budżetu gminy	Środki UE
1	2	3	5	6	7	8	9	10	11
OGÓŁEM			**4 482 000,00**						
I.1	Podniesienie atrakcyjności otoczenia turystyki na terenie Krasnobrodu poprzez rozbudowę i modernizację infractruktury technicznej- przebudowa drogi gminnej nr 110871L w Krasnobrodzie w km 0+319.00÷km 1+041.00 wraz z budową oświetlenia ulicznego oraz rozbudowa systemu	RPO	2 913 716,66		2 446 659,16	437 057,50	30 000,00	437 057,50	2 476 659,16

	kanalizacji sanitarnej (ul. Wczasowa). Budowa drogi gminnej nr 110 868L, dr pow. 3261 L Krasnobród-Długi Kąt- dr pow. 2949L Krasnobród-Łasochy, km 07000.00-0+618.80 (ul. Sosnowa)								
I.2	Budowa dróg gminnych w Krasnobrodzie: Wiśniowa, Kalinowa. Budowa ulic: Leśna, Gietki.	RPO	1 000 000,00	150 000,00	930 000,00	50 000,00	20 000,00	150 000,00	850 000,00
I.3	Budowa drogi gminnej w Potoku Senderkach.	RPO	560 000,00	84 000,00	512 000,00	28 000,00	20 000,00	84 000,00	476 000,00
I.4	Budowa drogi gminnej w Starej Hucie		650 000,00	97 500,00	597500,00	32 500,00	20 000,00	97 500,00	552 500,00

I.5	Budowa dróg gminnych: Grabnik do Hutkowa		1 019 000,00	152 850,00	948 050,00	50 950,00	20 000,00	152 850,00	866 150,00
I.6	Budowa dróg w strefie gospodarczej w Hutkowie/zlecenie dokumentacji/	RPO	100 000,00	15 000,00	85 000,00	5 000,00	10 000,00	15 000,00	85 000,00
I.7	Inwestycje energetyczne		153 000,00	153 000,00	125 350,00	7 650,00	20 000,00	153 000,00	0,00

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO ZADAŃ I HARMONOGRAM FINASOWY

Lp	Realizacja zadań w latach						
	2008		2009		2010		2011
	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE	
	11	12	13	14	15	16	
	162 500,00	**620 500,00**	**374 750,00**	**1 840 250,00**	**403 307,50**	**1 894 409,16**	**1 100 000,00**
I.1	15 000,00	85 000,00	225 000,00	1 275 000,00	197 057,50	1 116 659,16	
I.2	10 500,00	59 500,00	69 750,00	395 250,00	69 750,00	395 250,00	
I.3	84 000,00	476 000,00					
I.4			30 000,00	170 000,00	67 500,00	382 500,00	
I.5					19 000,00		1 000 000,00
I.6							100 000,00
I.7	53 000,00	0,00	50 000,00	0,00	50 000,00	0,00	

ZAŁĄCZNIK NR 2 DO ZADAŃ I HARMONOGRAM RZECZOWY

ZADANIE	2008				2009				2010				2011
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
I.1													
I.2													
I.3													
I.4													
I.5													
I.6													
I.7													

Dokumentacja

Podpisanie umowy

Początek realizacji

II. ZADANIA Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA I CZYSTEJ ENERGII

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Źródło finansowania	Całkowita wartość (tys.zł)	Planowana wartość			Realizacja 2008-2015	
				Roboty budowlane (tys. zł)	Dokumentacja (tys. zł)	Inne (tys. zł)	Środki budżetu gminy	Środki UE
1	2	3	4	5	6	7	8	9
OGÓŁEM			**6 546 270,10**	**6 291 270,10**	**185 000,00**	**70 000,00**	**1 031 940,52**	**5 514 329,58**
II. 1	Rozbudowa systemu gospodarki wodno-ściekowej dla ul. Zamojskiej, Tomaszowskiej-I etap oraz ul. Modrzewiowej. Budowa kanalizacji ściekowej i burzowej Podklasztoru. Budowa ujęcia wody w Hutkowie	RPO	5 536 270,10	5 376 270,10	130 000,00	30 000,00	830 440,52	4 705 829,58
II. 2	Zagospodarowanie użytku ekologicznego Belfont na potrzeby turystyki	RPO	510 000,00	460 000,00	30 000,00	20 000,00	76 500,00	433 500,00
II.3	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Hutkach/zlecenie dokumentacji.	RPO						

II.4	Modernizacja wodociągu i ujęcia wody w Majdanie Wielkim	PROW 2011-2015	250 000,00	227 500,00	12 500,00	10 000,00	62 500,00	187 500,00
II.5	Modernizacja wodociągu i ujęcia wody w Hucisku i Starej Hucie i ujęcie wody w Starej Hucie	PROW 2011-2015	250 000,00	227 500,00	12 500,00	10 000,00	62 500,00	187 500,00

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO ZADAŃ II HARMONOGRAM FINASOWY

Lp	Realizacja zadań w latach							
	2008		**2009**		**2010**		**2011**	
	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE
	10	11	12	13	14	15	16	17
	60 900,00	**345 100,00**	**375 000,00**	**2 125 000,00**	**394 540,51**	**2 235 729,58**	**201 500,00**	**808 500,00**
II.1	60 900,00	345 100,00	375 000,00	2 125 000,00	394 540,51	2 235 729,58		
II.2							76 500,00	433 500,00
II.3								
II.4							62 500,00	187 500,00
II.5							62 500,00	187 500,00

ZAŁĄCZNIK NR 2 DO ZADAŃ II HARMONOGRAM RZECZOWY

ZADANIE	2008				2009				2010				2011
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
II. 1													
II. 2													
II. 3													
II. 4													
II. 5													

Dokumentacja

Podpisanie umowy

Początek realizacji

III ZADANIA Z ZAKRESU TURYSTYKI i REKREACJI (Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne)

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Źródła finansowania	Całkowita wartość (tys.zł)	Planowana wartość			Realizacja 2008 - 2010	
				Roboty budowlane (tys. zł)	Dokumentacja (tys. zł)	Inne (tys. zł)	Środki budżetu gminy	Środki UE
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	OGÓŁEM		**5 760 000,00**				**864 000,00**	**4 896 000,00**
III. 1	Podniesienie walorów turystycznych Krasnobrodu poprzez: 1. Rozbudowę zalewu wypoczynkowego 2. Budowę parkingu przy zalewie 3. Budowę Punktu Informacji Turystycznej wraz z parkingiem 4. Kompleksowe oznakowanie Krasnobrodu oraz szlaków i atrakcji turystycznych	RPO	3 350 000,00	3 152 500,00	167 500,00	30 000,00	502 500,00	2 847 500,00
III.2	Podniesienie atrakcyjności Krasnobrodu poprzez rewitalizację terenów: 1.rozbudowa/dokończenie Placu Siekluckiego, 2. place zabaw dla dzieci i tereny rekreacyjne, 3. Przebudowa ul. Handlowej 4. Zagospodarowanie skarpy przy Kamieniołomie oraz budowa schodów wraz	RPO	2 110 000,00	1 984 500,00	105 500,00	20 000,00	316 500,00	1 793 500,00

196

	z poręczami do punktu widokowego.							
III.3	Promocja kulturalna i turystyczna: 1. Organizacja imprez kulturalnych 2. wykonanie materiałów promocyjnych w tym foldery, film, multimedia 3. zakup sceny, banerów reklamowych	RPO	300 000,00	275 000,00	15 000,00	10 000,00	45 000,00	255 000,00

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO ZADAŃ III HARMONOGRAM FINASOWY

Lp	Realizacja zadań w latach					
	2008		2009		2010	
	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE
	10	11	12	13	14	15
III. 1	22 500,00	127 500,00	240 000,00	1 360 000,00	240 000,00	1 360 000,00
III. 2	37 500,00	212 500,00	150 000,00	850 000,00	129 000,00	731 000,00
III. 3	7 500,00	42 500,00	15 000,00	85 000,00	22 500,00	127 500,00

ZAŁĄCZNIK NR 2 DO ZADAŃ III **HARMONOGRAM RZECZOWY**

ZADANIE	2008				2009				2010			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
III.1												
III.2												
III.3												

Dokumentacja

Podpisanie umowy

Początek realizacji

IV ZADANIA Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I SPORTOWEJ (Infrastruktura Społeczna)

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Jednostka org.	Całkowita wartość (tys.zł)	Planowana wartość			Realizacja 2008-2010	
				Roboty budowlane (tys. zł)	Dokumentacja (tys. zł)	Inne (tys. zł)	Środki budżetu gminy	Środki UE
1	2	3	4	5	6	7	8	9
OGÓŁEM			**2 200 000,00**	**1 975 000,00**	**125 000,00**	**100 000,00**	**480 000,00**	**1 720 000,00**
IV.1	Rozbudowa szkoły w Kaczórkach/zlecenie dokumentacji	RPO	700 000,00	645 000,00	35 000,00	20 000,00	105 000,00	595 000,00
IV.2	Odnowa centrum wsi w Majdanie Wielkim	PROW	250 000,00	210 000,00	20 000,00	20 000,00	62 500,00	187 500,00
IV.3	Odnowa centrum wsi w Starej Hucie	PROW	200 000,00	180 000,00	10 000,00	10 000,00	50 000,00	150 000,00
IV.4	Odnowa centrum wsi w Dominikanówce	PROW	200 000,00	180 000,00	10 000,00	10 000,00	50 000,00	150 000,00
IV.5	Odnowa centrum wsi w Wólce Husińskiej	PROW	250 000,00	210 000,00	20 000,00	20 000,00	62 500,00	187 500,00
IV.6	Odnowa centrum wsi w Zielonym	PROW	600 000,00	550 000,00	30 000,00	20 000,00	150 000,00	450 000,00

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO ZADAŃ IV HARMONOGRAM FINASOWY

Lp	Realizacja zadań w latach					
	2008		2009		2010	
	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE	Środki budżetu gminy	Środki UE
	10	11	12	13	14	15
	117 500,00	**362 500,00**	**185 000,00**	**675 000,00**	**177 500,00**	**682 500,00**
IV.1	3 750,00	21 250,00	45 000,00	255 000,00	56 250,000	318 750,00
IV.2	50 000,00	150 000,00	12 500,00	37 500,00		
IV.3	3 750,00	11 250,00	46 250,00	138 750,00		
IV.4	3 750,00	11 250,00			46 250,00	138 750,00
IV.5	50 000,00	150 000,00	12 500,00	37 500,00		
IV.6	6 250,00	18 750,00	68 750,00	206 250,00	75 000,00	225 000,00

ZAŁĄCZNIK NR 2 DO ZADAŃ IV **HARMONOGRAM RZECZOWY**

ZADANIE	2008				2009				2010			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
IV.1												
IV.2												
IV.3												
IV.4												
IV.5												
IV.6												

Dokumentacja

Podpisanie umowy

Początek realizacji

9.3. Propozycje zadań na kolejne okresy programowania

W kolejnych okresach programowania działania władz samorządowych miasta i gminy powinny skupiać się na kilku grupach działań. Pierwszą grupą będzie kontynuacja rozwoju komunalnej infrastruktury technicznej i społecznej poprawiającej standardy funkcjonowania gospodarki i życia mieszkańców oraz turystów. Ponadto w horyzoncie do 2015 roku gmina powinna podjąć przedsięwzięcia planistyczno-projektowe na rzecz przygotowania miejsca dla nowych przedsięwzięć poprawiających wizerunek funkcjonalny, jak też estetyczny.

Do postulowanych zadań planistycznych zalicza się:

- *zmianę dokumentów planistycznych (studium i planu miejscowego) pod kątem dostosowania zagospodarowania przestrzennego do priorytetu rozwoju funkcji turystycznej i weryfikacji dotychczasowych stref ochrony uzdrowiskowej;*
- *określenie w dokumentach planistycznych strefy penetracji turystycznej;*
- ustalenie w planach miejscowych ścisłych zapisów, co do kształtowania zabudowy w przestrzeniach publicznych;
- *opracowanie koncepcji rewitalizacji rynku;*
- *opracowanie koncepcji zagospodarowania i realizację parku miejskiego;*

W tym okresie także poprawa atrakcyjności urbanistycznej i turystycznej miasta a także pozostałej części gminy poprzez:

- *zwiększenie liczby kąpielisk w oparciu o stawy sąsiadujące z Zalewem;*
- *opracowanie i realizację systemu ciągów pieszych i rowerowych na terenie miasta Krasnobród;*
- *urządzenie miejsca organizacji imprez masowych (być może w okolicach Zalewu);*
- *urządzanie i budowa urządzeń rekreacyjno-sportowych i placów zabaw dla dzieci;*
- *utworzenie Krasnobrodzkiego Parku Kulturowego;*
- *tworzenie sprzyjających warunków dla rozbudowy turystycznej bazy gastronomicznej i usługowej w mieście Krasnobród;*
- *turystyczne udostępnienie zespołu dworsko-parkowego (w całości lub w części) na Podzamku;*

- *urządzenie reprezentacyjnych placów przed Urzędem Miasta i sanktuarium MB Krasnobrodzkiej;*
- *budowę domu pielgrzyma;*
- *dalszy rozwój i usprawnianie centrum informacji turystycznej i obsługi informacyjnej i logistycznej pielgrzymów;*
- *waloryzację przyrodniczo-turystyczna gminy*;
- *zamknięcie wysypiska odpadów Grabnik i budowę nowego.*

W trzecim okresie programowania, w miarę sprzyjających warunków finansowych i zainteresowania mieszkańców, przedsiębiorców oraz turystów mogą być realizowane lub inicjowane zadania w następujących grupach:

1) turystyczno – rekreacyjno - uzdrowiskowej:

- *rozwój uzdrowiska Krasnobród (chociaż ten rozwój może mieć mniejszą skalę niż wcześniej przewidywano);*
- urządzenie strefy turystycznej Pszczeliniec i innych stref z pensjonatami hotelami i urządzeniami rekreacyjno-sportowymi;
- *rozbudowę zalewu rekreacyjnego;*
- *urządzenie centrum sportów wodnych;*
- *budowę aquaparku;*
- *promocję agroturystyki w wiejskiej części gminy;*
- *centrum obsługi ruchu turystyczno-rekreacyjnego;*

2) obsługi biznesu:

- *organizację klubu lub lokalnego centrum wspierania biznesu;*
- *inkubatora przedsiębiorczości;*

3) gospodarki komunalnej:

- *rozbudowa i modernizacja dróg;*
- *uzupełnienie sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i energetycznej;*
- *budowę systemu parkingowego;*
- *tworzenie programu wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii;*

4) marketingu miejskiego i turystycznego:

- *doskonalenie lokalnego systemu marketingu miasta i gminy*
- *osiąganie produktów markowych w turystyce;*
- *systematyczne doskonalenie zarządzania sektorem publicznym w gminie;*
- *rozwój współpracy zagranicznej;*

5) inne zadania strategiczne:

- *upowszechnianie proekologicznej produkcji rolnej;*
- *przyjazne i bezpieczne miasto*
- zagospodarowanie terenu przed zalewem – Wygon z dostosowaniem do możliwości organizowania imprez masowych.

Podział zadań na etapy nie jest ścisły, jest elastyczny. Lista zadań w fazach do 2015 i do 2020 roku ma charakter orientacyjny. Zgodnie z zasadą ciągłości planowania i programowania rozwoju powinna być aktualizowana i dostosowywana do atrybutów atrakcyjności turystyczno-urbanistycznej miasta oraz wiejskiej części gminy.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII

Finansowanie wspomagające rozwój gminy może być oparte na różnych źródłach. Wśród nich można wymienić dwie zasadnicze grupy, w tym źródła publiczne i prywatne. Obydwie sfery mogą korzystać z pomocy Unii Europejskiej w tym z funduszy strukturalnych tej Organizacji oraz specjalnie wydzielonych instrumentów finansowych.

Głównym źródłem finansowania zadań komunalnych Miasta i Gminy Krasnobród będą środki z budżetu gminnego uzupełniane sprzedażą obligacji gminnych i kredytami długoterminowymi.

Poza źródłami własnymi będą to środki pochodzące z budżetu państwa w formie dotacji państwowych do konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Najpoważniejszym źródłem finansowania będą fundusze strukturalne Unii Europejskiej kierowane do regionów, w tym do województwa lubelskiego poprzez ***Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013***. Jest to najpoważniejsze źródło

zewnętrzne dopływu środków finansowych na finansowanie zadań gminnych. W ramach RPO przewidziano 9 osi priorytetowych dla gmin i dla drobnej i średniej przedsiębiorczości.

Uzupełniające aczkolwiek niewielkie znaczenie dla miasta i gminy Krasnobród mogą w obecnym okresie programowania mieć rządowe programy operacyjne, w tym takie jak:

- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej,
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Rządowe i regionalne programy operacyjne są w dużym stopniu oparte na tych samych funduszach strukturalnych Unii Europejskiej.

Ogólnie rozwój lokalny miasta i gminy Krasnobród będzie korzystał w największym stopniu z takich funduszy strukturalnych UE jak:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w zasadniczej mierze finansujący także zadania inwestycyjne na poziomie gmin;
- Europejski Fundusz Społeczny finansujący sferę aktywizacji rynku pracy, w tym pomoc po stronie tworzenia miejsc pracy jak też przygotowanie zainteresowanych pracą do zawodu;
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich finansujący przedsięwzięcia związane z modernizacją i restrukturyzacją rolnictwa a także wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich.

Z formalnego punktu widzenia miasto i gmina Krasnobród może w pełni korzystać, głównie poprzez RPO z tych trzech funduszy. Inne będą tu miały marginalne znaczenie.

11. ZARZĄDZANIE MARKETINGOWE

11.1. Podstawy marketingowego zarządzania miastem i gminą

Zgodnie z orientacją Strategii Lizbońskiej oraz innych dokumentów obecnej polityki Unii Europejskiej i Rządu RP a także Samorządu województwa lubelskiego naczelnym przesłaniem jest uruchomienie mechanizmów konkurencji w rozległej konfiguracji życia

społecznego i gospodarczego. Przesłanie to obowiązuje na całym terytorium UE, w każdym aspekcie gospodarki i skali terytorialnej mającej swoją podmiotowość administracyjną. Doskonalenie mechanizmów konkurencyjności jest także misją administracji samorządowej w mieście i gminie Krasnobród. Z tego względu potrzebne jest stopniowe przechodzenie z zarządzania czysto administracyjnego gminą na zarządzanie menedżerskie, szybko reagujące na zmienność całokształtu egzogenicznych i endogenicznych uwarunkowań rozwoju.

Warunkiem osiągania coraz wyższej konkurencyjności gminy jest jej atrakcyjność dla faktycznych i potencjalnych użytkowników, w tym dla:

- mieszkańców i ich gospodarstw domowych;
- jednostek gospodarki rynkowej (firm);
- instytucji zależnych i niezależnych od samorządu gminnego;
- różnorodnych organizacji społecznych.

Zgodnie z zasadami (celami uniwersalnymi) zapisanymi w dotychczasowych dokumentach Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju konkurencyjność polskiej przestrzeni, w tym także gminnej wyraża się poprzez jej:

1. ***otwarcie*** komunikacyjne i otwarcie (przygotowanie) na rozwój;
2. ***efektywność ekonomiczną*** bazy ekonomicznej i efektywność gospodarki publicznej;
3. ***innowacyjność*** technologiczno-organizacyjną podmiotów gospodarczych i innowacyjność cywilizacyjną w różnych sferach życia;
4. ***czystość*** ekologiczną środowiska i ład w zagospodarowaniu przestrzennym;
5. ***zróżnicowanie strukturalne*** gospodarki gminy, w tym dywersyfikację dziedzin gospodarki w obrębie gminy oraz jej dyferencjację opartą na rozwoju dziedzin stanowiących specjalność gminną, którą tu mogą być niektóre segmenty turystyki i produkcja żywności ekologicznej;
6. ***demokratyzację życia gminy*** wyrażającą się także w dwóch aspektach, w tym wybrania władz gminnych z woli i z wyraźnym poparciem mieszkańców oraz poprzez kształtowanie odpowiedzialnego za sprawy gminy i inicjatywnego społeczeństwa obywatelskiego;

7. ***konkurencyjność podmiotów gospodarczych***: firm i organizacji społecznych oraz instytucji (w tym Urzędu Miejskiego) funkcjonujących na terenie gminy a także ***poziomu kultury gospodarczej*** wszystkich użytkowników przestrzeni gminnej.

Warunkiem konkurencyjności miasta i gminy Krasnobród będzie w przyszłości wysoki poziom osiągania wymienionych tu uniwersalnych celów „unionizacji" polskiej przestrzeni. Konkurencyjność jest w istocie funkcją atrakcyjności gminy a tę można wspomagać poprzez system marketingu gminnego.

11.2. Istota marketingu gminnego

Działania samorządu gminnego na rzecz stałego podnoszenia i utrzymywania zainteresowania gminą przez wszelkie podmioty niezależne jest w istocie marketingiem terytorialnym. Dla zapewnienia wysokiej skuteczności działania powinien on być koordynowany z marketingiem regionalnym, prowadzonym przez samorząd wojewódzki i ewentualnie z marketingiem powiatowym, o ile właściwe gminie starostwo podejmuje taką inicjatywę.

Działania marketingu terytorialnego, w tym lokalnego, obejmują nieco szerszy zakres zadań, niż tylko powszechnie znaną działalność promocyjną. Obejmują wszelkie działania wzbudzające zainteresowanie podmiotów niezależnych gminą (miastem). Podmioty zainteresowane użytkowaniem zasobów gminy mogą osiągać a jednocześnie tworzyć różnorodne korzyści zewnętrzne (na rzecz lokalnego otoczenia) czyli dla gminy. Idea i praktyka marketingu gminnego w Polsce jest dopiero na początku drogi. Trzeba będzie wielu wysiłków na rzecz jej spopularyzowania i wdrażania w życie. Władze miasta i gminy Krasnobród poprzez strategię marketingową podejmują to wyzwanie.

11.3. Dwie sfery marketingu gminnego

Marketing terytorialny, w tym gminny, jest sztuką zainteresowania wszelkich faktycznych oraz potencjalnych użytkowników (w tym inwestorów) wykorzystaniem terenu i jego przyrodniczych, społecznych a także gospodarczych zasobów w określonej gminie. Działania na rzecz wzbudzania zainteresowania są prowadzone dwukierunkowo. Pierwszym kierunkiem jest wzbudzanie zainteresowania konkretnym zasobem gminy jako potencjalną korzyścią dla przyszłego użytkownika. Jest podstawa do kreowania marki produktu gminnego

(miejskiego). W mieście i gminie Krasnobród jest to głównie cała gama dóbr i produktów turystycznych.

Drugim kierunkiem gminnej działalności marketingowej jest sztuka wzbudzania zainteresowania gminą, w tym jej lokalnym i zewnętrznym korzystnym wizerunkiem. W przypadku Krasnobrodu wizerunkiem tym może być jakość ekologiczna i krajobrazowa środowiska przyrodniczego, zasoby dziedzictwa kulturowego, szeroki wachlarz produktów turystycznych, walory uzdrowiskowe, prężność działania samorządu miejsko-gminnego, inicjatywność mieszkańców, szczególnie w zakresie obsługi turystyki, położenie w znaczącym turystycznie paśmie Roztocza Środkowego i w sąsiedztwie innych gmin turystycznych (Zwierzyniec, Susiec).

11.4. Motywy działalności marketingowej

W jednostkach terytorialnych, w tym w miastach i gminach skomplikowany układ motywów można w daleko idącym uproszczeniu sprowadzić do kilku najważniejszych grup.

Po pierwsze są to ***motywy ekonomiczne***, oparte na umacnianiu mechanizmów rozwoju gospodarczego, w tym wzrostu ekonomicznego. Są to więc motywy wynikające głównie z rozwoju bazy ekonomicznej gminy. W mieście i gminie Krasnobród jej trzonem jest przedsiębiorczość a więc ta część działalności gospodarczej, która tworzy zysk i bezpośrednio pomnaża kapitał. Jest to głównie drobna i średnia przedsiębiorczość turystyczna, nieliczna przedsiębiorczość przemysłowa (Europarquet w Hutkach) a także usługowo-handlowa. Jest to trzon bazy ekonomicznej dający dochody mieszkańcom poprzez miejsca pracy a także podatki i opłaty lokalne budżetowi gminnemu. Ta działalność tworzy także popyt na usługi komunalne i gospodarcze.

Uzupełniającym składnikiem bazy ekonomicznej na terenie gminy jest tradycyjne rolnictwo oraz instytucje samorządowe i państwowe (np. Policja). Tego rodzaju podmioty także tworzą miejsca pracy i źródła dochodów ludności.

Po drugie są to różnorodne ***motywy społeczne,*** w tym składające się na dobrobyt materialny i pozamaterialny. Jest to dostęp do miejsc pracy, do kontaktów społecznych, do osiągnięć cywilizacyjnych, w tym do wszelkiego rodzaju usług materialnych

i niematerialnych, do wiedzy i informacji. Ogólnie w tej grupie motywów chodzi głównie o podnoszenie poziomu życia społecznego i emocjonalnego mieszkańców regionu.

Po trzecie są to ***motywy ekologiczne***, oparte na zachowaniu walorów i zasobów przyrody. Wartością jest zachowanie w jak najlepszym stanie powietrza, wód i powierzchni ziemi, różnorodności biologicznej i innych walorów umacniających kondycję ekologiczną środowiska przyrodniczego miasta i gminy. Rozwój społeczno-gospodarczy powinien pozostawać w równowadze z kondycją ekologiczną środowiska przyrodniczego. Powinien być ekologicznie zrównoważony zwłaszcza, że ma miejsce na obszarach szczególnie przyrodniczo cennych. Miasto i gmina Krasnobród nie może być obszarem przyrodniczo problemowym, potrzebującym znacznych nakładów na różne działania odtwarzające walory i zasoby. Jest to także warunek atrakcyjności inwestycyjnej tej gminy.

Po czwarte ***motywem*** działań marketingu terytorialnego ***jest kształtowanie ładu przestrzennego,*** zarówno pod względem funkcjonalnym, jak i estetycznym. Jest to fizyczny wyraz atrakcyjności miasta jak też wiejskiej części gminy. Stąd też ważny jest tu ***segment marketingu urbanistycznego*** kreujący atrakcyjną strukturę funkcji turystyczno-rekreacyjnych i uzdrowiskowych jak też produkcyjno-usługowych i mieszkaniowych. Drugim składnikiem tego marketingu, zwłaszcza w mieście są formy architektoniczne zabudowy, głównie w rynku i jego okolicach, jak też w innych miejscach masowego ruchu miejscowej ludności i turystów. Marketing urbanistyczny jest skierowany do wszystkich możliwych adresatów, w tym także do mieszkańców i turystów.

11.5. Marketing urbanistyczny

Rolą marketingu urbanistycznego jest tworzenie jak najkorzystniejszego fizycznego wizerunku miasta i gminy, w tym wizerunku funkcji i efektów estetycznych. Istnieją niezaprzeczalne zależności między sposobem zagospodarowania przestrzeni a szansami na jego przyszły gminy rozwój i atrakcyjność dla różnych podmiotów gospodarczych, nie tylko rynkowych. Spośród zasad „unionizacji" polskiej przestrzeni szczególnie ważną dla tego segmentu marketingu jest zasada zróżnicowania funkcji gospodarczych, w tym turystycznych w obrębie miasta a także wiejskiej części gminy (dywersyfikacja) a także kreowanie produktów stanowiących jej osobliwości (dyferencjacja), którymi w Krasnobrodzie mogą być:

- turystyka pielgrzymkowa i jej obsługa;
- turystyka wędrówkowa i krajoznawcza;
- sporty wodne;
- sporty zimowe;
- turystyka uzdrowiskowa;
- turystyka konferencyjno-kongresowa;
- przemysł przetwórstwa drzewnego;
- rolnictwo ekologiczne oraz
- turystyka rozrywkowa.

Ruch turystyczny jak wiele innych działalności społecznych i gospodarczych podlega prawu koncentracji, w tym skupianiu przestrzennemu. Władze miasta i gminy Krasnobród licząc się z tym i chcąc osiągać ekonomiczne oraz pozaekonomiczne efekty synergetyczne, dążą do stworzenia warunków urządzenia miejsc spotkań i imprez masowych. Stąd też takie zadania przewidziane w części programowej, jak:

- opracowanie koncepcji rewitalizacji rynku;
- opracowanie koncepcji zagospodarowania i realizację parku miejskiego;
- opracowanie i realizację systemu ciągów pieszych i rowerowych na terenie miasta Krasnobród;
- urządzenie miejsca organizacji imprez masowych (być może w okolicach Zalewu);
- urządzanie i budowa urządzeń rekreacyjno-sportowych i placów zabaw dla dzieci;
- utworzenie Krasnobrodzkiego Parku Kulturowego;
- tworzenie sprzyjających warunków dla rozbudowy turystycznej bazy gastronomicznej i usługowej w mieście Krasnobród;
- turystyczne udostępnienie zespołu dworsko-parkowego (w całości lub w części) na Podzamku;
- urządzenie reprezentacyjnych placów przed Urzędem Miasta i sanktuarium MB Krasnobrodzkiej;
- budowę domu pielgrzyma

mogły współdziałać na zasadzie mechanizmów mnożnikowych i tworzyć dodatkowe efekty ekonomiczne oraz pozaekonomiczne. Do tego potrzebne jest systematyczne poszukiwanie narzędzi marketingowych. Można je ująć w czterech grupach marketingu mix.

11.6. Marketing miejski - mix

Są to cztery następujące grupy narzędzi zainteresowania gminą i jej zasobami, w tym:

- Wizja korzyści dla faktycznych inwestorów, turystów, mieszkańców i innych użytkowników terenu gminy;
- Warunki finansowe inwestowania i utrzymywania działalności gospodarczej. Są to także finansowe warunki życia (koszty utrzymania w danym miejscu dla mieszkańców oraz przyjezdnych;
- Różnorodne formy promocji gminy i jej zasobów, w tym poprzez Internet, wydawanie folderów, telewizję, prasę i inne środki masowego przekazu;
- Jakość obsługi zainteresowanych klientów, w tym potencjalnych inwestorów, na co składa się kompletność informacji o warunkach inwestowania, ułatwianie procedur formalno-prawnych a także zapewnienie dostępu do niezbędnej infrastruktury.

Dobór narzędzi jest zmienny w czasie. Wymaga systematycznej pracy nad całym systemem marketingowym. Wymaga też organizacji i przygotowania zawodowego służb, które powinny funkcjonować w ramach struktur organizacyjnych administracji samorządowej. Jest to tzw. Marketing wewnętrzny, czyli samoorganizacja samorządu na rzecz powiększania atrakcyjności gminy. Z kolei całokształt działań zewnętrznych można nazwać marketingiem zewnętrznym.

12. KONSULTACJE SPOŁECZNE

12. 1. Uwagi wstępne

W 2007 i w 2008 roku Urząd Miejski w Krasnobrodzie przeprowadził cztery grupy konsultacji społecznych na temat kierunków i przedsięwzięć rozwoju miasta i gminy Krasnobród. Były to:

- Spotkanie z mieszkańcami miasta Krasnobrodu i przeprowadzona ankieta na temat preferencji rozwojowych;
- Badania ankietowe wśród turystów;
- Spotkania z mieszkańcami czterech miejscowości na terenie wiejskiej części gminy a także
- Trzy otwarte dla mieszkańców posiedzenia Rady Miejskie z udziałem przedstawicieli wsi na temat nowej strategii gminnej.

Wyniki ankiet są zamieszczone poniżej. Na spotkaniach dotyczących aktualizowanej strategii pytano gównie o ruch budowlany ze szczególnym uwzględnieniem budownictwa letniskowego. Z wynikami diagnozy i wyznaczonymi kierunkami rozwoju a także z rozwiązaniami marketingowymi na terenie miasta zgadzano się. Innymi słowy poszukiwania nowych rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych były akceptowane.

I. Podczas spotkania konsultacyjnego z mieszkańcami Krasnobrodu w dniu 16.03.2008, zostały przeprowadzone badania ankietowe (wzór ankiety i wyniki są zamieszczone poniżej).

ANKIETA **DLA MIESZKAŃCÓW KRASNOBRODU** DOTYCZĄCA ATRAKCYJNOŚCI MIASTA ORAZ PLANOWANYCH ZADAŃ INWESTYCYJNYCH

Ankieta jest anonimowa, jej wyniki posłużą do określenia zadań priorytetowych w Krasnobrodzie.

1. Jak ocenia Pani/Pan infrastrukturę w Krasnobrodzie? (Prosimy zastosować następującą skalę: 5-bardzo dobry, 4-dobry, 3-dostateczny, 2-zły, 0-brak)

☐	Drogi	☐	Zalew
☐	Parkingi	☐	Place zabaw
☐	Kanalizacja, wodociągi	☐	Boiska
☐	Sanitariaty	☐	Baza szpitalna

- ☐ Oświetlenie ulic
- ☐ Trasy rowerowe
- ☐ Chodniki
- ☐ Baza noclegowa
- ☐ Gastronomia
- ☐ Sieć handlowa
- ☐ Wyciągi narciarskie

Inne .....

2. Proszę wskazać miejsca, obiekty najmniej atrakcyjne (np. najbardziej zaniedbane, niebezpieczne, miejsca, które mogłyby być zaadaptowane do określonych celów- turystycznych, rekreacyjnych, handlowych)

.....
.....
.....
.....

3. Które zadania inwestycyjne Pani/Pana zdaniem powinny być wykonywane w pierwszej kolejności (proszę zaznaczyć: 1-pierwsze, 2-drugie, 3,4,5-następne):

- ☐ Modernizacja dróg
- ☐ Budowa obwodnicy
- ☐ Modernizacja zalewu
- ☐ Tworzenie terenów inwestycyjnych
- ☐ Promocja i organizacja imprez kulturalno-sportowych
- ☐ Tworzenie miejsc rekreacji i wypoczynku
- ☐ Kanalizacja
- ☐ Modernizacja Sanatorium

Inne.....

4. Proszę wskazać miejsca, obiekty najbardziej atrakcyjne:

.....
.....
.....
.....

1. Jak ocenia Pani/Pan usługi w Krasnobrodzie? (Prosimy zastosować następującą skalę: 5-bardzo dobrze, 4-dobrze, 3-dostatecznie, 2-źle, 0-brak)

- ☐ Transport lokalny
- ☐ Czystość, estetyka
- ☐ Bezpieczeństwo
- ☐ Imprezy kulturalne
- ☐ Imprezy sportowo-rekreacyjne
- ☐ Publiczna służba zdrowia
- ☐ Noclegowe
- ☐ Gastronomiczne
- ☐ Telefoniczne i pocztowe
- ☐ Handlowe

☐ Bankowe

☐ Rozrywka (nocna i dzienna)

METRYCZKA

Płeć

☐ Kobieta

☐ Mężczyzna

Wiek

☐ Do 19 lat

☐ 19-30

☐ 31-50

☐ Powyżej 51

Wykształcenie.....

Jak ocenia Pani/Pan sytuację finansową swojej rodziny?

☐ Bardzo dobra

☐ Dobra

☐ Przeciętna

☐ Zła

☐ Zdecydowanie zła

Wyniki ankiety:

1.Ocena infrastruktury (5-bardzo dobry, 4-dobry, 3-dostateczny, 2- zły, 0-brak);

Drogi- 2

Parkingi- 3

Kanalizacja, wodociągi- 3

Sanitariaty-0

Zalew-2

Place zabaw-0

Boiska- 2

Baza szpitalna- 0

Oświetlenie ulic- 4

Trasy rowerowe- 3

Chodniki- 3

Baza noclegowa- 4

Gastronomia- 3

Sieć handlowa- 4

Wyciągi narciarskie- 3

2.Miejsca najmniej atrakcyjne: os. Podklasztor, Rynek i otoczenie, zaniedbany plac wokół Urzędu Miejskiego, bieg rzeki Wieprz.

3.Zadania inwestycyjne (1-pierwsze, 2-drugie, 3, 4, 5- następne):

Modernizacja dróg – 1

Budowa obwodnicy – 3

Modernizacja zalewu – 2

Tworzenie terenów inwestycyjnych – 3

Promocja i organizacja imprez kulturalno-sportowych – 4

Tworzenie miejsc rekreacji i wypoczynku – 3

Kanalizacja – 2

Modernizacja Sanatorium – 4

4.Miejsca najbardziej atrakcyjne: zalew, Dolina Rocha, sanktuarium maryjne, Kaplica na Wodzie

5.Usługi (5-bardzo dobrze, 4dobrze, 3-dostatecznie, 2-zle, 0-brak);

Transport lokalny – 3

Czystość estetyka – 3

Bezpieczeństwo – 2

Imprezy kulturalne – 3

Imprezy sportowo-rekreacyjne – 3

Publiczna służba zdrowia – 3

Noclegowe – 4

Gastronomiczne – 3

Telefoniczne i pocztowe – 4

Handlowe – 4

Bankowe – 4

Rozrywka(nocna i dzienna) – 2

II. Badania ankietowe wśród turystów.

Badania były przyprowadzone na przełomie sierpnia i września 2007 roku. Ich wyniki są zamieszczone poniżej.

ANKIETA DLA TURYSTÓW ODWIEDZAJĄCYCH MIASTO KRASNOBRÓD

I. Miejsca lub obiekty , które są największą atrakcją Miasta.

1.Sanktuarium NMP 46 osób

2.Kapliczka na Wodzie 39 osób

3.Kaplica Św. Rocha 46

4.Wieża Widokowa 24

5.Zalew 85

6.Kalwaria 1

7.Rezerwat przyrody 13

8.Ścieżki rowerowe 5

9.Wyciąg narciarski 3

10.Muzeum Wsi Krasnobrodzkiej 10

11.Lasy i okolice 8

12.Ptaszarnia 7

II. Miejsca lub obiekty, które sa najmniej atrakcyjne(zaniedbane, niebezpieczne itp.).

1.Rynek 14

2.Podzamek 1

3.Kalwaria 1

4.poprawić dojazd i uatrakcyjnić Kaplicę Św. Rocha 3

5.zalew w Hutkach 1

7.ul. Partyzantów niebezpieczna dla pieszych, brak chodników 5

8.trasy rowerowe 1

9.wieża widokowa 5

10.Podcienia 2

11.Cmentarz Żydowski 2

III. Co przeszkadza w wypoczynku na terenie Krasnobrodu?

1.słabe oznakowanie tras i szlaków turystycznych 12

2.brak dyskotek 10

3.brak imprez dla starszych osób 1

4.brak barów z domowymi obiadami 2

5.za mało map turystycznych 8

6.za mało tras spacerowych 5

7.słabe oświetlenie Miasta 10

8.brak publicznych toalet 4

9.brak przejścia wzdłuż plaży 3

10.brak luster drogowych 1

11.brak połączenia komunikacyjnego z Zamościem w godzinach wieczornych 3

12.zakłócanie ciszy nocnej 5

13.brak placów zabaw dla dzieci 4

14.zbyt mała ilość chodników 7

15.zanieczyszczone lasy 7

16.brak możliwości płacenia kartą płatniczą 5

17.brudna plaża i woda w zalewie 14

18.brak bankomatów 4

IV. Co należy zrobić, aby uatrakcyjnić pobyt turystów w Krasnobrodzie?

1.organzować więcej imprez kulturalnych i sportowych z udziałem znanych artystów 23

2.zmienić tablice informacyjną w Centrum Miasta 9

3.lepiej oznakować szlaki turystyczne 7

4.otworzyć więcej klubów dla młodzieży 8

5.rozbudować bazę gastronomiczną 7

6.umieścić natryski na plaży 2

7.organizować spływy kajakowe 1

8.otworzyćwypożyczalnię rowerów 3

9.dokonać remontu Kapliczki na Wodzie 2

10.udostępnić turystom kryte obiekty sportowe 3

11.zagospodarować zieleń w centrum 1

12.oczyścić lasy 2

13.uruchomić letni stok narciarski 2

V. Proszę określić w skali 1-5(1-ocena najniższa, 5-ocena najwyższa)

a) bezpieczeństwo w mieście: 3,86

b) czystość miasta: 3,72

c) infrastruktura i zaplecze turystyczne: 3,41

VI. Źródło informacji o Krasnobrodzie.

1.znajomi 70 osób

2.Internet 65 osób

3. prasa, radio, telewizja: 3 osoby

4.foldery reklamowe, przewodniki: 23 osoby

5.inne żródła(jakie):przejazdy przez miasto, praca, pani u której mieszkano

VII. Czy Krasnobród i Roztocze są w wystarczającym stopniu promowane?

TAK 34 osób

NIE 87 osób

VIII. Województwo z jakiego Państwa przybyli do Krasnobrodu.

1.lubelskie: 54 osoby

2.małopolskie: 14 osób

3.wielkopolskie: 1 osoba

4.ślaskie: 8 osób

5.łódzkie: 6

6.mazowieckie: 29 osób

7.kujawsko-pomorskie: 4 osoby

8.podkarpackie: 2 osoby

9.świętokrzyskie: 2 osoby

III. Spotkania z mieszkańcami miejscowości Gminy Krasnobród

Spotkania miały miejsce w następujących miejscowościach i terminach:

- Majdan Wielki w dn. 18.01.2008, 05.10.2007
- Wólka Husińska w dn. 18.01.2008, 03.10.2007
- Stara Huta w dn. 03.10.2007
- Dominikanówka dn. 05.10.2007

Na spotkaniach mieszkańcy zgłaszali propozycję zadań inwestycyjnych, dotyczących zagospodarowania centrów wsi. Zaakceptowane przez mieszkańców zadania zostały umieszczone w Planach Odnowy Miejscowości na lata 2008-2015.

Lista zadań priorytetowych dla Majdanu Wielkiego:

1.Zagospodarowanie centrum wsi; modernizacja boiska, stworzenie miejsca spotkań, imprez kulturalnych

2.Dokończenie modernizacji i remontu sali w budynku remizy, zaadaptowanie pomieszczenia na salę do zajęć ruchowych dla dzieci

3.Zagospodarowanie przestrzeni wokół remizy, urządzenie i uporządkowanie terenów zielonych, stworzenie miejsca rekreacji i wypoczynku poprzez budowę altanki, ustawienie ławek

4.Budowa placu zabaw dla dzieci

5.Poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę chodnika
6.Oświetlenie
7.Budowa zatoczki autobusowej
8.Odnawianie kapliczki przydrożnej

W dalszej kolejności zostaną podjęte starania w celu wykonania następujących zadań:
1.Właściwe oznakowanie szlaków turystycznych, budowa ścieżki rowerowej, pieszej;
2.organizacja imprez sportowych, kulturalnych, opartych na tradycji, wspieranie rozwoju turystyki i agroturystyki;
3.Modernizacja wodociągu.

Lista zadań priorytetowych dla Wólki Husińskiej:

1.Konieczność modernizacji i wyposażenia świetlicy wiejskiej (budowa sanitariatów, siłownia, zakup komputerów)
2.Uporządkowanie przestrzeni wokół świetlicy, zagospodarowanie placu (park, ławeczki ,drzewa, alejki)
3.Budowa placu zabaw dla dzieci
4.Zagospodarowanie centrum wsi; urządzanie miejsca wypoczynku i rekreacji, adaptacja basenu p. pożarowego na oczko wodne
5.Poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę chodnika, oświetlenia,odwodnienia
6.Remont przystanku i dostawienie kolejnego
7.Budowa oraz właściwe oznakowanie szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, pieszych
8.Organizacja imprez sportowych, kulturalnych, przywrócenie tradycji święta pieczonego ziemniaka

Lista zadań priorytetowych dla Starej Huty:

1.Zagospodarowanie centrum wsi; miejsce spotkań, imprez kulturalnych – modernizacja boiska, ustawienie ławek, stolików dla widzów, stworzenia miejsca na publiczne ognisko
2.Modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej
3.Poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę chodnika, oświetlenia, zatoczki autobusowej
4.Właściwe oznakowanie i stworzenie miejsc pamięci
5.Właściwe oznakowanie szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, pieszych

6.Budowa placu zabaw dla dzieci
7.Organizacja imprez sportowych, kulturalnych opartych na tradycji, tożsamych z tym terenem, odtwarzania starych zawodów np. toczenie kamienia młyńskiego, zakończenie rajdu turystycznego, ognisko itp.

Lista zadań priorytetowych dla Dominikanówki:
1.Konieczność modernizacji i wyposażenia świetlicy wiejskiej(budowa sanitariatów, szatni, kuchni)
2.Zagospodarowanie placu wokół świetlicy
3.Poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę chodnika, oświetlenie, modernizacja Przystanku
4.Modernizacja boiska
5.Budowa placu zabaw dla dzieci
6..Zagospodarowanie centrum wsi; urządzenie miejsca wypoczynku i rekreacji
7.Właściwe oznakowanie szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, pieszych
8.Odnowienie, uporządkowanie, zabezpieczeni, właściwe oznakowanie figur

Wnioski końcowe z konsultacji społecznych

Z odpowiedzi mieszkańców na ankiety wynika, że istnieją duże oczekiwania społeczne na dalsze doinwestowanie terenu miasta i gminy .W mieście oczekiwane jest podnoszenie rangi turystyki, z której obecnie żyje znaczna część gospodarstw domowych. W szczególności chodzi tu o podnoszenie rangi i dostępność najważniejszych dóbr turystycznych. Mieszkańców miasta interesuje głównie poprawa stanu infrastruktury komunalnej, technicznej i społecznej.

Konsultacje , w tym ankiety w miejscowościach wiejskich wskazują na społeczną potrzebę tworzenia i urządzania przestrzeni i obiektów publicznych, potrzebnych do organizowania imprez masowych i zagospodarowania czasu wolnego młodzieży. Na terenach wiejskich potrzebne są liczne uzupełnienia infrastruktury technicznej, głównie komunikacyjnej.

Z badań ankietowych wśród turystów wynika, że Krasnobród jest ciągle ośrodkiem turystycznym o randze regionalnej. Przytłaczającą większość turystów przybywa tu z terenu

województwa lubelskiego. W opinii turystów Krasnobród ciągle niewystarczająco rozwinął zaplecze rozrywki, w tym imprezy kulturalne i sportowe. Ponadto nie jest wystarczająco rozwinięta i urządzona sieć informacji turystycznej zwłaszcza oznakowanie szlaków wędrówkowych.

Wnioski z konsultacji społecznych zostały uwzględnione w układzie celów i zadań zapisanych w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy.

12a. AKTUALIZACJA STRATEGII

W czerwcu 2014 rok, została przeprowadzona aktualizacja Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród do roku 2020.

Aktualizacja dokumentu powstała przy zastosowaniu zintegrowanego podejścia do rozwoju i przestrzegania zasady partnerstwa, wspólnym wysiłkiem wszystkich ważnych środowisk lokalnych. Prace nad Strategią prowadził zespół ekspertów Instytutu Gospodarki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z Siedzibą w Rzeszowie, w składzie: Tomasz Krypel, dr Robert Góra.

W ramach prac nad dokumentem, aktualizacji zostały poddane następujące punkty

- Analiza SWOT
- Wizja rozwoju Miasta i Gminy
- Cele strategiczne i realizowane projekty
- Źródła finansowania Strategii.

Podczas prac nad dokumentem została zastosowana metoda warsztatu strategicznego, dzięki której w następnych krokach następowało formułowanie oraz uzgadnianie poszczególnych ustaleń strategii rozwoju. Prace nad Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród realizowane były przy wykorzystaniu techniki moderacji wizualnej, metodą partnersko – ekspercką. Władze gminy uznały, że proces projektowania długofalowego rozwoju powinien być realizowany przez konsultantów zewnętrznych, lokalne grupy społeczne, gospodarcze, przedstawicieli lokalnej przedsiębiorczości, pracowników urzędu i mieszkańców miasta i gminy.

Analiza SWOT

SILNE I SŁABE STRONY GMINY

SILNE STRONY	SŁABESTRONY
1. Środowisko naturalne: • Czysty klimat • Lasy • Czyste powietrze • Bogactwo flory i fauny • Różnorodność krajobrazu • Mikroklimat **2. Zabytki kultu religijnego:** • Sanktuarium • Kapliczki • Klasztor • Pałac **3. Statut uzdrowiska i Sanatorium**	**1. Brak wyciągu narciarskiego** **2. Brak koordynatora/ instytucji zarządzającej „mieniem" turystycznym Np. zalewem** **3. Brak parku zdrojowego** **4. Brak pijalni wód** **5. Brak miejsc spotkań mieszkańców oraz turystów – typu kawiarnie** **6. Bezrobocie**

znajdujące się na terenie Gminy **4. Walory turystyczne** **5. Znajdująca się na terenie Gminy infrastruktura turystyczna** **6. Zalew rekreacyjny** **7. Zaradność mieszkańców** **8. Rozwinięta baza noclegowa** **9. Znajdujące się na terenie Gminy wody termalne i lecznicze**	**7. Emigracja osób młodych** **8. Brak odpowiedniej infrastruktury w zakresie ścieżek rowerowych** **9. Zła infrastruktura drogowa – zły dojazd do Miasta i Gminy** **10. Zanieczyszczenie rzeki Wieprz** **11. Niewystarczająca promocja Miasta i Gminy**

ZEWNĘTRZNE SZANSE I ZAGROŻENIA GMINY

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Zewnętrzne źródła finansowania • Środki UE na lata 2014 -2020 • Środki na rozwój Polski Wschodniej • Fundusze Norweskie • Program Rozwoju Obszarów Wiejskich **2. Rozbudowa szlaków komunikacji, poprawiających dojazd do Miasta i Gminy Krasnobród** **3. Poprawa sytuacji finansowej w kraju wzrost liczby osób chcących korzystać z usług turystycznych** **4. Partnerstwo publiczno-prywatne, napływ kapitału, wzrost nakładów inwestycyjnych** **5. Poprawa sytuacji demograficznej** **6. Rozwój na terenie województwa lubelskiego firm przetwórstwa owoców i warzyw** **7. Budowa basenu ze środków z ministerstwa** **8. Budowa kolejnych obiektów sanatoryjnych przez prywatnych inwestorów.**	**1. Brak środków finansowych ze źródeł zewnętrznych** **2. Ograniczenie subwencji dla Gminy** **3. Przewlekłe procedury w zakresie pozyskiwania dotacji z UE** **4. Zubożenie społeczeństwa – mniejsza liczba turystów** **5. Brak partnerów biznesowych, chętnych na inwestycje w Gminie** **6. Sytuacja na Ukrainie (bliskość granicy)** **7. Starzenie się społeczeństwa** **8. Brak współpracy instytucji centralnych z Miastem i Gminą**

Wizja rozwoju

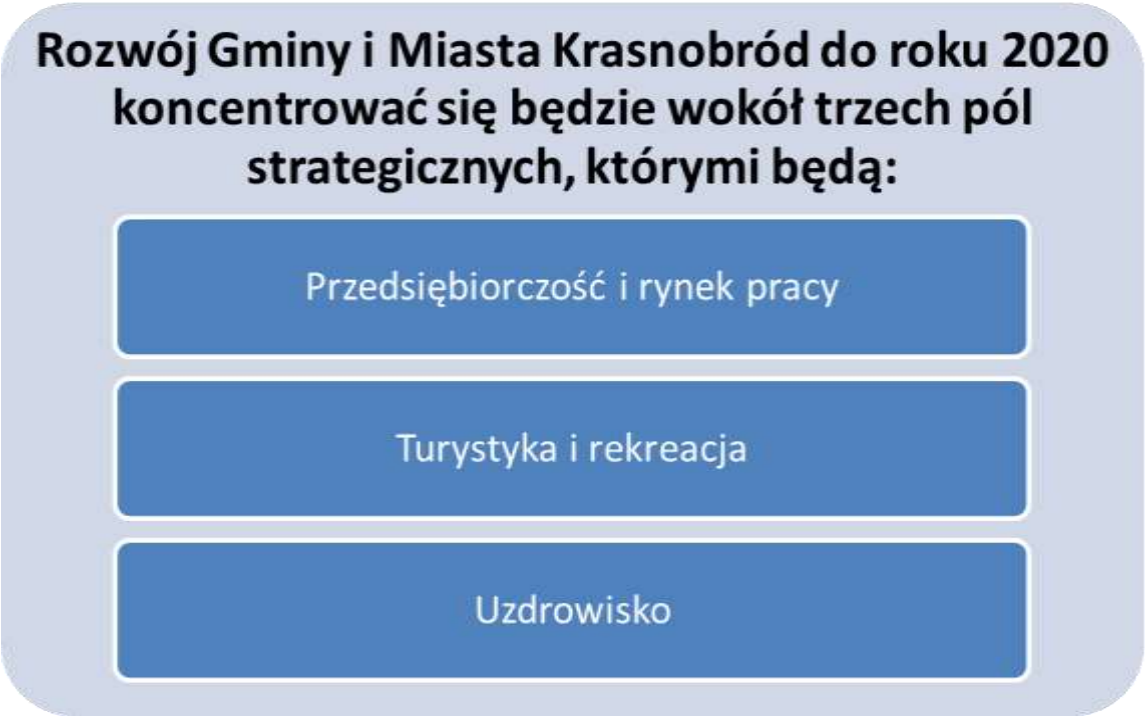

Pożądanymi tendencjami rozwojowymi w Gminie w dziedzinie **PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I RYNKU PRACY** są:

- Tworzenie warunków do rozwoju firm lokalnych, szczególnie w zakresie turystycznym oraz przetwórstwa rolno – spożywczego,
- Stwarzanie ułatwień proceduralnych w procesie zakładania działalności gospodarczej,
- Wsparcie przedsiębiorców w poprzez udzielanie informacji zakresie możliwości skorzystania ze środków zewnętrznych,
- Szkolenia, warsztaty dla dzieci i młodzieży w zakresie przedsiębiorczości,
- Stymulowanie procesów integrujących przedsiębiorców w celu stworzenia lepszej, wspólnej oferty dla turystów odwiedzjących Gminę Krasnobród.

Do pożądanych tendencji związanych z obszarem **TURYSTKA I REKREACJA** należą:

- Wzbogacenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na terenie Gminy,
- Opracowanie systemu koordynacji oraz zarządzania obiektami turystycznymi na ternie Gminy (m.in. zalew),
- Rozbudowa ścieżek rowerowych,
- Zwiększenie działań promocyjnych,

- Poprawa jakości obsługi turystów poprzez wsparcie szkoleniowe oraz doradcze przedsiębiorców z terenu Gminy.

Do pożądanych tendencji związanych z obszarem **UZDROWISKO** należą:

- Utworzenie parku zdrojowego,
- Budowa pijalni wód,
- Realizacja działań zachęcających inwestorów zewnętrznych do budowy nowych obiektów sanatoryjnych,
- Wykorzystanie w zakresie rozwoju uzdrowiska potencjału wód leczniczych, które znajdują się na terenie Gminy,
- Rozbudowa i modernizacja obecnej infrastruktury sanatoryjnej.

Rozwój Gminy i Miasta Krasnobród w perspektywie strategicznej realizowany będzie poprzez jej powiazanie z:

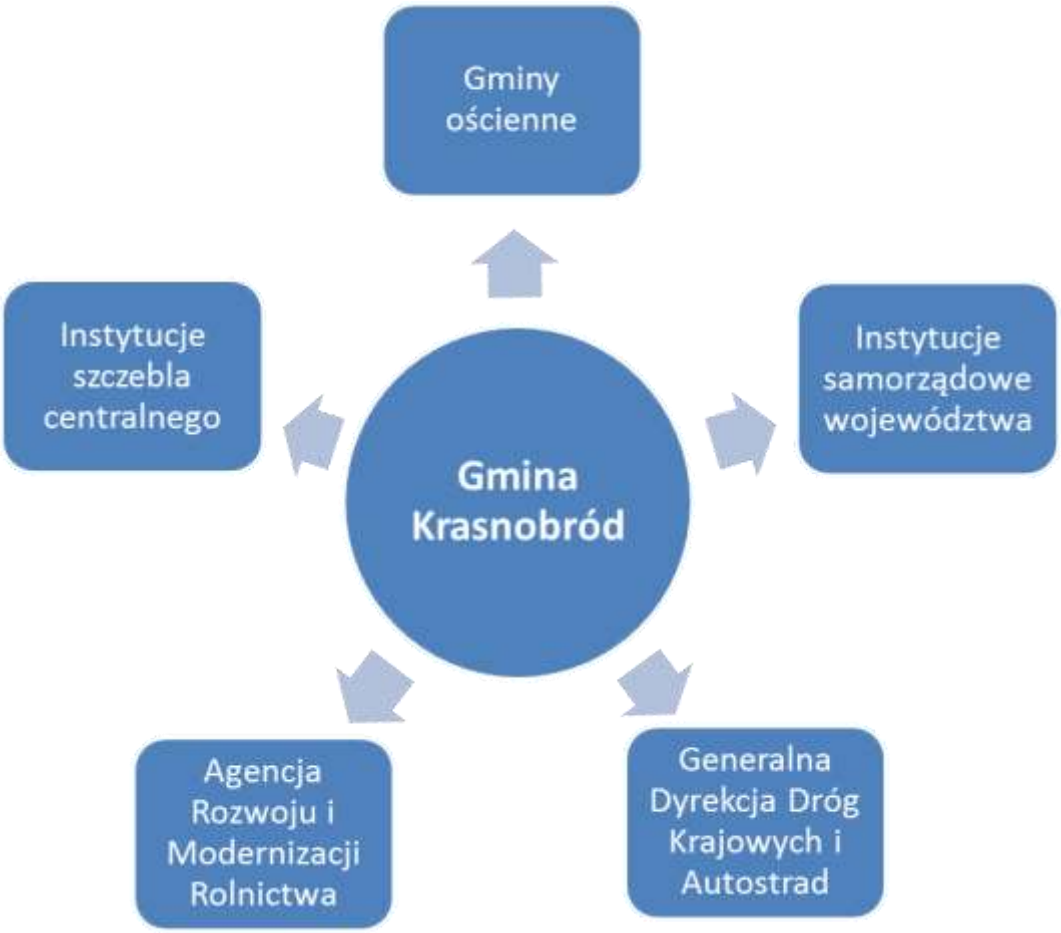

Współpraca z gminami ościennymi związana będzie z realizacją projektów o ponadgminnym charakterze, w tym miedzy innymi w zakresie wspólnej promocji ogólnokrajowej, rozwoju turystyki, poprawą stanu dróg pomiędzy gminami, promocją wydarzeń kulturalnych i sportowych.

Powiązania z instytucjami województwa (wojewoda, marszałek) związane będą w szczególności z aplikowaniem o środki finansowe przeznaczone na realizację projektów w dziedzinie oświaty, kultury, zdrowia oraz pomocy społecznej. Kolejnym podmiotem powiązanym z gminą będzie Generalna Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad. Powiazania te dotyczyć będą realizacji infrastruktury związanej z budową/rozbudową dróg dojazdowych do Gminy.

Współpraca z Agencją Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa dotyczyć będzie rozwoju przedsiębiorczości w zakresie gospodarstw rolnych. W szczególności związana będzie z finansowaniem projektów ukierunkowanych na rozwój rolnictwa oraz przetwórstwa warzywno – spożywczego.

Ponadto istotnym partnerem gminy będą instytucje szczebla centralnego z pomocą których Gmina i Miasto Krasnobród zamierza realizować projekty o charakterze kulturalnym, sportowym, sanatoryjno-uzdrowiskowym.

Przyszły wizerunek gminy

Krasnobród będzie to gmina o ustabilizowanej sytuacji ekonomicznej, do której przyjeżdża duża ilość turystów oraz kuracjuszy. Gmina będzie wspierała przedsiębiorczość, co będzie skutkowało występowaniem na jej terenie sporej liczby nowych podmiotów gospodarczych w zakresie usług turystycznych, ale też nowoczesnych przedsiębiorstw rolno-spożywczych.

Standard życia mieszkańców będzie znacząco się poprawi, co wynikać będzie z wzrostu i rozwoju przedsiębiorczości. Nastąpi zwiększenia usług kulturalnych oraz sportowych dla jej mieszkańców.

Gmina będzie zachęcać turystów swoimi walorami środowiskowymi oraz atrakcyjna bazą turystyczno – uzdrowiskową. W znaczący sposób poprawi się również stan infrastruktury drogowej, który zapewni komfortowy i szybki dojazd. Gmina będzie rozwijać się jako uzdrowisko i promować w kraju i zagranicą jako miejsce zdrowego i aktywnego wypoczynku.

Cele strategiczne

Cel strategiczny 1.1

Rozwój w gminie nowych podmiotów gospodarczych skutkujące utworzeniem do 2020 roku 50 nowych miejsc pracy

Projekty

- Pozyskiwanie inwestorów przez stosowanie systemu preferencji podatkowych oraz systemu zachęt;
- Wspieranie rozwoju nowych podmiotów poprzez prowadzenie zorganizowanego systemu doradztwa oraz szkoleń i warsztatów dla dzieci i młodzieży;
- Prowadzenie działań na rzecz promowania walorów gminy jako uzdrowiska;
- Stymulowanie działań na rzecz rozwijania przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego;
- Wspieranie rozwoju podmiotów obsługujących przyjezdnych turystów;
- Udzielanie pomocy przedsiębiorcom rozwijającym się w kierunku produkcji zdrowej żywności;
- Szkolenia oraz doradztwo dla przedsiębiorców w zakresie wzrostu jakości oferowanych usług i produktów;
- Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości.

Cel strategiczny 2.1

Zwiększenie atrkacyjności usług turystycznych oraz rozbudowa infarstruktury rekreacyjno - sportowej.

Projekty

- Utworzenie jednostki/osoby odpowiedzialnej za nadzór i koordynację nad Koordynowanie obiektami;
- Organizowanie imprez sportowych i rekreacyjnych dla różnych grup mieszkańców;
- Promowanie zdrowego stylu życia;
- Rozbudowa ścieżek rowerowych oraz szlaków pieszych;
- Organizacja zawodów narciarskich;
- Modernizacja i rozbudowa wyciągu narciarskiego;
- Remont dróg dojazdowych w celu zapewnienia lepszego dojazdu dla turystów;
- Rozbudowa parkingów.

Cel strategiczny 3.1

Rozwój i poprawa usług sanatoryjnych

Projekty:

- Rozbudowa i modernizacja bazy sanatoryjnej;
- Budowa pijalni wód;

- Utworzenie parku zdrojowego;
- Specjalizacja uzdrowiska w zakresie leczenia otyłości;
- Budowy nowych obiektów sanatoryjnych przez inwestorów zewnętrznych;
- Wykorzystanie w działalności uzdrowiskowej złóż wód mineralnych;
- Działania promocyjne w kraju i zagranicą prezentujące ofertę uzdrowiska.

Cel strategiczny 4.1

Dbałość o walory środowiskowe gminy oraz realizacja działań proekologicznych.

Projekty:

- Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków;
- Termomodernizacja budynków należących do miasta i gminy;
- Szkolenia, działania informacyjno-promocyjne z zakresu ochrony środowiska oraz korzystania z odnawialnych źródeł energii dla mieszkańców i przedsiębiorców;
- Wykorzystanie znajdujących się na ternie gminy wód geotermalnych;
- Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej.

Źródła finansowania Strategii – załącznik nr 1.

Źródła finansowania zaplanowanych w aktualizacji projektów zostały podane jako załącznik, ze względu na to, iż na dzień opracowywania aktualizacji nie zostały jeszcze przygotowane ostateczne wersje krajowych programów operacyjnych.

13. ZAKOŃCZENIE

Gmina Krasnobród, aby móc w pełni rozwijać się i wykorzystywać swoje atuty, musi posiadać dokument, który określałby i jasno precyzował kierunki działań władz lokalnych. Takim dokumentem jest Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród do 2020 roku, który został stworzony w procesie aktywnych konsultacji społecznych, oznacza m. in. zgodę społeczności lokalnej na realizację proponowanych założeń już na etapie projektowania

Obszarem realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród jest gmina miejsko - wiejska Krasnobród. Strategia obejmuje lata 2008-2020.
Zatwierdzona strategia stanowi miedzy innymi narzędzie umożliwiające władzom samorządowym skuteczne działanie i rozwiązywanie problemów przestrzennych, gospodarczych, komunikacyjnych czy społecznych.

Ponadto Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród stanowi podstawę do aplikowania i pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań i przedsięwzięć w mieście i gminie Krasnobród, w szczególności środków pochodzących z Unii Europejskiej.
Posiadanie długo strategii, określającej plany rozwojowe Gminy Krasnobród jest warunkiem koniecznym do ubiegania się ośrodki na realizację inwestycji, które w znacznej części będą finansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 2013.
Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród do 2020 roku, została przygotowana podczas spotkań, konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy z udziałem zewnętrznym koordynatorów, ekspertów oraz z pełnym zaangażowaniem władz lokalnych, pracowników

Urzędu Miejskiego w Krasnobrodzie oraz instytucji kultury, oświaty, pomocy społecznej. Dzięki temu zaangażowaniu strategia jest wynikiem potrzeb, ambicji oraz zgody całej społeczności lokalnej, co do misji i wizji rozwoju Gminy Krasnobród.
Przyjęta Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Krasnobród do 2020 roku będzie podlegać stałemu monitoringowi i ocenie nie tylko przez władze gminne, ale przede wszystkim przez społeczność lokalną. Dlatego też, aby skutecznie kreować politykę rozwojową Gminy

Krasnobród, a także realizować ambitne cele i zadania wyznaczone w strategii, konieczne jest współdziałanie, zgoda i partnerstwo lokalnej społeczności reprezentującej trzy sektory – publiczny, społeczny i prywatny.